

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJA
STRATEGINIO PLANAVIMO IR STEBĖSENOS SKYRIUS

PAŽYMA
DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS 2015 METŲ VEIKLOS
ATASKAITOS PATEIKIMO LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMUI

2016-03-24 Nr. NV-922

Vilnius

1. Projekto rengėja – Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarija.

2. Projekto tikslas, esmė – vadovaudamasi Seimo statuto 207 straipsniu ir Vyriausybės įstatymo 5 straipsnio 1 dalimi, Vyriausybė teikia 2015 metų veiklos ataskaitą Seimui. Šios ataskaitos tikslas – informuoti Seimą apie Vyriausybės pasiektus rezultatus atskirose valstybės valdymo srityse, taip pat nustatyti aktualiausius šiandienos klausimus ir svarbiausius darbus.

Veiklos ataskaitą sudaro trys pagrindinės dalys – Vyriausybės prioritetinių sričių apžvalga, ministerijų 2015 metų veiklos apžvalga ir Vyriausybės 2016 metų veiklos prioritetai. Prioritetinių sričių apžvalgoje pateikiama informacija apie šalies ekonominę bei socialinę raidą ir pagrindinius Vyriausybės 2015 metų veiklos rezultatus. Ministerijų veiklos apžvalgos dalyje pateikiama informacija apie pagrindinius pasiekimus / nuveiktus darbus 2015 metais. Trečioji dalis apima Vyriausybės artimiausio laikotarpio prioritetus.

Įgyvendinant Lietuvos pažangos strategijos „Lietuva 2030“ 4 priedo 13 punktą, prie Vyriausybės metinės veiklos ataskaitos pridedama šios strategijos įgyvendinimo 2015 metų ataskaita (1 priedas). Taip pat, vadovaujantis Nacionalinio saugumo pagrindų įstatymo 6 straipsniu, prie ataskaitos pridedama Nacionalinio saugumo būklės ir plėtros ataskaita (2 priedas).

3. Derinimas. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2015 metų veiklos ataskaitos projektas parengtas vadovaujantis ministerijų pateikta informacija apie 2015 metais pasiektus rezultatus ir atliktus svarbiausius darbus, įgyvendinant šešioliktosios Vyriausybės veiklos programines nuostatas. Ataskaitos projektas darbo tvarka suderintas su visomis ministerijomis.

4. Dalykinio vertinimo išvada. Teikiamas nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2014 metų veiklos ataskaitos pateikimo Lietuvos Respublikos Seimui“ projektas atitinka Vyriausybės darbo reglamento reikalavimus.

Strateginio planavimo ir stebėsenos skyriaus patarėja

Regina Levickienė

Regina Levickienė, tel. 8 706 63 961, el. p. regina.levickiene@lr.v.lt

LIETUVOS RESPUBLIKOS MINISTRAS PIRMININKAS

Gedimino pr. 11, LT-01103, Vilnius, tel. 8 706 63851, faks. 8 706 63877, el. p. MinistrasPirmininkas@lr.lt

Lietuvos Respublikos Vyriausybei

2016-03-30

Nr. S-10-1015

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS 2015 METŲ VEIKLOS ATASKAITOS

Vadovaudamasis Seimo statuto 207 straipsniu ir Vyriausybės įstatymo 5 straipsnio 1 dalimi, teikiu Vyriausybės nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2015 metų veiklos ataskaitos pateikimo Lietuvos Respublikos Seimui“ projektą. Šios ataskaitos tikslas – informuoti Seimą apie Vyriausybės pasiektus svarbiausius rezultatus atskirose valstybės valdymo srityse, taip pat nustatyti aktualiausius šiandienos klausimus ir svarbiausius darbus.

2015 metais Vyriausybė, nuosekliai vykdydama Šešioliktosios Vyriausybės 2012–2016 metų programą ir įgyvendindama užsibrėžtus tikslus, pasiekė reikšmingų rezultatų daugelyje visuomenės gyvenimo sričių. Toliau kryptingai mažėjo nedarbas ir padidėjo realusis darbo užmokestis, o tai didino žmonių gerovę ir spartino šalies ūkio augimą. Vyriausybės ir verslo bendruomenės susitelkimas padėjo perorientuoti eksporto srautus, investuota rekordiškai daug lėšų, sukurta daug naujų darbo vietų. Strateginis matymas ir kryptingi darbai leido sėkmingai pabaigti Lietuvos energetiniam saugumui ypač svarbius elektros jungčių projektus, įvyko proveržis daugiabučių renovacijos srityje. Suprasdama, kad Lietuvai reikia esminės darbo santykių ir socialinės apsaugos reformos, Vyriausybė daug dėmesio skyrė naujo socialinio modelio kūrimui.

Ataskaita parengta remiantis ministerijų pateikta informacija apie 2015 metų rezultatus ir atliktus svarbiausius darbus, įgyvendinant Šešioliktosios Vyriausybės 2012–2016 metų programą ir Vyriausybės 2015 metų veiklos prioritetus.

Įgyvendinant Lietuvos pažangos strategijos „Lietuva 2030“ 4 priedo 13 punktą, prie Vyriausybės metinės veiklos ataskaitos pridedama šios strategijos įgyvendinimo 2015 metų ataskaita (1 priedas). Taip pat, vadovaujantis Nacionalinio saugumo pagrindų įstatymo 6 straipsniu, prie ataskaitos pridedama Nacionalinio saugumo būklės ir plėtros ataskaita (2 priedas).

Vyriausybės 2015 metų veiklos ataskaitos parengimą koordinavo Vyriausybės kanceliarijos Strateginio planavimo ir stebėsenos skyrius (skyriaus vedėja D. Žaromskytė-Rastenė, tel. 8 706 63 776, el. p. daiva.zaromskyte@lr.lt).

PRIDEDAMA. Vyriausybės nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2015 metų veiklos ataskaitos pateikimo Lietuvos Respublikos Seimui“ projektas, 115 lapų.

Ministras Pirmininkas

Algirdas Butkevičius

Projektas

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖ

NUTARIMAS

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS 2015 METŲ VEIKLOS
ATASKAITOS PATEIKIMO LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMUI**

2016 m. kovo d. Nr.
Vilnius

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Vyriausybės įstatymo 5 straipsnio 1 dalimi,
Lietuvos Respublikos Vyriausybė n u t a r i a :

Pritarti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2015 metų veiklos ataskaitai (pridedama) ir
pateikti ją Lietuvos Respublikos Seimui.

Ministras Pirmininkas

Vidaus reikalų ministras

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS 2015 METŲ VEIKLOS ATASKAITA

IŽANGA

2015 metais šešioliktoji Lietuvos Respublikos Vyriausybė (toliau – Vyriausybė) nuosekliai vykdė Vyriausybės veiklos programą ir siekė užsibrėžtų tikslų. Socialiai orientuotos rinkos ekonomikos stiprinimas tiek ilguoju, tiek ir trumpuoju periodais ir toliau yra Vyriausybės strateginė kryptis. 2015 metų Vyriausybės prioritetai – mažinti didelę pajamų nelygybę ir didinti socialinę įtrauktį, spręsti nedarbo problemą ir kurti palankią investicijoms aplinką – buvo sėkmingai įgyvendinami ir davė puikių rezultatų. 2015 metais ir toliau kryptingai mažėjo nedarbas ir padidėjo realusis darbo užmokestis, o tai didino žmonių gerovę ir spartino šalies ūkio augimą. Praėjusieji metai buvo kritiniai – tarptautinės ekonomikos augimo tempų lėtėjimas ir Rusijos ekonomikos nuosmukis stipriai paveikė Lietuvos ekonomiką. Vyriausybės ir verslo bendruomenės susitelkimas padėjo perorientuoti eksporto srautus, pasiekti rekordiniai investicijų srautai, sukurta daug naujų darbo vietų. Strateginis matymas ir kryptingai darbai leido sėkmingai pabaigti Lietuvos energetiniam saugumui ypač svarbius elektros jungčių projektus, pasiektas daugiabučių renovacijos proveržis. Suprasdama, kad Lietuvai reikia esminės darbo santykių ir socialinės apsaugos reformos, Vyriausybė daug dėmesio skyrė naujo socialinio modelio kūrimui.

Šią ataskaitą sudaro 3 pagrindinės dalys – Vyriausybės prioritetinių sričių apžvalga, ministerijų 2015 metų veiklos apžvalga ir Vyriausybės 2016 metų veiklos prioritetai. Prioritetinių sričių apžvalgoje pateikiama informacija apie šalies ekonominę ir socialinę raidą ir pagrindinius Vyriausybės veiklos rezultatus. Ministerijų 2015 metų veiklos apžvalgoje pateikiama informacija apie svarbiausius ministerijų 2015 metais nuveiktus darbus. Trečiojoje dalyje aptarti Vyriausybės artimiausio laikotarpio prioritetai.

Prie Vyriausybės 2015 metų veiklos ataskaitos pridedama Valstybės pažangos strategijos „Lietuva 2030“ pagrindinių 2015 metų rezultatų apžvalga (1 priedas) ir nacionalinio saugumo būklės ir plėtros 2015 metų ataskaita (2 priedas).

VYRIAUSYBĖS PRIORITETINIŲ SRIČIŲ APŽVALGA: ESMINIAI POKYČIAI IR IŠŠŪKIAI

Subalansuota ekonomikos plėtra ir gyventojų gerovės didinimas ir toliau yra svarbiausias prioritetas

Nepaisant stipraus neigiamo išorės veiksnių poveikio, Lietuvos ekonomika išlaikė išbandymus ir toliau stabiliai augo. Vyriausybės kryptingas darbas skatinant eksportą, gerinant verslo sąlygas, pritraukiant tiesiogines užsienio investicijas ir stiprinant mažiausias pajamas gaunančius šeimos ūkius paklojo stiprius pamatus subalansuotai ekonomikos plėtrai.

2015 metais šalies ūkio augimą neigiamai paveikė Rusijos ekonomikos smukimas ir bendros tarptautinės ekonomikos augimo tempų sulėtėjimas, kurį lėmė žaliavų kainų smukimas, dideli svyravimai valiutų

rinkose, geopolitinės įtampos ir kiti globalūs veiksniai. Nors praėjusiais metais fiksuotas mažesnis bendrojo vidaus produkto (toliau – BVP) augimas – BVP augo 1,6 proc., palyginti su 2014 metais, tačiau stabilų Lietuvos ekonomikos būklę atspindi svarbiausi ekonomikos rodikliai, tokie kaip subalansuoti viešieji finansai, didėjantis darbo užmokestis, augančios tiesioginės užsienio investicijos ir sparčiai didėjantis pramonės produkcijos mastas.

Naujai sukurtos darbo vietos (2015 metais šalies darbdaviai užregistravo 235,5 tūkst. laisvų darbo vietų – 3,9 proc. daugiau nei 2014 metais), mažėjantis nedarbo lygis (sumažėjo nuo 10,7 iki 9,1 proc.) ir didėjantis darbo užmokestis rodo vis gerėjančią šalyje dirbančių ir ieškančių darbo asmenų padėtį. Vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis šalies ūkyje 2015 metais sudarė 712,1 euro ir padidėjo 5,1 proc., palyginti su 2014 metais. Prie darbo užmokesčio didėjimo reikšmingai prisidėjo Vyriausybės inicijuotas minimaliosios mėnesinės algos padidinimas. Darbo užmokesčio didėjimas – svarbus ekonomikos raidos veiksnys, daręs teigiamą poveikį namų ūkių pajamoms ir paskatinęs privatų vidaus vartojimą, kuris, palyginti su 2014 metais, realiai išaugo net 4,9 proc. Gerėjanti padėtis darbo rinkoje, stabili darbo užmokesčio politika įmonėse, atspindinti gerėjančiuose vartotojų pasitikėjimo rodikliuose, yra kertiniai šalies ūkio augimo veiksniai.

Šalies konkurencingumas auga – puikūs ekspertų vertinimai ir sparčiai didėjantis investicijų mastas

Investicinės aplinkos ir verslo sąlygų gerinimas yra vienas iš pagrindinių Vyriausybės prioritetų. Pastangų sutelkimas ir nuolatinis dėmesys Vyriausybės lygiu daromai pažangai davė puikių rezultatų, ir juos labai palankiai įvertino tarptautinės organizacijos. Pasaulio ekonomikos forumo paskelbtame 2015–2016 metų konkurencingumo tyrime Lietuvos konkurencingumas tarp 140 šalių pakilo net 5 pozicijomis – iš 41 į 36 vietą – ir pasiekė aukščiausią kada nors turėtą poziciją. Tam turėjo įtakos Vyriausybės priimti sprendimai, mažinantys biurokratinę našą verslui, tam tikrų perteklinių reikalavimų pradedantiesiems verslininkams atsisakymas. Pasaulio banko tyrimo „Doing Business 2016“ duomenimis, Lietuva bendrame 189 pasaulio šalių reitinge pagal verslo sąlygas iš 21 vietos pakilo į 20 (Latvija – 22, Estija – 16, Lenkija – 25 vietoje). Palyginti su kitomis Europos Sąjungos (toliau – ES) valstybėmis narėmis, Lietuva užima 8 vietą.

Išankstiniais duomenimis, 2015 metais Lietuva 2,43 karto lenkė Centrinės ir Rytų Europos šalių vidurkius pagal užsienio investicijų projektų skaičių milijonui gyventojų ir yra regiono lyderė. Tiesioginių užsienio investicijų srautų didėjimas ir vidaus materialinių investicijų augimas atspindi sėkmingos ūkio plėtros politikos rezultatus. Per 2015 metus pritrauktas 31 investicijų projektas, pagal juos numatoma sukurti 2 647 naujas darbo vietas. Svarbu pažymėti, kad Vyriausybė prioritetą skyrė investicijoms, kuriančioms aukštą pridėtinę vertę, – šioje srityje numatoma sukurti 2 217 naujų darbo vietų. Išankstiniais duomenimis, 2015 metų III ketvirčio pabaigoje sukauptos tiesioginės užsienio investicijos padidėjo 2,4 proc., palyginti su tuo pačiu 2014 metų laikotarpiu.

Džiugina tai, kad, nepaisant globalios įtampos ir lėtėjančio tarptautinės ekonomikos augimo, šalies vidaus materialinės investicijos sparčiai augo. Išankstiniais duomenimis, 2015 metais materialinės investicijos šalyje, palyginti su 2014 metais, išaugo 10 proc. Didžiąją dalį investicijų sudarė

nekilnojamojo turto įmonių investicijos (18 proc. visų investicijų) ir viešojo valdymo ir gynybos įstaigų investicijos (15 proc. visų investicijų). Vyriausybė daug dėmesio skyrė ES fondų investicijų panaudojimo efektyvumui ir spartai. Iki 2015 m. pabaigos baigtas 2014–2020 m. finansinio laikotarpio priemonių planavimas – priemonėms paskirstyta didžioji dalis (99 proc.) Lietuvai skirtų ES fondų lėšų, šias nukreipiant didžiausią teigiamą poveikį ekonomikai, užimtumui ir gyvenimo kokybei turinčioms veikloms. Praėjusiais metais investuotos visos 2007–2013 metų veiksmų programose numatytos ES lėšos. Pagal 2007–2013 metų ES fondų veiksmų programas iki 2015 metų pabaigos buvo baigti įgyvendinti 8 303 projektai, jų bendra vertė – 8,8 mlrd. eurų.

Vyriausybė, matydama artimiausius šalies ekonomikos iššūkius, tokius kaip nepakankamas darbo našumas, poreikis didinti darbuotojų įgūdžių atitiktį darbo rinkos poreikiams, būtinybė toliau mažinti pajamų pasiskirstymo netolygumus, 2016 metais tęsia sisteminius darbus, susijusius su naujuoju socialiniu modeliu, švietimo paslaugų kokybės gerinimu, kvalifikacijų žemėlapio rengimu ir kt.

Susitelkimas ir ambicingi darbai subalansavo eksporto srautus

Vyriausybė ypač stengėsi skatinti eksportą ir ieškoti naujų eksporto rinkų, o tai padėjo išlaikyti šalies ekonomikos augimą ir sumažinti neigiamus Rusijos ekonomikos smukimo padarinius. Bendras realusis prekių ir paslaugų eksportas 2015 metais, palyginti su 2014 metais, išliko teigiamas – augo 1,2 proc., tačiau prekių eksportas sumažėjo 5,7 proc. Labiausiai prekių eksporto vertę smukdė naftos produktai ir reeksportas, o lietuviškos kilmės prekių eksporto vertė (neįskaitant naftos produktų), palyginti su 2014 m., didėjo 2,6 proc.

Įvertinus tarptautinės aplinkos pokyčius, bendras prekių eksporto apimtys sumažėjimas neturėtų būti vertinamas labai kritiškai. Lietuvos eksportui, kuris yra glaudžiai susijęs su Rusijos rinkomis, didelę įtaką darė Rusijai taikytos ekonominės sankcijos ir labai suprastėjusi Rusijos ir kitų NVS šalių ūkio būklė. 2015 metais eksportas į Rusiją smuko net apie 40 proc. Tačiau nuoseklus Vyriausybės darbas jau šiandien davė gerų rezultatų ir padėjo į eksportą orientuotiems sektoriams prisitaikyti prie pokyčių. Sėkmingą šalies eksporto struktūros persiorientavimą atskleidžia ir prekių eksporto į ES valstybes nares rezultatai – eksportas į šių valstybių narių rinkas padidėjo 5,5 proc.

Vyriausybė kartu su pagrindiniais ekonominiais partneriais išskyrė 10 prioritetinių eksporto rinkų (Švedija, Vokietija, Norvegija, Jungtinė Karalystė, Ukraina, Prancūzija, JAV, Kinija, Izraelis ir Japonija). Jose telkiamos institucijų pastangos sudaryti palankias sąlygas verslui eksportuoti savo produkciją ir paslaugas. Kartu aktyviai ieškota naujų eksporto galimybių – 2015 metais sudarytos sąlygos Lietuvos įmonėms eksportuoti savo produkciją net į 12 naujai atvertų rinkų. Pernai Lietuva tapo viena pirmųjų valstybių Europoje, kurioms leista importuoti mėsos produktus į JAV, taip pat atsiveria Kinijos rinka pieno produktams.

Reikšmingai sumažinta socialinė atskirtis – gerėja visi pagrindiniai šalies socialiniai rodikliai

Vyriausybė, socialinės atskirties mažinimą išskyrusi kaip aiškų prioritetą, tikslingai ėmėsi socialinę padėtį gerinančių priemonių ir nuosekliai įgyvendino socialiai orientuotos ekonomikos augimo politiką. Svarbu, kad socialinė politika nebuvo vykdoma izoliuotai, orientuojantis vien tik į socialines išmokas,

bet kartu stiprinant šeimos ūkių gerovę ir imantis prevencinių skurdo atsiradimo priemonių. Svarbu pažymėti, kad 2015 metais gerėjo visi pagrindiniai šalies socialiniai rodikliai.

Gyventojų socialinės padėties pokyčiams didžiausią įtaką turi šeimos ūkio pajamų pasikeitimas, tačiau Lietuva vis dar susiduria su didele pajamų nelygybės problema. Siekdama padidinti skurdžiausiai gyvenančių asmenų pajamas, Vyriausybė inicijavo minimaliosios mėnesinės algos padidinimą. Nuo 2015 m. liepos 1 d. minimalioji mėnesinė alga padidėjo nuo 300 iki 325 eurų, o nuo 2016 m. sausio 1 d. ji siekia 350 eurų. Vidutinė senatvės pensija, turint būtinąją stažą, nuo 2016 metų didėja 8,21 euro, ir tai palies apie 857 tūkstančius asmenų. Nuo 2016 metų taip pat padidintas neapmokestinamasis pajamų dydis nuo 166 iki 200 eurų. Šiuo sprendimu padidinus dirbančių žmonių realias pajamas, didės mokesčių progresyvumas.

Bendras nedarbo lygis Lietuvoje priartėjo prie natūraliojo nedarbo lygio rodiklio. Džiugina ir kryptingai mažėjantis jaunimo (15–24 metų) nedarbas – per 2015 metus jis sumažėjo 3 proc. ir sudarė 16,3 proc. Vyriausybė įsipareigojo didinti socialinę įtrauktį, todėl nuošalyje neliko didžiausius sunkumus darbo rinkoje patiriantys asmenys, t. y. ilgalaikiai ir nekvalifikuoti bedarbiai. Ilgalaikių bedarbių dalis tarp visų bedarbių nuosekliai sumažėjo nuo 33,6 proc. 2014 metais iki 29,7 proc. 2015 metais.

Pradėta vykdyti socialinės globos sistemos pertvarka, siekiant laipsniškai pereiti prie modelio, kai paslaugos vaikams ir neįgaliesiems būtų teikiamos ne institucinės globos įstaigose, o bendruomenėse ir šeimose. 2015 metais Vyriausybė atsakingai rengėsi sisteminei reformai – įvertino individualius institucinės globos įstaigose esančių asmenų poreikius, subūrė suinteresuotas puses ir vietas bendruomenę, apmokė būsimums globėjus ir įtėvius. Per 3 metus institucijose globojamų vaikų sumažėjo 16,6 proc. Dėl kai kurių globos įstaigų imtasi neatidėliotinų veiksmų – 4 vaikų globos namų vaikai jau perkelti į bendruomenę.

Vyriausybė, matydama demografinius iššūkius ir suprasdama, kad turi iš esmės keistis socialinių paslaugų pobūdis, inicijavo ir toliau plėtojo integralios pagalbos asmens namuose paslaugas. Buvo sutelktos mobilios slaugos ir socialinių paslaugų specialistų komandos, konsultuojančios artimuosius, prižiūrinčius savo šeimos narius – neįgalius ar senyvo amžiaus artimuosius. Siekiant įtraukti bendruomenes į socialinės reabilitacijos paslaugų neįgaliesiems teikimą, finansuoti konkursiniai projektai 60 savivaldybių. Tai reikšmingas posūkis socialinių paslaugų srityje, suvokiant, kad asmeniui reikalinga kompleksinė pagalba artimiausioje jį supančioje aplinkoje.

Sustiprintas šalies energetinis saugumas ir sumažintos gamtinių dujų kainos

Sėkmingai įgyvendinti strateginiai elektros jungčių „NordBalt“ ir „LitPol Link“ projektai leido Lietuvai prisijungti prie Vakarų Europos rinkų. „NordBalt“ elektros jungtis užtikrina elektros energijos tiekimo patikimumą ir jos šaltinių diversifikavimą tiek Lietuvos, tiek Baltijos regiono mastu. „LitPol Link“ elektros jungtis pirmą kartą sujungė Baltijos valstybių ir Vakarų Europos elektros infrastruktūras, – tai labai svarbus indėlis kuriant Europos Sąjungos energijos vidaus rinką.

Atvėrus gamtinių dujų rinką Lietuvoje, Vyriausybė ir toliau ieškojo būdų, kaip sumažinti dujų kainą vartotojams. Per pastaruosius 3 metus gamtinių dujų kaina maisto ruošimui sumažėjo nuo 0,9 iki 0,75 euro už kubinį metrą, o būsto šildymui – nuo 0,65 iki 0,44 euro už kubinį metrą. Žengtas dar vienas

svarbus žingsnis didinant dujų rinkos integraciją į ES rinką – pasiektas susitarimas dėl Lietuvos–Lenkijos dujotiekio (GIPL) projekto finansavimo.

Dėmesys viešojo valdymo tobulinimui ir veiklos efektyvumo didinimui

Siekdama didinti viešojo sektoriaus efektyvumą, Vyriausybė 2015 metais toliau tęsė įvairias sistemines viešojo valdymo tobulinimo iniciatyvas. Per 2015 metus didžiausias leistinas viešojo sektoriaus darbuotojų skaičius sumažintas 1 368 pareigybėmis. Institucinės sandaros tobulinimas taip pat jau davė apčiuopiamų rezultatų. Iki 2015 metų pabaigos reorganizuota 13 mažų valstybės biudžetinių įstaigų, kuriose dirba mažiau negu 20 darbuotojų. Taip pat priimtas sprendimas atsisakyti valstybės dalyvavimo 18 viešųjų įstaigų, kurios atlieka valstybei nebūdingas funkcijas ar teikia visuomenei neaktualias paslaugas. 2015 metais atlikta analizė rodo, kad Vyriausybei atskaitingų institucijų ir įstaigų bendrųjų funkcijų atlikimo efektyvumas didėja – vis daugiau įstaigų centralizuoja bendrųjų funkcijų atlikimą (buhalterinės apskaitos, viešųjų pirkimų, turto valdymo ir kt.), o tai sąlygoja mažesnes išlaidas personalo valdymui, nekilnojamojo turto valdymui ir priežiūrai.

Pradėta sisteminė sveikatos apsaugos srities reforma, siekiant pertvarkyti ligoninių tinklą ir reikšmingai padidinti jų teikiamų paslaugų efektyvumą. Svarbu pabrėžti, kad Vyriausybė didelį dėmesį skirdama viešųjų paslaugų kokybei, sprendžia jas teikiančių įstaigų efektyvumo problemas ir ieško būdų kaip pagerinti veiklos rezultatus. Siekdama didinti kokybiškų švietimo paslaugų prieinamumą, ypač kaimo vietovėse gyvenantiems mokiniams, Vyriausybė šiuo metu išbando vadinamąjį klasių krepšelį, kuris leistų optimizuoti švietimo finansavimo modelį mažėjant mokinių skaičiui.

Pasiektas proveržis daugiabučių namų renovacijoje

2013 metais patvirtinus naująjį daugiabučių namų atnaujinimo modelį, įvyko didysis renovacijos proveržis – iki 2016 metų iš viso modernizuota 1 570 daugiabučių namų. Didžiausi darbai atlikti 2015 metais (atnaujinta 574 daugiabučių namų, kuriuose yra 15 064 butų). Atnaujintuose daugiabučiuose namuose skaičiuojamosios šiluminės energijos sąnaudos sumažintos apie 15,5 proc.

Dar didesniame energiniame efektyvume pasiekti planuojama pereiti prie kompleksinės renovacijos, kai bus sutvarkoma visa kvartale esanti infrastruktūra. Su užsienio ekspertų pagalba 2015 metais parengti ir 2016 metais bus įgyvendinami 3 demonstraciniai kvartalų energinio efektyvumo didinimo projektai Šiaulių, Utenos ir Birštono savivaldybėse.

Numatyta daugiabučių renovaciją vykdyti dar didesne apimtimi ir įsteigti Rizikos pasidalijimo fondą, kurio paskirtis – pritraukti privačių investuotojų lėšas. Be to, įsibėgėja viešųjų pastatų atnaujinimo ir gatvių apšvietimo modernizavimo projektai.

Sėkminga kova su šešėline ekonomika ir pagerėjęs mokesčių surinkimas

Šešėlinė ekonomika Lietuvoje traukėsi intensyviausiai tarp Baltijos šalių. Šalyje šešėlinė ekonomika sumažėjo 1,3 proc. (iki 25,8 proc.). 2015 metais kovos su šešėline ekonomika kompleksinėmis priemonėmis nustatyta 127,4 mln. eurų papildomai mokėtinų mokesčių, t. y. 27 proc. daugiau nei 2014 metais. Gyventojų pajamų mokesčio surinkimas 2015 metais, palyginti su 2014 metais, padidėjo 8,7 proc.

Iš nelegalios apyvartos išimtų prekių apytikslė vertė sudarė daugiau nei 35,74 mln. eurų. Nepriklausomos rinkos tyrimų bendrovės „Nielsen“ atlikto Tuščių pakelių tyrimo duomenis, neapmokestintų tabako gaminių rinkos dalis per 2010–2015 metus sumažėjo nuo 41,3 proc. 2010 metais iki 19,6 proc. 2015 metais.

Sėkmingai pradėtos derybos dėl narystės Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijoje (toliau – EBPO)

Įstojus į euro zoną, šalies ambicijos stiprinti savo matomumą ir konkurencingumą tarptautiniu lygiu nesumažėjo. 2015 metais Vyriausybė stojimą į EBPO įvardijo kaip prioritetinį darbą ir ėmėsi telkti viešojo valdymo institucijų pastangas. Narystės nauda Lietuvai bus akivaizdi, nes skatins perimti gerąją užsienio šalių praktiką, leis dalyvauti diskusijose ir kartu ieškoti problemų sprendimų su stipriausiomis pasaulio valstybėmis, sustiprins investuotojų pasitikėjimą ir atvers kelius į platesnes eksporto rinkas.

2015 m. birželio 4 d. EBPO Ministrų taryba oficialiai pakvietė Lietuvą pradėti stojimo į organizaciją procesą ir jau pritarė Lietuvos stojimo į EBPO Pradiniam memorandumui.

MINISTERIJŲ 2015 METŲ VEIKLOS APŽVALGA

V. EKONOMIKOS SKATINIMAS¹

5.1. Viešieji finansai – šalies gerovei ir ūkio plėtrai

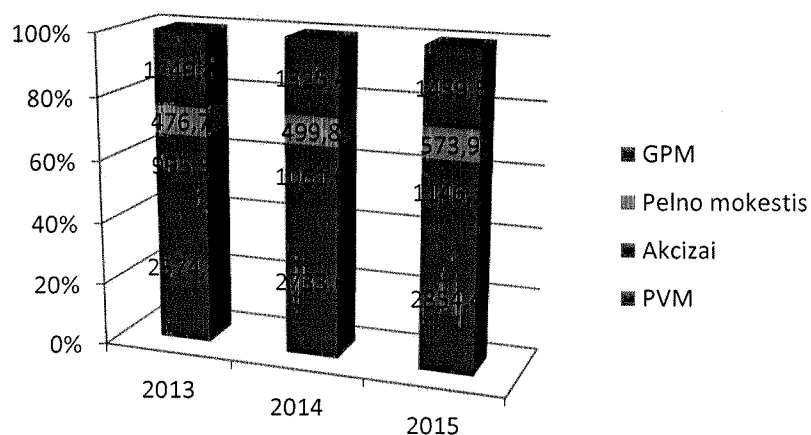
Finansinė konsolidacija. Nepaisant padidėjusių valstybės išlaidų krašto bei socialinei apsaugai ir kitų įsipareigojimų, valdžios sektoriaus deficitas išlaikytas artimas 2014 m. deficito lygiui. Išankstiniais Finansų ministerijos vertinimais, 2015 m. valdžios sektoriaus deficitas sudarė mažiau nei 0,9 proc. BVP ir buvo mažesnis nei planuotas (ne didesnis kaip 1,2 proc. BVP).

Prognozuojama, kad valdžios sektoriaus skolos lygis (skolos santykis su BVP), įvertinus pritaikytas išvestines finansines priemones, per metus padidėjo 1,9 proc. punkto BVP ir 2015 m. pabaigoje sudarė apie 42,6 proc. BVP. Lietuvos valdžios sektoriaus skola nominaliąja išraiška per metus padidėjo apie 1,1 mlrd. eurų ir, prognozuojama, kad 2015 m. pabaigoje sudarė apie 15,9 mlrd. eurų. Skolos padidėjimą lėmė Europos Sąjungos finansinės paramos disbalansas ir išankstinis lėšų kaupimas, siekiant perfinansuoti 2016 m. vasario mėnesį išpirktą 1 mlrd. eurų euroobligacijų emisiją. Taip pat, skolos padidėjimui neženkliai įtaką turėjo dėl Vyriausybės vykdomos griežtos fiskalinės politikos mažėjantis, tačiau vis dar deficitinis valdžios sektoriaus balansas.

Į valstybės biudžetą ir savivaldybių biudžetus per 2015 metus įplaukė 7,1 mlrd. eurų pajamų (be ES fondų lėšų), t. y. 471 mln. eurų, arba 7,1 proc., daugiau nei per 2014 metus. Teigiamam pokyčiui poveikį padarė pagrindinių mokesčių – pridėtinės vertės, gyventojų pajamų ir akcizų – augimas, nors didžiausią įtaką pajamų padidėjimui turėjo pajamos iš pelno mokesčio (palyginti su 2014 metais, padidėjo 14,8 procento).

---

¹ Šių skyrių numeracija atitinka Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012–2016 metų programoje pateiktą numeraciją.

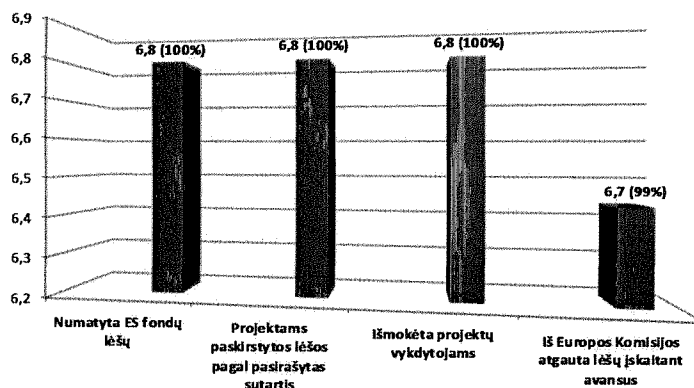

1 pav. Valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų pajamos pagal didžiausias mokesčių grupes, milijonais eurų

Šaltinis – Finansų ministerijos (Mokesčių ir kitų įmokų į biudžetus apyskaitos 1-VP) duomenys

Valstybės atsargų kaupimas sunkiems laikams. 2015 m. lapkričio mėnesį priimti Valstybės išdorojimo ir Seimo nutarimo Dėl Rezervinio (stabilizavimo) fondo nuostatų patvirtinimo pakeitimai. Šių teisės aktų tikslas – užtikrinti reguliarių pinigų srautą į Rezervinį (stabilizavimo) fondą, kas sudarys sąlygas valstybei sušvelninti ekonominių ir finansinių krizių metu atsiradusį finansavimo trūkumą. Į Rezervinį (stabilizavimo) fondą įplauks daugiau lėšų iš papildomų finansavimo šaltinių. Rezervinio (stabilizavimo) fondo nuostatuose nustatyti finansavimo šaltiniai iš valstybės per ilgą laiką sukaupto turto efektyvaus naudojimo pajamų, t. y. kiekvienais metais į Rezervinį (stabilizavimo) fondą bus pervedama iš valstybės biudžeto 50 procentų gautų lėšų: privatizavus valstybei nuosavybės teise priklausančius akcijų paketus, valstybei priklausančių akcinių bendrovių sumokėtų dividendų, pardavus viešo aukciono būdu valstybės nekilnojamąjį turtą bei kitus nekilnojamuosius daiktus, pardavus valstybinės žemės ūkio paskirties žemės sklypus. Taip pat į minėtą fondą turės būti pervedamos perteklinio valstybės biudžeto lėšos. 2016 m. sausio 1 d. Rezervinio (stabilizavimo) fonde sukaupta – 62 963,8 tūkst. eurų. Per 2016 metus numatoma Rezervinio (stabilizavimo) fonde sukaupiti – 129 373 tūkst. eurų (2017 sausio 1 dieną).

ES struktūriniai fondai. 2015 metai buvo paskutiniai 2007–2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros, Ekonomikos augimo, Sanglaudos skatinimo ir Techninės paramos veiksmų programų, kurioms įgyvendinti numatyta beveik 6,8 mlrd. eurų, įgyvendinimo metai. Investuotos visos 2007–2013 m. programavimo laikotarpiui numatytos ES fondų lėšos, iš kurių per 2015 metus projektų vykdytojams iš valstybės biudžeto išmokėta 769,7 mln. eurų (11,5 proc.) ES fondų lėšų. Nuo 2007–2013 m. veiksmų programų įgyvendinimo pradžios iki 2015 m. gruodžio 31 d. įgyvendintų projektų, finansuojamų 2007–2013 m. veiksmų programų lėšomis, skaičius siekė 8,3 tūkst., jų vertė 8,8 mlrd. eurų, iš kurių ES fondų lėšos sudarė 6,8 mlrd. eurų. Lietuvai 2015 metais buvo išmokėta maksimali galima gauti iki veiksmų programų uždarymo 95 proc. visų ES fondų lėšų suma (6 436,7 mln. eurų). Likę 5 proc. ES lėšų Lietuvai galės būti pervesti tik po 2017 m. kovo 31 d. atsiskaicius EK už veiksmų programų įgyvendinimą ir EK patvirtinus, kad programos įgyvendintos tinkamai.

2 pav. Lietuvos 2007–2013 m. ES lėšų investavimo strategijos įgyvendinimas iki 2015 m. gruodžio 31 d., mlrd. eurų

Šaltinis – ES struktūrinės paramos kompiuterinės informacinės valdymo ir priežiūros sistemos (SFMS) duomenys

Įgyvendinant 2014–2020 m. finansinį laikotarpį, 2015 m. baigtas 2014–2020 m. finansinio laikotarpio priemonių planavimas – priemonėms paskirstyta didžioji dalis (99 proc.) Lietuvai skirtų ES fondų lėšų. Projektams paskirstyta 12 proc. (792 mln. eurų) ES fondų lėšų, 5 proc. lėšų (341 mln. eurų) – jau išmokėta. Daugiausiai lėšų išmokėta, siekiant atnaujinti daugiabučius, didinti užimtumą ir atnaujinti kelių infrastruktūrą. Įgyvendinant finansines priemones, įsteigti 3 fondai, kuriems bus nukreipta 224 mln. eurų, juos panaudojant miestų plėtrai, energinio efektyvumo ir būsto renovavimo projektams.

Efektyvaus socialinės ir ekonominės infrastruktūros, miestų plėtros, energinio efektyvumo ir būsto renovavimo projektų finansavimo modelio sukūrimas. Siekiant sukurti efektyvų socialinės ir ekonominės infrastruktūros, miestų plėtros, energinio efektyvumo ir būsto renovavimo projektų finansavimo modelį, 2015 metais įsteigti Daugiabučių namų modernizavimo fondas (74 mln. eurų lėšos) ir „JESSICA II fondų fondas“ (150 mln. eurų lėšos), kurių lėšomis tęsiamas daugiabučių namų atnaujinimo didinant energinį efektyvumą finansavimas. Šie fondai arba jų atrinkti finansiniai tarpininkai daugiabučiams namams atnaujinti teikia lengvatines paskolas 20 metų laikotarpiui, pritaikant 3 proc. palūkanas. 2016 m. vasario 1 d. duomenimis, pagal pasirašytas sutartis yra įgyvendinami 894 daugiabučių namų atnaujinimo projektai, iš viso nuo 2013 m. pradžios įgyvendinta 820 projektų. 2016 metais, daugiabučių namų modernizavimą planuojama vykdyti dar didesne apimtimi. Numatoma steigti Rizikos pasidalijimo fondą, kurio paskirtis – pritraukti privačių investuotojų lėšas, kuriamas Rizikos pasidalijimo fondo modelis ir vykdomos derybos su komerciniais bankais.

Valstybei nuosavybės teise priklausančių pastatų atnaujinimo ir gatvių apšvietimo modernizavimo didinant energijos vartojimo efektyvumą projektai yra finansuojami naudojant 2015 m. vasarį įkurto Energijos vartojimo efektyvumo fondo (79,6 mln. eurų) lėšas. Šis fondas viešųjų pastatų renovacijai atlikti teiks lengvatines paskolas, o gatvių apšvietimui – garantijas. Ateityje numatomas steigti fondas, kurio lėšos bus naudojamos savivaldybių viešiesiems pastatams atnaujinti. Fondui

numatoma skirti 50 mln. eurų ES struktūrinių fondų lėšų, o atnaujinimo darbus finansuoti pritaikant lengvatinių paskolų modelį.

Valstybės nekilnojamojo turto valdymas. Pabaigtas valstybės nekilnojamojo turto centralizuoto valdymo reformai įgyvendinti reikalingų teisės aktų parengimo procesas. Šio turto valdymo kontrolei užtikrinti 2015 m. sukurta Valstybės turto informacinės paieškos sistema (toliau – VTIPS). VTIPS bus naudojama teisės aktuose nustatytiems tikslams: sprendimams derinti, valstybės turto valdymo ataskaitai parengti, valstybės nekilnojamojo turto valdymo efektyvumo bei apsirūpinimo administracinės paskirties nekilnojamoju turtu, reikalingu valstybės funkcijoms atlikti, rodikliams/normatyvams nustatyti ir skaičiuoti, duomenims apie VTIPS nuostatuose nurodyto valstybei nuosavybės teise priklausančią turtą kaupti, apdoroti ir analizuoti, informacijai apie parduodamą ir nuomotiną valstybės nekilnojamąjį turtą viešinti.

Pokyčiai finansų rinkos srityje. Siekiant stabilios ir patikimos finansų sektoriaus veiklos, 2015 m. priimti įstatymai, kuriais Lietuvoje įgyvendinama Bankų sąjunga:

1. *Bankų priežiūros funkcijos pavestos Europos Centriniam Bankui.* 2015 m. gegužę priimti Lietuvos banko įstatymo ir kitų susijusių įstatymų pakeitimai, įgyvendinantys ES teisės aktus, kurie reglamentuoja bendrą bankų priežiūros mechanizmą ir suteikia tam tikras kredito įstaigų priežiūros funkcijas Europos Centriniam Bankui, kuris nuo 2015 m. perėmė tiesioginę 3 didžiausių Lietuvos komercinių bankų priežiūrą. Atitinkamai Lietuvos bankui nustatytos bendradarbiavimo ir priežiūrai reikalingos informacijos keitimosi su Europos Centrinio Banku pareigos.

2. *Sustiprinti kapitalo reikalavimai.* Siekiant finansų sistemos stabilumo, 2015 m. kovą priimti Bankų įstatymo, Centrinės kredito unijos įstatymo, Finansinių priemonių rinkų įstatymo ir kitų lydimųjų įstatymų pakeitimų įstatymai. Įstatymų pakeitimais peržiūrėti kredito įstaigų ir investicinių įmonių riziką ribojantys reikalavimai, nustatytos makrolygio ir sisteminės rizikos valdymo bei procikliškumo poveikio reguliavimo priemonės, tokiu būdu sustiprinant kredito įstaigų ir investicinių įmonių atsparumą nepalankiems rinkos pokyčiams, taip pat sustiprinti priežiūros institucijos įgaliojimai pažeidimų prevencijos srityje.

3. *Nustatytos finansų įstaigų pertvarkymo priemonės ir tvarka.* 2015 m. lapkritį priimtas naujos redakcijos Finansinio tvarumo įstatymas ir kiti lydimųjų įstatymų pakeitimų įstatymai, kuriais nustatoma kredito įstaigų ir investicinių įmonių gaivinimo ir pertvarkymo sistema, nustatomos vienodos kredito įstaigų ir tam tikrų investicinių įmonių pertvarkymo taisyklės ir vienoda procedūra, kiek tai susiję su bendru pertvarkymo mechanizmu ir Bendru pertvarkymo fondu.

4. *Sustiprinta indėlininkų apsauga.* 2015 m. lapkritį priimtas naujos redakcijos Indėlių ir išipareigojimų investuotojams draudimo įstatymas, kuriuo siekiama didesnės indėlininkų interesų apsaugos. Naujasis įstatymas numato geresnį indėlininkų informavimą apie indėlių draudimo sąlygas, papildomą gyventojų indėlių apsaugą svarbiais gyvenimo atvejais, greitesnį kompensacijų išmokėjimą.

2015 m. priimtos Draudimo įstatymo pataisos, kuriomis sudarytos palankesnės sąlygos draudimo įmonėms laipsniškai pereiti prie naujosios mokumo vertinimo sistemos „Mokumas II“, kuri pradėta taikyti nuo 2016 m. sausio 1 d. Naujoje mokumo vertinimo sistemoje didelis dėmesys skiriamas įmonių

rizikos valdymui, griežtesnei vidaus kontrolei, informacijos atskleidimui bei draudimo įmonių grupių priežiūrai. Tikimasi, kad rizikos vertinimu pagrįstas kapitalo poreikio skaičiavimas užtikrins didesnę draudėjų interesų apsaugą.

Parengtas naujos redakcijos Mokėjimų įstatymo pakeitimo įstatymo projektas ir susijusių įstatymų pakeitimų projektai, kuriais siekiama didinti mokėjimo paslaugų prieinamumą, skatinti vartotojus naudotis efektyviomis mokėjimo priemonėmis ir tokiu būdu didinti konkurenciją tarp mokėjimo paslaugų teikėjų bei užtikrinti, kad už pagrindinę mokėjimo sąskaitą su būtiniausiomis mokėjimo paslaugomis, kurios yra reikalingos vartotojams patenkinti kasdienius su mokėjimais susijusius poreikius, būtų taikoma pagrįsta kaina.

Siekiant užtikrinti didesnę teisinę aiškumą ir investuotojų interesų apsaugą, parengtas Sutelktinio finansavimo įstatymo projektas, kuriuo reglamentuojamos sutelktinio finansavimo veiklos sąlygos. Sutelktinis finansavimas yra naujas finansavimo būdas, papildantis kredito įstaigų finansavimą ir leidžiantis lengviau ir paprasčiau suvesti tuos, kuriems reikalingos papildomos lėšos (tarp jų ir mažos ir vidutinės įmonės), su tais, kurie gali jų suteikti – potencialiais investuotojais.

5.2. Mokesčių politika

Siekiant tolygesnės mokestinės naštos pasiskirstymo tarp darbo ir kapitalo, didesnio pajamų ir turto apmokestinimo progresyvumo, vien socialiai reikšmingų ir tikslingų mokesčių lengvatų taikymo, 2015 m. priimti Gyventojų pajamų mokesčio įstatymo pakeitimai. Šių pakeitimų tikslas – didinti mokesčio progresyvumą didinant neapmokestinamųjų pajamų dydžius (nuo 2016 m. sausio 1 d. padidintas didžiausias taikytinas neapmokestinamųjų pajamų dydis nuo 166 iki 200 eurų), mažinti mokestinę naštą mažiau uždirbantiems asmenims, taip pat asmenims, auginantiems vaikus. Siekiant tolygiau paskirstyti mokestinę naštą tarp darbo ir kapitalo pajamų, susiaurinamos kapitalo pajamoms (palūkanoms, pajamoms iš vertybinių popierių perleidimo bei pajamoms iš kito nei gyvenamasis būstas (gyventojo gyvenamoji vieta, deklaruota teisės aktų nustatyta tvarka) nekilnojamojo turto perleidimo) taikomos pajamų mokesčio lengvatos.

Priėmus Mokesčių administravimo įstatymą, optimizuoti informacijos, reikalingos nedeklaruotoms pajamoms ir nepagrįstiems turto įsigijimo šaltiniams nustatyti, mokestinei prievolei nustatyti ir jos vykdymui užtikrinti, taip pat reikalingos bendradarbiaujant su kitų šalių mokesčių administracijomis, pateikimo procesai. Mokesčių administravimo įstatymo pakeitimais Lietuvos finansų įstaigos įpareigos tvarkyti ir automatinio būdu kartą per metus mokesčių administratoriui pateikti apmokestinimui reikšmingą informaciją apie Lietuvos rezidentų sąskaitas, jei jų likutis metų pabaigoje viršys 5 tūkst. eurų arba metinės įplaukos viršys 15 tūkst. eurų.

Įstatymo pakeitimai taip pat suteikia mokesčių administratoriui teisę pagal turimą informaciją suformuoti mokesčių mokėtojų mokestinę prievolę ir ją išieškoti, jeigu mokesčių mokėtojas nepateikia mokesčio deklaracijos. Taip bus operatyviau išieškomi nesumokėti ir nedeklaruoti mokesčiai.

Priėmus Mokesčių administravimo įstatymą, Pridėtinės vertės mokesčio įstatymo ir Kelių transporto kodekso pataisas, įteisintas naujausiais technologiniais sprendimais pagrįstos mokesčių administravimo informacinės sistemos (Išmanioji mokesčių administravimo sistema – i.MAS) diegimas

Valstybinėje mokesčių inspekcijoje. i.MAS skirta užtikrinti konkurencines sąlygas sąžiningam verslui bei mažinti šešėlinę ekonomiką. Sistema pagerins mokesčių administravimo kokybę ir jų surinkimo efektyvumą.

5.3. Ūkio augimas – žmonių gyvenimui gerinti

Išankstiniu Lietuvos statistikos departamento vertinimu, Lietuvos bendrasis vidaus produktas per 2015 metus padidėjo 1,6 procento. Remiantis negalutiniais duomenimis, didžiausią įtaką ūkio augimui turėjo šalyje didėjantis vartojimas bei išaugusios investicijos. Bendroji pridėtinė vertė daugiausia augo didmeninės ir mažmeninės prekybos, transporto, apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų bei apdirbamosios gamybos veiklose.

2015 metais, palyginti su 2014 metais, visos parduotos pramonės produkcijos mastas palyginamosiomis kainomis padidėjo 4,9 proc. (to meto kainomis sudarė 19 mlrd. Eur).

2015 metais mažmeninės prekybos (išskyrus variklinių transporto priemonių ir motociklų prekybą) apyvarta veikusiomis kainomis siekė 9,0 mlrd. Eur. Realus (t. y. įvertinus palyginamosiomis kainomis) mažmeninės prekybos apyvartos masto pokytis 2015 metais, palyginti su 2014 metais padidėjo 5,5 proc., tačiau vis dar buvo 5,9 proc. mažesnis nei 2008 metais (2014 metais, palyginti su 2008 metais, šis rodiklis buvo mažesnis 10,8 proc.).

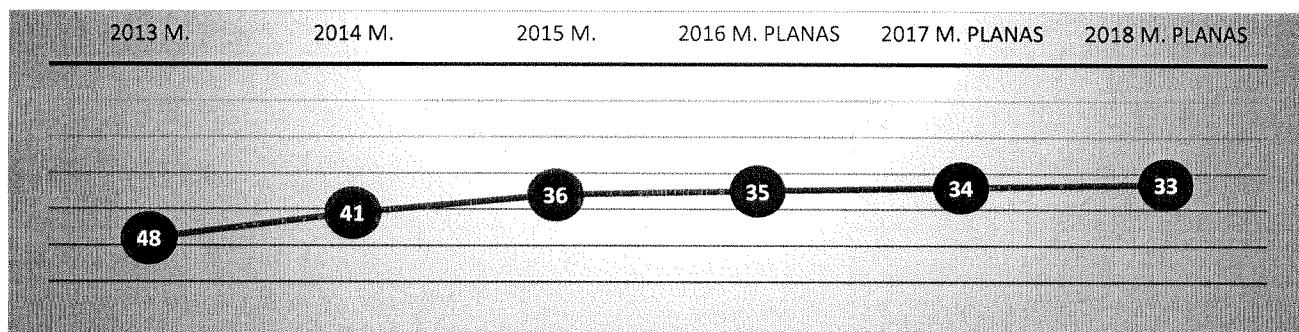
Šalies prekių eksportas 2015 metais to meto kainomis sudarė 22,98 mlrd. Eur ir, palyginti su 2014 metais, mažėjo 5,7 proc. Pokytį didele dalimi nulėmė ženklus mineralinių produktų eksporto kainų sumažėjimas. Lietuviškos kilmės prekių eksportas, eliminavus mineralinių produktų įtaką (itin priklausančių nuo naftos ir jos produktų rinkos pokyčių), 2015 metais didėjo 2,6 proc.

Toliau mažėjo nedarbas. Statistikos departamento duomenimis, 2015 metais nedarbo lygis šalyje siekė 9,1 proc. ir, palyginti su 2014 metais, sumažėjo 1,6 procentinio punkto. Mažėjimo tendencija stebima ir jaunimo bei ilgalaikių bedarbių skaičiaus srityje.

Vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis, palyginti su 2014 metais, padidėjo 5,1 proc., arba 34,7 Eur, ir sudarė 712,1 Eur. Realusis darbo užmokestis (neto darbo užmokestis atsižvelgus į vartotojų kainų pokyčius) 2015 metais padidėjo 5,8 procento.

Pasaulio ekonomikos forumo paskelbtame 2015–2016 m. konkurencingumo tyrime Lietuvos konkurencingumas tarp 140 šalių pakilo net 5 pozicijomis – iš 41 į 36 vietą – ir pasiekė aukščiausią kada nors turėtą poziciją. Iš tyrime apžvelgiamų trijų subindeksų labiausiai – iš 44 į 37 vietą – kyla inovacijų ir verslo išmanumo subindeksas. Pagal pagrindinių reikalavimų subindeksą, įvertinantį šalies institucinę aplinką, infrastruktūrą, makroekonominę aplinką, sveikatą ir pradinį išsilavinimą, Lietuva pakilo iš 37 į 35 vietą. Pagal našumą skatinančių veiksnių subindeksą, kuris apima aukštąjį išsilavinimą ir profesinį mokymą, prekių rinkos efektyvumą ir darbo rinkos efektyvumą, finansų rinkos plėtrą, technologinę parengtį, rinkos dydį, Lietuva pakilo dviem pozicijomis – iš 38 į 36 vietą. Didžiausią šuolį šiame subindekse pasiekusiam prekių rinkos našumo vertinimui įtakos turėjo procedūrų skaičiaus (pakilo iš 22 į 9 vietą) ir dienų skaičiaus verslui pradėti (pakilo iš 31 į 9 vietą) sumažėjimas. Kukliausiai Lietuva vertinama pagal darbo rinkos efektyvumo indeksą sudarančius rodiklius: mokesčių poveikį paskatai

dirbti (123 vieta), įdarbinimo ir atleidimo iš darbo tvarką (120 vieta), šalies gebėjimą pritraukti (116 vieta) ir išlaikyti (108 vieta) talentingus specialistus, atleidimo iš darbo išlaidas (109 vieta). Šių rodiklių pokyčiams ženklios įtakos turės planuojami sprendimai dėl naujojo Darbo kodekso.

3 pav. Pasaulio konkurencingumo indeksas (Lietuvos vieta)
Šaltinis – Pasaulio ekonomikos forumo tyrimo duomenys

Dėmesys smulkiajam ir vidutiniam verslui. Gerinant finansinių išteklių prieinamumą, 2015 m. finansų inžinerijos priemonėmis (paskolos, garantijos, rizikos kapitalo investicijos) ir susijusia priemone „Dalinis palūkanų kompensavimas“ paremti 1 723 smulkiojo ir vidutinio verslo (toliau – SVV) subjektai. Per 2015 m. buvo suteikta 300 paskolų už 45,16 mln. eurų, suteiktos 802 garantijos, kurių suma siekė 63,52 mln. eurų, į 12 įmonių investuotas rizikos kapitalas, o bendra investicijų suma į naujas ir esamas portfelio įmones siekė 10,23 mln. eurų, 609 SVV subjektams kompensuotos palūkanos, palūkanų kompensavimo suma siekė 17,67 mln. eurų.

Siekiant paskatinti socialinio verslo plėtrą, patvirtinta Socialinio verslo koncepcija, kuria nustatytos tinkamos sąlygos tokiam verslui skatinti ir valstybės pagalbai gauti, taip pat patvirtintas Socialinio verslo skatinimo 2015–2017 metų veiksmų planas, kuriame numatyti veiksmai, įgyvendinant tris uždavinius: sukurti socialiniam verslui palankią teisinę aplinką, sukurti socialiniam verslui palankią finansinę ir mokestinę paramos sistemą bei skatinti socialinio verslo kultūros formavimą ir žinomumo didinimą. Socialinis verslas – tai verslo modelis, pagal kurį, išnaudojant rinkos mechanizmą, pelno siekimas susiejamas su socialiniais tikslais ir prioritetais, remiamasi socialiai atsakingo verslo bei viešojo ir privataus sektorių partnerystės nuostatomis, taikomos socialinės inovacijos.

Kuriamas Verslo konsultantų tinklas, kuris patobulins verslo pradžios ir plėtros konsultacijas SVV subjektams. Verslo pradžios konsultacijos bus teikiamos ką tik įkurtiems iki 1 metų veikiantiems SVV subjektams, kuriems konsultacijos verslo planavimo, mokesčių, paramos verslui ir kitais klausimais bus kompensuojamos 100 proc. Verslo plėtros konsultacijos bus teikiamos ir SVV subjektams, veikiantiems nuo 1 iki 5 metų.

Įvairiose Lietuvos savivaldybėse 2015 m. suteikta 75 267 val. konsultacinių paslaugų 9 741 naudos gavėjui, suorganizuoti 274 verslo informaciniai renginiai ir įsteigti 129 SVV subjektai.

VšĮ „Versli Lietuva“, įgyvendindama ES struktūrinių fondų lėšomis finansuojamą projektą „Pirmųjų verslo metų paslaugų krepšeliai jaunimui“, 2015 m. suteikė 8 220 val. konsultacijų

norintiems pradėti ir vykdančioms verslą, surengė 34 verslumo skatinimo renginius. Rezultatas – 2015 m. jaunimas įsteigė 177 įmones.

Valstybės valdomų įmonių pertvarka. Praėjusių metų pabaigoje, Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija (EBPO) baigė metus trukusią Lietuvos valstybės valdomų įmonių (VVI) sektoriaus peržiūrą ir pateikė rekomendacijas kuriose Lietuva skatinama imtis veiksmų keturiose srityse: 1) stiprinti valstybės nuosavybės funkciją, įskaitant ištekliams aprūpintą koordinavimo funkciją ir tinkamą Vyriausybės sprendimų įgyvendinimą; 2) didinti įmonių valdybų nepriklausomumą, įskaitant nepriklausomų valdybos narių skaičiaus didinimą; 3) peržiūrėti VVI teisinės formas, įskaitant valstybės įmonių pertvarkymą į bendroves bei racionalizuojant sektorius, kuriuose veikia didelis skaičius tą pačią veiklą vykdančių VVI, t. y. 42 miškų urėdijos ir 11 kelių eksploatavimo įmonių; 4) bent didesnėms VVI padaryti privalomus informacijos atskleidimo reikalavimus.

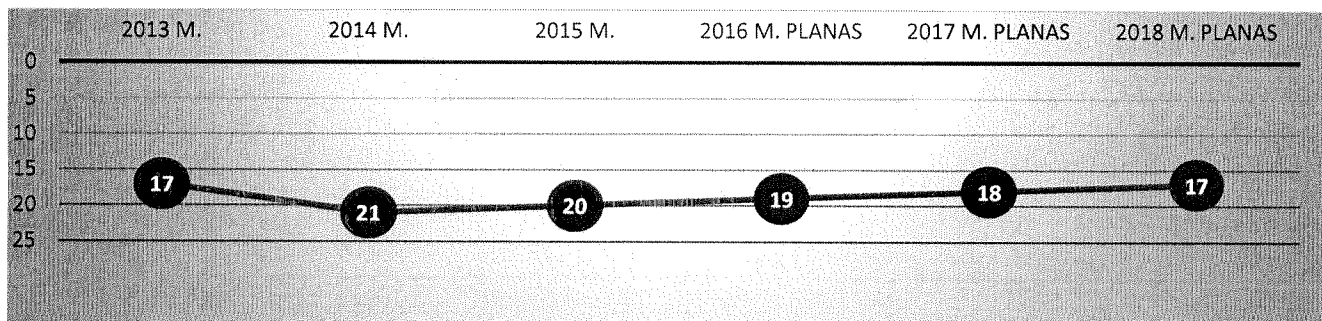
Jau pradėti darbai, susiję su rekomendacijų įgyvendinimu: patvirtinta kandidatų į valstybės ar savivaldybės įmonės valdybas parinkimo tvarka. Numatoma suvienodinti kandidatų į valstybės ar savivaldybės įmonės ir akcinių bendrovių ar uždarytųjų akcinių bendrovių kolegialius priežiūros ir valdymo organų narius parinkimo tvarką. Vadovaujantis 2015 m. kovo 1 d. įsigaliojusiais Valstybės ir savivaldybės įmonių įstatymo pakeitimais, nepriklausomų narių skaičius valstybės įmonių, atitinkančių įstatyme nustatytus kriterijus, valdybose turi sudaryti ne mažiau kaip trečdalį įstatuose nurodyto valdybos narių skaičiaus. Kitų įmonių valdybose pagal poreikį taip pat gali būti tokių fizinių asmenų.

2015 metais, tobulinant valstybės ir savivaldybių įmonių valdymą, nustatyta valdybų narių atlygio skyrimo tvarka; įtvirtinta rekomendacija valstybei atstovaujančioms institucijoms pasiūlyti šioms įmonėms apdrausti valdybos narių civilinę atsakomybę. Pritarta siūlymui viešai skelbti apie valstybės įmonės ar savivaldybės įmonės valdybos nario atranką VĮ Registrų centro leidžiamo elektroninio leidinio atskirame skyriuje.

VI. VERSLAS IR INOVACIJOS

Pasaulio banko tyrimo „Doing Business 2016“ duomenimis, Lietuva 2015 m. užėmė 20 vietą iš 189 šalių ir palyginti su 2014 metais, pakilo per 1 poziciją (2014 m. atnaujinus „Doing Business“ skaičiavimo metodiką, Lietuva iš 24 pozicijos pakilo iki 21). Vertinant vien tik tarp ES valstybių narių, Lietuva pernai užėmė 8 vietą. Didžiausią progresą vertinamuoju laikotarpiu (2014 m. birželio 1 d. – 2015 m. birželio 1 d.) Lietuva padarė: turto registravimo srityje – iš 9 pakilo į 2 vietą, sutarčių vykdymo srityje – iš 14 vietos pakilo į 3, verslo pradžios srityje – iš 11 pakilo į 8 vietą, prisijungimo prie elektros tinklų srityje – iš 105 vietos pakilo į 54 ir smulkiųjų investuotojų apsaugos srityje – iš 78 vietos pakilo į 47. Taip pat Lietuva užima aukštas vietas pagal statybos leidimų gavimo (18 vieta), užsienio prekybos (19 vieta) ir kredito gavimo (28 vieta) rodiklius. Pasaulio bankas, vertindamas šalių pažangą pagal dešimtį rodiklių, pripažino, kad Lietuva įgyvendino penkias teigiamas reformas trijose srityse: verslo pradžios, prisijungimo prie elektros tinklų (2 reformos) ir smulkiųjų investuotojų apsaugos srityse (2 reformos).

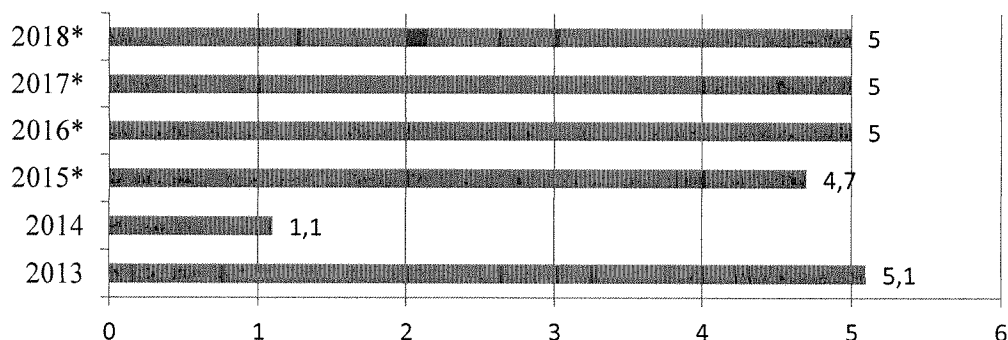
4 pav. Verslo aplinkos indeksas „Doing Business“ (Lietuvos vieta)

Šaltinis – Pasaulio banko duomenys

Remiantis Europos Komisijos (EK) parengta Inovacijų sąjungos rezultatų suvestine (*angl. Innovation Union Scoreboard*), kurioje pateikiamas mokslinių tyrimų ir inovacijų diegimo ES šalyse narėse (ES 27) lyginamasis vertinimas bei jų mokslinių tyrimų ir inovacijų sistemų pranašumai ir trūkumai, Lietuvos suminis inovatyvumo indeksas 2014 metais buvo 0,283 (2015 metų duomenys bus paskelbti 2016 m. liepos mėn.). Lietuva kartu su Estija, Čekija, Italija, Portugalija, Malta, Ispanija, Vengrija, Slovakija, Graikija, Kroatija ir Lenkija priklauso nuosaikių inovatorių grupei (*angl. moderate innovators*). Lietuvos stiprioji pusė – žmogiškųjų išteklių, finansų ir paramos sritys. Virš ES vidurkio Lietuva yra pagal šiuos inovatyvumo indikatorius: išlaidos su moksliniais tyrimais ir technologijų plėtra nesusijusioms inovacijoms, aukštąjį išsilavinimą turinčių gyventojų skaičių ir vidurinį išsilavinimą turinčių jaunuolių skaičių. Lietuvos atotrūkį nuo ES vidurkio inovacijų srityje daugiausia lemia mažos pajamos iš licencijų ir patentų, nedidelis trečiųjų šalių doktorantų skaičius, mažas patento paraiškų skaičius.

Lietuvoje vidutinis inovatyvumo augimas yra spartesnis nei ES šalių vidurkis: per aštuonerius metus (nuo 2007 metų iki 2014 metų) vidutinis inovatyvumo augimas siekė 2,14 proc., o ES – 0,98 proc. 2007–2014 m. laikotarpiu sparčiai augo su licencijomis ir patentais susijusios pajamos iš užsienio (61 proc.), bendrijos dizaino paraiškų skaičius (18 proc.) ir paraiškų bendrijos prekės ženklams skaičius (18 proc.). Didžiausias nuosmukis šiuo laikotarpiu užfiksuotas pagal šiuos indikatorius: patentų paraiškų pagal patentinės kooperacijos sutartį visuomeninėms problemoms spręsti skaičius (11 proc.), rinkos ir įmonės mastu naujų inovacijų pardavimo apimtys (11 proc.) ir doktorantų iš ne ES valstybių skaičius (10 proc.). Atkreiptinas dėmesys į tai, jog beveik pusė Inovacijų sąjungos švieslenteje naudojamų duomenų yra 2–3 metų senumo, todėl Lietuvos inovacinės veiklos vertinimas iš tiesų negali realiai atspindėti dabartinės situacijos ir pastaruoju metu įvykusių pokyčių, tikrasis Vyriausybės įgyvendinamų iniciatyvų ir priemonių poveikis atsispindės po kelerių metų.

Išankstiniais duomenimis, per tris 2015 metų ketvirčius, sukauptos tiesioginės užsienio investicijos (TUI) padidėjo 0,31 mlrd. eurų arba 2,4 proc. (nuo 12,86 mlrd. eurų 2014 m. pabaigoje iki 13,17 mlrd. eurų 2015 m. III ketv. pabaigoje). 2014 m. sukauptos TUI per metus išaugo 1,1 proc.). 2015 m. išankstinius duomenis Statistikos departamentas paskelbs 2016 m. balandžio mėn.

* Ūkio ministerijos prognozė

5 pav. Sukauptų tiesioginių užsienio investicijų pokyčiai (palyginti su praėjusiais metais), proc.

Šaltinis – Lietuvos statistikos departamentas

6.1. Verslo sąlygų gerinimas

Administracinės naštos mažinimas. 2015 m. įgyvendintos 77 (iš 92) priemonės iš Vyriausybės patvirtinto 2014–2015 m. administracinės naštos mažinimo plano. Reikšminga pažanga pasiekta diegiant elektronines paslaugas: sukurtos teritorijų planavimo dokumentų registravimo elektroninės paslaugos; pradėtos taikyti elektroninės prekių laikinojo saugojimo deklaracijos, pateikiant prekes laikinajam saugojimui laikinojo prekių saugojimo sandėliuose (importo ir eksporto terminaluose) ir muitinės sandėliuose; sudarytos sąlygos asmenims prašymą įregistruoti pridėtinės vertės mokesčio mokėtoju pateikti elektroniniu būdu per Valstybinės mokesčių inspekcijos tinklalapį. Įvertinta, kad per 2015 m. administracinė našta ūkio subjektams buvo sumažinta 1,875 mln. eurų.

2015 m. kartu su EBPO baigta vykdyti Reguliavimo politikos peržiūra. EBPO ataskaitoje be pažangos vertinimo pateikiamos ir rekomendacijos Lietuvai, kuriose pagrindinis dėmesys skiriamas reguliavimo politikos įgyvendinimui praktikoje, geresnio reglamentavimo priemonių vykdymui ir efektyvumui, verslo priežiūros reformos įgyvendinimui. Pagal EBPO pateiktas rekomendacijas, parengtas Rekomendacijų priemonių plano projektas, pagal kurį bus tobulinama Lietuvos geresnio reglamentavimo sistema.

Ūkio subjektų priežiūros institucijų pertvarka. Valstybinė ne maisto produktų inspekcija prijungta prie Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos. Šio sprendimo įgyvendinimas užtikrins, kad nesaugūs produktai iš rinkos bus pašalinami efektyviau, vartotojų skundų bei verslininkų konsultavimo procesai taps spartesni. Audito ir apskaitos tarnyba, Turto vertinimo priežiūros tarnyba ir Įmonių bankroto valdymo departamentas prie Ūkio ministerijos sujungti į vieną Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnybą, o nemokumo politikos formavimo funkcija perduota Finansų ministerijai. Naujoji įstaiga užtikrins suvienodintos licencijavimo bei priežiūros politikos vykdymą, priežiūros institucijų specialistų kompetencijų didinimą bei priežiūros procesų atlikimo efektyvumą, spartesnę pažangių priežiūros atlikimo metodų bei priemonių diegimą, bus unifikuotos poveikio priemonių ūkio subjektams taikymo sistemos.

Sveikatos apsaugos srityje vietoje šiuo metu veikiančių 10 Visuomenės sveikatos centrų įsteigtas Nacionalinis visuomenės sveikatos centras prie SAM su juridinio asmens statuso neturinčiais padaliniais apskrityse. Nacionalinis visuomenės sveikatos centras užtikrins, kad ūkio subjektų priežiūra bei

administracinių paslaugų teikimas būtų vykdomas koordinuotai ir taikant vienodą praktiką visuose regionuose.

Iš 31 patvirtinto priežiūros institucijų veiklos optimizavimo sprendimo iki 2016 m. sausio 1 d. įgyvendinta 14 sprendimų. Dar 9-ių sprendimų įgyvendinimui reikalingi teisės aktų projektai šiuo metu svarstomi Seime.

Įmonių ir viešųjų įstaigų teisinio reguliavimo tobulinimas. Siekiant užkirsti kelią piktnaudžiavimui, 2015 m. gegužę priimtas Mažųjų bendrijų įstatymo pakeitimas, kuriuo įtvirtintas draudimas mažosios bendrijos nariui su mažąja bendrija sudaryti civilines sutartis (išskyrus su mažosios bendrijos vadovu sudaromą civilinę (paslaugų) sutartį). Šiuo pakeitimu tikimasi išspręsti nesąžiningus atvejus, kai mažosios bendrijos nariai pagal civilines paslaugų sutartis su mažąja bendrija pastarajai teikia įvairaus pobūdžio paslaugas ir tokiu būdu padidina mažosios bendrijos sąnaudas bei sumažina mokėtino pelno mokesčio bazę, taip pat išvengia pareigos grąžinti pelno dalį.

Parengtas ir derinimui pateiktas Akcinių bendrovių įstatymo pakeitimo įstatymo projektas ir lydimieji įstatymų projektai, kuriais siekiama palengvinti verslo sąlygas, atsisakant notarinės formos reikalavimo uždaryjū akcinių bendrovių akcijų pirkimo-pardavimo sutartims, kai akcininkų asmenines vertybinių popierių sąskaitas tvarko finansinių priemonių asmeninių sąskaitų tvarkytojai, taip pat įtvirtinant procedūrą, pagal kurią akcinės bendrovės ir uždarnosios akcinės bendrovės galėtų pakeisti išleistų tos pačios klasės akcijų skaičių ir akcijos nominalią vertę, nekeičiant įstatinio kapitalo dydžio.

2015 m. spalio pabaigoje pakartotinai Seimui pateiktas patobulintas Viešųjų įstaigų įstatymo pakeitimo įstatymo projektas, kuriuo siūloma sudaryti teises sąlygas kaupti ir tvarkyti duomenis Juridinių asmenų dalyvių informacinėje sistemoje apie viešosios įstaigos dalininkus, teikti juos suinteresuotiems asmenims. Taip siekiama padidinti viešųjų įstaigų skaidrumą, užtikrinti viešojo turto apskaitą ir su disponavimu šiuo turtu susijusių sprendimų racionalumą, kai viešųjų įstaigų dalininkais (dalyviais) yra valstybė, savivaldybės, užtikrinti mokesčių administravimo institucijų, teisėsaugos institucijų vykdomos veiklos veiksmingumą ir efektyvumą, tiriant nusikalstamas veikas mokesčių srityje, sukčiavimo pobūdžio nusikalstamas veikas.

Bankroto ir nemokumo teisinis reguliavimas. 2015 metų pabaigoje Seimas priėmė Fizinį asmenų bankroto įstatymo straipsnių pakeitimus, kuriais sudarytos palankesnės sąlygos sąžiningiems bankrutavusiems fiziniams asmenims anksčiau panaikinti iki bankroto susidariusias skolas ir atkurti jų mokumą, o fiziniams asmenims, kurie verčiasi ar numato verstis individualia veikla, anksčiau suteikti dar vieną galimybę pradėti verslą.

Nuo 2015 m. spalio 1 d. veikia atnaujinta Bankroto administratorių atrankos kompiuterinė programa, kuri užtikrina skaidrų bankroto administratorių paskyrimą ir kokybiškų bankroto administravimo paslaugų teikimą.

Siekiant geriau sureguliuoti bankroto administravimo išlaidų nustatymo ir apmokėjimo klausimus, tobulinti su administravimo išlaidomis sietinų supaprastinto bankroto proceso taikymo, turto pardavimo, procesinių ginčų teismuose nagrinėjimo ir kitų klausimų reguliavimą, taip pat sudaryti galimybę bankrutuojančiai įmonei pradėti restruktūrizavimo procesą ir įtvirtinti nuostatas, skatinančias

įmonės ar jos dalies pardavimą, Seimui pateiktas Įmonių bankroto įstatymo pakeitimo įstatymo projektas.

Taip pat Seimui pateiktas Įmonių restruktūrizavimo įstatymo pakeitimo įstatymo projektas, kuriuo siekiama nustatyti lankstesnes bei veiksmingesnes įmonių restruktūrizavimo procedūras, sudarančias teisinės prielaidas perspektyvių įmonių finansinius sunkumus išspręsti kuo anksčiau, kai dar galima išvengti nemokumo ir užtikrinti verslo tęstinumą, bei panaikinti piktnaudžiavimo įmonių restruktūrizavimu galimybes. Taip pat nustatoma, kad dėl restruktūrizavimo plano turi balsuoti tik tie kreditoriai, kurių civilinėms teisėms ir (ar) pareigoms restruktūrizavimo planas turės įtakos.

Eksporto skatinimas. 2015 metų kovą atnaujintos rekomendacijos, kaip 2014–2015 metais įvairinti Lietuvos eksportą ir sumažinti nuostolius, patiriamus dėl Rusijos paskelbto embargo maisto produktams. Numatytomis priemonėmis siekiama trijų pagrindinių tikslų: padėti verslininkams ieškoti naujų rinkų ir verslo partnerių, pagerinti priejimą prie finansavimo šaltinių ir stiprinti Lietuvos ekonominį atstovavimą užsienyje.

Siekiant skatinti naujų verslo rinkų ir verslo partnerių paiešką, skirta 4,22 mln. eurų investicijų mažosioms ir vidutinėms įmonėms savo produkcijai pristatyti užsienyje ar Lietuvoje vykstančiose parodose pagal ES priemonę „Naujos galimybės LT“. Finansavimas skirtas 17 projektų įgyvendinti. Per 2014–2020 metų laikotarpį pagal šią priemonę iš viso numatyta investuoti 28,9 mln. eurų ES lėšų.

Reaguojant į pasikeitusią geopolitinę situaciją ir siekiant sudaryti sąlygas Lietuvos verslui sėkmingai vykdyti eksportą, 2015 metais peržiūrėtos Eksporto gairėse nustatytos rinkos, suteikiant prioritetą didžiausią potencialą turinčioms rinkoms. Atlikus analizę išskirta 10 valstybių: Švedija, Vokietija, Norvegija, Jungtinė Karalystė, Ukraina, Prancūzija, JAV, Kinija, Izraelis ir Japonija. Į jas siūloma dar labiau koncentruotis planuojant valstybės skatinimo priemones ar viešojo sektoriaus veiksmus.

Atnaujinta eksportuotojų duomenų bazė, kurioje pateikiami detalūs Lietuvos įmonių aprašymai, kontaktinė informacija. Eksportuotojų duomenų bazėje užsienio įmonės gali pateikti viešus bendradarbiavimo pasiūlymus ir nurodyti, kokių gaminių ar paslaugų tiekėjų jos ieško Lietuvoje arba gauti konsultacijų.

Komercijos atašė dirba Jungtinėje Karalystėje, Prancūzijoje, Švedijoje, Rusijoje (Maskvoje ir Sankt Peterburge), Ukrainoje, Kinijoje, Azerbaidžane, Norvegijoje, Izraelyje, Baltarusijoje, Vokietijoje.

Paminėtini šie svarbiausi komercijos atašė veiklos rezultatai 2015 metais: surastos 9 užsienio įmonės – potencialios Lietuvos įmonių verslo partnerės, surengta 15 individualių vizitų įmonėms, inicijuotos 76 verslo misijos, suorganizuoti 99 verslo renginiai, surengti 87 dvišaliai verslo atstovų susitikimai, identifikuota ir perduota VŠĮ „Investuok Lietuvoje“ 48 potencialūs investiciniai projektai.

Investicijų skatinimas. 2015 metais pritrauktas 31 TUI projektas, numatantis 2 647 darbo vietų sukūrimą, iš jų 25 TUI projektai yra vidutinės ir aukštos pridėtinės vertės, numatantys 2 217 darbo vietų sukūrimą. Lietuvoje savo veiklą plėsti ir investuoti pasirinko tokios kompanijos kaip technologijų ir verslo kompetencijų centrą Vilniuje įkūrusi „Nasdaq“, Klaipėdoje naftos ir dujų technologijų gamybos padalinį įkūrusi „CSUB“, Panevėžio LEZ atidariusi gamyklą Norvegijos kapitalo įmonė „Devold“ ir sparčiausiai auganti Kinijos IT kompanija „Fun Guide“. Išankstiniais „fDi Markets“ duomenimis, 2015

m. Lietuva 2,43 karto lenkia Centrinės ir Rytų Europos šalių vidurkį pagal užsienio investicijų projektų skaičių milijonui gyventojų ir yra regiono lyderė.

Siekiant didinti Lietuvos konkurencingumą, patvirtintas Investicijų skatinimo ir pramonės plėtros 2014–2020 metų programos veiksmų planas.

Parengti pasiūlymai Laisvųjų ekonominių zonų pagrindų įstatymo pakeitimui, kuriais siekiama supaprastinti reikalavimus zonos įmonės statusui gauti ir nustatyti, kad kol nėra įsteigta zonos valdymo bendrovė, sklypus zonoje išsinuomojusiems investuotojams taikomos Laisvųjų ekonominių zonų pagrindų įstatymo garantuojamos mokesstinės lengvatos.

Siekiant teisės sistemoje sukurti papildomą efektyvesnį žemės nuomos būdą – viešą konkursą – prie dabar jau egzistuojančių žemės išnuomojimo būdų, t.y. aukcione ir be aukciono, parengti pasiūlymai Žemės įstatymo pakeitimui.

Siekiant įtvirtinti aiškesnį ir su ES teise suderintą reguliavimą, kuris prisidėtų prie investicinės aplinkos gerinimo, parengtas Koncesijų įstatymo pakeitimo įstatymo projektas. Projektu siekiama reglamentuoti koncesijų dalyką, suteikimą, valdymo, vykdymo ir ginčų sprendimo tvarką, koncesijų subjektų teises, pareigas ir atsakomybę.

Siekiant, kad išaugtų investicijų į akcinių bendrovių ir uždaryjū akcinių bendrovių obligacijas saugumas ir šių vertybinių popierių patrauklumas investuoti, taip pat būtų sudaryta galimybė uždarosioms akcinėms bendrovėms obligacijas siūlyti viešai, taip išplečiant šių bendrovių galimybę skolintis, 2015 m. pabaigoje Vyriausybei pateikti patobulinti Akcinių bendrovių ir uždaryjū akcinių bendrovių obligacijų savininkų interesų gynimo įstatymo projektas ir lydimieji įstatymų projektai. Jais siūloma tobulinti akcinių bendrovių, uždaryjū akcinių bendrovių obligacijų savininkų interesų gynimo mechanizmą ir didinti uždaryjū akcinių bendrovių finansavimo šaltinių spektrą.

Siekiant, kad būtų skatinami darbuotojai ir išaugtų jų įsitraukimas į bendrovių veiklą bei motyvacija, išaugtų akcinės bendrovės teisinės formos patrauklumas (akcijas galima siūlyti viešai) ir galimybė panaudoti ją vidutiniam verslui vykdyti, būtų sudarytos sąlygos plėsti uždaryjū akcinių bendrovių veiklos finansavimo spektrą, parengtas ir derinimui pateiktas Akcinių bendrovių įstatymo pakeitimo įstatymo projektas. Juo siūloma sukurti teisinės prielaidas akcinėms bendrovėms ir uždarosioms akcinėms bendrovėms nemokamai ar iš dalies mokamai suteikti akcijų darbuotojams, organų nariams; sumažinti akcinių bendrovių įstatinio kapitalo minimalų dydį; atsisakyti uždaryjū akcinių bendrovių akcininkų skaičiaus apribojimo.

Siekiant pritraukti rizikos ir privataus kapitalo investicijas į tikrąsias ūkines bendrijas ir komanditines ūkines bendrijas, parengtas ir derinimui pateiktas Ūkinių bendrijų įstatymo pakeitimo įstatymo projektas, kuriuo siūloma tobulinti šių teisinių formų juridinių asmenų teisinį reguliavimą.

Įvykdytos žemės paėmimo visuomenės poreikiams Kauno Laisvosios ekonominės zonos teritorijai plėsti procedūros, kurių metu paimta visuomenės poreikiams 33,31 ha žemės sklypų, o tai sudaro 7,1 proc. Kauno LEZ teritorijos, esančios Kauno rajone.

Turizmo plėtra. Nuo 2015 m. lapkričio įsigaliojus Turizmo įstatymo pakeitimams sustiprinta turistų apsauga kelionių organizatoriaus nemokumo ar bankroto atveju: numatyti griežtesni reikalavimai kelionių organizatoriams, griežtesnės ir kokybiškai naujos prievolių įvykdymo užtikrinimo priemonės, sustiprinta kelionių organizatorių priežiūra.

Atsižvelgiant į turizmo rinkodaros tendencijas, vidaus ir užsienio rinkų analizę, patvirtinta Lietuvos turizmo rinkodaros 2016–2020 m. strategija. Rinkodaros veikla bus nukreipta į prioritetines 6 tikslines (Italija, Jungtinė Karalystė, Norvegija, Prancūzija, Švedija, Vokietija), 4 tolimąsias (Izraelis, Japonija, JAV, Kinija), 6 svarbias (Baltarusija, Estija, Latvija, Lenkija, Rusija, Ukraina) ir 5 perspektyvines (Belgija, Danija, Ispanija, Nyderlandai, Suomija) rinkas, iš kurių didėja arba yra prielaidų jog didės turistų srautai. Numatoma, kad įgyvendinus šioje strategijoje numatytas priemones prioritetinėse turizmo rinkose, Lietuva taps patrauklia turizmo vietoje, atpažįstama dėl patogaus susisiekimo, gamtos ir kultūros paveldo įvairovės, konkurencingų turizmo produktų ir aukšto lygio paslaugų.

59-ajame Jungtinių Tautų Pasaulio turizmo organizacijos (PTO) Europos komisijos posėdyje Europos šalys išrinko Lietuvą drauge su Šveicarija ir Juodkalnija vadovauti PTO Europos komisijai (kadencijos trukmė – 4 metai); pirmą kartą Lietuva išrinkta atstovauti Europos regionui PTO Darniojo turizmo komitete ir iškovojo teisę 2016 m. Vilniuje organizuoti PTO Europos komisijos 60-ąjį posėdį.

Pramonė ir prekyba. Siekiant mažinti alkoholio prieinamumą, priimtos Alkoholio kontrolės įstatymo pataisos savivaldybėms suteikia daugiau teisių riboti alkoholio pardavimo vietas (jos gali riboti ar drausti alkoholio prekybą švenčių, koncertų masinių ar kitų renginių metu).

Parengtas Mažmeninės prekybos įmonių nesąžiningų veiksmų draudimo įstatymo pakeitimo įstatymo projektas, kuriame papildytas didiesiems prekybos tinklams draudžiamų atlikti nesąžiningų veiksmų sąrašas, sumažinta administracinė našta verslui, aiškiau sureguliuotas poveikių priemonių taikymo procesas, išplėstos šio įstatymo priežiūrą vykdančios Konkurencijos tarybos teisės ir sudaryta galimybė įslaptinti maisto ir gėrimų tiekėją, kuris skundžiasi dėl prekybininkų nesąžiningų veiksmų.

Parengtos Mažmeninės prekybos taisyklių pataisos, kuriomis suvienodintos konkurencijos sąlygos turgaviečių verslu užsiimantiems asmenims ir panaikintos prielaidos eksploatuoti net minimalių higienos, maisto, atliekų tvarkymo ir kitų reikalavimų neatitinkančias turgavietes.

Siekiant teikti verslui kokybiškesnes paslaugas metrologijos srityje ir optimizuoti metrologijos centrų veiklos sąnaudas, reorganizuotas AB „Vilniaus metrologijos centras“ prie kurio prijungta AB „Kauno metrologijos centras“, AB „Panevėžio metrologijos centras“, AB „Šiaulių metrologijos centras“ ir AB „Klaipėdos metrologijos centras“.

6.2. Inovacijos

Lietuvos parengta Sumaniosios specializacijos strategija aprobuota Europos Komisijos - pirmoji tarp Baltijos šalių. Strategijos paskirtis – transformuoti šalies ūkį aukštųjų technologijų ir inovacijų srityje, sustiprinti Lietuvos tarptautinį konkurencingumą, paspartinti perspektyviausių, mokslui ir verslui imlių sektorių plėtrą, pritraukti užsienio įmones naudotis Lietuvoje sukurta MTEP infrastruktūra, prisidėti prie ES ekonomikos augimo ir konkurencingumo didinimo. Jau paskelbti 4 kvietimai priemonėms, pagal kurias vykdomi projektai turės atitikti Sumanios specializacijos kryptių ir jų prioritetų įgyvendinimo programą: „SmartInvest LT“, „SmartInvest LT+“, „Inogeb LT“ ir „Intelektas. Bendri mokslo-verslo projektai“.

2015 m. rugsėjį Lietuva ir Europos Kosmoso Agentūra (EKA) pasirašė Bendradarbiaujančios valstybės plano chartiją. Lietuva kasmet EKA mokės apie 1,4 mln. eurų, iš kurių 80–90 proc. bus

naudojama Lietuvos verslo ir mokslo subjektų projektams įgyvendinti pagal EKA periodiškai skelbiamus kvietimus Lietuvos atstovams teikti paraiškas. Paraiškas dėl projektų galima teikti tokiose srityse kaip astrofizika, mikroelektronika, robotika, medžiagotyra, mechatronika, informacinės technologijos, geoinformatika ir kt.

Siekiant sudaryti sąlygas skatinti verslo įmones kurti naujus produktus ir taip didinti savo ir šalies konkurencingumą, parengta Iki prekybinių pirkimų vykdymo tvarka, sukurta ikiprekybinių pirkimų finansavimo iš ES fondų investicijų schema. Nuo šiol vykdydamos ikiprekybinius pirkimus valstybės įstaigos ir institucijos galės inicijuoti mokslinius ir (arba) eksperimentinės plėtos tyrimus, kuriant naujus, rinkoje neegzistuojančius produktus, arba iš esmės patobulinami jau egzistuojantys produktai, kuriais būtų efektyviai išsprendžiama egzistuojanti viešojo sektoriaus problema.

2015 m. įgyvendinant priemonę „Inočekiai LT“ buvo vykdomi 456 projektai (skirtos paramos suma – 1,9 mln. eurų). Įgyvendinta schema, skirta intelektinės nuosavybės teisių apsaugos tarptautinių mastu skatinimui, pagal kurią 2015 metais valstybės parama skirta 20 išradimų patentuoti ir 8 dizainams registruoti.

2015 m. parengtas ir svarstymui pateiktas inovacijų sistemos esminės pertvarkos planas, paremtas Inovacijų skatinimo įstatymo parengimu ir priėmimu. Apsisprendus, kad Inovacijų skatinimo įstatymo rengimas – netikslingas, ieškoma kitų būdų kaip pertvarkyti inovacijų sistemą.

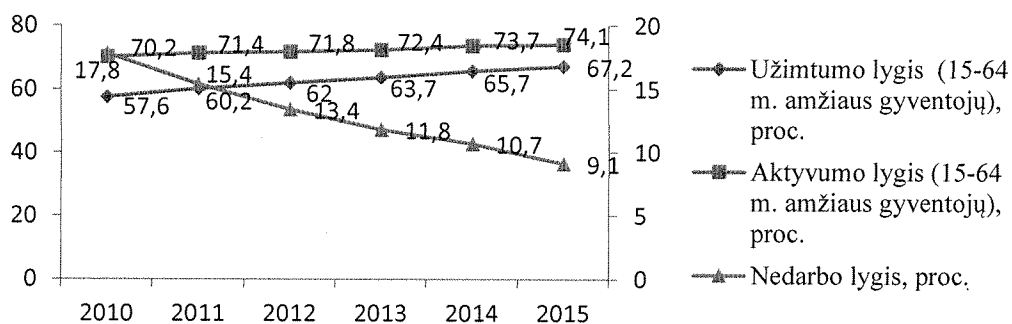
Išvardinant problemines sritis, reikėtų pažymėti, kad vis dar neparengti teisės aktų projektai portfelinių faktoringo garantijų priemonei įgyvendinti, nes užsitęsė šios priemonės vykdymui būtino Valstybės skolos įstatymo pakeitimo įstatymo projekto derinimas. Valstybės skolos įstatymo pakeitimo projekte įtvirtintos nuostatos, kad garantijų institucija garantijas gali teikti ir už faktoringo sandorius, obligacijoms bei eksporto kreditams.

VII. SOCIALINĖ POLITIKA

7.1. Socialinė politika

Darbo rinka ir užimtumas. Siekiant pritraukti daugiau tiesioginių vidaus ir užsienio investicijų, kurti daugiau naujų legalių darbo vietų, sudaryti sąlygas dirbantiems lengviau derinti darbą su kitais įsipareigojimais šeimai ar mokslui, padidinti darbo santykių lankstumą, parengtas ir Seimui svarstyti pateiktas „Darbo santykių ir valstybinio socialinio draudimo teisinio–administracinio modelio“ (socialinio modelio) įstatymų paketas, kurį sudaro trys pagrindiniai įstatymai – Darbo kodeksas, Užimtumo ir Nedarbo socialinio draudimo įstatymai.

Užimtumo didinimo priemonių taikymas lėmė gyventojų užimtumo procento didėjimą ir nedarbo masto mažėjimą – 2015 m. nedarbo lygis šalyje siekė 9,1 proc. (1,6 proc. mažiau nei 2014 m.). 15–64 metų amžiaus gyventojų užimtumo lygis per metus padidėjo 1,5 procentinio punkto ir sudarė 67,2 proc. Šio amžiaus vyrų užimtumo lygis sudarė 68 proc., moterų – 66,5 proc., atitinkamai 1,5 ir 1,6 procentinio punkto daugiau nei 2014 m.

6 pav. Užimtumo, aktyvumo ir nedarbo lygių tendencijos (15-64 m. amžiaus gyventojų).

Šaltinis – Socialinės apsaugos ir darbo ministerija.

Įgyvendinant Užimtumo didinimo programą, daugiau kaip 16,5 tūkst. bedarbių ir išpėtų apie atleidimą darbuotojų įgijo naują ar patobulino turimą profesinę kvalifikaciją, iš jų 14 proc. ilgalaikiai ir 23 proc. žemą išsilavinimą turintys asmenys. Per 6 mėnesius įsidarbino 92 proc. profesinį mokymą baigusių asmenų. Per 4,7 tūkst. bedarbių pasinaudojo darbo įgūdžių įgijimo darbo vietoje priemone. Pasibaigus finansavimui per 6 mėn. į darbo rinką integravosi 91 proc. priemonės dalyvių. Subsidijomis buvo paremtas beveik 22 tūkst. bedarbių įdarbinimas (iš jų 26,8 proc. ilgalaikiai bedarbiai). Pasibaigus subsidijos mokėjimui per 6 mėn. į darbo rinką integravosi 88 proc. įdarbinimo subsidijuojant priemonės dalyvių.

Registruotas vidutinis metinis asmenų vyresnių nei 50 metų nedarbo lygis 2015 metais sudarė 11,9 proc. (0,9 proc. mažiau nei 2014 m.). Per metus buvo įdarbinta 36,1 tūkst. šios amžiaus grupės asmenų, 21 tūkst. nusiųsti į aktyvios darbo rinkos politikos priemones. Ilgalaikių bedarbių dalis tarp visų bedarbių nuosekliai sumažėjo nuo 33,6 proc. 2014 metais iki 29,7 proc. 2015 metais. Per metus įdarbinta 18,6 tūkst. ilgalaikių bedarbių. Į aktyvios darbo rinkos politikos priemones nusiųsta 20 tūkst. ilgalaikių bedarbių.

Aukšto nedarbo teritorijose buvo įgyvendinti 96 vietinių užimtumo iniciatyvų projektai, padedantys didinti atskirų teritorijų gyventojų užimtumą bei vystyti vietos socialinę ekonominę infrastruktūrą. 11 proc. projektų buvo įgyvendinti tautinių mažumų regionuose, 57 projektai – kaimo teritorijose. Šių projektų dėka buvo įsteigtos 390 darbo vietos.

Teikiant paramą darbo vietų steigimui buvo sukurtos 698 darbo vietos, veiklą pagal verslo liudijimus vykdė 78 tūkst. bedarbių.

2015 metais minimali mėnesinė alga (toliau – MMA) padidėjo nuo 300 eurų iki 350 eurų: nuo 2015 m. liepos 1 d. MMA padidinta iki 325 eurų (padidėjo 8,3 proc.), nuo 2016 m. sausio 1 d. – iki 350 eurų (padidėjo 7,7 proc.). Padidinti ir biudžetinių įstaigų darbuotojų minimalūs tarnybinių atlyginimų koeficientai, suteikiant galimybę labiau įvertinti darbuotojų kvalifikaciją, darbo sudėtingumą, padidinti mažiausiai apmokamų darbuotojų darbo užmokestį.

Taip pat didėjo vidutinis mėnesinis darbo užmokestis – bruto (iki mokesčių) darbo užmokestis, įskaitant individualiąsias įmones, išaugo 35 eurai (5,1 proc.) ir sudarė 712 eurus, neto (atskaičius mokesčius) darbo užmokestis – 25 eurai (4,8 proc.) ir sudarė 553 eurus. Realusis darbo užmokestis (neto darbo užmokestis atsižvelgus į vartotojų kainų pokyčius) per metus padidėjo 5,8 procentais.

2015 m. nedarbo socialinio draudimo išmokos maksimalus dydis atstatytas į prieškrizinį lygį ir sudarė 303 eurų. Vidutinis nedarbo socialinio draudimo išmokos dydis per metus padidėjo 22 eurai ir sudarė 178 eurus.

Neįgaliųjų socialinė integracija. 2015 m. socialinės reabilitacijos paslaugas bendruomenėje gavo 34678 neįgalieji ir jų šeimų nariai (5,6 proc. daugiau nei 2014 m.). Techninės pagalbos priemonėmis buvo aprūpinti 34966 neįgalūs asmenys (2,4 proc. daugiau nei 2014 m.), neįgaliųjų poreikiams pritaikyta 310 būstų (30 proc. daugiau nei 2014 m.). Skatinant neįgaliuosius studijuoti aukštosiose mokyklose ir įgyti išsilavinimą, 1006 neįgaliam studentui buvo mokamos išmokos specialiesiems poreikiams tenkinti (2014 m. tokią paramą gavo 1021 neįgalus studentas).

Profesinės reabilitacijos programoje 2015 m. dalyvavo 711 neįgaliųjų, programą baigė 379 asmenys, 57,1 proc. sėkmingai įsidarbino per 6 mėnesius nuo programos baigimo dienos.

Užsieniečių, gavusių prieglobstį Lietuvoje, integracija. 2015 m. valstybės parama integracijai (valstybinės kalbos mokymui, švietimui, užimtumui, laikinam apgyvendinimui, socialinei ir sveikatos apsaugai) buvo suteikta 178 užsieniečiams, gavusiems prieglobstį Lietuvoje. Vykdam įsipareigojimus ES, į Lietuvą iš Graikijos pabėgėlių stovyklos perkelta keturių asmenų irakiečių šeima. Be to, valstybės parama integracijai buvo teikiama ir iš Ukrainos karo konflikto zonų į Lietuvos teritoriją perkeltiems 83 Lietuvos Respublikos piliečiams, lietuvių kilmės asmenims ir jų šeimoms.

Siekiant užtikrinti kuo greitesnę užsieniečių, kuriems reikia prieglobsčio, integraciją į Lietuvos visuomenę ir darbo rinką, buvo pakeistas Valstybės paramos teikimo užsieniečių, gavusių prieglobstį Lietuvos Respublikoje, integracijai tvarkos aprašas, kuriuo sutrumpinti integracijos laikotarpio terminai ir sumažintos integracijos laikotarpiu mokamos išmokos.

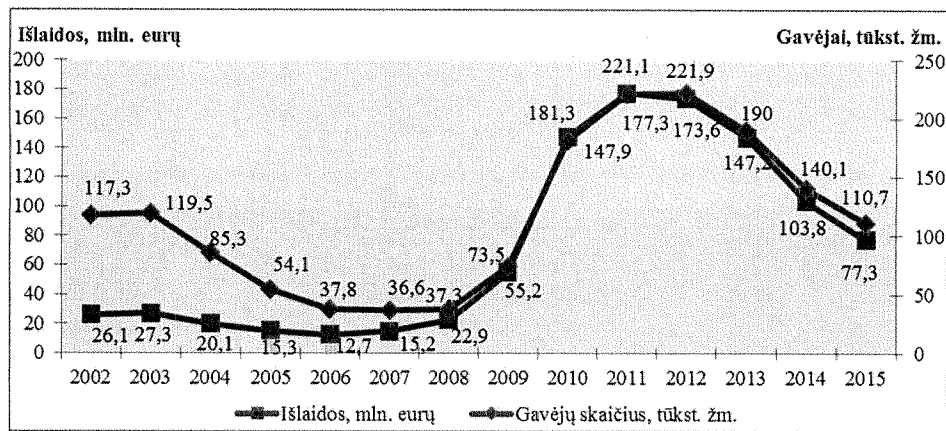
Parama būstui. 2015 m. sausio 1 d. įsigaliojus Lietuvos Respublikos paramos būstui įsigyti ar išsinuomoti įstatymo nuostatomis, sudarytos palankesnės sąlygos pasinaudoti valstybės parama būstui įsigyti ar išsinuomoti. 2015 m. 220 asmenų ir šeimų buvo suteikti valstybės iš dalies kompensuojami būsto kreditai (3,2 karto daugiau negu 2014 m.).

Naujos paramos formos – būsto nuomos ar išperkamosios būsto nuomos mokesčio dalies kompensavimo – įteisinimas sudarė galimybes šeimoms ir asmenims, turintiems teisę į socialinio būsto nuomą ir įrašytiems į savivaldybėse sudaromus sąrašus, greičiau išsinuomoti jų poreikius atitinkantį būstą. Šia paramos forma 2015 metais pasinaudojo 90 asmenų šešiolikoje savivaldybių. Nustačius, kad būsto nuomos ar išperkamosios būsto nuomos mokesčio dalies kompensacijos, skiriamos vienam asmeniui, dydis nepakankamas, šio dydžio perskaičiavimo koeficientas nuo 2015 m. lapkričio 1 d. padidintas nuo 1 iki 1,6. Įvertinus 2016 m. planuojamas skirti valstybės biudžeto specialias tikslines dotacijas būsto nuomos ar išperkamosios būsto nuomos mokesčių dalies kompensacijoms mokėti, taikant didesnę dydį, šia paramos forma galėtų pasinaudoti iki 10 260 asmenų.

Siekiant užtikrinti savivaldybių socialinio būsto fondo plėtrą, 2015 m. patvirtintas Savivaldybių socialinio būsto fondo plėtros 2015–2020 metais veiksmų planas, kuriuo siekiama įsigyti ir įrengti 1150 naujų socialinių būstų.

Piniginė socialinė parama. Toliau buvo tęsiamas piniginės socialinės paramos pertvarkos nuoseklus įgyvendinimas. Gerėjanti šalies ekonominė situacija, pozityvūs pokyčiai darbo rinkoje turėjo įtakos paramos gavėjų skaičiaus ir išlaidų, skiriamų šiai paramai, mažėjimui. Lyginant su 2014 metais,

socialinės pašalpos gavėjų skaičius sumažėjo 21 proc. ir 2015 metų pabaigoje siekė 110,7 tūkst. asmenų (3,8 proc. visų Lietuvos gyventojų). Atitinkamai išlaidos socialinei pašalpai mokėti per metus sumažėjo 25,5 proc. (nuo 103,8 mln. eurų iki 77,3 mln. eurų).

7 pav. Socialinės pašalpos išlaidų ir gavėjų dinamika visose 60 savivaldybių
2002–2015 metais

Šaltinis – Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija

Socialinių išmokų ir piniginių socialinės paramos, teikiamos vaikus auginančioms šeimoms ir nepasiturintiems gyventojams, išlaidos 2015 m. sudarė 174,4 mln. eurų ir, palyginti su 2014 m., sumažėjo 19,3 procento.

Skatinant vaikų globą (rūpybą) šeimose, buvo priimtas Lietuvos Respublikos išmokų vaikams įstatymo pakeitimo projektas, kuriuo numatytas priedas vaiko globėjui (rūpintojui) už vaiką, kuriam globa (rūpyba) nustatyta šeimoje: nuo 2016 m. sausio 1 d. mokamas 1 bazinės socialinės išmokos (toliau – BSI) dydžio (38 eurai) tikslinis priedas, kuris nuo 2017 m. sausio 1 d. bus didinamas iki 4 BSI dydžio (152 eurai).

Priėmus Lietuvos Respublikos socialinės paramos mokiniams įstatymo pakeitimus, mažas pajamas gaunančioms šeimoms, auginančioms mokyklinio amžiaus vaikus, nuo 2016 m. mokinio reikmenims įsigyti skiriamų lėšų suma padidinta nuo 1,2 iki 1,5 BSI dydžio (nuo 45,6 iki 57 eurų). Dėl mažėjančio bendro mokinių skaičiaus ir teigiamų pokyčių darbo rinkoje 2015 metais paramos mokinio reikmenims įsigyti gavėjų skaičius, lyginant su 2014 metais, sumažėjo 15,9 proc. (nuo 80,4 tūkst. iki 67,6 tūkst. mokinių).

Integrali pagalba. Tęsiant 2013 m. pradėtą įgyvendinti Integralios pagalbos plėtros programą, 2015 m. vykdant bandomuosius projektus 21-oje savivaldybėje papildomai nupirktą 20 transporto priemonių, įsteigtos 4 mobilios komandos, įdarbinti 127 slaugos ir reabilitacijos specialistai, mokymus gavo 149 mobilių komandų darbuotojai ir savanoriai. Iš viso integrali pagalba 2013–2015 m. suteikta 1539 neįgaliems ir senyvo amžiaus asmenims, konsultuoti 1397 asmenys, kurie patys slaugo arba prižiūri neįgalius ar senyvo amžiaus artimuosius namuose.

Siekiant užtikrinti integralios pagalbos į namus plėtrą, buvo parengtas ir patvirtintas naujas Integralios pagalbos plėtros veiksmų planas, kuriuo numatyta, kad integralios pagalbos projektai 2016–2020 m. bus vykdomi visose Lietuvos savivaldybėse (išskyrus Neringos miestą).

Institucinės globos pertvarka. 2015 m. buvo patvirtintas Atrinktų pertvarkai stacionarių socialinės globos įstaigų ir sutrikusio vystymosi kūdikių namų sąrašas, kurį sudaro 27 socialinės globos įstaigos. Siekiant glaudesnio tarpinstitucinio bendradarbiavimo, buvo pasirašytas socialinės apsaugos ir darbo, sveikatos apsaugos, švietimo ir mokslo, vidaus reikalų ministrų, Lietuvos savivaldybių asociacijos, Nevyriausybinių organizacijų tarybos, Nacionalinės teisėjų tarybos bendradarbiavimo memorandumas dėl veiksmų vykdant šią pertvarką.

Nevyriausybinių organizacijų ir bendruomenės. Siekiant stiprinti nevyriausybinių organizacijų ir bendruomenių institucinius gebėjimus, finansinį savarankiškumą, 2015 m. buvo finansuoti ir įgyvendinti 68 projektai, kuriuose dalyvavo 9714 žmonių, 6 regionuose organizuoti mokymai, kuriuose kompetencijas socialinės veiklos vystymo srityje įgijo 150 dalyvių.

2015 m. baigta įgyvendinti Vietos bendruomenių savivaldos 2013–2015 m. programa, kurios įgyvendinime 2015 m. dalyvavo visos Lietuvos savivaldybės (550 seniūnijų), 1416 bendruomeninių organizacijų. Vietos bendruomenių tarybų sprendimais buvo įgyvendintos įvairios veiklos, skirtos labiausiai pažeidžiamiems bendruomenės nariams ir grupėms, vaikų ir jaunimo užimtumui, kultūriniais ir švietėjiškiems renginiams, sportui ir sveikatinimui, bendruomeninės veiklos organizavimui ir kt.

7.2. Socialinio draudimo sistemos tvarumas

Siekiant tobulinti valstybinio socialinio draudimo sistemos reguliavimą, pertvarkyti socialinio draudimo pensijų sistemą, Seimui svarstyti pateikti su „Socialiniu modeliu“ susiję Valstybinio socialinio draudimo, Socialinio draudimo pensijų, Ligos ir motinystės socialinio draudimo, Nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įstatymų projektai.

Negalutiniais duomenimis per 2015 metus į Valstybinio socialinio draudimo fondo (toliau – VSDF) biudžetą gauta 3 173,6 mln. eurų įplaukų, t.y. 242,5 mln. eurų (8,3 proc.) daugiau nei per praėjusių metų tą patį laikotarpį. Draudėjų ir apdraustųjų socialinio draudimo įmokos sudarė 95,3 proc. įplaukų. Socialinio draudimo įmokų geresnį surinkimą sąlygojo aukštas socialinio draudimo įmokų surenkamumo procentas, padidėjęs apdraustųjų skaičius bei padidėjusios apdraustųjų pajamos, nuo kurių skaičiuojamos socialinio draudimo įmokos.

VSDF biudžeto priskaičiuotos išlaidos 2015 metais buvo 3 336,3 mln. eurų, t.y. 45,4 mln. eurų (1,3 proc.) mažesnės nei planuotos ir 110,1 mln. eurų (3,4 proc.) didesnės nei per praėjusių metų tą patį laikotarpį. Priskaičiuotos išlaidos pensijų socialiniam draudimui sudarė 2 434 mln. eurų – 7,6 mln. eurų (0,3 proc.) mažesnės negu planuotos. Palyginus su praėjusių metų tuo pačiu laikotarpiu, išlaidos pensijų draudimui padidėjo 43,2 mln. eurų (1,8 proc.). 2010–2011 metais sumažintų pensijų kompensacijų išmokėta 66,1 mln. eurų – 33,5 mln. eurų daugiau negu praėjusių metų tuo pačiu laikotarpiu.

Seimui patvirtinus Vyriausybės parengtą Lietuvos Respublikos valstybinių socialinio draudimo senatvės pensijų ir valstybinių pensijų, sumažintų dėl draudžiamųjų pajamų turėjimo, kompensavimo įstatymą, kompensacijos asmenims bus išmokėtos 2016–2018 m.: 2016 m. – 2017 m. išmokant 33 proc. paradimų, 2018 m. – 34 proc.

Nuo 2015 m. liepos 1 d. Vyriausybei 3 eurai padidinus bazinės pensijos ir einamųjų metų draudžiamųjų pajamų dydžius, senatvės pensija, paskirta turint būtinąjį stažą, vidutiniškai padidėjo apie 4,79 euro, o netekto darbingumo pensija, paskirta turint būtinąjį stažą, – apie 3,46 euro. Vyriausybė taip pat priėmė sprendimą nuo 2016 m. sausio 1 d. padidinti bazinę pensiją 4 eurai (nuo 108 eurų iki 112 eurų), nustatyti maksimalios neperskaičiuotos pensijos dydį – 245 eurus (vietoj buvusio dydžio – 236 eurų), ir patvirtinti einamųjų 2016 metų draudžiamųjų pajamų dydį – 445 eurus (vietoj buvusio dydžio – 434 eurų). Dėl šių dydžių padidinimo vidutinė senatvės pensija, paskirta turint būtinąjį stažą, padidėjo 8,21 euro (3,2 proc.). Dėl einamųjų metų draudžiamųjų pajamų padidinimo taip pat didėjo po 2016 m. sausio 1 d. skiriamų socialinio draudimo pašalpų ir kitų socialinio draudimo išmokų minimalūs ir maksimalūs dydžiai.

7.3. Šeimos politika

2015 metais buvo atrinkti devyni specializuotos pagalbos centrai, kurie kartu su partneriais visoje Lietuvoje specializuotą kompleksinę pagalbą suteikė 10,5 tūkst. smurtą artimoje aplinkoje patyrusių asmenų (2014 metais – 8,8 tūkst. asmenų).

Įgyvendinant akciją „16 aktyvumo dienų prieš smurtą“ buvo vykdoma socialinės reklamos kampanija, kuria visuomenė buvo informuojama apie smurto artimoje aplinkoje apraiškas, prevencijos priemones ir pagalbą nukentėjusiems nuo smurto. Finansuota 50 nevyriausybinių organizacijų projektų.

Siekiant stiprinti komandinį darbą teikiant kompleksinę pagalbą smurtą artimoje aplinkoje patyrusiems asmenims bei vykdant smurto artimoje aplinkoje prevenciją, organizuoti mokymai, kuriuose dalyvavo 85 dalyviai: prokurorai, tyrėjai, savivaldybių vaiko teisių apsaugos specialistai, specializuotų pagalbos centrų, nevyriausybinių organizacijų atstovai, socialiniai darbuotojai, psichologai, socialiniai pedagogai, medikai, policijos darbuotojai. Mokymai taip pat rengti specializuotos pagalbos centrų darbuotojams ir konsultantams (36 asmenims).

90 konkurso būdu finansuotų nevyriausybinių organizacijų, dirbančių šeimos gerovės srityje, vykdė pasirengimo šeimai ir tėvystei, tėvystės įgūdžių formavimo, pozityvios auklėjimo metodikos plėtojimo, ankstyvosios šeimos krizių prevencijos, pagalbos įveikiant skyrybų krizes veiklas.

Vaiko teisių apsauga. Seimui buvo pateiktas Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo projektas, kuriuo siekiama tobulinti vaiko teisių apsaugos ir įgyvendinimo sistemą, formuoti prevencinės pagalbos vaikui ir šeimai modelį, stiprinti socialinį darbą su vaiko atstovais, plėsti alternatyvias stacionarias vaiko globai (rūpybai) paslaugas, įteisinti socialinių globėjų institutą.

Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos duomenimis, 2015 metais buvo 9207 vaikai (1,7 procento visų Lietuvos vaikų), netekę tėvų globos (495 vaikais mažiau nei 2014 m.). Iš jų šeimose globojami 5497 vaikai, šeimynose – 452 vaikai, vaikų globos institucijose – 3275 vaikai. Siekiant mažinti vaikų, netenkančių tėvų globos skaičių, 2015 metais 2461 krizinėje situacijoje vaikus auginančiam tėvui/motinai buvo suteikta kompleksinė pagalba (2014 metais pagalbą gavo 2 265 asmenys). Skatinant vaiko globą (rūpybą) šeimoje, šeimynoje ir įvaikinimą, gerinant paslaugų globėjams ir įtėviams prieinamumą, organizuoti mokymai, kuriuose dalyvavo 599 asmenų, norinčių tapti globėjais (rūpintojais) ir įtėviais. 2015 metais globa šeimoje nustatyta 834 vaikams (2014 metais – 878 vaikams),

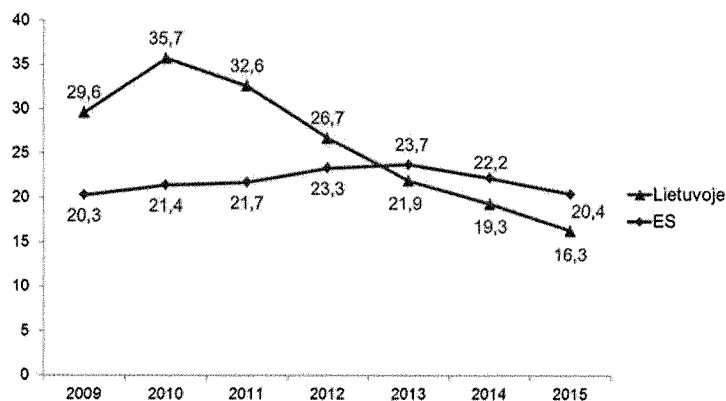
šeimynoje – 38 vaikams (2014 metais – 41 vaikui), įvaikinti 99 likę be tėvų globos vaikai (2014 metais – 88 vaikai).

Plėtojama vaikų dienos centrų veikla. Siekiant paskatinti vaikų dienos centrų plėtrą, 12 proc. buvo padidintas finansavimas šios priemonės įgyvendinimui. 2015 metais konkurso būdu buvo papildomai finansuotos 49 organizacijos, vykdančios vaikų dienos centrų veiklas. Iš viso šias paslaugas teikė 215 konkurso būdu finansuotų vaikų dienos centrų.

Paslaugas vaikų dienos centruose gaunančių vaikų skaičius 2015 m., lyginant su 2014 metais, padidėjo nuo 6568 iki 6825 vaikų. Siekiant identifikuoti vaikų dienos centrų teikiamų paslaugų prieinamumą bei skatinti kryptingą plėtrą, buvo atliktas vaikų dienos centrų veiklos, juose teikiamų socialinių paslaugų įvertinimo ir plėtojimo galimybių tyrimas. Tyrimo duomenimis, 8 iš 10 tėvų, kurių vaikai lanko vaikų dienos centrus, yra patenkinti jų veikla ir net 97 proc. teigia, jog jų vaikai šiuos centrus lanko labai noriai. Tyrimo metu buvo sukurtas interaktyvus vaikų dienos centrų paplitimo žemėlapis bei parengtos Vaikų dienos centrų veiklos rekomendacijos.

7.4. Jaunimo politika

Jaunimo (15–24 metų amžiaus) nedarbo lygis per metus sumažėjo 3 procentiniais punktais ir sudarė 16,3 proc .

8 pav. Jaunimo iki 25 metų amžiaus nedarbo lygio (proc.) kaita 2009–2015 m.

Šaltinis – Eurostatas

2015 m. į darbo biržą kreipėsi 91,0 tūkst. 16–29 metų amžiaus bedarbių (toliau – jauni bedarbiai), dalyvavusių Jaunimo garantijų iniciatyvoje. Iš jų 43,2 proc. (39,3 tūkst.) buvo pasirengę vykdyti darbo paiešką.

2015 m. buvo įdarbinta 57 tūkst. jaunų bedarbių, 20,1 tūkst. jaunuolių dalyvavo aktyvios darbo rinkos politikos priemonėse: profesinio mokymo – 6,2 tūkst., remiamojo įdarbinimo veiklose – 11,4 tūkst., paramą darbo vietai steigti gavo 2,3 tūkst. jaunų bedarbių, teritorinio judumo priemonėje dalyvavo 0,19 tūkst. jaunuolių. Veiklą pagal verslo liudijimą pradėjo 10 tūkst. jaunų bedarbių, 451 jaunuolis su darbdaviais sudarė dvišales darbo įgūdžių įgijimo sutartis.

Projekto „Pasitikėk savimi“, skirto 16–25 m. amžiaus nedirbančiam, nesimokančiam ir aktyvios darbo rinkos politikos priemonėse nedalyvaujančiam jaunimui, 3 arba 6 mėn. trukmės Socialinės

reabilitacijos ir paruošimo užimtumui darbo rinkoje programoje dalyvavo 2012 jaunuolių, iš jų 1031 (51 proc.) asmuo integravosi į darbo rinką ar švietimo sistemą. Projekte „Jaunimo savanoriška tarnyba“, skirto 16–29 m. amžiaus nedirbančiam jaunimui, savanorišką 3 arba 6 mėn. trukmės veiklą vykdė 332 projekto dalyviai, iš jų 134 (40,4 proc.) integravosi į darbo rinką arba švietimo sistemą.

Vykdamas teritorinių darbo biržų jaunimo darbo centrų (toliau – JDC) plėtrą, buvo įsteigti 8 nauji JDC Kupiškyje, Pasvalyje, Ukmergėje, Švenčionyse, Kelmėje, Kėdainiuose, Anykščiuose, Klaipėdoje (antrasis JDC mieste). Metų pabaigoje šalyje iš viso veikė 37 JDC, kurie informavimo ir konsultavimo paslaugas per metus suteikė 118 tūkst. darbo ieškančių jaunų asmenų.

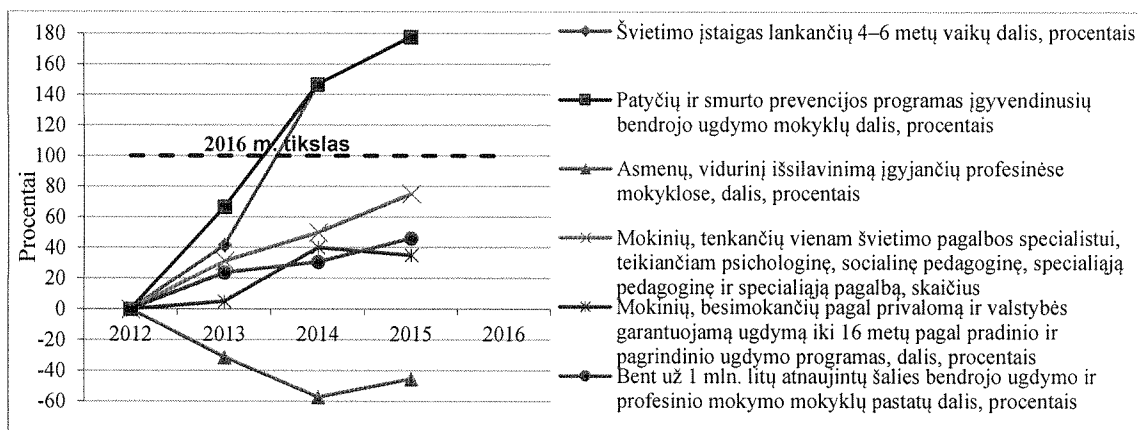
2015 m. buvo patvirtintas „Regioninės jaunimo politikos stiprinimo 2015–2017 metų veiksmų planas“, kuriame ypatingas dėmesys skirtas didinti jaunimo užimtumą, motyvaciją, įtraukti verslo sektorių į jaunimo politikos savivaldybėse įgyvendinimą, gerinti informacijos jaunimui aktualiais klausimais sklaidą. 2015 metais ypatingas dėmesys buvo skirtas kaimuose ir mažuose miesteliuose gyvenančio jaunimo problemų sprendimui, aktyvumo didinimui, tarpinstitucinio bendradarbiavimo skatinimui.

Toliau buvo sėkmingai įgyvendinta ES programa „Erasmus+“ (2014–2020 metai), finansuotas 121 projektas, kurių veiklose dalyvavo 4 341 jaunas asmuo, iš jų – 915 asmenų, turinčių mažiau galimybių.

VIII. ŠVIETIMAS IR MOKSLAS

8.1. Bendrojo ugdymo ir profesinio mokymo sistemos pertvarkos pagrindiniai rezultatai

2015 m. viršyti Vyriausybės iškelti ankstyvojo ugdymo lankomumo ir patyčių prevencijos bendrojo ugdymo mokyklose tikslai, pagal planą normalizuotas švietimo pagalbos specialistų ir mokinių santykis, taip pat, lyginant su ankstesniais metais, didesnė dalis mokinių vidurinio išsilavinimo siekė profesinėse mokyklose, buvo atnaujinama daugiau mokyklų turimos infrastruktūros (žr. paveikslą toliau).

9 pav. Pažanga, padaryta siekiant svarbiausių Vyriausybės 2012–2016 metų programos rezultatų bendrojo ugdymo ir profesinio mokymo srityje

Šaltinis – sudaryta Švietimo ir mokslo ministerijos, remianti ES statistikos tarnybos Eurostat, Lietuvos statistikos departamento, Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos, Švietimo valdymo informacinės sistemos duomenimis

Preliminariais duomenimis, nuo 2014 m. iki 2015 m. šalyje įsteigta 301 nauja ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo grupė (63 iš jų kaime) – jas lankančių vaikų padaugėjo 2 800-ais (980-čia iš jų kaime). Tačiau ankstyvojo ugdymo prieinamumo gerinimas kaime vis dar didelis iššūkis: išankstiniais duomenimis, 2015 m. kaime ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo grupes lankė tik 35,4 proc. 1–6 metų vaikų (visoje šalyje lankė 69,6 proc.). Nuo 2016 m. rugsėjo 1 dienos priešmokyklinis ugdymas bus privalomas, šiuo metu ruošiamasi visiems vaikams užtikrinti jį prieinamą ir kokybišką, planuojama įsteigti dar 82 priešmokyklinio ugdymo grupes, 77 pedagogų etatų.

Dėl mokinių mažėjimo mažinant ištuštėjusių mokymosi vietų finansavimą, toliau buvo pertvarkomas mokyklų tinklas: veiklą baigė 12 mokyklų, 183 struktūriškai pertvarkytos. Daugiausia struktūrinių pokyčių įvyko pertvarkant vidurines mokyklas: šio tipo mokyklų jau nebeteri 53 (88 proc.) savivaldybės, septyniose liko 12 vidurinių mokyklų. Šiuo metu 99 proc. mokinių vidurinio išsilavinimo siekia gimnazijose arba gimnazijos tipo mokyklose.

2015 m. visai švietimo bendruomenei plačiai apsvarsčius ir susitarus, kad mokymasis turi tapti vientisos ir autentiškos mokinio patirties konstravimu (ne tik atskirų dalykų mokymu), patvirtintas Pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų aprašas. Remiantis šiuo aprašu bus atnaujinamos bendrosios programos ir tobulinamos mokytojų kompetencijos.

2015 m. pasirašius 864 bendradarbiavimo sutartis su įmonėmis, įstaigomis ir organizacijomis dėl bendrojo ugdymo mokyklų ir profesinio mokymo įstaigų mokinių profesinio veiklinimo, 90 118 profesinių mokyklų mokinių suteikta galimybių aktyviai pažinti įvairias profesijas.

Pirmą kartą valstybės biudžeto lėšomis finansuoti įvairių neformaliojo švietimo teikėjų būreliai, tam skirta 3,2 mln. eurų, paskelbta daugiau nei 900 naujų neformaliojo vaikų švietimo teikėjų, daugiau nei 2 000 finansuojamų programų. 2015 m. spalio–gruodžio mėnesiais naujomis neformaliojo švietimo galimybėmis pasinaudojo 17 proc. šalies mokinių. Iš viso 2015 – 2016 m. neformaliojo švietimo galimybėmis mokykloje ir kitur pasinaudojo 37,7 proc. vaikų (2014 m. – 28,4 proc.).

Profesinio mokymo kokybei ir patrauklumui gerinti 2015 m. parengta 20 modulinių profesinio mokymo programų (kvalifikacijos įgijimo proceso suskaidymas į modulius padidins profesinio mokymo sistemos lankstumą), taip pat 10 profesinių standartų (įteisinti jie taps orientyru profesinio mokymo ir studijų programoms rengti).

Gerinant mokymo(-si) aplinką pastatyti ar atnaujinti 155 mokyklų ir kitų švietimo įstaigų pastatai, statiniai, atnaujinta 11 sporto aikštynų, 19 profesinio mokymo įstaigų bendrabučių; gerinant profesinio mokymosi infrastruktūrą, atidaryta 19 naujausia įranga aprūpintų sektorialių praktinio mokymo centrų; savivaldybėms nupirkti 48 autobusai mokiniams vežti.

Pagerintos pedagogų darbo apmokėjimo sąlygos: iki 10-ties proc. pakeltas atlyginimas ikimokyklinio ugdymo auklėtojams ir priešmokyklinio ugdymo pedagogams; įsteigtas specialus lėšų fondas į pensiją išėinančių bendrojo ugdymo mokyklų pedagoginių darbuotojų išmokoms (2015 m. tam buvo skirta 1,7 mln. eurų, fondu galėjo pasinaudoti daugiau nei 900 mokytojų).

8.2. Aukštojo mokslo politikos pertvarka

Siekta padidinti valstybinę paramą studentams, gerai besimokantiems valstybės nefinansuojamose vietose studijuojantiems studentams už studijas sumokėti kainai kompensuoti skirta 0,64 mln. Eur daugiau negu 2014 m. (iš viso 2015 m. skirta 4,618 mln. Eur) ir už studijas sumokėtą

kainą atgaus 2 450 geriausiai besimokančių valstybės nefinansuojamų studentų (t. y. 9,02 proc. valstybės finansuojamose vietose atitinkamą studijų laikotarpį baigusių studentų skaičiaus). Siekiant sudaryti geresnes sąlygas doktorantams, padidintos jų stipendijos 25 procentais – pirmųjų studijų metų doktorantų stipendija pakelta nuo 315,4 iki 394,25 eurų, antrųjų, trečiųjų ir ketvirtųjų metų doktorantų stipendija – nuo 364,8 iki 456 eurų.

2015 m. studentams toliau teiktos paskolos lengvatinėmis sąlygomis. Iš viso per metus studentai pasirašė 7 047 valstybės remiamų paskolų sutartis, kurių bendra suma – daugiau kaip 10 571 tūkst. eurų (t. y. 311 tūkst. eurų daugiau nei 2014 m.).

Siekiant didinti studijų kokybę, 2015 m. baigtas pirmasis aukštųjų mokyklų veiklos vertinimo ciklas, jo metu 74 proc. iš visų įvertintų mokslo ir studijų institucijų (t. y. 34 aukštosios mokyklos) akredituotos maksimaliam 6 metų laikotarpiui, likusios 12 aukštųjų mokyklų – 3 metams.

Preliminariais duomenimis, daugėja studentų, kurie išvyksta į dalines studijas ar praktikas užsienyje: 2013–2014 m. m. buvo 3,17 proc., 2014–2015 m. m. – 4,1 proc. (preliminariais duomenimis, 2014 – 2015 m. dalinių studijų ir praktikų išvyko 4 379 studentai).

Šiomet į besiformuojančių Europos ir Centrinės Azijos šalių universitetų reitingą² pateko 5 universitetai iš Lietuvos: aukščiausiai iš Lietuvos universitetų reitinge atsidūrė Vilniaus universitetas (19-ta vieta), Vilniaus Gedimino technikos universitetas užėmė 45 vietą, Kauno technologijos universitetas – 50, Vytauto Didžiojo universitetas – 77, Klaipėdos universitetas – 121–130 vietą. Pasaulio universitetų reitinge³ iš 800 universitetų Vilniaus universitetas užėmė vietą tarp 501–550 (2014 m. buvo tarp 551–600).

8.3. Mokslas ir technologijos

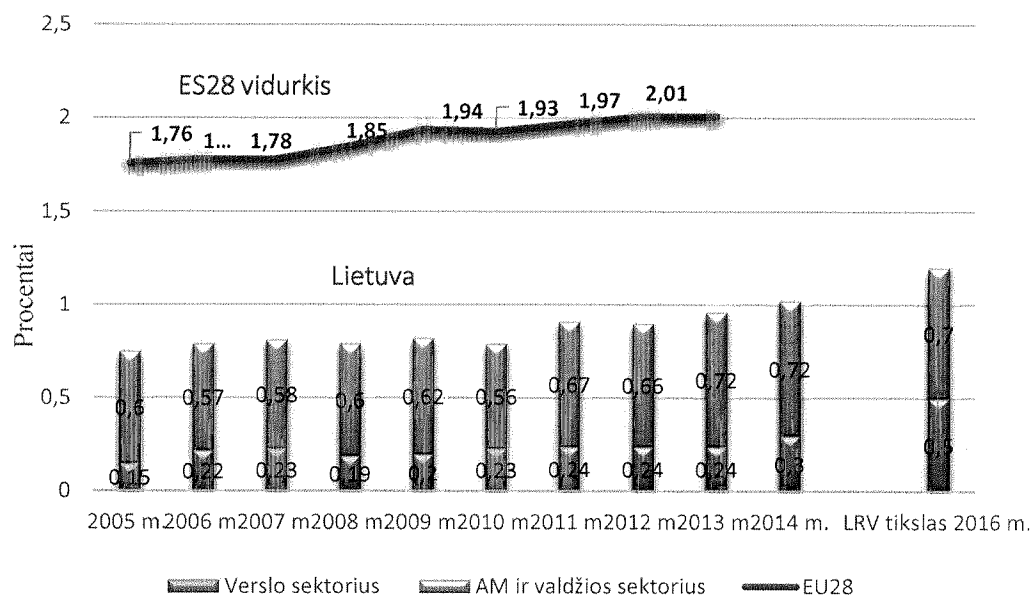
Lietuvoje verslo sektorius daugiau investavo į bendradarbiavimą su mokslu. Verslo išlaidos moksliniams tyrimams ir eksperimentinei plėtrai (toliau – MTEP) sudarė 0,3 proc. nuo BVP (pastaraisiais metais sudarydavo 0,24 proc. ir mažiau BVP dalies). Tikimasi, kad verslas vis labiau taps žinioms imlus, šios investicijos sukurs itin aukštą pridėtinę vertę. Siekiama, kad iki 2016 m. pabaigos verslo investicijos sudarytų 0,5 proc. BVP dalies (žiūrėti paveikslą toliau).

---

² Organizuojamas QS universiteto reitingo angl. *QS World University Rankings*.

³ Organizuojamas QS universiteto reitingo angl. *QS World University Rankings*.

10 pav. Bendros išlaidos MTEP, palyginti su BVP, procentais
Šaltinis – Lietuvos statistikos departamentas

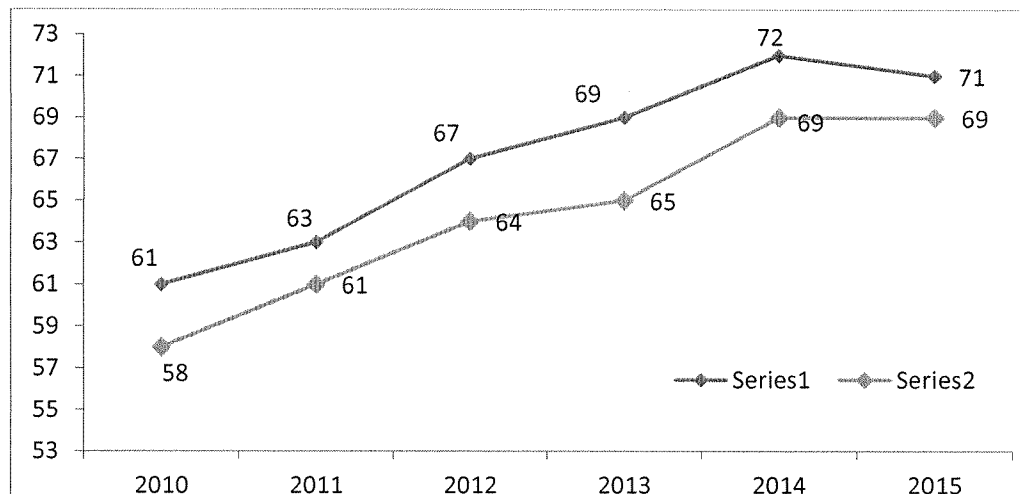
2015 m. atidaryti Jungtinis Gamtos tyrimų, taip pat Gyvūnų mitybos ir biotechnologijų centrai, tarptautinės prieigos lazerinis kompleksas NAGLIS, Agrobiotechnologijų, miškininkystės, biomasės energetikos, vandens ir biosistemų inžinerijos MTEP centrai. 2016 m. kovą atidarius du didžiausius centrus – Nacionalinį fizinių ir technologijos mokslų ir Jungtinį gyvybės mokslų – bus baigtos įgyvendinti Integruotų mokslo, studijų ir verslo centrų (slėnių) plėtros programos. Moderni infrastruktūra, sudaranti sąlygas aukšto lygio MTEP veiklai vykdyti, specialistams rengti ir bendradarbiavimui su verslu plėtoti, yra pagrindas sumanios specializacijos procesui. Šio proceso tikslas – turimą MTEP ir inovacinį potencialą nukreipti ūkio plėtros poreikius atitinkančioms technologijoms ir inovacijoms kurti. 2015 m. baigti rengti visi reikalingi teisės aktai ir šiuo metu vyksta įvairių MTEP ir inovacijų politikos priemonių, prisidedančių prie sumanios specializacijos proceso, derinimas ir tvirtinimas. 2016 m. planuojama pradėti skelbti kvietimus projektų paraiškoms teikti.

Siekiant, kad Lietuva taptų pažangia aukšto intelekto žmonių šalimi, 2015 m. nutarta doktorantūros studijoms iki 2020 m. papildomai skirti 22,4 mln. eurų iš ES struktūrinių fondų. Tai sudarys galimybę finansuoti dar 400 doktorantūros studijų vietų. Be to, numatyta galimybė doktorantams mokslinius tyrimus vykdyti ne tik universitetuose ar mokslo institutuose, bet ir įmonėse, vykdančiose aukšto lygio mokslinius tyrimus.

8.4. Informacinės ir žinių visuomenės plėtra

Lietuvos gyventojų naudojimas informacinėmis technologijomis. Didžioji dalis Lietuvos gyventojų naudoja informacinių ir ryšių technologijų teikiamomis galimybėmis. Lietuvos statistikos departamento duomenimis, 2015 metais kompiuteriais naudojos 71 procentas 16–74 metų gyventojų (2014 metais – 72 procentai), internetu – 71 procentas (2014 metais – 72 procentai) visų 16–74 metų

gyventojų. Reguliariai (ne rečiau kaip kartą per savaitę) internetu naudojosi 69 procentai visų 16–74 metų gyventojų.

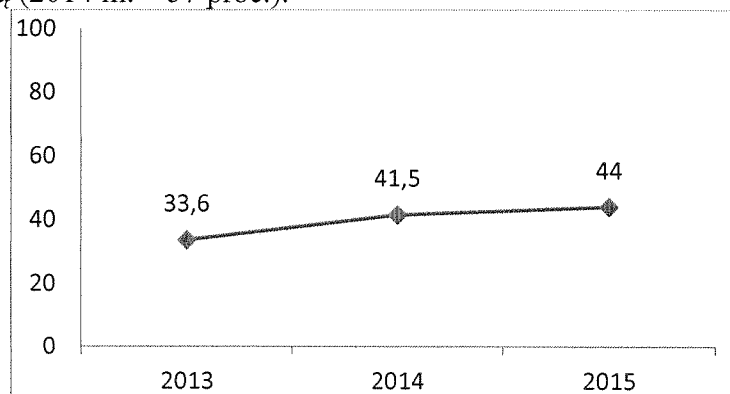

11 pav. Lietuvos gyventojų, kurie naudoja kompiuteriu ir reguliariai naudoja internetu, skaičiaus kaita (procentais)

Šaltinis – Lietuvos statistikos departamentas

Pastaruoju metu didžiausias dėmesys skiriamas kuriamų elektroninių paslaugų kokybei. Atsižvelgiant į Europos Komisijos elektroninių viešųjų ir administracinių paslaugų kūrimo vertinimus bei siūlymus, siekiama kurti su gyvenimo įvykiais susijusias elektronines paslaugas. Tokios paslaugos dažnai gali būti teikiamos ir proaktyviai, t.y. artėjant jų suteikimo laikui piliečiui gali būti primenama apie reikalingus atlikti veiksmus, o dalį paslaugos valstybės institucijos, pasiruošdamos piliečio kreipimuisi, gali suteikti pačios iš anksto. Atsižvelgiant į šias tendencijas ir siekiant reglamentuoti pažangių el. paslaugų kūrimą, buvo peržiūrėta ir iš esmės patikslinta Informacinės visuomenės plėtros 2014–2020 metų programa „Lietuvos Respublikos skaitmeninė darbotvarkė“.

Elektroniniu būdu teikiamų paslaugų plėtra. Lietuvoje vis daugiau gyventojų naudoja elektroniniu būdu teikiamomis viešosiomis ir administracinėmis paslaugomis. 2015 m. šiomis paslaugomis naudojosi 44 proc. Lietuvos gyventojų (2014 m. – 41,5 proc.). Bent kartą per metus valstybės institucijų ar įstaigų elektroniniu būdu teikiamomis paslaugomis pasinaudojo 60 proc. 16–74 metų amžiaus gyventojų (2014 m. – 57 proc.).

12 pav. Lietuvos gyventojų, kurie naudoja elektroniniu būdu teikiamomis viešosiomis ir administracinėmis paslaugomis, dalis (proc.)

Šaltinis – Statistikos departamentas

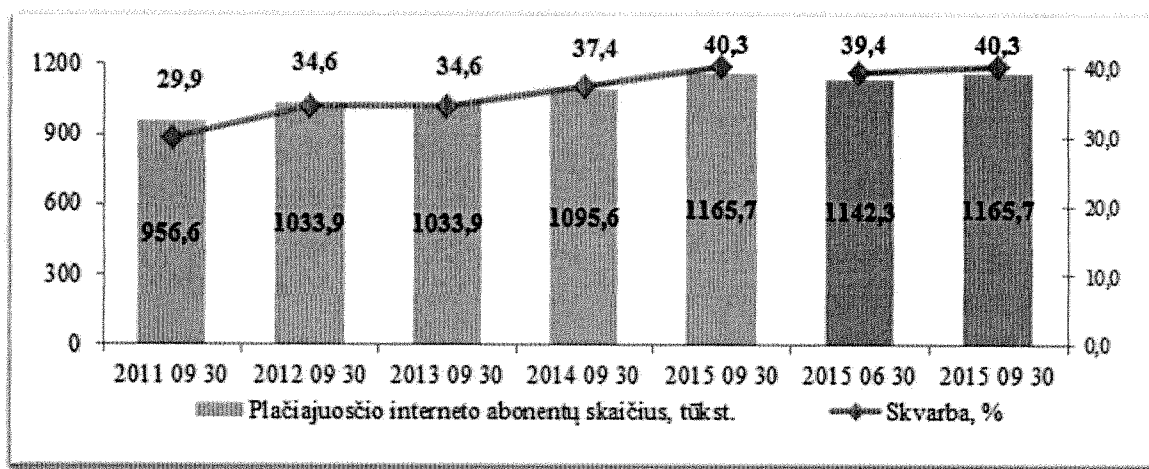
Atitinkamai vis daugiau gyventojų pasitiki elektroninio bendravimo su valstybės institucijomis ir įstaigomis saugumu. 2015 m. šis skaičius siekė 67 proc. (2014 m. šis skaičius buvo – 62 proc.).

2015 m. gerokai išaugo sukurtų ir viešai prieinamų lietuvių kalbos ir rašties išteklių, priemonių, elektroniniu būdu teikiamų paslaugų skaičius (nuo visų į informacines ir ryšių technologijas įdiegtų produktų proc.) ir siekė 58 proc. (2014 m. – 48,5 proc.), į elektroninę erdvę perkeltos 42 transporto ir erdviniais duomenimis tvarkyti skirtos paslaugos ir informacinių ir ryšių technologijų produktai (2014 m. tokių paslaugų buvo 16). Iš viso per 2015 metus viešųjų ir administracinių paslaugų tobulinimo taikant informacines ir ryšių technologijas (transporto, sveikatos, el. mokymosi, el. demokratijos, lietuvių kalbos informacinėse technologijose) srityje buvo įgyvendinta 60 projektų.

Siekiant, kad elektroniniu būdu teikiamos paslaugos būtų lengviau prieinamos, toliau buvo plėtojama Valstybės informacinių išteklių sąveikumo platforma. 2015 m. pabaigoje Elektroninės valdžios vartuose – vieno langelio principu veikiančiai prieigai prie visų viešojo sektoriaus įstaigų elektroniniu būdu teikiamų paslaugų skirtame portale www.epaslaugos.lt pateiktos nuorodos į daugiau nei 600 viešųjų ir administracinių elektroniniu būdu teikiamų paslaugų (2014 m. buvo pateikiama nuorodų į 528 elektroniniu būdu teikiamas paslaugas). Per metus Elektroninės valdžios vartuose apsilankė daugiau kaip 1 mln. 800 tūkst. unikalių lankytojų (2014 m. – 1 mln. 300 tūkst. unikalių lankytojų).

2015 m. buvo pradėti valstybės informacinių išteklių infrastruktūros konsolidavimo fundamentalūs darbai, kurie įneš didelius pokyčius valstybės informacinių išteklių valdymo ir naudojimo srityje. Tokie pokyčiai leis daug efektyviau išnaudoti valstybės informacinius išteklius, taupyti valstybės lėšas, užtikrinti geresnę teikiamų elektroninių paslaugų kokybę. Valstybės informacinių išteklių infrastruktūros konsolidavimo eigoje bus paskirti / įsteigti 4 valstybės debesijos paslaugų teikėjai ir pradės teikti debesijos paslaugas, kuriomis naudojantis visos institucijos naudosis techninės įrangos bendrais resursais savo informacinių sistemų ir registrų tvarkymui, užuot įsigydamos ir eksploatuodamos nuosavą techninę įrangą. Taip pat bus sukurtas debesijos paslaugų katalogas, per kurį institucijos galės užsisakyti ir gauti visas reikalingas debesijos paslaugas, stebėti jų teikimą. Dėl to bus per trumpesnę laiką įgyvendinami informacinių ir ryšių technologijų projektai.

Plačiajuosčio ryšio tinklų plėtra. 2015 metais interneto prieigos paslaugų abonentų, besinaudojančių plačiajuosčio ryšio technologijomis, skaičius per metus išaugo 6,4 proc. ir sudarė 1165,7 tūkst. Plačiajuosčio interneto prieiga buvo teikiama šviesolaidinėmis ryšio linijomis, xDSL linijomis, belaidžio ryšio linijomis, kabelinės televizijos tinklų linijomis, vietinių tinklų (LAN) linijomis, judriojo ryšio tinklo linijomis, naudojant fiksuotus mokėjimo planus, skirtus atsiskaityti už interneto prieigos paslaugas, kurios gaunamos naudojant kompiuterį, bei kitais būdais. Abonentų, kurie naudojami interneto prieigos paslaugomis, teikiamomis šviesolaidinėmis ryšio linijomis, skaičius pasiekė 504,5 tūkst., per metus išaugo 8,2 proc. Abonentų, kurie naudojami pažangesnės judriojo ryšio kartos technologija LTE, skaičius per metus išaugo daugiau kaip 9 kartus ir pasiekė 452,5 tūkst. abonentų. Be to, Lietuva ir toliau pirmauja Europoje pagal plačiajuosčio šviesolaidinio interneto ryšio skvarbą. 2015 m. pabaigos duomenimis, plačiajuosčio ryšio skvarba (abonentų skaičius 100 gyventojų) siekė 40,3 proc. ir per metus išaugo 2,9 proc.

13 pav. Plačiajuosčio interneto prieigos, teikiamos naudojant tiek fiksuotojo, tiek judriojo ryšio tinklo technologijas, abonentų skaičius, tūkst., plačiajuosčio ryšio skvarba (proc.)

Šaltinis – Ryšių reguliavimo tarnyba

2015 m. pabaigos duomenimis, 70,2 proc. namų ūkių turėjo nuolatinį prisijungimą prie interneto. 2015 m. pabaigoje daugiau kaip trečdalis (apie 38,1 proc.) visų Lietuvos namų ūkių jau naudojosi sparčiuoju 30 Mb/s ir didesnės spartos interneto ryšiu, 11,1 proc. – didesnės nei 100 Mb/s spartos interneto ryšiu. Tai vieni geriausių rodiklių Europos Sąjungoje. Visa tai lėmė, kad pagal plačiajuosčio interneto šviesolaidinėmis ryšio plėtrą Lietuva užima aštuntą vietą pasaulyje ir tapo lydere Europoje.

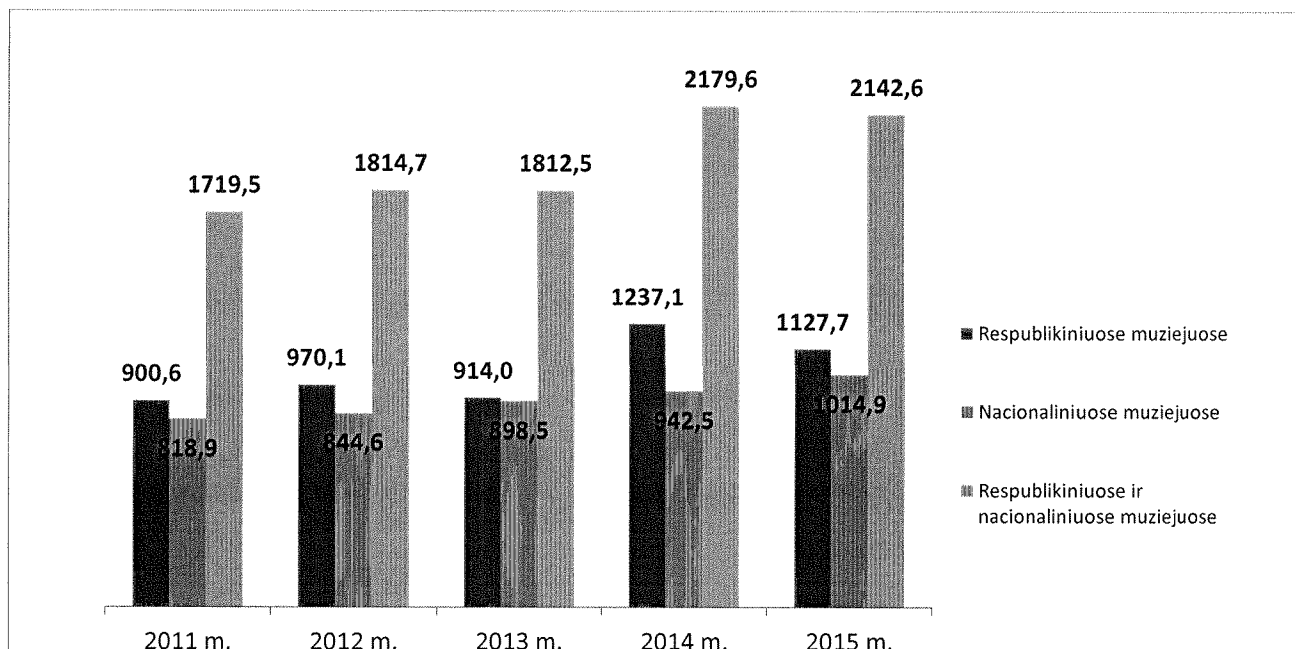
Didelę įtaką plačiajuosčio ryšio plėtrai šalyje turėjo projekto „Kaimiškųjų vietovių informacinių technologijų plačiajuosčio tinklo RAIN plėtra“ (RAIN-2) įgyvendinimas. Nutiesti 5755 kilometrai šviesolaidinių kabelių linijų ir įrengta 3370 prisijungimo prie plačiajuosčio ryšio tinklo taškų, įrengta savivaldybių lygmens tinklo infrastruktūra ir reikalingos tinklo ir paslaugų valdymo sistemos. Prie plačiajuosčio ryšio tinklo buvo prijungti 982 miesteliai ir kaimai, apie 700 tūkst. Lietuvos kaimiškųjų vietovių gyventojų yra sudaryta galimybė naudotis plačiajuosčio ryšio tinklu teikiamomis paslaugomis. Šiuo metu RAIN tinklu operatoriams yra teikiama apie 2900 vnt. ryšio paslaugų.

Pažymėtina, kad pagal Pasaulio banko tyrimą Lietuva yra pirmoji iš 143-ų vertintų šalių pagal padengimą mobiliuoju ryšiu ir pagal verslas-verslas interneto panaudojimu, verslo ir vartotojų santykiams palaikyti pagal tą patį tyrimą Lietuva yra 8-ji iš tų pačių 143 šalių. Taip pat Lietuvos piliečių aktyvumą naudojant internetą parodo socialinių tinklų naudojimo indeksas – mes 13-ji iš 143 šalių.

IX. KULTŪROS POLITIKA

Kultūros prieinamumo didinimas. Didinant kultūros prieinamumą visoms visuomenės grupėms į kultūros ir meno įstaigų edukacinę veiklą buvo įtraukta 194 tūkst. vaikų ir jaunimo, t. y. 54 proc. daugiau lyginant su 2014 m. Siekiant mažinti kultūrinę ir socialinę atskirtį, didelis dėmesys skirtas vaikams ir jaunimui iš socialinės rizikos grupių, ypač regionuose. Profesionalaus meno renginiuose regionuose apsilankė 18 proc. (786 tūkst. gyventojų) daugiau gyventojų ir 24 proc. (289 tūkst. gyventojų) daugiau gyventojų aktyviai dalyvavo kultūros veiklose regionuose negu 2014 m.

Kultūros rėmimo fondo lėšomis atnaujintos ir/ar įrengtos 27 muziejų ekspozicijos, pritaikant jas įvairioms visuomenės socialinėms grupėms, įdiegti inovatyvūs kūrybiniai sprendimai, programos ir metodai.

14 pav. Respublikinių ir nacionalinių muziejų lankytojų skaičius (tūkst. vnt.)
Šaltinis – Muziejų veiklos statistinių rodiklių informacinės sistemos duomenys

2015 m. nacionaliniai muziejai sulaukė 7,7 proc. daugiau lankytojų negu 2014 m. Respublikiniuose muziejuose 2015 m. apsilankė 8,5 proc. mažiau lankytojų, kadangi buvo uždaryta rekonstrukcijai Lietuvos jūrų muziejaus ekspozicija, kurią per metus vidutiniškai aplankydavo apie 140 tūkst. lankytojų.

Gerinant kultūros paslaugų prieinamumą visoms visuomenės grupėms, 2015 m. patvirtintos muziejų lankymo lengvatos: su 50 proc. nuolaida muziejų ekspozicijas galės lankyti moksleiviai ir studentai, nuolatinės privalomosios karo tarnybos kariai bei kariai savanoriai, senjorai, Nepriklausomybės gynėjai; nemokamas lankymas – ikimokyklinio amžiaus vaikams, vaikų globos namų auklėtiniams, asmenims, kuriems nustatytas neįgalumo lygis ir juos lydintiems asmenims bei tiems, kuriems sukako 80 metų ir vyresniems. Taip pat visiems Lietuvos muziejams rekomenduojama sudaryti sąlygas moksleiviams nemokamai lankyti muziejų ekspozicijas Mokslo ir žinių dieną – Rugšėjo 1-ąją.

Kultūros paveldo apsauga ir infrastruktūros modernizavimas. Patvirtinta Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos 2016–2020 metų programa, kurios strateginis tikslas – išsaugoti nekilnojamąjį kultūros paveldą, racionaliai naudojant valstybės išteklius ir įtraukiant dalyvauti visuomenę.

Septyniuose (Švč. M. Marijos Apsilankymo Mažoji Bazilika, Šv. apaštalo Petro ir Povilo katedra, Žemaičių Kalvarijų statinių komplekso Kryžiaus kelio koplyčia ir kt.) Šv. Jono Pauliaus II piligrimų kelio kultūros paveldo objektuose įrengta priešgaisrinė ir apsauginė nuo įsilaužimų signalizacijos, sutvarkyti vidaus elektros tinklai ir įrengta apsauga nuo žaibo, tai sudaro 37 proc. visų numatytų sutvarkyti objektų.

Siekiant modernizuoti nacionalinio ir valstybinio lygmens kultūros infrastruktūrą, 2015 m. baigti modernizuoti 9 kultūros infrastruktūros objektai už 8 765 245 eurų sumą. Restauruotas ir atnaujintas Palangos gintaro muziejus, Lietuvos jūrų muziejaus delfinariumas ir delfinų terapijos centras, rekonstruotas Klaipėdos dramos teatras, pastatyta moderni Palangos koncertų salė. Visi objektai pritaikyti neįgaliesiems.

Parama meno kūrėjams. Priėmus Labdaros ir paramos įstatymo pakeitimo įstatymą, suteikta galimybė meno kūrėjo statusą turintiems fiziniams asmenims tapti paramos gavėjais ir gauti 2 proc. gyventojų pajamų mokesčio, kuriuos šie asmenys galėtų panaudoti tik meno kūrybai. Kartu priimtas Gyventojų pajamų mokesčio įstatymo pakeitimas, numatantis, kad tokio pobūdžio parama yra laikoma neapmokestinamosiomis pajamomis. Tikimasi, kad šiomis įstatymų pataisomis bus mažinama menininkų priklausomybė nuo biudžetinio finansavimo ir skatinamas visuomenės pilietinis sąmoningumas, ugdamas mecenatystės tradicijas Lietuvoje.

Kultūros ir meno darbuotojų atlyginimai. Mažinant kultūros ir meno darbuotojų atskirtį lyginant su viso viešojo sektoriaus darbuotojais, nuo 2015 m. liepos 1d. 1,3 bazinio atlyginimo (apie 46 eurus) buvo padidintas kultūros ir meno darbuotojų darbo užmokestis. Vyriausybė šiam tikslui skyrė 4 927 536 eurus. Atlyginimai augo tiek Kultūros ministerijos, tiek kitų ministerijų ir savivaldybių valdymo sričių įstaigų darbuotojams, kurie priskiriami kultūros ir meno darbuotojams (iš viso apie 13 tūkst. darbuotojų).

Visuomenės informavimo politika. Atsižvelgiant į Lietuvos valstybės informacinės erdvės saugumo siekį ir pastangas efektyviau kontroliuoti transliuojamų ir retransliuojamų programų turinį, priimti Visuomenės informavimo įstatymo pakeitimai, nustatantys Lietuvos radijo ir televizijos komisijai pareigą vykdyti efektyvią informacinės erdvės stebėseną, draudžiamos informacijos kontrolę bei imtis savalaikių poveikio priemonių, kurios leistų reaguoti į Lietuvos valstybingumui bei konstitucinėms vertybėms grėsmę keliančios informacijos sklaidimui (2015 m. buvo nustatyti 3 draudžiamos skelbti informacijos atvejai, dėl kurių Lietuvos radijo ir televizijos komisija priėmė atitinkamus sprendimus).

X. TAUTINĖS BENDRIJOS

2015 m. Vyriausybės sprendimu atkurta atskira už tautinių mažumų politikos formavimą ir įgyvendinimą atsakinga institucija – Tautinių mažumų departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės. Atkūrus departamentą užtikrintas Lietuvos tautinių mažumų interesų atstovavimas vyriausybiniu lygmeniu, tarpinstitucinio bendradarbiavimo tautinių mažumų srityje koordinavimas.

Atsižvelgiant į Lietuvoje gyvenančių tautinių mažumų poreikius, imtasi priemonių (įgyvendinant projektus) stiprinant bendradarbiavimą su Lietuvos tautinių mažumų bendruomenėmis, skatinant tautinių mažumų kultūros ir tradicijų sklaidą, gerinant tautinėms mažumoms priklausančių asmenų tapatybės išsaugojimą ir puoselėjimą bei jų integraciją į visuomenę. Laikantis proporcingumo principo pagal Lietuvoje veikiančių tautinių bendruomenių skaitlingumą, patvirtinta nauja Tautinių bendrijų taryba (ketveriems metams), taip sukurta vertikali komunikavimo sistema, aprėpianti skirtingas tautinių mažumų nevyriausybines organizacijas ir suteikianti joms galimybę tiesiogiai dalyvauti tautinių mažumų politikos formavimo procese, užtikrintas konsultavimosi su visuomene principas.

Parengtas ir Europos Komisijai pateiktas projektas „Vietinės romų platformos – vietos savivaldos įtraukimas į romų integracijos procesą“, kurio pagrindinis tikslas – sukurti bendradarbiavimo tarp romų bendruomenių ir vietos savivaldybių mechanizmą, užtikrinantį efektyvią vietinio valdymo lygmens įtrauktį į romų integracijos procesą.

XI. SVEIKATOS TAUSOJIMO IR STIPRINIMO, ASMENS IR VISUOMENĖS SVEIKATOS APSAUGOS POLITIKA

11.1. Asmens ir visuomenės sveikata

Motinos ir vaiko sveikatos stiprinimas. 2015 m. Vyriausybė ir toliau didelį dėmesį skyrė kūdikių ir vaikų sveikatai. Siekiant pagerinti įgimtų vaisiaus anomalijų diagnostiką ir valdymą bei nustatyti vaisių skaičių, visos nėščiosios ultragarsu pradėtos tikrinti 1-ąjį nėštumo trimestrą. Nuo 2015 m. sausio 1 d. visuotinis naujagimių tikrinimas Lietuvoje vykdomas dėl 4 įgimtų medžiagų apykaitos ligų: hipotirozės, fenilketonurijos, galaktozemijos ir antinksčių hiperplazijos. Gerinant ankstyvą vaikų ligų diagnostiką pradėtas vaikų (iki 4 metų) psichomotorinės raidos tikrinimas pagal nustatytas metodikas padės anksčiau išaiškinti ankstyvosios vaiko raidos sutrikimus bei organizuoti reikiamą pagalbą. Nuo 2016 m. sausio 1 d. įvestas neinvazinis visuotinis naujagimių tikrinimas dėl kritinių įgimtų širdies ydų sudarys galimybę laiku diagnozuoti įgimtas širdies ydas.

Pasinaudojant Šveicarų finansine parama 24 ligoninėse, teikiančiose sveikatos priežiūros paslaugas nėščiosioms, gimdyvėms ir naujagimiams, įdiegta 19 skirtingų pavadinimų moderni medicinos įranga, o 3 ligoninėms perduoti 3 modernūs reanimobiliai su naujagimiams saugiai vežti skirta specialia įranga, sukurtos ir naudoti parengtos 40 akušerijos ir 30 neonatologijos diagnostikos ir gydymo metodikos, virš 2 tūkst. sveikatos priežiūros specialistų tobulino profesinę kvalifikaciją mokymuose.

Slaugos paslaugų plėtra. Gerinant slaugos paslaugų prieinamumą, kokybę ir saugą, praplėsta slaugytojų kompetencija: įteisinta nauja profesinė kvalifikacija – išplėstinės praktikos slaugytojas – nuo 2015 metų rugsėjo 1 d. išplėstinės praktikos slaugytojai pradėti rengti universitetuose. Didėja slaugytojų vaidmuo: jiems suteikta teisė išrašyti receptus, nustatyta daugiau funkcijų atliekant neinfekcinių ligų profilaktinius tikrinimus, kurie leidžia laiku pastebėti asmens širdies ir kraujagyslių sistemos sutrikimus.

Nuo 2015 m. pacientai, sergantys širdies nepakankamumu, turi teisę gauti ne tik gydytojo kardiologo, bet ir slaugytojo konsultaciją, kuri apima paciento mokymą, t. y. specialiųjų žinių apie širdies nepakankamumo ligą, jos eigą ir priežiūros metodus suteikimą, gyvensenos ir savirūpos įgūdžių formavimo rekomendacijas.

2015 m. priimtas sprendimas išplėsti ambulatorinių slaugos paslaugų namuose teikimą: nuo 2016 m. gegužės 1 d. šias paslaugas galės gauti ne tik turintys specialių nuolatinės slaugos poreikių, bet ir nuolatinės priežiūros, negalintys savęs apsitarnauti asmenys. Padidėjo ir paslaugų teikėjų sąrašas, kadangi paslaugas galės teikti ne tik poliklinikos, kaip buvo iki šiol, bet ir privačios įstaigos.

E.sveikatos sistemos kūrimas. Lietuva priklauso toms ES valstybėms, kuriose sukurta nacionalinė e. sveikatos informacinė sistema. Ją sudaro centrinė Elektroninė sveikatos paslaugų ir bendradarbiavimo infrastruktūros informacinė sistema (toliau – ESPBI IS) ir 2 jos posistemės –

elektroninio recepto ir medicininių vaizdų, taip pat gydymo įstaigų informacinės sistemos, teikiančios duomenis į centrinę sistemą. Paciento sveikatos istorija, tyrimai, diagnozės, receptai, siuntimai, rentgeno nuotraukos, pažymos ir kita svarbi informacija bus prieinama per e. sveikatos portalą – www.esveikata.lt. Prisijungęs prie šio portalą, pacientas jam skirtoje portalą dalyje matys, koks sveikatos priežiūros specialistas (įskaitant ir farmacininkus) ir kada tvarkė ar peržiūrėjo jo sveikatos įrašus. 2015 m. įdiegta elektroninio recepto (e. recepto) paslauga taupys ir medikų, ir pacientų laiką, padės gauti kokybiškesnes sveikatos priežiūros paslaugas ir leis gydytojams daugiau dėmesio skirti pacientams.

Ligoninių pertvarkos 4 etapas. 2015 m. buvo patvirtintas Ketvirtas sveikatos sistemos plėtros ir ligoninių tinklo konsolidavimo etapo planas, kurio tikslas – stiprinti pirminę sveikatos priežiūros grandį, užtikrinti daugiau paslaugų vyresnio amžiaus žmonėms, racionaliai panaudoti ligoninėse turimas lovas. Planuojama, kad įgyvendinus šį etapą, bus išplėsta ambulatorinių ir slaugos paslaugų apimtis (slaugos lovų skaičius padidės nuo 2 iki 3 lovų 1000 gyventojų), įsteigta ne mažiau kaip 30 geriatrijos padalinių, aktyvaus gydymo lovų užimtumas padidintas iki 300 dienų, atsisakyta akušerijos ir chirurgijos paslaugų, neatitinkančių nustatytų reikalavimų, teikimo.

Plečiant integruotą sveikatos priežiūrą, siekiama sumažinti mirtingumą bei pagerinti neįgalumo rodiklius. Lietuvoje veikia funkciniai ligoninių klasteriai kardiologijos, insultų diagnostikos ir gydymo, perinatologijos bei onkologijos srityse, kurie sudaro galimybes ligoniui gauti tinkamiausią ir veiksmingiausią pagalbą.

Onkologinių ligų prevencija. Gerinant sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumą, parengtos asmens sveikatos priežiūros paslaugų dėl krūties, prostatos, storosios žarnos, gimdos kaklelio, plaučių ir skrandžio piktybinių navikų teikimo schemos, kurios suteikia pacientams galimybę sužinoti, kokios paslaugos yra teikiamos, koks jų eiliškumas, jeigu įtariama arba diagnozuojama viena iš schemose nurodytų onkologinių ligų.

Kasmet daugėja žmonių, kurie tikrinasi pagal prevencines programas: 129 tūkst. moterų (9 proc. daugiau nei 2014 m.) tikrinasi dėl gimdos kaklelio ir 96 tūkst. (3 proc. daugiau nei 2014 m.) – dėl krūties vėžio navikų. 240 tūkst. asmenų (7 proc. daugiau nei 2014 m.) atliko tyrimus dėl širdies ir kraujagyslių ligų, o 115 tūkst. (5 proc. daugiau nei 2014 m.) vyrų pas gydytojus lankėsi pagal Priešinės liaukos vėžio anksstyvosios diagnostikos programą. Atlikus tyrimą apie prevencines programas, paaiškėjo, kad kasmet vis daugiau gyventojų sužino apie mūsų šalyje vykdomas prevencines programas – per metus gyventojų žinomumas padidėjo 10 procentų. Labiausiai padidėjo storosios žarnos vėžio prevencijos programos (12 proc.) ir prostatos vėžio prevencijos programos (10 proc.) žinomumas.

Sveikatos priežiūros paslaugų finansavimo sistemos tobulinimas. 2015 m. gerėjo sveikatos priežiūros įstaigų finansinė situacija: iš dalies atkurta asmens sveikatos priežiūros paslaugų bazinių kainų balo vertė iki 0,99 Eur (anksčiau ji buvo 0,93 Eur). Atkūrus balo vertę buvo sudarytos sąlygos daugeliui asmens sveikatos priežiūros įstaigų (ASPI) pagerinti savo finansinius rezultatus bei sumažinti įsiskolinimus. Per 2015 m. ASPI finansinės veiklos rezultatai pagerėjo – padidėjo 9 mln. Eur, palyginti su 2014 m. tuo pačiu laikotarpiu.

Seimas patvirtino 2016 m. PSDF biudžetą, kurį sudaro daugiau kaip 1,4 mlrd. eurų ir, palyginti su 2015 m., 2016 m. PSDF biudžeto pajamos ir išlaidos didėja 4,1 proc., arba 56,1 mln. eurų. Tai leis

pacientams suteikti daugiau reikalingų paslaugų, pagerins jų prieinamumą, ir svarbiausia, sudarys sąlygas kompensuoti daugiau būtinų gydymo paslaugų, vaistų ir modernių gydymo būdų.

2015 m. buvo nuosekliai stiprinama šeimos gydytojo institucija, skatinant šeimos gydytojus kokybiškai atlikti darbą: jiems pradėta papildomai mokėti už naujas dietologijos paslaugas, vaiko paruošimą ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo įstaigai, brangiųjų genetinių tyrimų, ŽIV ligos stebėjimo tyrimų atlikimo ir hepatito C eigos stebėjimo paslaugas, daugiafazės kontrastinės kompiuterinės tomografijos ir daugiafazės kontrastinės magnetinio rezonanso tomografijos tyrimų atlikimą. Taip pat įdiegta nauja skatinamoji paslauga – A grupės beta hemolizinio streptokoko antigeno nustatymo greitojo testo atlikimas 2–7 m. vaikams, susirgusiems ūminėmis viršutinėmis kvėpavimo takų infekcinėmis ligomis. Tikimasi, kad prieš skiriant antibiotikus bus atliekamas testas ir bus išvengta nereikalingo antibiotikų skyrimo vaikams. Siekiant, kad aktyviau būtų vykdoma Storosios žarnos vėžio ankstyvosios diagnostikos programa, nuo 2016 m. sausio 1 d. pradedama mokėti už šeimos gydytojo darbą pagal dar vieną naują jo darbo rezultatų rodiklį – šios programos vykdymo rodiklį (šiuo metu papildomai mokama už 11 gerų darbo rezultatų).

2015 m. priimtas sprendimas nuo 2016 m. sausio 1 d. įsteigti Valstybinį sveikatos stiprinimo fondą, skirtą remti sveikatos išsaugojimo ir stiprinimo veiklą, prevencinius projektus, socialinę reklamą, reikalingus mokslinius tyrimus, ir pirmais veiklos metais jam skirti 0,5 proc. įplaukų iš alkoholio akcizo, t. y. 1 285 mln. eurų.

11.2. Farmacija

Vaistų prieinamumo gerinimas. Siekiant pagerinti statinų grupės vaistų prieinamumą, 2015 m. buvo panaikinti šių vaistų skyrimo apribojimai. Po derybų su vaistų gamintojais pradėtos kompensuoti 18 naujų inovacinių vaistų įsigijimo išlaidos. Iš viso į Ligų ir kompensuojamųjų vaistų sąrašą (A sąrašas) buvo įrašyti 36 nauji kompensuojamieji vaistai, dėl dalies šių vaistų (22 pavadinimų vaistų, iš kurių 18 vaistų yra inovaciniai) buvo sudarytos 28 sutartys su 13 vaistų gamintojų.

2015 m. buvo sukurta teisinė aplinka vykdyti vaistinių preparatų pardavimą nuotoliniu būdu (internetu) bei vaistinėms vykdyti platesnę sveikatinimo veiklą – teikti farmacinės rūpybos paslaugas.

Sudarytos teisinės sąlygos steigti biobankus biomedicininiais tyrimams Lietuvoje atlikti prisidės ne tik prie geresnio naujų gydymo metodų prieinamumo, bet ir skatins Lietuvos biomedicinos mokslo konkurencingumą tarptautiniu mastu.

Siekiant didinti vaistinių preparatų prieinamumą bei mažinti kainas galutiniam vartotojui, buvo toliau tobulintos lygiagretaus importo leidimo išdavimo procedūros. Tobulinant fizinių asmenų farmacijos praktikos bei juridinių asmenų farmacinės veiklos licencijavimo bei informacijos apie vaistinius preparatus teikimo paslaugas, sukurtas ir įdiegtas Vaistinių preparatų registras bei Vaistinių preparatų informacinė sistema, sukurtos licencijų išdavimo bei informacijos apie vaistinius preparatus teikimo viešosios elektroninės paslaugos.

Stiprinama į rinką teikiamų vaistinių preparatų kokybės priežiūra, buvo įgyvendinama rinkoje esančių vaistinių preparatų kokybės kontrolės programa bei plečiamas tarpinstitucinis bendradarbiavimas, siekiant apsaugoti nuo nekokybiškų ir falsifikuotų vaistinių preparatų patekimo.

11.3. Sporto politika

Gyventojų fizinio aktyvumo ir sveikos gyvensenos skatinimas. Remiantis atliktų apklausų duomenimis, Lietuvoje reguliariai (ne mažiau kaip du kartus per savaitę) sportuojančių ir besimankštinančių šalies gyventojų procentas išliko nepakitęs ir 2015 m. siekė 37 procentus, tačiau net 6 procentais sumažėjo niekada nesportuojančių asmenų skaičius.

Siekiant didinti fizinį aktyvumą, per metus suorganizuoti 586 renginiai (15 proc. daugiau nei 2014 m. ir 30 proc. daugiau nei 2013 m.), kuriuose dalyvavo 282 418 šalies gyventojų (17 proc. daugiau nei 2014 m. ir 40 proc. daugiau nei 2013 m.) – organizuotos Lietuvos seniūnijų sporto žaidynės, Lietuvos mokinių olimpinis festivalis, Lietuvos neįgaliųjų sporto žaidynės, Lietuvos sveikuolių ir kiti renginiai bei projektai.

Siekiant mažinti skendimų skaičių, buvo įgyvendinama Vaikų mokymo plaukti bendrojo lavinimo mokyklose programa, pagal kurią 4 168 mokiniai (23 proc. daugiau nei 2014 metais) apmokyti plaukti ir saugiai elgtis vandenyje bei prie vandens.

Sporto infrastruktūros plėtojimas. Siekiant gerinti didelio meistriškumo sportininkų rengimo ir sporto varžybų vykdymo sąlygas bei padidinti galimybes sportuoti visiems Lietuvos gyventojams, 2015 metais įrengta 14 universalių dirbtinės dangos sporto aikštelių 12-oje šalies savivaldybių, pagal tarptautinius lengvosios atletikos varžybų organizavimo standartus atnaujintas Palangos miesto stadionas, vienintelis šalyje turintis 9 bėgimo takus. Sporto infrastruktūra taip pat išplėsta Šilalėje, Pakruojyje, Tauragėje, Alytuje, Vilniuje, Prienuose ir Ignalinoje.

2015 metais ir toliau buvo tęsiami vieno didžiausio Baltijos šalyse ir svarbiausio profesionaliam sportui skirta infrastruktūros objekto – Sportininkų rengimo ir reabilitacijos centro Druskininkuose, statybos darbai. Planuojama, jog 2017 metais šiame centre vyks šiuolaikinės penkiakovės Pasaulio taurės turnyro finalas.

Aukšto meistriškumo sportas. 2015 metais Azerbaidžano Respublikoje (Baku) vyko pirmosios istorijoje Europos žaidynės, kuriose Lietuvos sportininkai iškovojo 7 medalius – 2 aukso, 1 sidabro ir 4 bronzos. Iš viso 2015 metais šalies sportininkai pasaulio ir Europos čempionatuose iškovojo 208 medalius: 130 medalių – neolimpinių sporto šakų sportininkai ir 78 medalius – olimpinių sporto šakų sportininkai (2014 metais iškovojo 268 medaliai: 206 neolimpinių sporto šakų ir 62 olimpinių sporto šakų). Neįgalieji sportininkai pasaulio ir Europos neįgaliųjų čempionatuose laimėjo 17 medalių (2014 m. – 13 medalių).

Siekiant rezultatyvių pasiekimų Rio de Žaneiro vasaros olimpinėse žaidynėse, olimpinių žaidynių normatyvus 2015 m. buvo įvykdę 50 Lietuvos sportininkų – Lietuvos vyrų krepšinio komanda (12 sportininkų) ir 38 individualių olimpinių sporto šakų sportininkai (19 sportininkų daugiau nei 2011 metais).

XII. ENERGETIKA IR ENERGETINIS SAUGUMAS

Regioninių energetikos infrastruktūros projektų įgyvendinimas. 2015 m. gruodžio 14 d. Vilniuje įvyko oficiali tarptautinių elektros jungčių: NordBalt ir LitPol Link atidarymo ceremonija, kurioje dalyvavo Lietuvos bei Estijos ir Latvijos aukščiausi vadovai, Švedijos ir Lenkijos atstovai bei aukšti Europos Komisijos pareigūnai. 700 MW galios povandeninis kabelis su Švedija ir 500 MW

elektros linija su Lenkija įkūnija dar vieną labai svarbų valstybės laimėjimą siekiant energetinio, ekonominio ir politinio saugumo. NordBalt“ elektros jungtis užtikrins elektros energijos tiekimo patikimumą, sistemos darbo stabilumą bei elektros energijos tiekimo šaltinių diversifikavimą tiek Lietuvos, tiek Baltijos regiono mastu. „LitPol Link“ pirmą kartą sujungė Baltijos valstybių ir Vakarų Europos elektros infrastruktūras ir tai yra labai svarbus indėlis kuriant Europos Sąjungos energijos vidaus rinką.

2015 m. spalio mėnesį užbaigti magistralinio dujotiekio Klaipėda–Kursėnai antrosios gijos statybos darbai – tai leis padidinti dujų transportavimo Lietuvos vartotojams patikimumą, sudarys galimybes 100 proc. išnaudoti Klaipėdos SGD terminalo pajėgumus Baltijos šalių regiono naudai bei padidins terminalo veiklos efektyvumą.

Lenkijos ir Lietuvos dujotiekių jungtis (GIPL) yra strategiškai svarbus jungiamasis energetinės salos naikinimo ir bendros Baltijos šalių dujų rinkos integracijos į ES rinką elementas. Po intensyvių Lietuvos ir Lenkijos derybų, tarpininkaujant EK, 2015 m. spalio 15 d. pasiektas susitarimas dėl GIPL projekto įgyvendinimo (projekto vertė – 558 mln. eurų, iš jų Lenkijos teritorijoje – 422 mln. eurų, Lietuvos teritorijoje – 136 mln. eurų). Bendras dujotiekio ilgis 534 km, iš jų apie 177 km bus nutiesta Lietuvos teritorijoje. Numatoma GIPL eksploatacijos pradžia – 2019 m. pabaiga.

Atsinaujinantys energijos ištekliai. 2015 m. buvo parengta ir Europos Komisijai pateikta Lietuvos Respublikos ataskaita apie pažangą skatinant ir naudojant atsinaujinančius energijos išteklius. Užsibrėžti strateginiai tikslai atsinaujinančių energijos išteklių srityje leido pasiekti Europos Sąjungos nustatytus nacionalinius planinius rodiklius 2020 metams (numatytas rodiklis 23 proc.). 2014 metų pabaigoje Lietuvos galutiniame energijos balanse atsinaujinančių energijos išteklių dalis pasiekė 23,86 procentus.

2015 m. kovo mėn. įsigaliojo Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo ir Elektros energetikos įstatymo pakeitimai, įteisinantys dvipusės apskaitos sistemą saulės elektrinėms (namų ūkiuose <10kW, biudžetinėse ir viešosiose įstaigose <50 kW), kurie paskatins papildomų iki 10 MW įrengtosios suminės galios saulės elektrinių įrengimą. Pradėta įgyvendinti tolesnė saulės elektrinių plėtra, atsirado galimybė savo saulės elektrinėse gaminti elektros energiją ir pagamintą, bet nesuvartotą elektros energijos kiekį pateikti į elektros tinklus bei atgauti jį, kai tam bus poreikis. Už į elektros tinklus pateiktą ir iš tinklų atgautą elektros energijos kiekį gaminantys vartotojai moka naudojimosi tinklais kainą. Tokiu būdu paskatinta saulės elektrinių plėtra be paramos skatinamuoju tarifu. Ši sistema turi teigiamą poveikį verslo sąlygoms ir jų plėtrai, padidėjo saulės elektrinių įrangos pardavimai, suaktyvėjo statybos sektorius.

Energijos vartojimo efektyvumo didinimas. Didinant energijos vartojimo efektyvumą bei siekiant kiekvienais metais atnaujinti bent po 3 procentus valstybės valdžios viešojo sektoriaus naudojamų pastatų ploto, 2015 m. pasirašyta sutartis dėl Energijos efektyvumo fondo (ENEF) steigimo. ENEF dydis – 79,65 mln. eurų. Energijos efektyvumo fondas (ENEF) skatins efektyvias investicijas į viešąją infrastruktūrą. Fondo lėšomis bus teikiamos lengvatinės paskolos centrinės valdžios viešųjų pastatų modernizavimui ir garantijos už komercinių bankų suteiktas paskolas gatvių apšvietimo modernizavimo projektams finansuoti. Fondo valdytoju paskirta UAB Viešųjų investicijų plėtros

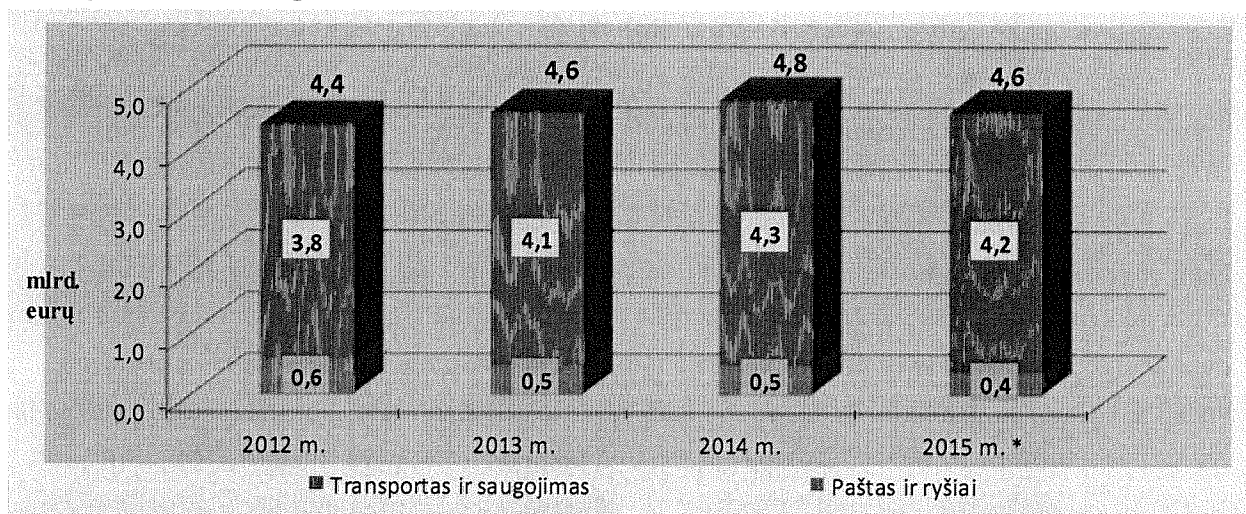
agentūra. Iki 2023 metų planuojama atnaujinti apie 100 tūkst. gatvių šviestuvų ir renovuoti 470 tūkst. kvadratinį metrų viešųjų pastatų plotą.

Šilumos ūkis. 2015 m. patvirtinta „Nacionalinė šilumos ūkio plėtros 2015–2021 metų programa“. Programos tikslas – atsižvelgiant į šalies ir tarptautines aplinkosaugos, energetikos sektoriaus raidos tendencijas ir ekonomikos padėtį, įvertinti ir nustatyti Lietuvos Respublikos šilumos ūkio plėtros galimybes ir prioritetus, tikslus, uždavinius ir jų įgyvendinimo būdus.

Vienas iš Programoje iškeltų uždavinių yra siekiant didinti vietinės konkurencingos elektros energijos gamybos apimtį, skatinti didelio naudingumo kogeneraciją. Šiam tikslui pasiekti buvo numatyta Vilniaus ir Kauno miestuose papildomai įrengti kogeneracinius įrenginius, gaminančius energiją iš atsinaujinančių ir (ar) vietinių (komunalinių atliekų) energijos išteklių. Per 2015 metus buvo parengtas projektų investicijų projektai, poveikio aplinkai ataskaita, pradėtos viešųjų pirkimų procedūros paslaugoms pirkti (paskelbtas konkursas, pradėtos derybos su potencialiais tiekėjais), parengti projektų finansavimo iš ES investicijų fondų dokumentai, pateikti dokumentai Europos Komisijai dėl Vilniaus ir Kauno kogeneracinių projektų valstybės pagalbos suderinamumo.

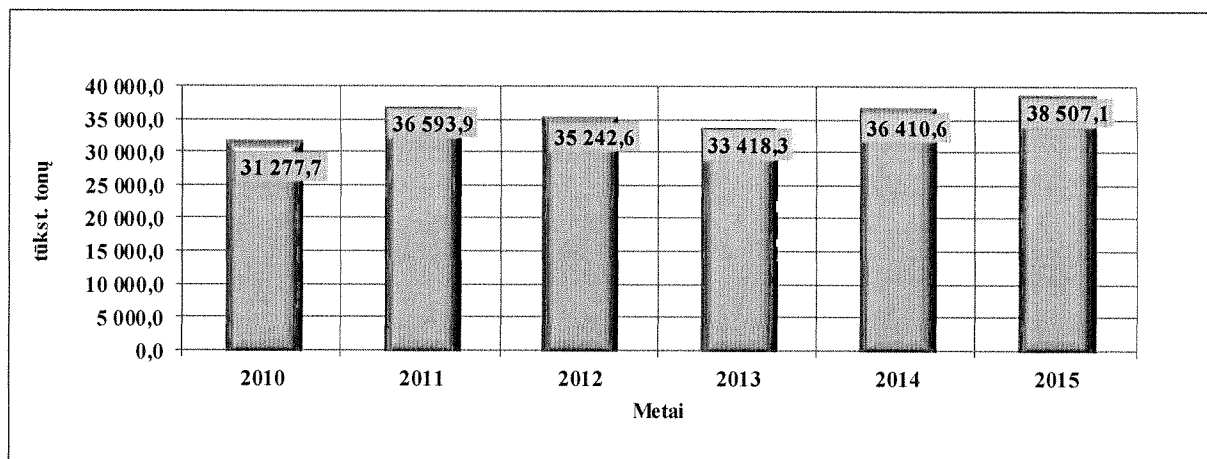
XIII. TRANSPORTAS

Lietuvos transporto sektorius išliko stabilus ir reikšmingas šalies ekonomikos variklis, nors veiklos rodikliai visus metus buvo prieštaringi ir kai kurios transporto įmonės nevienodai sėkmingai įveikė iškilusius iššūkius. Rusijos embargas ir į Rytus nuo Lietuvos esančių valstybių ekonomikos nuosmukis turėjo nemenkos įtakos transporto sektoriaus veiklai. Pirmieji šias problemas pajutę kelių transporto vežėjai atrado Vakarų Europos rinkas, taip kompensuodami dalį prarastų rinkų Rytuose. Be to, transporto sektoriui padėjo gerokai smukusios degalų kainos ir teigiamos tendencijos Lietuvoje – augo vartojimas, plėtojosi maisto produktų logistika, populiarėjo elektroninė prekyba. Išankstiniais duomenimis, 2015 metais transporto, sandėliavimo ir ryšių sektoriuje bendrosios pridėtinės vertės (toliau – BPV) sukurta 4 684 mln. eurų, kiek mažiau negu 2014 metais, tačiau procentinė jos dalis šalies BPV – 14,1 proc. – išliko nepakitusi.

15 pav. Transporto ir saugojimo, pašto ir ryšių sektoriuje sukurta BPV 2012–2015 metais (mlrd. eurų)
Šaltinis – Lietuvos statistikos departamento duomenys * – išankstiniai 2015 metų duomenys

Išankstiniais duomenimis, 2015 metais transporto įmonės gavo daugiau kaip 7,42 mlrd. eurų pajamų, arba 3 proc. mažiau negu 2014 metais. Klaipėdos valstybinio jūrų uosto (toliau – Klaipėdos uostas) veiklos rezultatai 2015 metais buvo puikūs. Klaipėdos uosto krovos apyvarta išaugo 5,8 proc. – **krauta 38,51 mln. t**, arba 2 096,6 tūkst. t daugiau negu 2014 metais, krovinių. Tai geriausias metinis krovos rezultatas Klaipėdos uosto istorijoje (ankstesnis rekordas užfiksuotas 2011 m. – 36,59 mln. t).

16 pav. Krovinių krova Klaipėdos valstybiniame jūrų uoste (tūkst. tonų)
Šaltinis – Klaipėdos valstybinio jūrų uosto direkcijos duomenys

Tarptautiniuose oro uostuose aptarnauta 4,23 mln. keleivių (13 proc. daugiau negu 2014 metais), o geležinkelių transportu vežta 48 mln. t krovinių (2 proc. mažiau negu 2014 metais).

Susisiekimo ministerijos valdomos valstybės įmonės ir akcinės bendrovės (5 valstybės įmonės ir 6 akcinės bendrovės) 2015 m. uždirbo apie 33,5 mln. eurų ikimokestinio pelno, t. y. 1,8 proc. mažiau negu buvo planuota. Teigiamus rezultatus labiausiai lėmė didžiausių įmonių – VĮ Klaipėdos valstybinio jūrų uosto direkcijos (25 mln. eurų ikimokestinio pelno) ir AB „Lietuvos geležinkeliai“ (6 mln. eurų ikimokestinio pelno) – sėkmingas darbas.

Džiugina tai, kad visi Susisiekimo ministerijos administruojami 2007–2013 laikotarpio ES struktūrinės paramos lėšomis įgyvendinami projektai buvo sėkmingai užbaigti (iš viso 356 projektai), per visą laikotarpį iš viso panaudota 1,57 mlrd. eurų ES fondų lėšų. Sėkmingai pradėtos naudoti 2014–2020 m. laikotarpio ES fondų investicijos: parengti būtini dokumentai ir pradėti įgyvendinti projektai, jiems vykdyti jau išmokėta 63,2 mln. eurų (iš jų: 44,5 mln. eurų išmokėta 2015 metais). Tai svarus indėlis į Lietuvos transporto infrastruktūrą.

Pažymėtina, kad 2015 metais efektyviai plėtota tarptautinio bendradarbiavimo su Azijos valstybėmis veikla ir naujų rinkų paieška. Aktyviai bendradarbiauta su Kinija plėtojant Naujojo šilko kelio iniciatyvą.

Geležinkelių transporto sektoriuje 2015 metų veikla buvo susijusi su integracija į Europos Sąjungos geležinkelių tinklą. Esminė priemonė šiam tikslui pasiekti yra projekto „Rail Baltica“ įgyvendinimas – 2015 m. spalio 16 d. oficialiai atidarytas beveik 300 mln. eurų vertės transeuropinio geležinkelio „Rail Baltica“ ruožas nuo Lietuvos ir Lenkijos sienos iki Kauno. 120 km ilgio ruožas Lietuvos teritorijoje buvo nutiesta nauja europinio standarto 1435 mm pločio vėžė, o šalia jos atnaujinta

esama 1520 mm pločio geležinkelio linija. Visoje trasoje paklota 233 km naujų bėgių 1435 mm ir 1520 mm pločio geležinkelio keliams, įskaitant kelynus stotyse.

Parengti europinio standarto geležinkelio linijos Kaunas–Lietuvos ir Latvijos valstybių siena (projekto „Rail Baltica“) teritorijų planavimo dokumentai – poveikio aplinkai vertinimo programa ir poveikio aplinkai vertinimo ataskaita.

Siekiant sudaryti sąlygas ilginti prekių traukinių sąstatus, sustojimų skaičių, didinti traukinių ruožo greitį, 2015 metais baigta antrųjų geležinkelio kelių statyba vienkeliuose ruožuose (Vilniaus aplinkkelio Kyviškės–Valčiūnai, Kūlupėnai–Kretinga, Pavenčiai–Raudėnai ir Telšiai–Dūseikiai).

Tęsiant geležinkelių tinklo modernizavimą, 2015 metais nutiesta 41,23 km naujų, rekonstruota 27,5 km geležinkelio kelių, 139,5 km bėgių pakeista ilgabėgiais, suremontuota 11 pervažų.

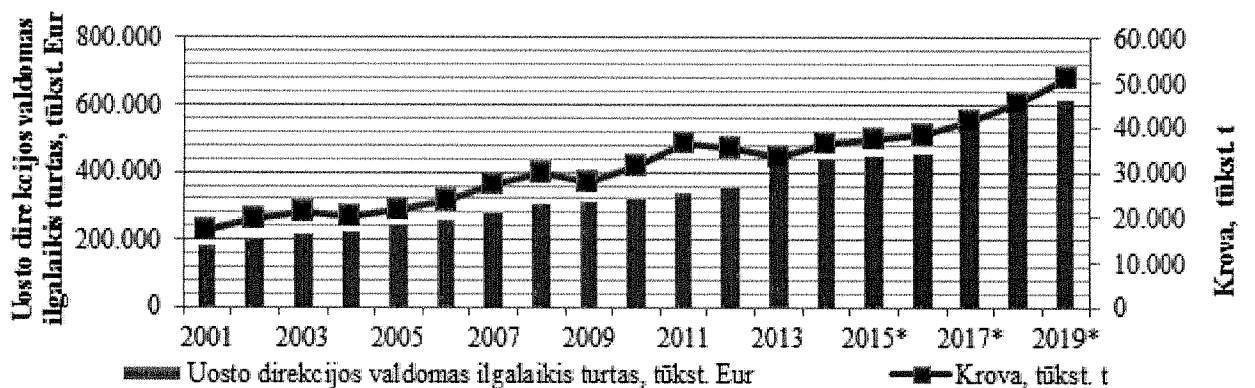
Automobilių kelių plėtra. Toliau gerinama šalies kelių infrastruktūra – 2015 metais jai modernizuoti ir atnaujinti investuota daugiau kaip 291 mln. eurų. Panaudojant šias lėšas rekonstruota ar sutaisyta 437 km kelių ruožų, išasfaltuota 85 km žvyrkelių, rekonstruota 12 avaringų sankryžų, nutiesta 15,5 km pėsčiųjų ir dviračių takų. Tai užtikrina geras judumo sąlygas, saugų ir patogų eismą visiems eismo dalyviams. Pažymėtina, kad 2015 metais vietinės reikšmės (savivaldybių) keliams skiriamų Kelių priežiūros ir plėtros programos lėšų dalis buvo padidinta nuo 25 proc. iki 30 proc.

Pradėti svarbūs ir neatidėliotini modernizavimo darbai vienoje pagrindinių Lietuvos transporto arterijų – mirties keliu vadinamoje tarptautinėje magistralėje „Via Baltica“. Juos atlikus itin pagerės eismo sąlygos transportui ir gerokai sumažės skaudžių nelaimių tikimybė. 2015 metais modernizuojant šį kelią pradėti kelio A5 Kaunas–Marijampolė–Suvalkai ruožo nuo 17,34 iki 23,40 km rekonstravimo darbai.

Magistralėje Vilnius–Kaunas į dviejų lygių sankryžas pradėtos rekonstruoti ties Moluvėnais ir Žiežmariais esančios sankryžos, rekonstruojamas kelio Vilnius–Švenčionys–Zarasai ruožas tarp Vilniaus ir Nemenčinės, kuris taps 4 eismo juostų keliu.

2015 metais buvo sėkmingai vykdomas pirmasis viešojo ir privataus sektorių partnerystės projektas – užbaigti 8,25 km ilgio Palangos aplinkkelio tiesimo darbai. Lietuvos Respublikos Seimas pritarė Vyriausybės siūlymui viešos ir privačios partnerystės būdu rekonstruoti ir prižiūrėti betoninį kelią Vilnius–Utena.

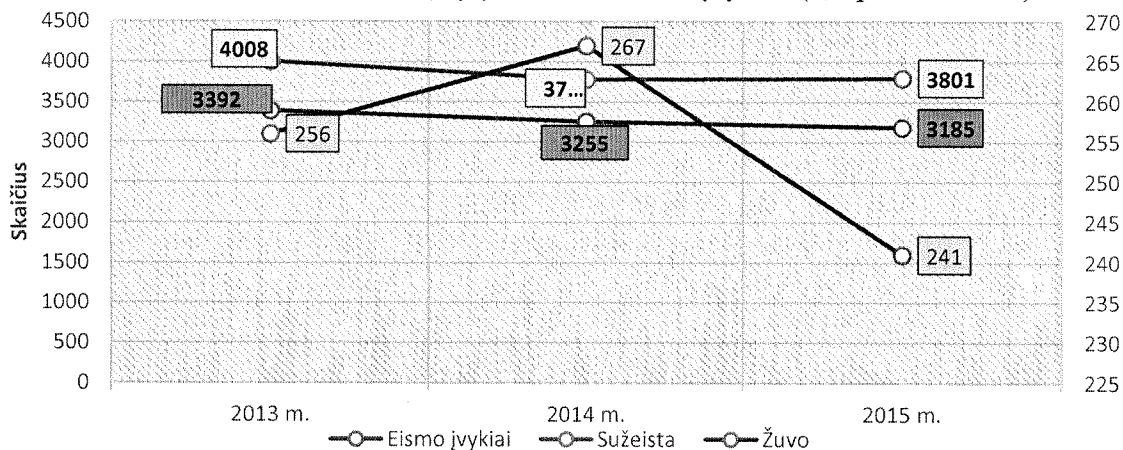
Vandens transportas. Didinant Klaipėdos uosto konkurencingumą ir siekiant užtikrinti maksimalų pralaidumą, 2015 metais baigti dalies Klaipėdos uosto vidinio laivybos kanalo gilinimo iki 15 m darbai, pastatyta ir rekonstruota 5 842 m geležinkelio kelių ir 89 m krantinių. Kitas sėkmingos Klaipėdos uosto veiklos (didėjančios krovos) faktorius yra tikslingos ir laiku atliktos investicijos į uosto infrastruktūrą. Skaičiuojama, kad 1 euras, investuotas į uosto infrastruktūrą, t. y. krantinės gilinimo darbus ir pan., atneša dar 2 eurus investicijų, kai terminalai persitvarko ir didina krovą per uostus. Klaipėdos uosto rezultatai aiškiai iliustruoja tiesioginę investicijų įtaką krovos rezultatams – Klaipėdos uosto ilgalaikio turto apimties (investicijų) augimas lemia krovos didėjimą:

17 pav. Klaipėdos valstybinio jūrų uosto direkcijos ilgalaikio turto ir krovinių krovos dinamika
Šaltinis – Klaipėdos valstybinio jūrų uosto direkcijos duomenys

2015 metais įgyvendinus projektą „Naujos Marvelės krovininės prieplaukos Kaune statyba. Statybos darbai (I etapas)“, buvo pastatyta 120 m ilgio krovininė krantinė, ir taip sudarytos sąlygos krovininei laivybai tarptautinės reikšmės vidaus vandenų keliu E41 Nemuno upe ir Kuršių mariomis nuo Kauno iki Klaipėdos.

Saugaus eismo užtikrinimas. 2015 metų saugaus eismo gerinimo veikla vertintina kaip ypač sėkminga. Lietuvos keliuose eismo įvykiuose, pirminiais duomenimis, žuvo 241 žmogus (26 žmonėmis, arba 9,7 proc., mažiau nei 2014 metais), įvyko 3 185 eismo įvykiai (2,2 proc. mažiau).

18 pav. Eismo įvykių statistika 2013–2015 metais
Šaltinis – Lietuvos kelių policijos tarnyba

Pažymėtina, kad dėl neblaivių vairuotojų kaltės, pirminiais duomenimis, užregistruoti 236 eismo įvykiai (ketvirtadaliu mažiau negu 2014 metais), juose žuvo 15 eismo dalyvių (net 69,4 proc.) mažiau nei 2014 metais. Šių įvykių metu sužeista 350 žmonių (19,4 proc. mažiau). Pažymėtina, kad žuvusiųjų skaičius, tenkantis vienam milijonui gyventojų, 2015 metais buvo 82 žmonės (2014 metais – 90 žmonių, 2013 metais – 86 žmonės) – vis dar išlieka didelis, palyginti su kitomis Europos valstybėmis. Todėl svarbiausias uždavinys yra toliau siekti, kad pagal žuvusių eismo dalyvių skaičių, tenkantį 1 mln. šalies gyventojų, Lietuva atsidurtų tarp 10 geriausių rezultatų pasižyminčių ES valstybių (ne daugiau kaip 60 žuvusiųjų / 1 mln. gyventojų).

2015 metų sausio 1 d. įsigaliojo atitinkami teisės aktų pakeitimai, pagal kuriuos tam tikros kategorijos transporto priemonės vairuotojai laikomi neblaiviais, kai etilo alkoholio koncentracija jų iškvėptame ore, kraujyje, šlapime, seilėse ar kituose organizmo skysčiuose yra daugiau kaip 0 promilių.

Saugiam eismui užtikrinti Lietuvos keliuose toliau diegiamos inžinerinės priemonės – 2015 metais rekonstruota 15 avaringų sankryžų, 35 km ilgio ruožuose padidintas šalikelių saugumas, apšviesta 5 km avaringų kelių ruožų, nutiesta 18 km pėsčiųjų ir dviračių takų, įrengta 160 lokalių inžinerinių greičio mažinimo priemonių, diegiamos kitos efektyvios saugaus eismo priemonės.

2015 metais vykdyta aktyvi švietėjiška veikla – įvairiomis socialinės komunikacijos priemonėmis siekiama keisti eismo dalyvių elgesį ir ugdyti kultūrą keliuose skatinti pilietiškumą, atsakomybę, sąmoningumą ir taip mažinti eismo nelaimių skaičių.

Oro transportas. 2015 metai Lietuvos oro uostams buvo rekordiniai – aptarnautų keleivių skaičius smarkiai viršijo šalies gyventojų skaičių ir pasiekė 4,2 milijono. Vilniaus, Kauno ir Palangos oro uostų paslaugomis pasinaudojusių žmonių srautas per metus išaugo 11,3 proc., o skrydžių sulaukta 5,7 proc. daugiau. 2015 metais iš Vilniaus oro uosto ir į jį tiesioginiai reguliarieji skrydžiai buvo vykdomi 43 kryptimis, iš Kauno oro uosto ir į jį – 17 krypčių, iš Palangos oro uosto ir į jį – 4 kryptimis. Siekiant pritraukti naujų vežėjų į Lietuvos oro uostus ir plėsti skrydžių geografiją, 2015 metais parengta Maršrutų skatinimo į / (iš) Lietuvos oro uostus (-ų) programa. Vadovaujantis Nereikšmingos *de minimis* pagalbos oro vežėjams taisyklių nuostatomis, programos lėšomis (daugiau nei 1 mln. eurų) pasinaudojo 8 oro linijų bendrovės, kurios keleiviams pasiūlė papildomus skrydžių dažnius iš (į) Lietuvos oro uostų (-us).

Siekiant užtikrinti vidutinio ir ilgojo laikotarpio Lietuvos oro uostų investicijų ir veiklos finansavimą, valstybės kapitalo grąžą ir spartesnį Lietuvos pasiekiamumo augimą (naujų skrydžių ir oro linijų bendrovių pritraukimą), parengti siūlymai dėl Lietuvos oro uostų valdymo koncesijos būdu tikslingumo.

Intermodalinių terminalų viešuosiuose logistikos centruose steigimas. Siekiant Lietuvos transporto sistemos tinkamos integracijos į bendrą Europos Sąjungos transporto tinklą, kryptingai buvo kuriamos sąlygos įvairių transporto rūšių sąveikai, įrengti ir 2015 metais veiklą oficialiai pradėjo Vilniaus viešojo logistikos centro įvairiarūšis (intermodalinis) terminalas (toliau – VIT) ir Kauno viešojo logistikos centro įvairiarūšis (intermodalinis) terminalas. Integruojant įvairiarūšius terminalus į Lietuvos transporto ir logistikos sistemą ir gerinant krovinių vežimo paslaugų kokybę, nuo 2015 m. maršrutu VIT–Klaipėda (KKT, Smeltė) pradėjo reguliariai kursuoti konteinerinis traukinys „VIT ekspres“.

Pasienio kontrolės punktai. 2015 metais prie išorinės Europos Sąjungos sienos su Baltarusija įrengti 2 tarptautiniai pasienio kontrolės punktai – Švendubrės ir Tverėčiaus. Švendubrės sezoninis upių pasienio kontrolės punktas skirtas kirsti valstybės sieną asmenims, keliaujantiems Nemuno upe vandens transporto priemonėmis – baidarėmis, nedideliais kateriais ar pramoginiais laivais.

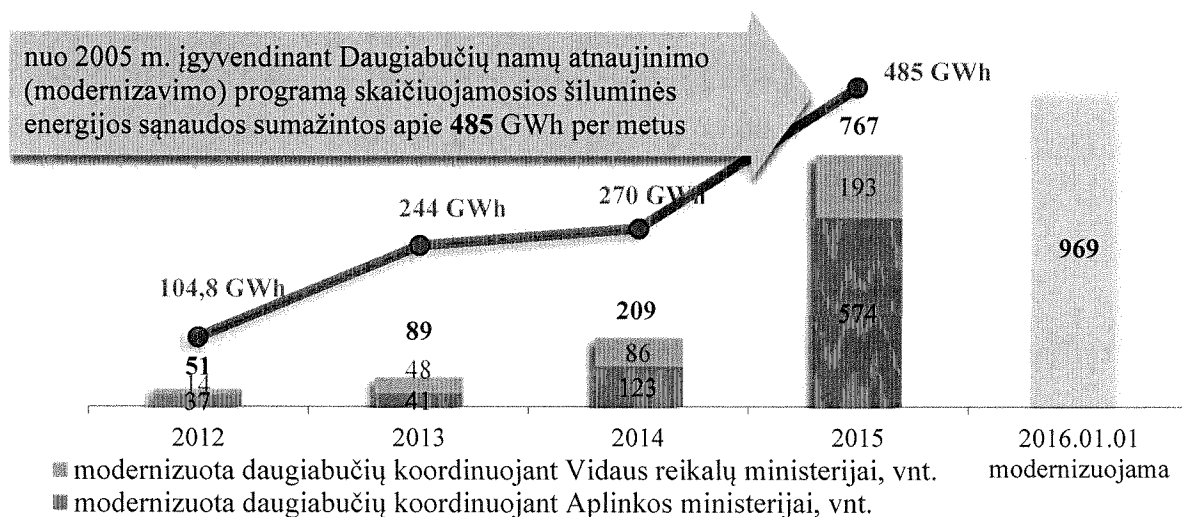
Paštas. 2015 metais baigtas įgyvendinti projektas „Elektroninių pranešimų ir elektroninių dokumentų fiziniams ir juridiniams asmenims pristatymo sistemos sukūrimas“ – sukurta Nacionalinė elektroninių siuntų pristatymo, naudojant pašto tinklą, informacinė sistema, kuria elektronines siuntas tarpusavyje gali siųsti valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos, taip pat valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos bei fiziniai ir juridiniai asmenys. E. siuntų pristatymo sistema tiesiogiai skatina

informacinės visuomenės plėtrą: Vyriausybei atskaitingos institucijos ir įstaigos gali keistis elektroninėmis siuntomis tarpusavyje ir su fiziniais ir juridiniais asmenimis, todėl laipsniškai mažės tiek popierinių dokumentų apyvarta, tiek nepristatytų gavėjams siuntų skaičius.

XIV. APLINKOSAUGA IR URBANISTIKA

Pastatų modernizavimas. Įsigaliojus Daugiabučių namų atnaujinimo programai 2005 – 2013 m. Lietuvoje atnaujinti 505 daugiabučiai namai, 2013 m. patvirtinus naująjį daugiabučių atnaujinimo modelį, įvyko didysis renovacijos proveržis – iki 2016 m. iš viso modernizuota 1570 daugiabučių (įskaitant 353 daugiabučius, modernizuotus pagal Vidaus reikalų ministerijos koordinuojamą Sanglaudos skatinimo veiksmų programą).

19 pav. Pagal Daugiabučių namų atnaujinimo (modernizavimo) programą atnaujintų (modernizuotų) daugiabučių namų skaičius, vnt. per metus

Šaltinis – Aplinkos ministerijos ir Vidaus reikalų ministerijos duomenys

Skatinant savivaldybes didinti viešųjų pastatų energinį efektyvumą, patvirtintas Savivaldybių viešųjų pastatų energinio efektyvumo didinimo projektų rengimo ir atrankos tvarkos aprašas. 2016 m. pradžioje paskelbus kvietimą atrinkti savivaldybių viešuosius pastatus, bus organizuojamas šių pastatų energinio efektyvumo didinimo projektų parengimas. Dar didesniame energiniame efektyvume pasiekti planuojama pereiti prie kompleksinės renovacijos, kai bus sutvarkoma visa kvartale esanti infrastruktūra. Su užsienio ekspertų pagalba 2015 m. parengti ir 2016 m. bus įgyvendinami trys demonstraciniai kvartalų energinio efektyvumo didinimo projektai Šiaulių, Utenos ir Birštono savivaldybėse.

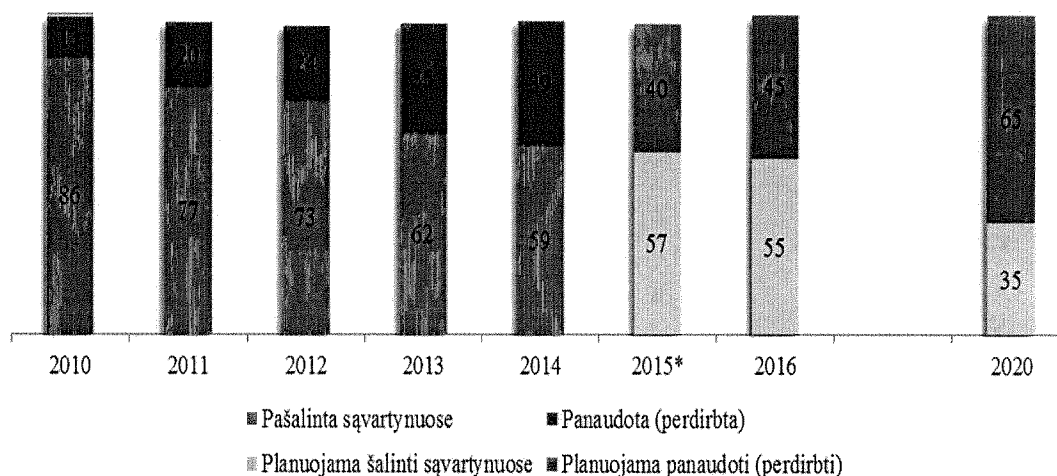
Teritorijų ir veiklos jose planavimas. Seimui patvirtinus Lietuvos Respublikos teritorijos bendrojo plano dalį „Jūrinės teritorijos“, baigtas Lietuvos teritorijos suplanavimas.

Patvirtinus Nacionalinį kraštovaizdžio tvarkymo planą, valstybės lygiu nustatytos Lietuvos kraštovaizdžio svarbiausios tvarkymo kryptys. Valstybės ir savivaldos institucijoms šis teritorijų planavimo dokumentas yra pagrindas, siekiant darnaus teritorijų vystymosi, koreguojant teritorijų bendruosius planus, kitus planavimo dokumentus, o visuomenei – galimybė aktyviai dalyvauti kraštovaizdžio apsaugos ir formavimo procese.

Siekiant pajūrio juostoje išsaugoti retų bei nykstančių augalų ir gyvūnų rūšių buveines, paplūdimį, kopagūbrį, kitus gamtos išteklius, sudaryti sąlygas visuomenei naudotis pajūrio juostos rekreaciniais ištekliais priimti Pajūrio juostos įstatymo pakeitimai.

2007–2013 m. ES finansinės paramos lėšomis vykdant saugomų teritorijų tvarkymo projektus valstybiniuose parkuose nebeliko 250 šeimininkų objektų, įrengti 25 lankytojams skirti centrai ar ekspozicijos. Anykščių regioniniame parke rugpjūčio mėn. atidarytas medžių lajų takas sulaukė daugiau kaip 100 tūkst. lankytojų ir išrinktas geriausiu Jungtinių Tautų Pasaulio turizmo organizacijos surengtame turizmo inovacijų konkurse.

Atliekų tvarkymas. Palaipsniui mažinamas komunalinių atliekų kiekis (2011 m. susidarė 1,34 mln. t., 2014 m. – 1,27 mln. t) ir jo dalis, šalinama sąvartynuose.

20 pav. Sąvartynuose pašalintų ir panaudotų (perdirbtų) komunalinių atliekų kiekio dalis nuo visų per metus susidariusių komunalinių atliekų kiekio, proc.

Šaltinis – Aplinkos apsaugos agentūros duomenys (*2015 m. faktiniai duomenys bus surinkti iki 2016 m. liepos 1 d.)

Šiam pokyčiui didžiausią įtaką daro ES Sanglaudos fondo 2007–2013 m. lėšomis iki 2015 m. pabaigos padidinti 937 tūkst. tonų per metus komunalinių atliekų perdirbimo ir (ar) kitokio panaudojimo pajėgumai: pradėjo veikti 10 mechaninio biologinio arba mechaninio apdorojimo įrenginių biologiškai skaidžioms atliekoms tvarkyti, individualiose valdose pastatyta daugiau kaip 220 tūkst. konteinerių biologiškai skaidžioms atliekoms ir antrinėms žaliavoms rūšiuoti, įrengta 41 žaliųjų atliekų kompostavimo aikštelė. 2015 m. įdiegta privalomo užstato už vienkartinės gėrimų pakuotes sistema – tikimasi, kad per 2016 m. (pirmuosius jos veikimo metus) į sąvartynus pateks 10 proc. mažiau vienkartinių pakuočių atliekų.

Geriamojo vandens tiekimas ir nuotekų tvarkymas. Užbaigtas nuo 2014 m. vykdytas geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo sistemos pertvarkymas, sudarantis galimybę kuo daugiau atitinkamo regiono vartotojų vienodomis sąlygomis ir kainomis gauti saugos ir kokybės reikalavimus atitinkančias geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugas. ES struktūrinių fondų 2007–2013 m. finansinio laikotarpio lėšomis iki 2016 m. pastatyta 50 naujų nuotekų valymo įrenginių, 14 geriamojo vandens gerinimo įrenginių, prie nuotekų tinklų prijungta 116 tūkst., o prie

geriamojo vandens tinklų – 76 tūkst. naujų vartotojų. Planuojama, kad iki 2016 m. pabaigos prie nuotekų valymo tinklų bus prijungta 145 tūkst., o prie geriamojo vandens – 80 tūkst. naujų vartotojų.

Miškų ūkis. Priėmus Miškų įstatymo pakeitimus ir pakeitus susijusius įgyvendinamuosius teisės aktus, sudarytos prielaidos racionaliau tvarkyti visų nuosavybės formų miškus. Pakeitimai leis padidinti medienos biokuro gamybos apimtį miškuose, savininkams ir valdytojams gauti papildomas pajamas iš būsimųjų plantacinių miškų, geriau atkurti gamtinę brandą nepasiekiančius medynus antros miškų grupės miškuose, ugdomaisiais miško kirtimais formuoti produktyvesnius ir funkcinę paskirtį labiau atitinkančius medynus, teisingiau ir nešališkai nustatyti medienos tūrį, tam pasitelkiant nepriklausomų medienos matuotojų paslaugas. 2015 m. sukurta ir pradėta diegti bendros miško kelių priežiūros ir remonto visų nuosavybės formų miškuose sistema, kurios įgyvendinimui 2015–2016 m. skirta 4 mln. eurų Bendrųjų miškų ūkio reikmių finansavimo programos lėšų. Tai reikšmingai prisidės prie geresnio miško kelių, ypač esančių privačiuose miškuose, tvarkymo.

Kitų gamtos išteklių apsauga. 2015 m. išaiškinta net penktadaliu daugiau gyvosios gamtos apsaugos pažeidimų nei 2014 m. Prie tokių rezultatų prisidėjo Valstybinėje aplinkos apsaugos tarnyboje nuo 2014 m. pabaigos pradėjęs veikti Informacijos priėmimo ir valdymo centras (IPVC) ir 2014 m. teisiškai reglamentuotas naujasis pareigūnų darbo režimas – būdravimas, taip pat gyvūnijos apsaugos kontrolės techninių pajėgumų sustiprinimas. IPVC pareigūnai dirbdami 24/7 režimu (dažniausiai per Bendrąjį pagalbos centrą (112)), priėmė daugiau nei 11 tūkst. pranešimų (iš jų daugiau kaip 80 proc. pasitvirtino) dėl pastebėtų aplinkos apsaugos teisės aktų pažeidimų, aplinkos teršimo, eismo įvykių, kuriuose dalyvavo laukiniai gyvūnai ir kt.

Siekiant suformuoti efektyvią žemės gelmių išteklių gavybos kontrolės sistemą, sugriežtinta kietųjų naudingųjų iškasenų naudojimo priežiūra ir kontrolė, nustatyta gintaro išteklių geologinio tyrimo ir naudojimo darbų priežiūros ir kontrolės tvarka, inventorizuotos apleistos kasybos darbai, vykdytais ne pramoniniuose karjeruose, pažeistos teritorijos (3,3 tūkst. teritorijų). Surinkta informacija bus naudojama tvarkant pažeistas teritorijas bei nustatant sankcijas už žemės gelmių sekinimą.

XV. KONKURENCINGAS ŽEMĖS ŪKIS IR ĮVAIRIAPUSĖ KAIMO PLĖTRA

Lietuvos kaimo plėtra. 2015 metais sėkmingai užbaigta įgyvendinti Lietuvos kaimo plėtros 2007–2013 metų programa. Pagal šią septynerių metų programą Lietuvos žemės ūkio sektoriaus konkurencingumui stiprinti, aplinkai ir kraštovaizdžiui tvarkyti, kaimo gyventojų gyvenimo sąlygoms gerinti, smulkiajam verslui auginti ir užimtumui kaime didinti buvo skirta 2,286 mlrd. eurų paramos lėšų, panaudota 2,284 mlrd. eurų, arba 99,93 proc. visų šiai programai skirtų lėšų. 2007–2013 metų laikotarpio parama pakeitė Lietuvos kaimą: per programos įgyvendinimo laikotarpį įgyvendinta daugiau kaip 12 tūkst. žemės ūkio valdų modernizavimo projektų, paremta beveik 2,7 tūkst. jaunųjų ūkininkų, įsigyta daugiau kaip 20 tūkst. vienetų žemės ūkio technikos, pastatyti nauji ir rekonstruoti gamybiniai pastatai, rekonstruota daugiau kaip 2 tūkst. km. sausinimo sistemų. Įgyvendinant įvairias alternatyvas (ne žemės ūkio) verslo kūrimo ir plėtros iniciatyvas, sukurta daugiau kaip 3 tūkst. darbo vietų. Skatinant aplinkos ir kraštovaizdžio gerinimą, buvo remiami ūkininkaujantys mažiau palankiose ūkininkauti vietovėse: paremta beveik 3 tūkst. ekologinių ūkių (daugiau kaip 160 tūkst. ha plotas), mišku apželdinta

daugiau kaip 22 tūkst. ha apleistos žemės, ne žemės ūkio paskirties ir žemės ūkio paskirties žemės. Galimybė įveisti mišką daugiausiai pasinaudojo nederlingų žemių savininkai, veisiantys mišką žemėse, kurių našumo balai buvo mažesni nei šalies vidurkis. Itin didelis dėmesys buvo skirtas vietos veiklos grupių iniciatyvoms, kurios ženkliai prisidėjo prie kaimo žmonių įsitraukimo į savo aplinkos gražinimą, infrastruktūros plėtrą, verslumo didinimą ir naujų darbo vietų kūrimą. Vietos plėtros strategijų įgyvendinimui išmokėta 105,95 mln. eurų. Per programos įgyvendinimo laikotarpį atnaujinta ir išsaugota daugiau kaip 700 kaimo kraštovaizdžio komponentų ir visuomeninės paskirties erdvių, rekonstruota daugiau kaip 900 visuomeninės paskirties pastatų.

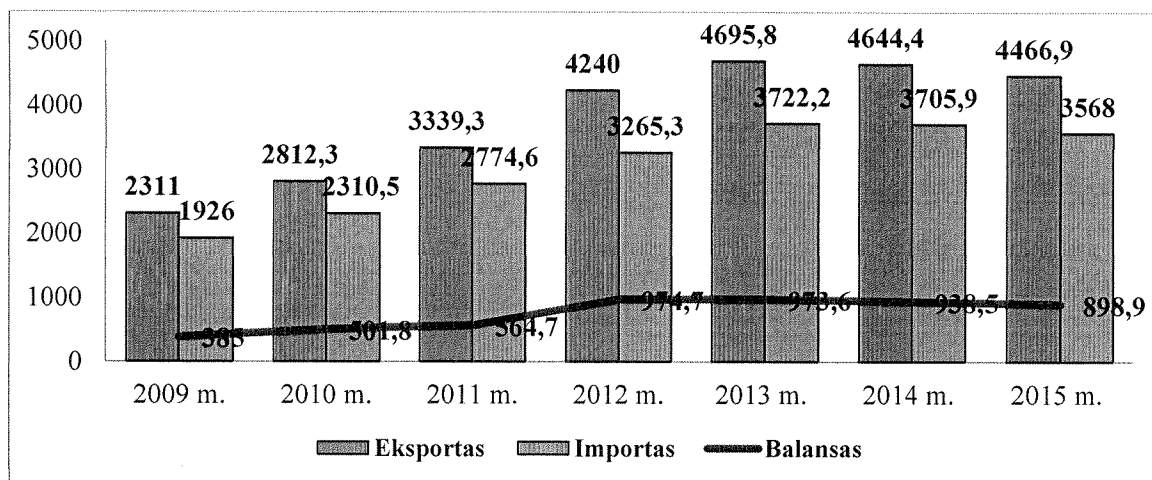
Europos Komisija 2015 m. pradžioje patvirtino Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 m. programą, kurią sudaro 16 priemonių, apimančių skirtingus žemės ūkio ir kaimo plėtros tikslus. Programai įgyvendinti skirta beveik 2 mlrd. eurų. Šios lėšos skirtos žemės ūkio konkurencingumui didinti, žemdirbių įgūdžiams tobulinti, inovacijoms plėtoti, naujoms darbo vietoms kurti, taip pat nemažai dėmesio bus skiriama bendruomeniškumui skatinti, gyvenimo kokybei gerinti, aplinkosaugai bei klimato kaitai. 2015 m. įvyko 25 paraiškų surinkimai programos investicinei paramai gauti, gauta daugiau kaip 95 tūkst. paraiškų, kuriose prašoma 715 mln. eurų paramos, išmokėta 113 mln. eurų, įskaitant testinius įsipareigojimus. Skatinant bendruomenių inicijuotą vietos plėtrą, 2015 m. vyko paraiškų vietos plėtros 2014–2020 m. strategijoms rinkimas (*Leader* programa), strategijų vertinimas ir tvirtinimas bus baigtas iki 2016 m. vidurio.

Siekiant paremti smulkesnius žemės ūkio produkcijos gamintojus, nuo 2015 m. 15 proc. ES tiesioginių išmokų bendros sumos skirta išmokai už pirmuosius hektarus finansuoti. Mokant papildomą išmoką už pirmuosius 30 ha kiekvienam ūkiui, paremiami smulkesnieji šeimos ūkiai, kuriems sunkiau pasiekti masto ekonomiją, siekti darnaus vystymosi. Išmokai už pirmuosius hektarus finansuoti 2015 m. skirta 62,68 mln. eurų.

Žemės ūkio ir maisto produktų eksporto plėtra. Išankstiniais Statistikos departamento duomenimis, 2015 metais eksportuota žemės ūkio ir maisto produktų už beveik 4,5 mlrd. eurų, arba 3,8 proc. mažiau nei 2014 metais, importuota – už beveik 3,6 mlrd. eurų, arba 3,7 proc. mažiau nei 2014 metais, prekybos balansas sudaro 898,9 mln. eurų. Nors dėl Rusijos Federacijos paskelbto kai kurių prekių importo draudimo ir sumažėjusių pieno produktų ir grūdų kainų pasaulinėje rinkoje žemės ūkio ir maisto produktų eksporto vertė šiek tiek sumažėjo, tačiau būtent žemės ūkio ir maisto produktų eksporto dalis bendrame šalies eksporte išaugo (nuo 19,1 proc. 2014 m. iki 19,4 proc. 2015 m.).

Daug nuveikta siekiant padidinti eksporto apimtis ir atveriant naujas rinkas lietuviškų žemės ūkio ir maisto produktų eksportui. Organizuotas ūkio subjektų ir asocijuotų struktūrų dalyvavimas 11 tarptautinių žemės ūkio ir maisto pramonės parodų įvairiose pasaulio šalyse. Per 2015 metus buvo gauti leidimai eksportuoti įvairius lietuviškus maisto produktus ir sudarytos sąlygos Lietuvos įmonėms eksportuoti savo produkciją į 12 naujai atvertų rinkų: JAV (mėsos produktai), Braziliją (pieno produktai), Argentiną (pieno produktai), Maroką (jautiena), Tunisą (jautiena ir galvijai), Honkongą (jautienos gaminiai), Bosniją ir Hercegoviną (jautiena ir jos produktai), Ukrainą (pieno ir mėsos produktai), Egiptą (jautiena), Čilę (pieno produktai), Kosovą (jautiena ir jautienos gaminiai), Juodkalniją (jautiena ir jautienos gaminiai). Kinijos Liaudies Respublikoje pasirašyti du protokolai dėl pieno

produktų bei veislinių galvijų eksporto į šią šalį reikalavimų. Pradėtas bendradarbiavimas su Iranu ir Indija.

21 pav. Lietuvos užsienio prekyba žemės ūkio ir maisto produktais, mln. eurų
Šaltinis – Statistikos departamento duomenys

Gyvulininkystės sektorius. Gyvulininkystės ūkiams nuo 2015 metų skiriama susietoji parama už laikomus gyvulius – pieninių veislių karves, mėsinius galvijus, pieninių veislių bulius, mėsines avis ir pienines ožkas mokėti. 2015 m. šiai paramai skirta 43,46 mln. eurų. Kadangi dauguma smulkiųjų ūkių laiko gyvulius, šie ūkiai gauna papildomą paramą už deklaruojamus plotus ir už laikomus gyvulius. Susietoji parama už pienines karves sudarė 23,9 mln. eurų, išmokos dydis – 80 eurų už pieninę karvę.

Dėl Rusijos Federacijos pieno produktų importo embargo ir susidariusios itin sudėtingos situacijos pasaulinėje pieno rinkoje ieškoma kompleksinių priemonių paremti pieno ūkius, išnaudojant visas galimas ES rinkos reguliavimo priemones ir galimą maksimalią nacionalinę paramą. 2015 metais pereinamojo laikotarpio nacionalinė parama ir laikinosios išskirtinės pagalbos lėšos, išmokėtos pieno gamintojams, sudarė 48 mln. eurų, o kartu su susietąja parama pieno gamintojai gavo beveik 72 mln. eurų tiesioginę paramą, iš kurios 50 proc. sudarė nacionalinės lėšos.

Nuo 2015 m. rugpjūčio 1 d. įsigaliojo Ūkio subjektų, perkančių–parduodančių žalią pieną ir prekiaujančių pieno gaminiais, nesąžiningų veiksmų draudimo įstatymas, kuriuo siekiama užtikrinti interesų tarp žalio pieno pirkėjų ar jo pardavėjų pusiausvyrą, padidinti rinkoje skaidrumą ir abiejų šalių informuotumą.

Siekiant paskatinti ūkininkus, laikančius mėsinių galvijų, avių ir ožkų bandą, pagerinti laikomų gyvulių bandų genetinę kokybę aukštos veislinės vertės gyvuliais, kompensuojama iki 30 proc. gyvulių pirkimo kainos.

2015 metais toliau buvo teikiama investicinė parama gyvulininkystės sektoriaus ūkiams – 376 paramos gavėjams, modernizuojantiems gyvulininkystės ūkius, išmokėta daugiau kaip 27 mln. eurų paramos.

Atsižvelgiant į žemdirbių siūlymus ir siekiant, kad lengvatiniu akcizo tarifu apmokestinto dyzelinio kuro galėtų įsigyti ne tik augalininkystės ūkiai, bet ir galvijų, kiaulių, paukščių, grybų

augintojai bei bičių laikytojai, Vyriausybės patvirtintos naujos lengvatiniu akcizo tarifu apmokestinto dyzelinio kuro įsigijimo taisyklės.

Vienu svarbiausių praėjusių metų prioritetų išliko afrikinio kiaulių maro (AKM) viruso protrūkio suvaldymas. Pritaikius griežtas biologinės saugos ir prevencijos priemones pavyko išvengti AKM stambiose komercinėse kiaulininkystės fermose, tačiau smulkiuose ūkiuose, kuriuose nebuvo laikomasi biologinio saugumo priemonių, virusas išplito. 2015 metais smulkiuose kiaulių ūkiuose buvo užregistruota 13, o laukinėje faunoje – net 111 AKM židinių. Ekstremalios situacijos dėl AKM suvaldymo priemonės bus įgyvendinamos ir toliau.

Ieškomas kompleksinis sprendimas stabilizuoti ir išlaikyti pieno sektorių. Daugiau dėmesio skiriama kiaulienos sektoriui, kadangi nepaisant tikslinės paramos (afrikinio kiaulių maro III zonos kiaulių augintojų nuostoliams padengti skirta 800 tūkst. eurų), kiaulienos kainos netenkina gamintojų.

Ekologinis ūkininkavimas. Plečiasi ekologinių ūkių plotai – 2015 metais sertifikuotų laukų plotai ekologiškai produkcijai auginti padidėjo beveik 50 tūkst. ha ir sudaro 220 tūkst. ha.

Kooperacija. Pradedama aktyviau skatinti kooperaciją. Seime įregistruotas Kooperatinių bendrovių (kooperatyvų) įstatymo pakeitimo projektas, kuris turėtų sudaryti galimybę atskirti fiktyvius kooperatyvus, nustatyti griežtesnius pripažinimo žemės ūkio kooperatyvu reikalavimus.

Žuvininkystė. 2015 metais užbaigti vykdyti žuvininkystės sektoriaus 247 projektai pagal Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2007–2013 metų veiksmų programą, kuriems išmokėta beveik 71 mln. eurų parama. Populiariausios buvo akvakultūros, žvejybos vidaus vandenyse, žuvininkystės ir akvakultūros produktų perdirbimo ir gamybos priemonės – joms skirta net 57 proc. visų paramos lėšų.

2015 m. rugpjūtį EK patvirtino Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2014–2020 m. veiksmų programą, kuria siekiama bendrosios žuvininkystės politikos (BŽP) ir ES integruotos jūrų politikos (toliau – IJP) ilgalaikių strateginių tikslų, įskaitant tvarią ir konkurencingą žvejybą ir akvakultūrą, IJP plėtrą ir subalansuotą žvejybos ir akvakultūros regionų vystymą.

Žemės tvarkymas ir administravimas. Nuo žemės reformos pradžios iki 2016 m. sausio 1 d. pateikta 786,92 tūkst. piliečių prašymų atkurti nuosavybės teises į 4,02 mln. ha turėtos žemės šalies kaimo vietovėse. Iki 2016 m. sausio 1 d. 775,51 tūkst. piliečių yra priimti sprendimai atkurti nuosavybės teises į 4,00 mln. ha žemės, miško ir vandens telkinių. 2016 m. sausio 1 d. duomenimis, kaimo vietovėse nuosavybės teises liko atkurti 11,41 tūkst. piliečių į 17,89 tūkst. ha žemės.

Nuo 2015 m. sausio 1 d. iki 2015 m. gruodžio 31 d. priimti sprendimai 4,09 tūkst. piliečių atkurti nuosavybės teises į 8,40 tūkst. ha žemės.

Iš 11,41 tūkst. piliečių, kuriems dar neatkurtos nuosavybės teisės į žemę, patvirtintuose žemės reformos žemėtvarkos projektuose jau suformuoti 5,12 tūkst. piliečių žemės sklypai 13,54 tūkst. ha plote. Įvertinus esamą situaciją, nuosavybės teisių atkūrimo į žemę kaimo vietovėse procesą planuojame baigti 2016 m. spalio 1 d.

Iki 2016 m. sausio 1 d. fiziniai ir juridiniai asmenys iš valstybės įsigijo 345,43 tūkst. ha žemės ūkio paskirties žemės (74,86 proc. viso asmenų prašymuose nurodyto ploto), į valstybės biudžetą už parduotą visų paskirčių valstybinę žemę per 2015 metus gauta 30,07 mln. eurų.

XVI. VALSTYBĖS VALDYMAS

16.1. Valstybės tarnybos pertvarka

2015 m. įvyko svarbūs pokyčiai, susiję su aukščiausių vadovų konkursais: konkursai į įstaigos prie ministerijos vadovo ir ministerijos kanclerio pareigas pradėti filmuoti ir yra vykdomi Valstybės tarnybos departamente. Konkurso komisija sudaroma ne tik iš konkursą organizuojančios įstaigos atstovų, bet ir Valstybės tarnybos departamento bei Ministro Pirmininko deleguoto atstovo. Siekiant išspręsti laikino vadovavimo problemą, kuomet delsiama atrinkti ir paskirti nuolatinį įstaigos vadovą, nustatyta, jog sprendimas dėl konkurso į įstaigos vadovo pareigas organizavimo turi būti priimtas per 1 mėnesį nuo dienos, kai jos tampa laisvos, o konkursas organizuojamas įprasta tvarka per 3 mėnesius nuo jo paskelbimo.

Seimui pateiktas įstatymo projektas, siūlantis atlikti esminius valstybės tarnybos pakeitimus: įdiegti kompetencijų modelį (reikalavimai valstybės tarnautojams taptų standartizuoti, nebūtų nepagrįstai ribojamas pateikimas į valstybės tarnautojo pareigas), sudaryti sąlygas formuoti vadovų ir lyderių korpusui (būtų pakeistos valstybės įstaigų vadovų atrankos, veiklos vertinimo, ugdymo sąlygos), sukurti skaidresnę darbo užmokesčio sistemą (būtų atsisakyta priedų už kvalifikacinę klasę, priemonių už padidėjusį darbo krūvį ir papildomas užduotis, proginų premijų).

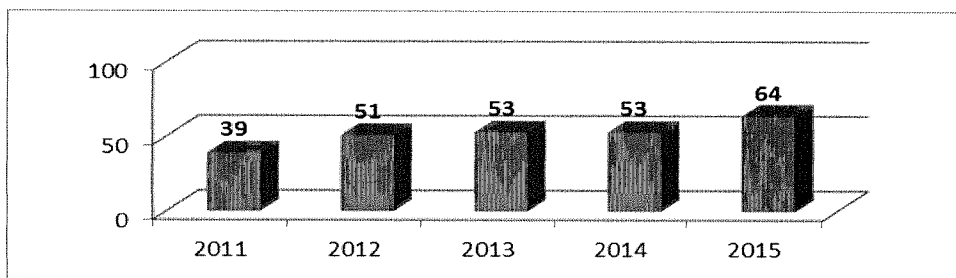
Sukurtas Atvirų valstybės tarnybos duomenų portalas (<http://statistika.vtd.lt>), kuris yra vienas pirmųjų Lietuvoje atvirų duomenų portalų. Portalo galimybės leidžia įvairiais pjūviais analizuoti duomenis apie valstybės tarnyboje dirbančių asmenų amžių, lytį, stažą, išsilavinimą, mokamas kalbas, einamas pareigas ir pan. Duomenys portale atnaujinami automatiškai kiekvieną dieną iš Valstybės tarnautojų registro.

16.2. Valstybės valdymo tobulinimas

Patvirtinus naujas asmenų aptarnavimo viešojo administravimo institucijose taisykles, sudarytos palankesnės sąlygos aptarnauti gyventojus šiose institucijose: elektroniniais ryšiais pateikti ir saugiu elektroniniu parašu pasirašyti prašymai bus nagrinėjami kaip kiti raštu pateikti prašymai, prašymų pateikimą bus galima užfiksuoti naujais būdais (darant vaizdo ir garso įrašą), nebus pareigos nagrinėti asmenų prašymus, kurie grindžiami akivaizdžiais tikrovės neatitinkančiais faktais arba aptarnauti asmenis, kurie piktnaudžiauja savo teisėmis, asmenų prašymų nagrinėjimo kokybė bus vertinama ne tik apklausos būdu, bet ir vertinimą atliekant institucijos viduje pagal objektyvius kriterijus.

Įtvirtinti atlyginimo už viešąsias ir administracines paslaugas nustatymo kriterijai, kurie reikalauja, kad atlyginimo už paslaugas dydis būtų ekonomiškai pagrįstas paslaugos savikaina ir pelno poreikiu, kuris negali būti didesnis nei 7 proc. (pelno kriterijus netaikomas, kai paslaugas teikia negalinčios siekti pelno biudžetinės ir viešosios įstaigos).

2015 metais buvo įgyvendintas didelis skaičius viešojo valdymo tobulinimo iniciatyvų, skirtų optimizuoti valstybės institucijų funkcijas, tobulinti institucijų vidaus administravimą, didinti išteklių valdymo efektyvumą, supaprastinti administracinių paslaugų procedūras, perkelti šias procedūras į elektroninę erdvę. Įgyvendintų iniciatyvų dėka užfiksuotas gana aukštas Lietuvos gyventojų pasitikėjimas viešojo valdymo institucijomis. 2015 m. atlikta Lietuvos gyventojų apklausa parodė, kad institucijomis pasitikėjo 64 procentai gyventojų.

22 pav. Pasitikėjimas valstybės ir savivaldybių institucijomis ir įstaigomis
Šaltinis – Vidaus reikalų ministerijos užsakymu uždarnosios akcinės bendrovės „RAIT“ 2015 m. atlikto pasitikėjimo valstybės ir savivaldybių institucijomis ir įstaigomis ir aptarnavimo kokybės vertinimo duomenys

16.3. Savivaldos plėtojimas ir savivaldybių atsakomybės didinimas

Seimui pateiktuose įstatymų projektuose siūloma išplėsti vietos gyventojų atstovų – seniūnaičių – įgaliojimus ir sustiprinti jų statusą – seniūnaičių kadencija ilginama iki 4 metų, taip užtikrinant seniūnaičio darbų tęstinumą; siekiant sustiprinti seniūnaičio autoritetą, nustatomi reikalavimai asmenims, siekiantiems būti seniūnaičiais (jais galės būti tik nepriekaištingos reputacijos, veiksnūs asmenys, nesantys savivaldybės tarybos nariais); seniūnaičių sueigos siūlymai privalės būti vertinami atitinkamų savivaldybės institucijų. Šie pakeitimai leis užtikrinti geresnį gyventojų interesų atstovavimą savivaldybėje. Taip pat, įvertinus seniūnijų veiklos specifiką ir siekiant efektyvaus gyventojų poreikių tenkinimo ir didesnės teikiamų paslaugų kokybės, projektuose siūlomos dvi galimos seniūnijų teisinės formos: seniūnija – savivaldybės administracijos filialas ir seniūnija – biudžetinė įstaiga. Konkrečios seniūnijos teisinę formą pasirinktų savivaldybės taryba, be kita ko, įvertinusi seniūnaičių sueigos nuomonę.

Atlikus 2014 metų savivaldybių viešojo sektoriaus analizę, nustatyta, kad savivaldybės nepakankamai optimizuoja savo įstaigų, įmonių, tiek ir pačių savivaldybių administracijų veiklą, nesiima priemonių mažinti neefektyviai veikiančių viešojo sektoriaus organizacijų skaičių. Lyginant su 2013 m. visų savivaldybės viešojo sektoriaus organizacijose dirbančių asmenų skaičius 2014 m. padidėjo 3,16 proc. Atsižvelgiant į analizės rezultatus buvo parengtos rekomendacijos dėl didžiausio leistino valstybės tarnautojų ir darbuotojų skaičiaus nustatymo savivaldybės administracijoje, kurių pagrindu savivaldybės peržiūri savo administracijų struktūras ir vertina jų optimalumą. Buvo pradėta savivaldybių administracijų darbuotojų skaičiaus ir struktūros kitimo stebėseną.

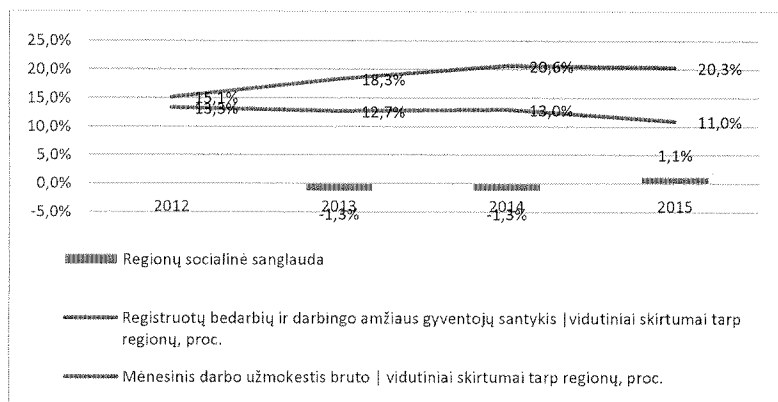
Siekiant užtikrinti efektyvų valstybinių (valstybės perduotų savivaldybėms) funkcijų atlikimą ir gerinti jų kokybę, buvo atlikta šių funkcijų peržiūra – identifikuotos valstybinių funkcijų vykdymo problemos ir pasiūlyti jų sprendimo būdai (rekomenduota atsisakyti jau nebeaktualių funkcijų, dalį funkcijų priskirti savarankiškosioms savivaldybių funkcijoms, nustatyti aiškesnius reikalavimus paslaugų kokybei ir nuolat tirti gyventojų pasitenkinimą paslaugomis).

16.4. Regionų politika

Regioniniai pajamų ir nedarbo lygio netolygumai išlieka santykinai nedideli: regionuose registruotas nedarbas viršijo šalies vidurkį ne daugiau 35 proc., aštuoniuose iš dešimties regionų bruto darbo užmokestis buvo aukštesnis negu 80 proc. šalies vidurkio. Išankstiniais duomenimis (2015 m. III

ketvirčio), pirmą kartą nuo ekonominės recesijos pabaigos ėmė mažėti vidutiniai registruoto nedarbo ir bruto darbo užmokesčio skirtumai tarp regionų ir 1,1 proc. punkto padidėjo regionų socialinė sanglauda.

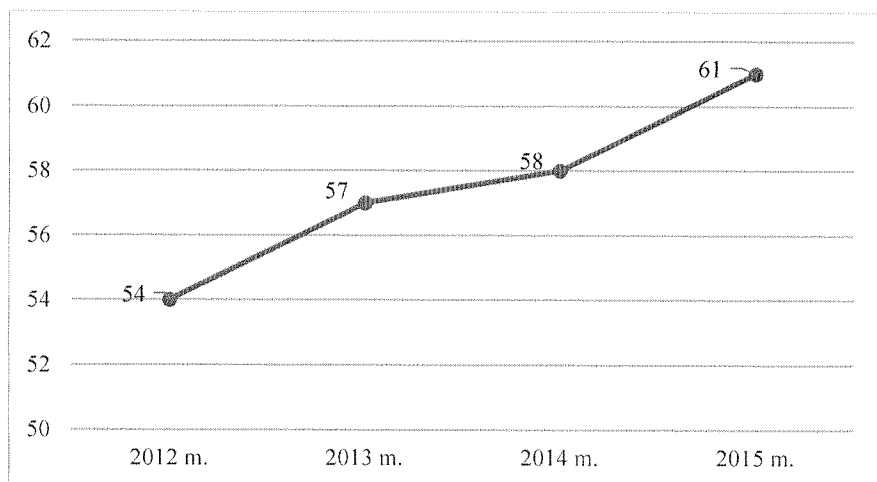

23 pav. Regioniniai pajamų ir nedarbo lygio netolygumai
Šaltinis – Lietuvos statistikos departamentas

2015 ir paskesniais metais regioninė politika pirmiausiai orientuojama į integruotą ir bendruomenę įtraukiantį teritorijų vystymą – į integruotas teritorines investicijas, tvarios miestų plėtros veiksmus, bendruomenės inicijuojamą vietos plėtrą. 2015 m. parengtos ir 2016 m. pradedamos įgyvendinti kompleksinės miesto ir kaimo vietovių vystymo priemonės, skirtos apleistų teritorijų, mažiau išvystytų miestų ar jų dalių investicinio patrauklumo didinimui, geresnių sąlygų verslui sudarymui. Bendruomenės skatinamos įgyvendinti užimtumo didinimo ir socialinės atskirties mažinimo iniciatyvas. Siekiant, kad regioninės politikos priemonės apimtų ne pavienes savivaldybes, o visą regioną, nustatytas projektų pripažinimo regioninės svarbos projektais mechanizmas ir priemonės šiems projektams skatinti. Lietuvos pasirinktas regioninės politikos modelis atitinka pažangią ES valstybių taikomą ir Europos Komisijos skatinamą teritorijų atgaivinimo ir vystymo praktiką, todėl 2014–2020 metų finansiniu laikotarpiu vien pagal Vidaus reikalų ministerijos administruojamas priemonės regionų plėtrai galės būti skirta apie 375 mln. eurų Europos Sąjungos struktūrinės paramos lėšų.

XVII. KOVA SU KORUPCIJA

Organizacijos „Transparency International“ 2015 metais atlikto Korupcijos suvokimo indekso tyrimo rezultatai rodo, kad Lietuva surinko 61 balą (iš 100 galimų) ir užima 32 vietą 168 valstybių sąrašė. 2014 m. Lietuva surinko 58 balus ir buvo 39 vietoje 174 valstybių sąrašė, 2013 m. KSI buvo 57 balai, 2012 m. – 54 balai. „Transparency International“ Korupcijos suvokimo indeksas parodo, kaip įvairioms pasaulio valstybėms pavyksta kontroliuoti korupciją. Pagal Korupcijos suvokimo indekso vertinimą, Lietuva priskiriama prie šalių, geriau kontroliuojančių korupciją ir siekiančių tapti dar skaidresnėmis. Pasiiektam rezultatui įtakos turėjo ir nuoseklus bei veiksmingas Nacionalinės kovos su korupcija programos priemonių įgyvendinimas.

24 pav. Lietuvos korupcijos suvokimo indeksas

Šaltinis – Transparency International

Europos Komisijos užsakymu atlikto Eurobarometro tyrimo „Verslo požiūris į korupciją Europos Sąjungoje“ duomenimis, Lietuvoje labai sumažėjo tokių verslo atstovų, kurie mano, kad kyšių davimas ir naudojimas ryšiais dažnai yra lengviausias kelias gauti tam tikras viešąsias paslaugas (nuo 83 proc. – 2013 m. iki 75 proc. – 2015 m.) – pagal kai kuriuos tyrimo rodiklius Lietuva jau lenkia senas demokratines tradicijas turinčias Europos valstybes (Ispanija – 77 proc., Portugalija – 80 proc., Italija – 82 proc., Graikija – 86 proc.).

Kovos su korupcija programa. Parengtas ir Seimo patvirtintas pagrindinis strateginis kovos su korupcija dokumentas – Nacionalinė kovos su korupcija 2015 – 2025 metais programa. Naujoji programa orientuota į kovą su korupcija srityse, kuriose korupcijos rizika didžiausia. Šios programos naujovė yra tai, kad su korupcija privačiame sektoriuje susijusioms problemoms spręsti skiriamas gerokai didesnis dėmesys nei ankstesnėje programoje. Bus siekiama nustatyti viešojo ir privataus sektorių skaidraus bendradarbiavimo būdus ir principus, taip pat yra rengiamas antikorpucinės aplinkos privačiame sektoriuje įgyvendinimo vadovas, privataus sektoriaus subjektai skatinami prisidėti prie antikorpucinio švietimo. Programa siekiama, kad Lietuvos Korupcijos suvokimo indeksas 2025 metais būtų ne mažesnis nei 70 balų ir Lietuva taptų viena skaidriausių Europos Sąjungos valstybių.

Siekiant veiksmingai įgyvendinti Nacionalinę kovos su korupcija 2015 – 2025 metų programą, parengtas ir Vyriausybės patvirtintas jau minėtos programos įgyvendinimo 2015 – 2019 metų tarpinstitucinis veiklos planas, kuriame numatytos konkrečios priemonės (viso 45) ir veiklos, bei finansavimo šaltiniai, šios programos numatytiems tikslams pasiekti.

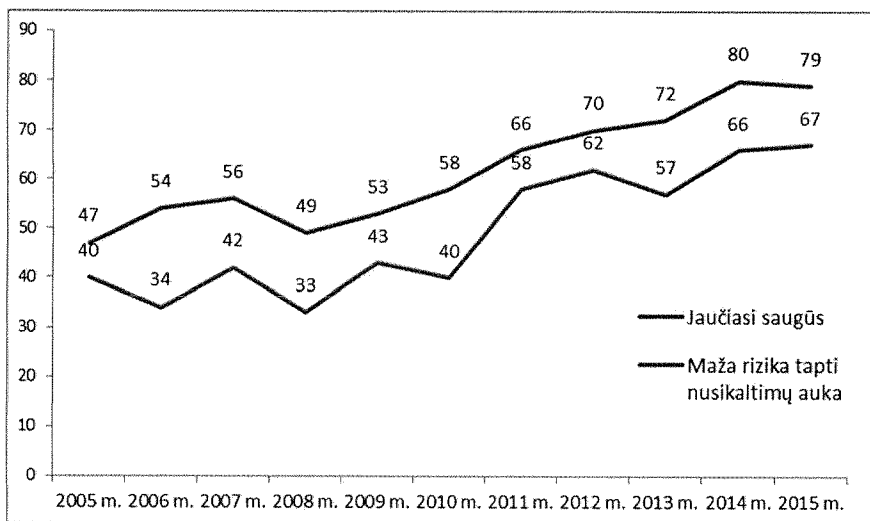
Viešųjų pirkimų skaidrinimas. Parengti teisės aktų pakeitimai, rekomenduojantys perkančiosioms organizacijoms iš tiekėjų viešuosiuose pirkimuose reikalauti teikti tik elektronines sąskaitas faktūras. Parengti ir Seimui pateikti įstatymų projektai, numatantys, kad perkančioji organizacija ir perkantysis subjektas turi siekti, kad tiekėjai ir jų subrangovai vykdydami pirkimo sutartis laikytųsi aplinkos apsaugos, socialinės ir darbo teisės įpareigojimų. Taip pat siūloma nustatyti pareigą, atliekant viešuosius pirkimus, komunikuoti tik elektroninėmis priemonėmis, išskyrus išimtinius atvejus. Šios pataisos sudarys geresnes sąlygas kovoti su korupcijos apraiškomis, užkirsti kelią neleistiniams susitarimams viešuosiuose pirkimuose.

Korupcijos apraiškų mažinimas sveikatos sektoriuje. Numatoma organizuoti asmens sveikatos priežiūros įstaigų konsoliduotus vaistinių preparatų pirkimus, siekiant įsigyti vaistinius preparatus už mažesnę kainą, taip pat vykdyti priemones, ugdančias gydytojų nepakantumą korupcijai.

Remiantis korupcijos indekso nustatymo kriterijais, parodančiais, ar asmens sveikatos priežiūros paslaugas teikiančios įstaigos yra atviros pacientams ir veikia skaidriai, 2015 m. buvo įvertinta 21 asmens sveikatos priežiūros įstaiga, iš kurių 16 įstaigų priskirtos toms įstaigoms, kurių veikla vykdoma skaidriai ir viešai, 2 įstaigas pasiūlyta priskirti kandidatėms gauti skaidrios asmens sveikatos priežiūros įstaigos vardą, o 3 įstaigas – įstaigoms, turinčioms korupcinio pobūdžio veikų pasireiškimo tikimybę.

XVIII. TEISĖ IR TEISĖTVARKA

Viešojo saugumo užtikrinimas. Lietuvos gyventojų apklausų duomenimis, didėja saugiai besijaučiančių gyventojų dalis. 2015 m. 79 proc. apklaustųjų nurodė, kad jie jaučiasi saugūs savo gyvenamojoje vietovėje (mieste ar rajone). Per dešimtmetį šis rodiklis išaugo 32 procentiniais punktais. Gyventojų, manančių, jog jų gyvenamojoje vietovėje rizika tapti nusikaltimo auka yra maža, dalis, lyginant su 2005 m., padidėjo nuo 40 iki 67 procentų.

25 pav. Saugiai besijaučiančių ir manančių, kad rizika tapti nusikaltimų auka yra maža, gyventojų dalis, procentais

Šaltinis – gyventojų apklausų duomenys

Į saugios gyvenamosios aplinkos kūrimą aktyviau įsitraukia vietos bendruomenės. Policijos duomenimis, 2012 m. pabaigoje Lietuvoje veikė 1444, 2014 m. – 1878, o 2015 m. – 2076 saugios kaimynystės grupės. Siekiant skatinti saugios kaimynystės bendruomenių veiklas ir jų plėtrą, atlikta tokių bendruomenių kūrimosi poreikių analizė ir išleistas metodinis leidinys „Saugios kaimynystės vadovas“.

Siekiant didinti pagalbos tarnybų reagavimo veiksmingumą bei efektyvumą, buvo tobulinamas viešojo saugumo įstaigų pajėgų valdymas: pasienio ruožuose pradėjo funkcionuoti bendra policijos patrulių pajėgų ir valstybės sienos apsaugos pajėgų valdymo sistema; supaprastinta Viešojo saugumo tarnybos prie Vidaus reikalų ministerijos pajėgų pasitelkimo, kai nepakanka policijos pajėgų, tvarka; Bendrojo pagalbos centro Vilniaus ir Klaipėdos padaliniuose įdiegus informacinę sistemą, užtikrintas centralizuotas pagalbos skambučių priėmimo pagalbos telefono numeriu 112 ir pagalbos teikimo procesas. 2016 m. bus toliau tobulinama Bendrojo pagalbos centro informacinė sistema, pritaikant ją pagalbos skambučiams iš žmonių su klausos negalia administruoti, taip pat ieškoma galimybių pagerinti vietos nustatymo duomenų tikslumą bei visoms institucijoms tinkamo modelio integruoti greitosios medicinos pagalbos tarnybų pajėgų valdymą į bendrojo pagalbos telefono numerio 112 tinklą.

Kova su prekyba žmonėmis. Bendru vidaus reikalų ir socialinės apsaugos ir darbo ministrų bei generalinio prokuroro įsakymu patvirtintos rekomendacijos, kurių įgyvendinimas pagerins prekybos žmonėmis ikiteisminio tyrimo kokybę ir užtikrins sklandesnę pagalbos prekybos žmonėmis aukoms teikimą. Pagrindinės nevyriausybinių organizacijų, teikiančių pagalbą prekybos žmonėmis aukoms, pasirašė bendradarbiavimo deklaraciją, kuria pritarė minėtoms rekomendacijoms ir įsipareigojo jomis vadovautis.

Viešojo saugumo įstaigų pajėgumų ir gebėjimų stiprinimas. Lietuvos gyventojų apklausų duomenimis, vis daugiau gyventojų teigiamai vertina viešojo saugumo įstaigų darbą, pavyzdžiui, 2015 m. 71 proc. gyventojų nurodė, kad teigiamai vertina policijos darbą, 2005 m. taip vertinančiųjų buvo 43 proc.

Priėmus teisės aktų pakeitimus, sudarytos teisinės prielaidos modernizuoti vidaus tarnybą, tinkamai atlyginti pareigūnams už darbą, juos motyvuoti, jiems padėti ištikus nelaimei, tolygiai paskirstyti darbo krūvius, nustatyti tvirtesnes socialines garantijas, užtikrinti skaidrų priėmimą į tarnybą ir sudaryti platesnes karjeros, kvalifikacijos kėlimo galimybes, kartu teikti kokybiškas viešojo saugumo paslaugas.

18.2. Migracijos politika

Grįžimo į Lietuvą skatinimas. Vyriausybės iniciatyva pradėtas įgyvendinti projektas, skirtas užsienyje gyvenantiems Lietuvos piliečiams, kurie grįžta ar planuoja grįžti gyventi į Lietuvą. Šiuo tikslu Tarptautinės migracijos organizacijos Vilniaus biuras įsteigė Migracijos informacijos centrą „Renkuosi Lietuvą“, skirtą informacijai ir konsulinei pagalbai visais su grįžimu į Lietuvą ir gyvenimu Lietuvoje susijusiais klausimais teikti. Centras konsultacijas teikia telefonu, programa „Skype“, elektroniniu paštu bei internetiniame tinklalapyje.

Migracijos valdymo sistemos tobulinimas. Priimtas įstatymas, kuriuo prieglobsčio procedūros suderintos su ES teisės aktų reikalavimais, nustatytas užsieniečių, kuriems reikalingas prieglobstis, perkėlimo į Lietuvos Respubliką mechanizmas. 2016 m. užsieniečių teisinės padėties reglamentavimas bus tobulinamas, siekiant nustatyti palankesnes imigracijos procedūras užsieniečiams, kurie ketina užsiimti inovatyviu verslu, yra trūkstančių Lietuvos darbo rinkoje profesijų specialistai ar studijuoja ir įgyja profesinę kvalifikaciją Lietuvoje.

Seimas po pateikimo pritarė įstatymo projektui, kuriuo siūloma optimizuoti migracijos procesų valdymą – Migracijos departamento vykdomas funkcijas perduoti policijai ir Valstybės sienos apsaugos tarnybai.

Užsieniečių perkėlimas į Lietuvą. Siekdama prisidėti prie solidarumo ir teisingo atsakomybės pasidalijimo tarp ES valstybių narių principo užtikrinimo, Vyriausybė pritarė 1035 užsieniečių, kuriems reikia prieglobsčio, perkėlimui į Lietuvos teritoriją iš ES valstybių narių ir 70 užsieniečių perkėlimui į Lietuvos teritoriją iš trečiųjų šalių iki 2017 m. gruodžio 31 d. Įgyvendinant šiuos įsipareigojimus, paskirtas Nacionalinis kontaktinis punktas, ryšių palaikymo pareigūnai Italijai ir Graikijai, į Lietuvą iš Graikijos perkelti pirmieji užsieniečiai, kuriems reikia prieglobsčio. Bus siekiama užtikrinti, kad į Lietuvos Respubliką būtų perkeltami tik tie asmenys, kuriems iš tikrųjų reikia prieglobsčio ir kurie nekelia grėsmės valstybės saugumui ar viešajai tvarkai, o perkeltiems asmenims – užtikrintos tinkamos priėmimo sąlygos ir procedūrinės garantijos.

Pritarus Vyriausybei, pradėtas Lietuvos Respublikos piliečių, lietuvių kilmės asmenų ir jų šeimos narių, pareiškusių pageidavimą persikelti iš Ukrainos Krymo Autonominės Respublikos, Sevastopolio miesto, Donecko ir Luhansko srities į Lietuvos Respubliką, perkėlimas, sudarytos galimybės šiems asmenims integruotis į visuomenę ir pradėti savarankiškai gyventi Lietuvoje.

XIX. TEISĖSAUGA

Administracinių nusižengimų kodeksas. Priimtas Administracinių nusižengimų kodeksas – europietiškas ir subalansuotas vientisas teisės aktas, kuriame atsisakyta arešto bausmės, suteikta daugiau teisių nukentėjusiems (įskaitant galimybę priteisti patirtos žalos atlyginimą), įteisintas pažeidėjo dalyvavimas įvairiose prevencinėse programose, didžiosios dalies pažeidimų nagrinėjimas iš teismų perduotas protokolą surašiusiai institucijai.

Asmens veiksnio ribojimo instituto pakeitimai. Iš esmės pakeistas asmens veiksnio apribojimo ir asmens pripažinimo neveiksniu institutas, jį suderinant su Jungtinių Tautų Neįgaliųjų teisių konvencija. Atsisakyta absoliutaus neveiksnumo, nustatyta, kad psichine liga sergančio asmens veiksnį galima apriboti tik tam tikrose srityse, sudarytos galimybės asmeniui pačiam, kuomet jis yra sveikas, pasirūpinti globėju.

Mediacijos (taikinamojo tarpininkavimo) sistemos plėtra. Parengta Tarkinamojo tarpininkavimo (mediacijos) sistemos plėtros koncepcija, numatanti, kad nagrinėjant tam tikrų kategorijų civilinius ginčus (šeimos ginčus, ginčus dėl nedidelių sumų ir pan.), prieš kreipiantis į teismą su ieškiniu, reikėtų pasinaudoti privalomąja mediacija. Mediacijos paslaugas teiktų nustatytus reikalavimus atitinkantys, į mediatorių sąrašą įtraukti asmenys.

Balsavimo internetu sistema. Parengtas įstatymo projektas, kuriuo siekiama nustatyti balsavimo internetu informacinės sistemos steigimo pagrindus, šios sistemos funkcinius ir saugumo reikalavimus. Įstatymas leis įsteigti balsavimo internetu informacinę sistemą ir ją testuoti prieš įteisinant balsavimą internetu įvairaus lygio rinkimuose ir referendumuose.

Teismų veiklos tobulinimas. Seime pritarta teismų reformai, pagal kurią nuo 2018 m. sausio 1 d. šiuo metu esantys 49 apylinkių teismai būtų sujungti į 12 apylinkių teismų, o vietoj 5 apygardos administracinių teismų liktų tik 2. Po reorganizavimo vietoj veikusių atskirų teismų bus steigiami teismų padaliniai – teismų rūmai. Įgyvendinus šią reformą bus sparčiau nagrinėjamos bylos, suvienodintas teisėjų darbo krūvis, efektyviau panaudojami teismų žmogiškieji ir materialieji ištekliai, didės teismų sprendimų kokybė dėl teisėjams sudarytos galimybės specializuotis.

Parengti teisės aktų projektai, kuriais siekiama mažinti teismų darbo krūvį: santuoką abiejų sutuoktinių sutikimu, kai nekyla ginčų dėl turto padalijimo, galėtų nutraukti notariai; tėvystės pripažinimo klausimai galėtų būti sprendžiami neteismine tvarka; teismo leidimų keisti vedybų sutartį ir sandoriams dėl šeimos turto atlikti nereikėtų, jeigu tarp suinteresuotų šalių nebūtų ginčo.

Inicijuotos įstatymų pataisos, kurios numato, kad kai kurias bylas, kurios dabar priskiriamos tik Vilniaus apygardos administracinio teismo jurisdikcijai, nagrinėtų ir kitų apygardų administraciniai teismai, išplečiančia bylų nagrinėjimo rašytinio proceso būdu galimybes ir sąrašą bylų, kurias teisėjai nagrinėja vieni, o ne trijų teisėjų kolegija. Taip pat siūloma keisti skundų nagrinėjimo administracinių ginčų

komisijose tvarką, siekiant efektyvesnio ginčų nagrinėjimo, ir taip skatinant asmenis naudotis ikiteisminio ginčų nagrinėjimo tvarka. Tikimasi kad įstatymų pataisos leis sumažinti administracinių teismų darbo krūvį, administracinį procesą padarys paprastesnį ir greitesnį.

Seimui pateikti teisės aktų projektai, pagal kuriuos bus įvedamas bendrasis teisės kvalifikacinis egzaminas asmenims, pretenduojantiems tapti teisėjais, prokurorais ir advokatais. Tokio standarto nustatymas padės užtikrinti teisingumo vykdymo kokybės didėjimą, o galimybė teisininkams pereiti iš vienos teisės srities į kitą panaikintų korporacinės sistemos uždaramą, padarytų teisės sistemą skaidresnę ir atviresnę.

Notarų įgaliojimų išplėtimas. Notarams numatyta galimybė būti tarpininku (mediatoriumi) sprendžiant ginčus, suteikti įgaliojimai tvirtinti dokumentus pažyma (Apostille), atlikti vykdomuosius įrašus pagal notarine forma patvirtintus sandorius, iš kurių atsiranda piniginės prievolės.

Žmogaus teisių apsauga. Ratifikuoti du Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos protokolai ir sudaryta galimybė Lietuvos aukščiausios grandies teismams kreiptis į Europos Žmogaus Teisių Teismą dėl patariamąsios nuomonės Konvencijoje įtvirtintų teisių ir laisvių aiškinimo ir taikymo klausimais.

Visuomenės teisinis švietimas. Patvirtintas visuomenės teisinio švietimo 2015 – 2016 m. veiksmų planas, kuriame numatyta atnaujinti mokinių teisinio švietimo programas, organizuoti teisinio švietimo kampaniją regioninėje žiniasklaidoje ir internete, gilinti visuomenės bendrąsias teises žinias renginiuose, organizuojamuose bendradarbiaujant su aukštosiomis mokyklomis, visuomeninėmis organizacijomis bei trečiojo amžiaus universitetais.

Išieškojimo sistemos tobulinimas. Lietuvoje įdiegta unikali, kitose valstybėse analogų neturinti Piniginių lėšų apribojimų informacinė sistema, kuri leidžia centralizuotai išieškoti pinigines lėšas iš bet kuriame šalies banke ar kredito unijoje skolininko turimų sąskaitų. Sistema duomenis apie piniginių lėšų apribojimą tvarko centralizuotai: perduoda bankams ar kredito unijoms apribojimo bei nurašymo nurodymus ir proporcingai paskirsto skolininko lėšas kreditoriams. Tai leidžia užkirsti kelią nesąžiningų skolininkų piktnaudžiavimui, labiau pasirūpinti kreditorių reikalavimais.

Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos plėtra. Didesnis ratas asmenų turi teisę gauti nemokamą ar iš dalies mokamą antrinę valstybės garantuojamą teisinę pagalbą: nuo 2015 m. sausio 1 d. antrinę teisinę pagalbą nemokamai gali gauti asmuo, kurio metinės pajamos neviršija 9 minimaliųjų mėnesinių atlyginimų (MMA, 3 150 eurų), o 50 procentų valstybės finansuojamą antrinę teisinę pagalbą gali gauti asmuo, kurio metinės pajamos neviršija 13 MMA (4 550 eurų). Nuo 2016 m. pagalbą galinčių gauti asmenų skaičius auga dar labiau – nemokamą pagalbą gaus asmenys, kurių pajamos neviršija 10 MMA, iš dalies mokamą – 15 MMA.

Pirmą kartą nuo 2008 m. visiškai atlyginta advokatams už antrinės valstybės garantuojamos teisinės pagalbos teikimą (2013 m. valstybė buvo įsiskolinusi advokatams daugiau kaip 1,5 mln. eurų).

Sujungtos penkiuose didžiuosiuose Lietuvos miestuose veikusios valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnybos į vieną Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnybą. Šios reformos metu buvo sumažintas vadovaujančių darbuotojų skaičius, o sutaupytos lėšos panaudotos teikti antrinę teisinę pagalbą.

Vartotojų teisių apsaugos stiprinimas. Dvi verslą prižiūrinčios institucijos – Valstybinė vartotojų teisių apsaugos tarnyba ir Valstybinė ne maisto produktų inspekcija – sujungtos į vieną instituciją – Valstybinę vartotojų teisių apsaugos tarnybą, dėl ko vartotojams tapo paprasčiau ginti savo teises.

Sudarytos ne teismo tvarka ginčus nagrinėjančios komisijos, taip pat numatyta galimybė sudaryti specializuotas komisijas ginčams atskirose vartojimo prekių ir paslaugų srityse nagrinėti. Ginčus nagrinėjančių institucijų sprendimai tapo privalomi, jie turi būti įgyvendinti per 30 dienų, nebent šalys per šį laikotarpį kreipiasi į teismą. Tikimasi, kad užtikrinus patrauklesnį alternatyvų ginčų sprendimo būdą, mažės teismų darbo krūvis.

Spartesni ekspertiniai tyrimai. 2015 m. Lietuvos teismo ekspertizės centre 50 proc. visų ekspertinių tyrimų buvo atlikta per trumpesnę kaip 30 dienų laikotarpį. Ekspertinių tyrimų eilės sutrumpėjo 2 – 3 mėnesiais (ypač sutrumpėjo narkotinių medžiagų ir informacinių technologijų ekspertinių tyrimų eilės), o tai lėmė greitesnę teisėsaugos institucijų vykdomų tyrimų atlikimą ir bylų nagrinėjimą.

Bausmių vykdymas ir bausmių politika. Įsigaliojus naujam reguliavimui, tarnyba Kalėjimų departamente prie Teisingumo ministerijos tapo patrauklesnė ir skaidresnė, sudarytos geresnės sąlygos pareigūnų sveikatos priežiūrai, medicininei ir psichologinei reabilitacijai, supaprastinta tarnybinių rangų suteikimo tvarka.

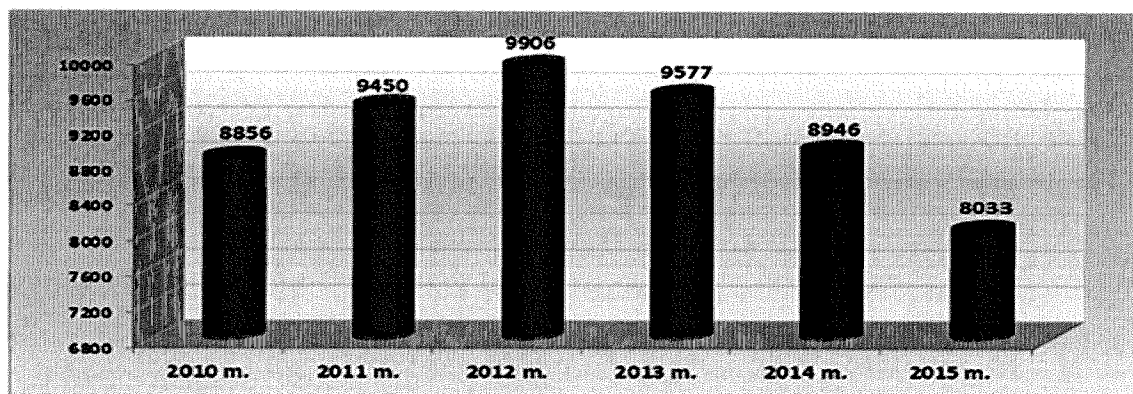
Remiantis tarptautinėmis rekomendacijomis, pagerintos nuteistųjų kalinimo sąlygos: jiems daugės pasimatymų, bus sudarytos sąlygos dažniau skambinti artimiesiems.

Pasikeitė nuteistųjų socialinės reabilitacijos planavimas, procesas tapo labiau individualizuotas, į jį įtraukti psichologai, nevyriausybių organizacijų atstovai ir savanoriai. Kiekvienam naujai į pataisos namus atvykusiam nuteistajam atliekamas rizikos pakartotinai nusikalsti įvertinimas ir pagal šio vertinimo rezultatus parengiamas individualus socialinės reabilitacijos planas, parenkamos socialinės reabilitacijos priemonės, kurios yra nukreiptos į rizikos pakartotinai nusikalsti mažinimą.

Išplėstas elektroninio stebėjimo priemonių naudojimas: jos bus taikomos ne tik lygtinai paleistiems nuteistiesiems, bet ir tiems, kuriems bausmės vykdymas atidėtas, kurie perkelti į pusiaukelės namus ar išleisti trumpalaikiai išvykai į namus. Ši naujovė skatins nuteistuosius pavyzdingai elgtis (kad jiems būtų švelninamos įkalinimo sąlygos), o kartu ir užtikrins visuomenės saugumą, kadangi nuteistasis bus veiksmingai kontroliuojamas.

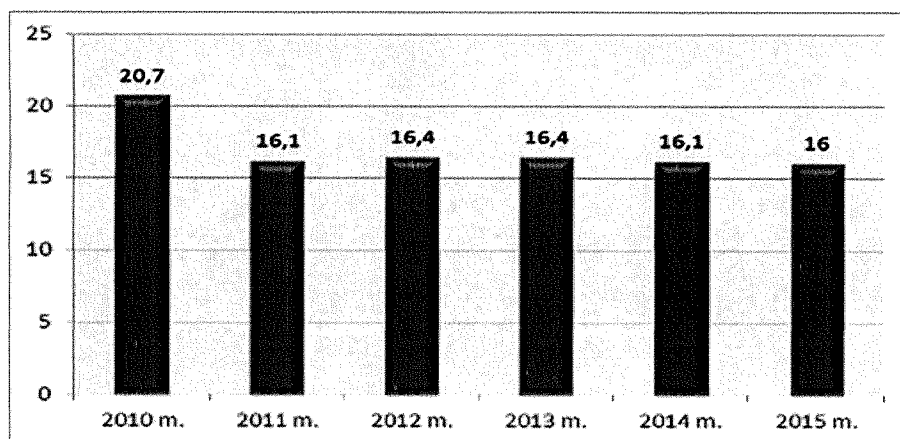
Bendras įkaltų asmenų skaičius Lietuvoje 2015 m. pabaigoje lyginant su tuo pačiu laikotarpiu 2014 m. sumažėjo 1281 asmeniu (14,8 proc.). 2015 m. gruodžio 31 d. apygardų probacijos tarnybų priežiūroje buvo 8536 asmenys (atitinkamu laikotarpiu 2014 m. – 8611), iš jų 484 nepilnamečiai (atitinkamu laikotarpiu 2014 m. – 568).

26 pav. Vidutinis laisvės atėmimo vietose laikomų asmenų skaičius
Šaltinis – Kalėjimų departamento prie Teisingumo ministerijos 2015 metų veiklos ataskaita

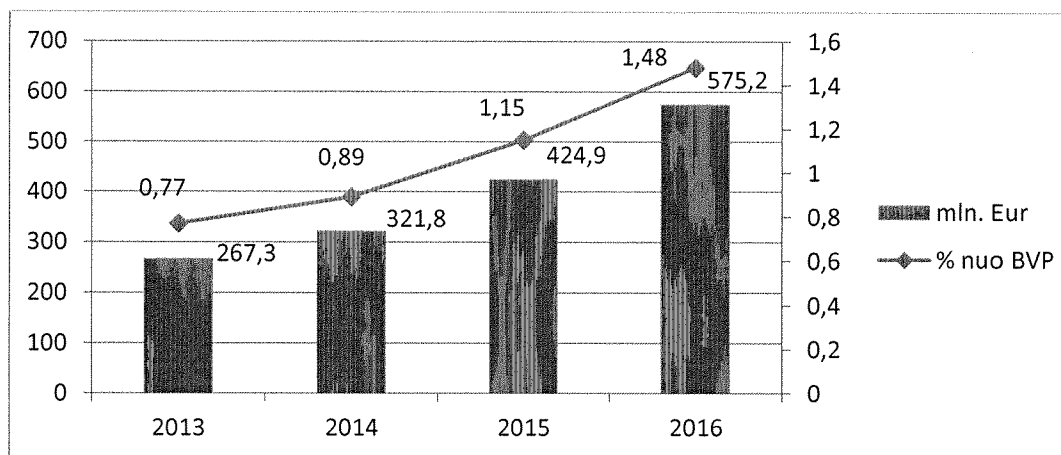
2015 m. 16 proc. asmenų grįžo į laisvės atėmimo vietas. Per 2015 metus į laisvės atėmimo vietas atvyko atlikti laisvės atėmimo bausmę 2675 asmenys. Iš šio skaičiaus 340 nuteistųjų buvo anksčiau paleisti iš laisvės atėmimo vietų ir per vienerius metus nuo paleidimo padarė naujus nusikaltimus ir grįžo į pataisos įstaigas bei 89 nuteistieji, kuriems buvo panaikintas lygtinis paleidimas už vengimą atlikti bausmę (2014 m. atitinkamai 382 ir 108). Probacijos tarnybų registre esantiems probuojamiesiems asmenims 2015 metais buvo pradėti 250 ikiteisminiai tyrimai (2014 m. atitinkamai 259).

27 pav. Asmenys, per metus grįžę į laisvės atėmimo vietas, procentais
Šaltinis – Kalėjimų departamento prie Teisingumo ministerijos 2015 metų veiklos ataskaita

XX. KRAŠTO GYNYBA IR NACIONALINIS SAUGUMAS

2015 m. toliau buvo dedamos pastangos stiprinti šalies gynybinę galią ir kariuomenės pajėgumus. Įgyvendinant politinių partijų susitarimą iki 2020 m. pasiekti 2 proc. gynybos finansavimą, 2015 m. gynybos biudžetas didėjo 32 proc. ir pasiekė 1,15 proc. BVP. Tai buvo sparčiausi augimo tempai tarp visų NATO valstybių. Pažymėtina, kad finansavimas krašto gynybai nuo 2013 metų nuolatos didėjo – nuo 0,77 proc. (2013 m.) iki 1,48 proc. nuo BVP (2016 m.).

28 pav. Krašto apsaugos ministerijos biudžeto dinamika

Šaltinis – Krašto apsaugos ministerija

2015 m. kovo mėn. patvirtinta nauja Valstybės ginkluotos gynybos koncepcija, numatanti kariuomenės taikos ir karo meto struktūrų suartinimą. Pagrindiniai pokyčiai numatyti reorganizuojant Sausumos pajėgas: nuo 2016 m. pertvarkoma Mechanizuotoji pėstininkų brigada „Geležinis Vilkas“ ir įkuriama nauja Motorizuotoji pėstininkų brigada „Žemaitija“.

Finansavimo didinimas leido pradėti kariuomenės modernizacijos projektus, orientuotus į kariuomenės kovinės galios didinimą: pėstininkų kovos mašinų, netiesioginės ugnies paramos sistemų (savaeigių haubicų) įsigijimas, oro gynybos sistemų ir savaeigių minosvaidžių modernizavimas, prieštankinės ginkluotės, ryšio įrangos, transporto priemonių įsigijimas. Didelis dėmesys skirtas karių individualiai ginkluotei ir apsaugai (šarvinės liemenės, šalmai, apsaugos priemonės) gerinti. Buvo toliau atkuriamas šaudmenų rezervas.

2015 m. rugsėjo 3 d. Vilniuje iškilmingai atidarytas ir savo veiklą pradėjo vykdyti NATO pajėgų integravimo vienetas (toliau – NPIV). Šis vienetas kartu su LK vienetais dalyvavo pratybose „Baltijos šeimininkas 2015“ ir „Arkadinė jungtis 2015“. Pilną operacinį pajėgumą NPIV turėtų pasiekti iki 2016 m. NATO viršūnių susitikimo Varšuvoje.

Lietuvoje 2015 m. toliau buvo dislokuotos rotacinės JAV pajėgos, taip pat Vokietijos, Portugalijos, Belgijos ir Liuksemburgo bei Danijos kontingentai. Sąjungininkų pajėgoms buvo organizuota logistinė parama, teikiamos transporto, maitinės ir medicinos paslaugos, garantuotas apgyvendinimas, maitinimas, gerovės ir laisvalaikio paslaugos. Lietuvoje (Šiaulių raj., Mumaičių km.), pirmojoje iš Baltijos šalių, buvo dislokuota JAV įranga ir ginkluotė, skirta pratyboms regione paremti, Marijampolėje įkurtas JAV logistinės paramos regioninis centras.

Atkūrus šaukimą į nuolatinę privalomąją pradinę karo tarnybą (toliau – NPPKT), 2015 m. tarnybą 14 karinių vienetų pradėjo 3010 karo prievolinkų, iš kurių 2133 – karo prievolinkai, patys pareiškę norą atlikti tarnybą ir 877 – karo prievolinkai, esantys privalomai šaukiamų atlikti NPPKT karo prievolinkų sąrašuose ir pateikę prašymą dėl pirmumo atlikti NPPKT. 2015 m. bendras karių skaičius Lietuvos kariuomenėje padidėjo 37 proc.

2015 m. peržiūrėti su karo prievolės įgyvendinimu susiję teisės aktai, siekiant įtvirtinti naujas socialines garantijas ir lengvatas. Išmoka kariui buitiniams išlaidoms padidinta nuo 1 bazinės socialinės

išmokos (toliau – BSI) – 37,65 eurų / mėn. iki 3,7 BSI (140,6 eurų) / mėn., nustatyta skatinamoji išmoka nuo 2 iki 4 BSI (76 – 152 eurų), kaupiama kiekvieną mėnesį, atsižvelgiant į tarnybos rezultatus. Savanoriškai NPPKT atlikusiems kariams ši išmoka padidinta 25 proc.

2015 m. buvo toliau kuriami ir išlaikomi kariniai pajėgumai: pagal nustatytus kovinės parengties lygius numatytas LK karinių vienetų, kurių paskirtis – reaguoti į Lietuvos Respublikos suvereniteto pažeidimus, parengimas įgyvendintas 100 proc. Lietuvos kariuomenėje buvo išlaikomos aukštoje parengtyje Greito reagavimo pajėgos (toliau – GRP) ir Taikos meto užduočių (toliau – TMU) vienetai. Vyko aktyvus GRP ir TMU vienetų rengimas, organizuotos pratybos kartu su vidaus reikalų sistemos institucijomis reaguojant į vietinio pobūdžio ginkluotus incidentus, neprilygstančius agresijos aktams.

Lietuvos kariai toliau dalyvavo tarptautinėse operacijose ir misijose: NATO operacijoje „Tvirta parama“ Afganistane, KFOR Kosove, „Aktyvioji užtvara“ Turkijoje, ES operacijoje ATALANTA, ES mokymo misijoje Malyje, Jungtinių Tautų paramos misijoje Afganistane. NATO greitojo reagavimo pajėgose (toliau – NRF) budėjo Sausumos pajėgų, Specialiųjų operacijų pajėgų ir Logistikos valdybos vienetai, o Karinių jūrų pajėgų priešmininis laivas „Skalvis“ budėjo NATO nuolatinės parengties priešmininių laivų grupės (angl. *Standing NATO Mine Countermeasures Group One*, SNMCMG1) sudėtyje; ES Šiaurės kovinėje grupėje – pėstininkų būrys, štabo karininkai ir paramą teikiantys specialistai.

Kibernetinė sauga. Nuo 2015 m. sausio 1 d. Kibernetinio saugumo ir telekomunikacijų tarnyba prie KAM atlieka Nacionalinio kibernetinio saugumo centro funkcijas. Buvo vykdomi kibernetinio saugumo techninės įrangos diegimo svarbios informacinės infrastruktūros objektuose darbai.

Patvirtintas Elektroninės informacijos saugos (kibernetinio saugumo) plėtros 2011–2019 metų programos įgyvendinimo Valstybės gynybos institucijų ypatingos svarbos informacinės infrastruktūros objektų ir informacinių išteklių kibernetinės gynybos planas.

Vyriausybė patvirtino Nacionalinį kibernetinių incidentų valdymo planą, kuris nustato už kibernetinių incidentų valdymą atsakingas institucijas, veiksmus, atliekamus siekiant suvaldyti kibernetinius incidentus, taip pat kibernetinių incidentų klasifikavimo tvarką ir tarpinstitucinį bendradarbiavimą tiriant kibernetinius incidentus.

XXI. ES IR UŽSIENIO POLITIKA

2015 m. didžiausias dėmesys skirtas valstybės išorinio, energetinio, informacinio saugumo stiprinimui, Lietuvos narystės Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijoje (toliau – EBPO) siekiui ir aktyviai ekonominei diplomatijai, glaudesniai bendradarbiavimui su ES ir NATO valstybėmis narėmis, atsakingai narystei ir pirmininkavimui Jungtinių Tautų Saugumo Tarybai (toliau – JT ST), ryšių su diasporos atstovais užsienyje gilinimui, konsulinių paslaugų prieinamumo ir kokybės gerinimui, viešajai diplomatijai.

Pasiekta reikšmingos pažangos siekiant Lietuvos narystės EBPO – 2015 m. birželio 4 d. Lietuva pakviesta pradėti derybas, patvirtintas ir pradėtas įgyvendinti Lietuvos stojimo į EBPO veiksmų planas.

2015 m. diplomatinė tarnyba aktyviai atstovavo Lietuvos verslo interesams ir juos gynė taikant ES prekybos apsaugos priemones: baigtos ES ir Vietnamo derybos leis Lietuvos eksportuotojams sutaupyti apie 0,6 mln. eurų muitų metinių mokesčių; buvo tęsiamos derybos dėl ES ir JAV Transatlantinės prekybos ir investicijų partnerystės sutarties, kurios pagrindu Lietuvos BVP vien trumpuoju laikotarpiu papildomai galėtų augti iki 0,4 proc. per metus; 2015 m. Kazachstanui tapus Pasaulio prekybos organizacijos nare, eksportuotojai kasmet galės sutaupyti daugiau nei 0,5 mln. eurų muto mokesčių.

Lietuvos ekonomikos potencialas ir investavimo galimybės pristatytos 320 renginių: verslo forumuose/verslo misijose, konferencijose, seminaruose užsienyje. Bendromis Lietuvos institucijų pastangomis lietuviškai mėšai, žuviai, pieno produktams atvertos JAV, Kinijos, Brazilijos, Tuniso rinkos. Sudarytos ekonominio bendradarbiavimo sutartys su Gruzija ir Indonezija, įkurtos tarpvyriausybės komisijos su Armėnija ir Gruzija. Prie strateginio Lietuvai tarptautinio konteinerinio traukinio „Vikingas“ projekto prisijungė Gruzija, apie ketinimus prisijungti pareiškė Azerbaidžanas.

Stiprintas bendradarbiavimas su Baltijos ir Šiaurės valstybėmis, Lenkija, Vokietija, JK ir Prancūzija. Priimtas bendras Lietuvos ir Vokietijos užsienio reikalų ministrų pareiškimas dėl dvišalio bendradarbiavimo gilinimo, inicijuota strateginės partnerystės su Prancūzija veiksmų plano peržiūra, proaktyvi politika Lenkijos atžvilgiu padėjo pasiekti progresą įgyvendinant strateginius projektus. Iš viso 2015 m. buvo suorganizuoti 47 aukšto lygio susitikimai su ES ir NATO valstybių narių atstovais.

Stiprinant partnerystę su JAV, 2015 m. Lietuvoje apsilankė daugiau kaip 40 JAV institucijų atstovų, organizuota daugiau kaip 15 aukšto lygio Lietuvos pareigūnų vizitų į JAV. 2015 m. įsigaliojo Lietuvos–JAV susitarimas dėl partnerystės gynybos srityje, atveriantis galimybes 15 mln. JAV dolerių vertės bendriems projektams karinės infrastruktūros srityje.

Įgyvendinant „Globalios Lietuvos“ – užsienio lietuvių įsitraukimo į valstybės gyvenimą – kūrimo 2011–2019 m. programą, buvo stiprintos užsienio lietuvių vienijančios organizacijos, skatinta lietuviškų mokyklų ir kultūros centrų veikla, remti lietuvišką kultūrą užsienyje pristatantys, kultūros paveldo išsaugojimo projektai, kaupta ir sisteminta lietuvių išeivijos archyvų Lietuvoje ir užsienyje duomenų bazė. Atliktos užsienio lietuvių nuomonės apklausos, kurioje dalyvavo 1720 užsienio lietuvių iš 55 šalių, duomenimis, 59% užsienio lietuvių mano, jog sąlygos išlaikyti lietuviybę ir tautiškumą užsienyje pagerėjo (2014 m. taip manančių buvo 28%); 89% užsienio lietuvių yra svarbus lietuviybės išlaikymas.

Padidėjo Lietuvos žinomumas – Lietuvos diplomatinės „Twitter“ paskyros yra tarp daugiausia abipusių ryšių turinčių diplomatinių paskyrų. 2015 m. organizuoti 149 viešosios diplomatijos renginiai užsienio valstybėse ir 49 Lietuvoje, sukurta Užsienio reikalų ministerijos svetainė lenkų kalba. Kasmetinis tarptautinės saugumo politikos strategų ir ekspertų „Sniego“ susitikimas, kuriame dalyvavo daugiau kaip 60 užsienio ir Lietuvos atstovų, tapo sėkmingu neformaliu aukšto lygio saugumo politikos forumu.

Siekiant didinti konsulinių paslaugų prieinamumą ir gerinti kokybę, 2015 m. suorganizuota 40 konsulinių išvažiujamųjų misijų, konsulinės paslaugos pradėtos teikti Lietuvos Respublikos ambasadoje Pietų Afrikos Respublikoje ir generaliniame konsulate Los Andžele. Nuo 2015 m. kovo mėn. diplomatinėse atstovybėse ir konsulinėse įstaigose Lietuvos piliečiams išduodamos asmens

tapatybės kortelės. Įgyvendinti 7 nauji susitarimai dėl bendradarbiavimo su išorės paslaugų teikėjais Armėnijoje, Azerbaidžane, Baltarusijoje, Gruzijoje, Kazachstane, Kinijoje ir Turkijoje.

Lietuva – aktyvi ES valstybė narė. Siekiant užtikrinti Lietuvos ES politikos nuoseklumą ir Lietuvos pozicijų efektyvesnį koordinavimą, buvo patvirtintos Lietuvos Europos Sąjungos politikos 2015–2020 metų strateginės kryptys.

Įgyvendinant Rytų partnerystės politiką, Rytų partnerystės viršūnių susitikime Rygoje buvo patvirtintas ES politinis įsipareigojimas Rytų partnerystės politikai. ES šalyse narėse (išskyrus Nyderlandų Karalystę) sėkmingai užbaigtos ES asociacijos susitarimų su Ukraina, Moldova ir Gruzija ratifikavimo procedūros. Pasiiekta, kad išankstinis ES ir Ukrainos asociacijos susitarimo išsamios ir visapusiškos laisvosios prekybos erdvės dalies taikymas būtų pradėtas nuo 2016 m. sausio 1 d. EK pradėjo bevizio režimo suteikimo Gruzijai ir Ukrainai procesus.

Lietuva išliko viena aktyviausių ES valstybių narių formuojant ir išlaikant griežtą ES poziciją Rusijos atžvilgiu, nuosekliai Krymo okupacijos ir aneksijos nepripažinimo politiką. ES Taryba pratęsė asmeninių ir ekonominių sankcijų Rusijai galiojimą, Europos Vadovų Tarybos (toliau – EVT) sprendimu, ekonominių sankcijų galiojimas susietas su Minsko taikos susitarimų visišku įgyvendinimu.

Svarstant migracijos, prieglobsčio prašytojų priėmimo, kovos su terorizmu klausimus, Lietuva gynė poziciją, kad migracijos iššūkiai turi būti sprendžiami kompleksškai, dėmesys skiriamas ne tik pabėgėlių perkėlimui, bet ir ES išorės sienų apsaugos stiprinimui, kovai su migracijos priežastimis, bendradarbiavimui su trečiosiomis šalimis, ES išorės sienų stiprinimui. Lietuva dalyvauja ne tik pabėgėlių naštos tarp ES šalių pasiskirstyme, bet ir prisideda prie kitų ES veiksmų (dalyvauja ES išorės sienų agentūros (Frontex), Europos prieglobsčio paramos biuro (EASO) veikloje, finansiškai prisideda prie ES Patikos fondų ir kt.). Siekdama prisidėti prie migrantų ir pabėgėlių problemų sprendimo, Lietuva pervedė lėšas į Europos Tarybos vystymo banko Migrantų ir pabėgėlių fondą, ES regioninį patikos fondą „Madad“, skirtą Sirijos krizei, ES nepaprastąjį patikos fondą stabilumui ir nereguliarios migracijos bei perkeltų asmenų priežastims Afrikoje spręsti.

2015 m. ES darbotvarkėje įtvirtintas ES strateginės komunikacijos klausimas. Europos išorės veiksmų tarnyboje įkurta ES Rytų strateginės komunikacijos grupė, patvirtintas ES strateginės komunikacijos veiksmų planas.

Europos kaimynystės politikos peržiūros procese pasiekta, kad į ES Tarybos išvadas įtraukti Lietuvai svarbūs elementai – ES įsipareigojimų partneriams išlaikymas, diferenciacijos, strateginės komunikacijos, partnerių atsparumo stiprinimas, saugumo dimensija.

ES plėtros politikos srityje ES Tarybos išvadose įtvirtintos nuostatos dėl ES narystės besiderančių šalių užsienio politikos derinimo su ES bendra užsienio ir saugumo politika, ES strateginės komunikacijos Vakarų Balkanuose svarbos.

Pasiekta pažanga kuriant ES energetinę sąjungą: įgyvendinus NordBalt ir LitPol Link projektus panaikintas Baltijos šalių kaip „energetinės salos“ ES elektros sektoriuje statusas, pasiekta žymi pažanga eliminuojant „energetinės salos“ ES statusą dujų sektoriuje, patvirtinti ES energetinės diplomatijos prioritetai ir veiksmų planas, kuriame įtvirtinti Lietuvos energetiniam saugumui svarbūs principai. Lietuvos siūlymu 7 projektai įtraukti į antrąjį ES bendro intereso projektų sąrašą, kas suteikia galimybes siekti ES paramos jų įgyvendinimui.

Aktyviai dalyvauta formuojant Lietuvos interesus atitinkančią ES poziciją klimato kaitos klausimu. 2015 m. Paryžiuje vykusioje JT bendrosios klimato kaitos konvencijos šalių konferencijoje priimtas pirmasis visuotinis susitarimas, įpareigojantis visas valstybes mažinti šiltnamio efekto sukeliančių dujų emisiją ir laipsniškai pereiti prie mažo anglies dioksido kiekio technologijų ekonomikos.

ES valstybės narės pritarė EK pasiūlymui iš Europos infrastruktūros tinklų priemonės fondo skirti 500 mln. EUR Rail Baltica projekto pirminiam etapui visose trijose Baltijos šalyse įgyvendinti.

Lietuva ir tarptautinės organizacijos. 2015 m. Lietuva baigė dvejus metus trukusį darbą JT ST. 2015 m. prioritetiniais Lietuvai klausimais išliko Rusijos agresija prieš Ukrainą (4 iš 8 JT ST posėdžių šaukti Lietuvos iniciatyva), kova su neteisėta prekyba ginklais (priimta JT ST rezoliucija dėl šaulių ginklų), žurnalistų saugumas (priimta JT ST rezoliucija dėl žurnalistų apsaugos), kova prieš užsienio teroristų kovotojus (surengtas vidaus reikalų ministrų lygio susitikimas, priimtas pirmininkaujančio pareiškimas dėl priemonių prieš teroristų laisvą judėjimą), teisės viršenybė ir žmogaus teisės.

Lietuva dalyvavo ES ir globalios vystomojo bendradarbiavimo ir humanitarinės pagalbos politikos formavimo procese, įgyvendino 87 vystomojo bendradarbiavimo projektus, laimėjo 12 Dvynių projektų, kurių vertė – 9,477 mln. eurų (pagal ES Dvynių projektų skaičių Lietuva pirmauja tarp nuo 2004 m. į ES įstojusių valstybių). Lietuva skyrė beveik 3 mln. eurų įmokai į Europos plėtros fondą, į kitus vystomojo bendradarbiavimo fondus buvo sumokėta daugiau nei 343,8 tūkst. eurų savanoriškų įnašų. Niujorke 2015 m. rugsėjo 25 dieną vykusiame JT valstybių ir vyriausybių vadovų susitikime buvo patvirtinta naujoji Darnaus vystymosi darbotvarkė ir naujieji Darnaus vystymosi tikslai iki 2030 metų, kurie pakeitė Tūkstantmečio vystymosi tikslus. Iš viso sutarta dėl 17 tikslų ir 169 uždavinių, kurie numato konkrečius veiksmus besivystančioms ir išsivysčiusioms šalims, o veiksmų spektras apima visas tris darnaus vystymosi dimensijas – ekonominę, socialinę, aplinkosauginę.

Siekiant sustiprinti atgrasymą ir kolektyvinės gynybos garantijas Lietuvai, aktyviai siekta sklandaus NATO šalių vadovų susitikime Velse priimtų sprendimų dėl Aljanso atsako į grėsmės iš Rytų ir Pietų ir saugumo stiprinimo priemonių įgyvendinimo. Remdama atvirų durų politiką ir partnerysčių stiprinimą, Lietuva pritarė siūlymui pakviesti Juodkalniją narystei NATO, ragino įtvirtinti Gruzijos narystės Aljanse perspektyvas. Stiprinant Lietuvos indėlį į Aljanso veiklą energetinio saugumo srityje, pritraukiamos naujos šalys narės į Lietuvoje veikiančią NATO Energetinio saugumo kompetencijos centrą – apie prisijungimą prie centro pranešė Čekija, sudarytos teisinės sąlygos paspartinti JAV prisijungimą.

Vykdam tarptautinius įsipareigojimus ir prisidedant prie tarptautinės bendruomenės pastangų užtikrinti tarptautinį stabilumą ir saugumą, Lietuvos atstovai dalyvavo ESBO specialiojoje stebėsenos misijoje ir ES patariamojoje misijoje civilinio saugumo sektoriaus reformos srityje Ukrainoje, ES misijose Gruzijoje, Kosove ir Afganistane, JT misijose Kipre ir Liberijoje. Taip pat dalyvauta ESBO rinkimų stebėjimo misijose Tadžikistane, Kazachstane, Baltarusijoje, Ukrainoje ir ES rinkimų stebėjimo misijose Tanzanijoje, Mianmare ir Burkina Faso.

Telkta tarptautinė parama, teikta aktuali informacija tarptautinėms organizacijoms dėl Baltarusijos ir Rusijos Lietuvos kaimynystėje vykdomų branduolinės energetikos projektų saugos. Klausimai kelti TATENA, JT Helsinkio konvencijos, JT Espo konvencijos, Orhuso konvencijos, kituose tarptautiniuose susitikimuose. Dėl Baltarusijos atominės elektrinės projekto poveikio vertinimo JT Espo konvencijos

komitetas pasiūlė įkurti tarptautinę specialią ekspertų komisiją, o Lietuva pateikė skundą JT Orhuso konvencijai. Lietuvos pastangomis buvo pasiekta, kad branduolinės saugos stiprinimas trečiojoje šalyje taptu viena iš ES energetinės diplomatijos veiklos sričių. 2015 m. gruodžio 5 d. ESBO Ministrai nepriėmė Baltarusijos ir Rusijos pateiktos deklaracijos dėl Černobylio AE avarijos paminėjimo, į kurią siekta neįtraukti nuostatų dėl branduolinės saugos.

Taip pat 2015 m. ESBO Ministrų Tarybos susitikime Lietuvos iniciatyva surengtas Ukrainos draugų grupės ministrų lygio susitikimas su Krymo totorių lyderiu. Europos Taryboje buvo nuosekliai dirbama demokratijos ir teisės viršenybės stiprinimo klausimais, ypatingas dėmesys skirtas žmogaus teisių situacijai Ukrainoje ir Gruzijoje, bei globaliai problematikai dėl ET indėlio į ekstremizmo ir radikalizacijos problemų po teroristinių atakų Europoje sprendimą.

Lietuva išrinkta UNESCO Vykdomosios tarybos nare 2015–2019 m. laikotarpiui, Lietuvos nuolatinis atstovas prie UNESCO tapo tarybos vicepirmininku 2015–2017 m. laikotarpiui.

Lietuva ir regioninis bendradarbiavimas. 2015 m. pirmininkaudama Baltijos Asamblėjai ir Baltijos Ministrų Tarybai, Lietuva ypatingą dėmesį skyrė regiono saugumo užtikrinimo priemonių stiprinimui, ES Rytų kaimynystės politikai, Baltijos valstybių energetinio saugumo stiprinimui, įskaitant sinchronizaciją į Europos elektros tinklus, ir regioninės energetikos rinkos kūrimui, informaciniam saugumui. 2015 m. birželio 15–16 d. patvirtintas atnaujintas ES Baltijos jūros regiono strategijos veiksmų planas, pagal kurį Lietuva kartu su Suomija, Švedija ir Šiaurės Ministrų Taryba koordinuoja bioekonomikos srities, o kartu su Švedija – transporto srities įgyvendinimą.

2015 m. Lietuvoje buvo surengtas pirmasis bendras Lietuvos ir Latvijos vyriausybių posėdis, kuriame buvo aptarti aktualūs dvišalio bendradarbiavimo klausimai.

Sustiprintas regioninis bendradarbiavimas ES – 2015 m. birželio 8 d. pabaigta Baltijos energijos rinkos jungčių plano (BEMIP) reforma: išplėstos regioninio bendradarbiavimo sritys šalia elektros ir dujų infrastruktūros plėtros į planą įtraukiant ir dujų bei elektros energijos rinkų kūrimo Baltijos valstybėse ir integracijos į ES rinkas klausimus, Lietuvos iniciatyva sukurta BEMIP darbo grupė sinchronizavimo su kontinentinės Europos tinklais klausimams.

Santykiai su Rusija ir naujosiomis ES kaimynėmis. 2015 m. buvo baigti valstybės sienos su Rusija demarkavimo darbai Lietuvos pusėje, tęstos derybos dėl tarpvyriausybinių susitarimų dėl diplomatinių atstovybių Vilniuje ir Maskvoje nekilnojamojo turto, konsultuotasi dėl susitarimo dėl laivybos Kuršių mariose ir vandenų keliais pakeitimo galimybės. Lietuva nuosekliai kėlė Kaliningrade vystomo AE projekto saugos ir galimo poveikio Lietuvos aplinkai ir gyventojams klausimą. Diplomatinėmis priemonėmis aktyviai ginti Lietuvos vežėjų interesai, aktyviai bendradarbiauta su Rusijos liberaliosios opozicijos atstovais, akademine bendruomene.

Taip pat buvo keliami Lietuvos vežėjų problemų Baltarusijoje, Susitarimo dėl vietinio eismo per sieną įgyvendinimo, pagalbos sulaikytiems Lietuvos piliečiams suteikimo klausimai. Svarbia dvišalių santykių tema išliko Baltarusijos AE projektas. Siekiant pagerinti Espo konvencijos taikymą, Lietuvos iniciatyva Vilniuje įvyko Lietuvos ir Baltarusijos ekspertų susitikimas dėl dvišalio Espo konvencijos susitarimo projekto. Lietuva ir toliau ragino Baltarusiją kuo greičiau pasirašyti nuo 2009 m. derinamą dvišalį Techninį protokolą dėl bendradarbiavimo Nemuno baseino valdymo klausimais ir atsakingo baseino vandens naudojimo.

Buvo tęsiamas politinės ir ekspertinės paramos Gruzijai, Ukrainai ir Moldovai teikimas. Pasirašytas Lietuvos ir Moldovos bendradarbiavimo ekonominės diplomatijos srityje memorandumas, Lietuvos ir Ukrainos susitarimas dėl jaunimo mainų, atnaujinta Lietuvos–Gruzijos chartija dėl europinės ir euroatlantinės integracijos. Siekiant stiprinti pilietinę visuomenę, administracinius – institucinius gebėjimus, skatinti socialines ir ekonomines reformas, vystomojo bendradarbiavimo ir paramos demokratijai programos lėšomis finansuotas 54 projektų Ukrainoje, Gruzijoje, Moldovoje ir Baltarusijoje įgyvendinimas, taip pat buvo įgyvendinta 13 šias valstybes dalinai apimančių regioninių projektų.

VYRIAUSYBĖS 2016 METŲ VEIKLOS PRIORITETAIR IR JŲ ĮGYVENDINIMO KRYPTYS

Socialiai orientuotos rinkos ekonomikos stiprinimas ir kryptingas ekonomikos skatinimas yra svarbiausias šešioliktosios Vyriausybės prioritetas. Stabilus ekonomikos augimas – tai nuoseklios konkurencingumo didinimo politikos rezultatas, kurį pasiekėme sutelkę Lietuvos Respublikos Vyriausybės (toliau – Vyriausybė) ir verslo bendruomenės pastangas. Pasitikėjimas yra ne tik vartojimą skatinantis ir investicijas pritraukiantis veiksnys, bet ir gerovės valstybės kūrimo pamatas. Indeksai rodo didėjančią verslo ir piliečių pasitikėjimą valstybės institucijomis, o tai įrodo, kad einame teisinga linkme. Įsiklausome į smulkiųjų verslininkų, investuotojų ir pramonės atstovų nuomonę ir glaudžiai dirbame kartu, sprenddami aktualiausias problemas ir nustatydami investavimo į ūkio plėtrą prioritetus.

2016 metais ir toliau kryptingai veiksime siekdami gerinti verslo sąlygas ir mažinti administracinę naštą, skatinti vidaus investicijas ir pritraukti užsienio investuotojų. Esame tikri, kad smulkiojo ir vidutinio verslo plėtra yra vienas svarbiausių šalies ekonomikos variklių, nes čia ne tik sukuriama daugiausia darbo vietų, bet ir auginami verslininkai, gebantys konkuruoti pasaulio rinkose. Todėl kitais metais gerinsime verslo prieinamumą prie finansinių išteklių, ypač remsime jauną verslą ir suteiksime paramą verslo pradžiai, plėtosime socialinio verslo koncepciją.

Lietuvoje tendencingai didėjantis užimtumas yra svarbus ekonomikos augimo ir gerėjančios gyvenimo kokybės veiksnys. 2016 metais nuosekliai tęsime pradėtus darbus ir įgyvendinsime ambicingos užimtumo didinimo politikos tikslus. Nedarbo problemą sprendžiame kompleksiskai – ne tik taikome aktyvios darbo rinkos politikos priemones bedarbiams, bet ir skatiname naujų darbo vietų kūrimą. Nesistengiame kovoti vien tik su socialinių problemų pasekmėmis, o esame susirūpinę gera socialine šalies sveikata ir valstybės gerove. Į socialinę politiką nežiūrimė fragmentiškai ir neapsiribojame vien socialinėmis išmokomis, suprantame ją kaip visapusišką pagalbą žmonėms integruotis į visuomenės gyvenimą, stiprinti socialinio bendravimo, darbo įgūdžius ar įgyti trūkstamą kompetenciją. Mums svarbiausia yra žmogus ir ilgalaikė jo šeimos gerovė.

Finansinis tvarumas ir kryptingas ribotų valstybės išteklių panaudojimas Europos Sąjungos ir nacionaliniams strateginiams tikslams pasiekti yra ilgalaikiai nuolatiniai Lietuvos prioritetai. Todėl tarp ateinančių metų prioritetinių darbų yra bendros viešojo sektoriaus investicijų ilgalaikio planavimo sistemos sukūrimas. Skatindami ekonomikos augimą, ypatingą dėmesį skirsime sumaniam Europos Sąjungos fondų investavimui į ilgalaikę pridėtinę vertę turinčius projektus. Investicijos turėtų ne tik tapti reikšminga paspirtimi verslui ir darbo vietų kūrimui, bet ir užtikrinti tvarią socialinę ir ekonominę šalies raidą. Kitais metais itin daug dėmesio skirsime investicijoms į mokslinius tyrimus, technologijų plėtrą ir inovacijas.

Kovai su šešėliu jau pradėjome diegti išmaniają mokesčių administravimo sistemą, jos pirmojo etapo diegimo darbai bus baigti 2016 metais. Ši sistema padidins mokesčių administravimo veiklos efektyvumą, taikomos naujausios informacinės priemonės sumažins administracinę naštą mokesčių mokėtojams ir kartu sukurs išmaniąsias elektronines paslaugas.

Taip pat ieškosime pažangių būdų spręsti regionų problemas – prioritetą teiksime integruotoms teritorinėms investicijoms. Suprantame, kad kiekvienas regionas yra išskirtinis, o visų jų augimas priklauso nuo kompleksinės miesto ir kaimo vietovių plėtos. Taigi investuosime į socialinės atskirties

mažinimo, ekonominės plėtros ir gyvenimo kokybę gerinančias priemones, įsiklausydami į vietos bendruomenių poreikius ir skatindami jų iniciatyvas. Ypatingą dėmesį skirsime gausiai tautinių bendrijų gyvenamųjų savivaldybių socialinei ir ekonominei plėtrai skatinti.

Energinis efektyvumas ir energetikos sektoriaus nepriklausomumo stiprinimas yra aiškus Vyriausybės prioritetas. 2016 metais tęsime šilumos ūkio pertvarkos darbus ir prioritetą teiksime perėjimui prie pigesnio biokuro naudojimo. Ypač daug dėmesio skirsime šilumos ūkio pertvarkai Vilniuje ir Kaune, siekdami sumažinti vartotojams šilumos kainas. Atsižvelgdami į puikius renovacijos rezultatus ir poveikį visai ekonomikai, pradėsime visuotinę viešosios paskirties pastatų renovaciją ir didinsime gyvenamųjų daugiabučių namų modernizavimo mastą.

Toliau įgyvendinsime pokyčius sveikatos apsaugos, švietimo, mokslo ir kultūros srityse. Aktualus ir svarbus tebėra viešųjų paslaugų kokybės gerinimo klausimas, ypač vienodos kokybės paslaugų prieinamumas visuose šalies regionuose ir socialiai pažeidžiamiems asmenims. Vyriausybė 2016 metais prioritetą teikia visuomenės dalyvavimui viešajame valdyme – aktyviai įgyvendinsime atviros Vyriausybės koncepciją.

Pasikeitusi tarptautinė ekonominė aplinka ir geopolitinė įtampa nesustabdė šalies ūkio plėtros. Nors Lietuvos verslas sugebėjo lanksčiai prisitaikyti ir sušvelninti Rusijos embargo lietuviškoms prekėms poveikį, svarbu toliau dirbti šioje prioritetinėje srityje – sistemingai persiorientuoti į kitas rinkas, ypač ne maisto produktų srityje. 2016 metais ypatingą dėmesį skirsime tolesniam Lietuvos eksportuotojų įsitvirtinimui naujose užsienio rinkose, vykdysime aktyvią politiką, skirtą užsienio rinkoms atverti ir ryšiams su naujais ekonominiais partneriais užmegzti.

Laikydami NATO kolektyvinę gynybą ir atgrasymą Lietuvos saugumo garantu, toliau stiprinsime kolektyvinės ir savarankiškos valstybės gynybos pajėgumą. Pagrindinis dėmesys bus skiriamas kariuomenės vienetų komplektavimui, personalo rezervo rengimui, kariuomenės modernizavimui įsigyjant ginkluotę ir įrangą, poligonų plėtrai bei paramos teikimui Lietuvoje dislokuotoms NATO sąjungininkų pajėgoms. Kartu sieksime didesnių Aljanso kolektyvinių pajėgumų bei NATO sąjungininkų karinių vienetų nuolatinio buvimo Baltijos regione. Taip pat bus nuosekliai plėtojami informacinio saugumo ir kibernetinės gynybos sistemos.

Ypač daug dėmesio skirsime pasirengimui Lietuvos narystei Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijoje (EBPO). Aktyvi Lietuvos užsienio politika kartu su Europos Sąjungos ir NATO partneriais, šalies gynybos ir saugumo stiprinimas 2016 metais vis dar bus prioritetinė sritis, kuriai prireiks ne tik bendro Vyriausybės matymo, bet ir visos šalies susitelkimo.

I. Stabilus ekonomikos augimas

- 1.1. Lietuvos ūkio konkurencingumo didinimas, užtikrinant aukštą investavimo lygį.
- 1.2. Prioritetinių rinkų plėtra, eksporto skatinimas, ekonominės diplomatijos stiprinimas.
- 1.3. Užimtumo didinimas, skurdo ir socialinės atskirties mažinimas.
- 1.4. Sumanios specializacijos skatinimas.
- 1.5. Mokesčių surinkimo gerinimas, išmaniosios mokesčių administravimo sistemos diegimas.
- 1.6. Gausiai tautinių bendrijų gyvenamųjų savivaldybių socialinės ir ekonominės plėtros skatinimas.

II. Skaidrus, atviras ir efektyvus viešasis valdymas

- 2.1. Visuomenės dalyvavimo valdyme skatinimas ir atviros Vyriausybės principų diegimas.
- 2.2. Viešųjų ir administracinių paslaugų teikimo gerinimas, veiksmingų antikorupcinių priemonių įgyvendinimas.
- 2.3. Ūkio subjektų priežiūros institucijų ir kitų įstaigų konsolidavimas.
- 2.4. Informacinių išteklių valdymo ir centralizuoto valstybės turto valdymo efektyvumo didinimas, tvarios viešųjų investicijų planavimo ir valdymo sistemos kūrimas.

III. Energinio efektyvumo ir energetinio saugumo didinimas

- 3.1. Strateginių tarpvalstybinių energetinių projektų įgyvendinimas.
- 3.2. Energijos vartojimo efektyvumo didinimas, renovuojant viešosios paskirties pastatus ir daugiabučius gyvenamuosius namus.
- 3.3. Šilumos ūkio pertvarka Vilniuje ir Kaune, siekiant sumažinti šilumos kainas vartotojams.
- 3.4. Sklandus Ignalinos atominės elektrinės uždarymo procesas, efektyvus lėšų panaudojimas.

IV. Švietimo, mokslo, kultūros ir sveikatos priežiūros paslaugų kokybės ir prieinamumo didinimas, viešojo saugumo stiprinimas

- 4.1. Švietimo (ikimokyklinio, bendrojo ugdymo ir profesinio mokymo) ir aukštojo mokslo sistemos kokybės, prieinamumo ir konkurencingumo didinimas.
- 4.2. Kultūros paslaugų kokybės ir prieinamumo didinimas, kultūrinio savitumo ugdymas.
- 4.3. Sveikatos priežiūros paslaugų kokybės ir prieinamumo didinimas.
- 4.4. Viešojo saugumo užtikrinimas.

V. Europos Sąjungos, užsienio politikos ir šalies gynybos ir saugumo stiprinimas

- 5.1. Integracijos į Europos Sąjungą ir NATO stiprinimas, glaudesnė sąveika su šių organizacijų valstybėmis narėmis bei kaimyninėmis valstybėmis, Europos Sąjungos Rytų partnerystės stiprinimas.
- 5.2. Lietuvos kariuomenės modernizavimas ir personalo komplektavimas rengiant kolektyvinei ir savarankiškai valstybės gynybai, tarptautinių įsipareigojimų įgyvendinimas ir parama NATO sąjungininkų buvimui regione.
- 5.3. Informacinio ir kibernetinio saugumo didinimas.
- 5.4. Sklandus pasirengimas Lietuvos narystei EBPO.

VALSTYBĖS PAŽANGOS STRATEGIJOS „LIETUVOS PAŽANGOS STRATEGIJA „LIETUVA 2030“ ĮGYVENDINIMO 2015 METŲ ATASKAITA

2012 m. Seimo patvirtinta Valstybės pažangos strategija „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“ (toliau – Strategija „Lietuva 2030“) nubrėžė Lietuvos raidos viziją. Ši Strategija – tai visuomenės susitarimas, jos sąmoninga valios ir apsisprendimo išraiška, kviečianti kartu kurti modernią, veržlią, atvirą pasauliui, savo nacionalinį tapatumą puoselėjančią stiprią valstybę.

Vyriausybė 2015 m. užtikrino sisteminių Strategijos įgyvendinimą ir aktyviai palaikė Valstybės pažangos tarybos darbą. Šioje ataskaitoje pristatoma:

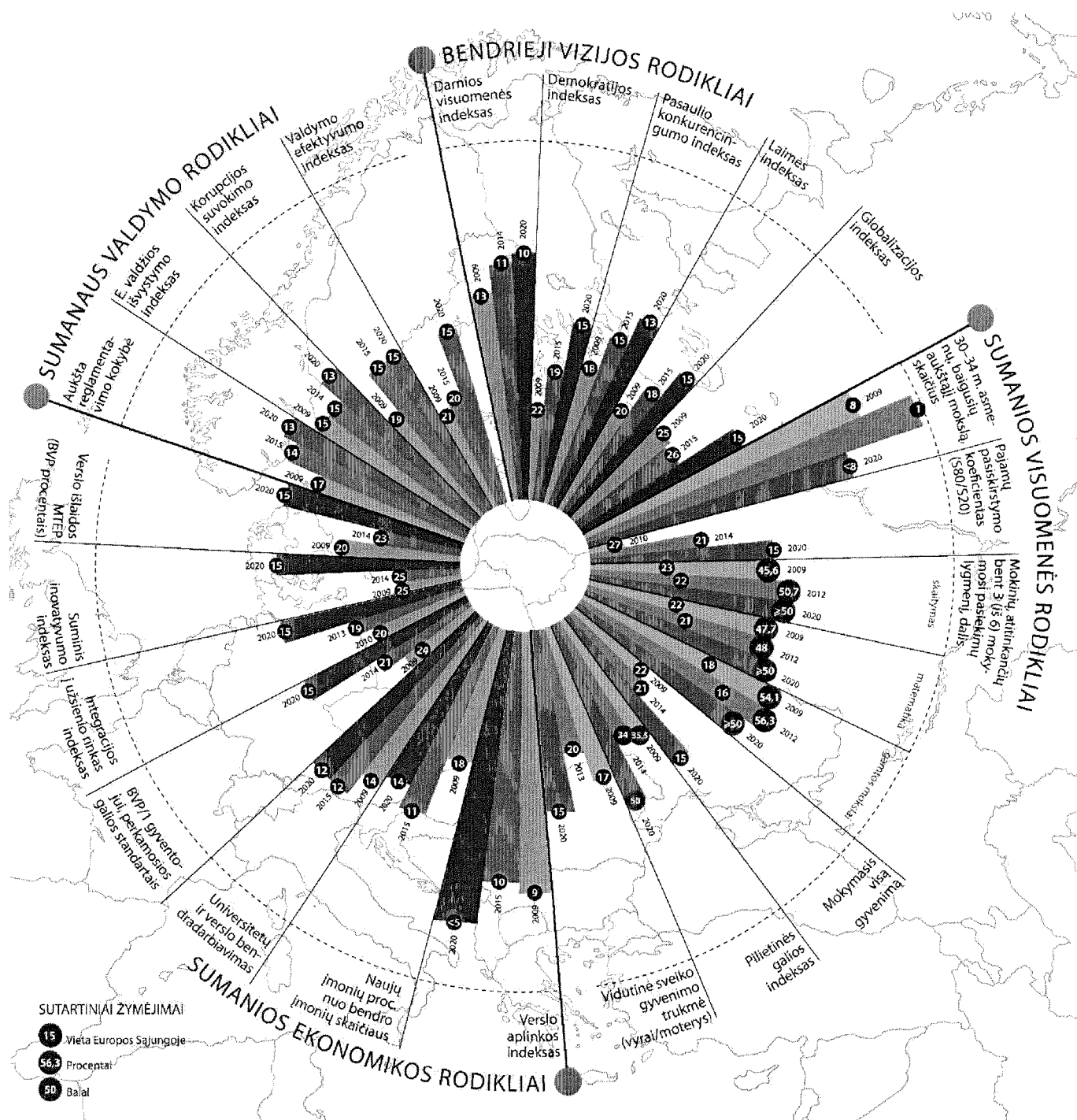
- Pažangos rodiklių pokyčiai;
- 2015–2016 m. pažangos kryptys ir jų įgyvendinimo rezultatai;
- Informacija apie vykusius pažangos forumus.

Pažangos rodiklių pokyčiai

Pažangos rodiklių, kurie patvirtinti Strategijoje „Lietuva 2030“, rezultatai pateikiami infografike. Jame pateikiama informacija apie pažangos rodiklių pokyčius, vertinant ataskaitos tašką (2009 m.), dabartinę situaciją (2015 m.) ir siekiamą rezultatą 2020 m.

Pastebimi esminiai teigiami pokyčiai: šiuo metu esame labiausiai išsilavinusių asmenų šalis Europos Sąjungoje: aukštąjį mokslą baigusių 30–34 m. asmenų skaičius sudaro 53,3 proc. Gerėjo pajamų pasiskirstymo koeficientas ($S80 / S20$): lyginant su 2010 m., kuomet buvome paskutiniai ES, šiuo metu esame 21 vietoje tarp 28 valstybių narių. Taip pat augo naujų įmonių skaičius: statistiniais duomenimis, esame 11 vietoje ES.

Tačiau išlieka sričių, kuriose pažangos rodikliai indikuoja, jog Lietuvai reikia pasitempti: Globalizacijos indeksas rodo, jog vis dar esame ES valstybių narių sąrašo apačioje – 2015 m. užėmėme 26 vietą ES. Taip pat vis dar nėra esminio pokyčio Suminio inovatyvumo indekso rezultatuose: nors rodiklio duomenys nežymiai kilo, tačiau vis dar esame 25 vietoje tarp ES šalių narių. Verslo skiriama dalis moksliniams tyrimams ir eksperimentinei plėtrai sudarė 0,3 proc. nuo BVP. Nors skiriama dalis didėjo (2010 m. sudarė 0,23 proc. nuo BVP), tačiau vertinant ES šalių kontekste, esame 23 vietoje.

Pažangos kryptių įgyvendinimas

Vyriausybė pritarė Valstybės pažangos tarybos pasiūlytomis 5 pažangos kryptims 2015–2016 metams. Pažangos kryptių įgyvendinimo rezultatai:

1. Ikimokyklinio ir bendrojo ugdymo modernizavimas: daugiau dėmesio skirti (taikant finansines ir nefinansines priemones) ikimokykliniam ugdymui, siekti bendrojo ugdymo decentralizavimo ir ugdymo programų kokybės, diegti profesinio mokymo patrauklumo didinimo priemones.

Įteisintas privalomas priešmokyklinis ugdymas – nuo 2016 m. rugsėjo 1 d. visi šešerių metų vaikai privalės lankyti priešmokyklinio ugdymo grupes. Nemažai savivaldybių jau pasiruošė visiems

būsimiems šešiamečiams sudaryti galimybes dalyvauti priešmokykliniame ugdyme, 2015 m. įsteigtos 151 priešmokyklinio ugdymo grupės.

Buvo pertvarkomas mokyklų tinklas: veiklą baigė 12 mokyklų, dar 183 struktūriškai pertvarkytos. Daugiausia pokyčių įvyko pertvarkant vidurinių mokyklų tinklą. Per metus pertvarkytos 129 vidurinės mokyklos.

Patvirtintas Pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų aprašas – juo remiantis bus atnaujinamos bendrosios programos ir tobulinamos mokytojų kompetencijos. Šiuo aprašu siekiama, kad mokymasis taptų ne tik atskirų dalykų mokymu, bet vientisos ir autentiškos mokinio patirties konstravimu. Taip pat siekiant parodyti mokyklai veiklos kryptį bei gaires ir įgalinti ją veikti, patvirtinta Geros mokyklos koncepcija.

Plačiai apsvarsčius patvirtintos bendros visoms Lietuvos tautinėms bendrijoms pradinio ir pagrindinio ugdymo lietuvių kalbos ir literatūros bendrosios programos, kurios iš esmės keičia buvusias programas. Atnaujintomis programomis siekiama suteikti mokiniams humanitarinio išsilavinimo pagrindus, būtinus jauno asmens moralinei, intelektinei, tautinei bei pilietinei brandai.

2015 m. pasirašius 864 bendradarbiavimo sutartis su įmonėmis, įstaigomis ir organizacijomis dėl bendrojo ugdymo mokyklų ir profesinio mokymo įstaigų mokinių profesinio veiklinimo, 90 118 profesinių mokyklų mokinių suteikta galimybių aktyviai pažinti įvairias profesijas. 2015 m. atidaryta 19 sektorinių praktinio mokymo centrų, aprūpintų pačia naujausia įranga. Profesinio mokymo kokybei ir patrauklumui gerinti 2015 m. parengta 20 modulinį profesinio mokymo programų, taip pat 10 profesinių standartų (įteisinti jie taps orientyru profesinio mokymo ir studijų programoms rengti).

2. Valstybės tarnybos modernizavimas: spręsti aukštesniosios grandies vadovų atrankos tobulinimo, atlyginimų susiejimo su rezultatais, mokymo, vertinimo ir kitus klausimus, siekiant spręsti lyderystės ir kompetencijos problemas viešajame valdyme.

Parengtas Valstybės tarnybos įstatymo pakeitimo įstatymo projektas, kuris pateiktas svarstyti Seimui. Juo siūloma nustatyti paprastesnį ir mažiau administracinių sąnaudų reikalaujantį valstybės tarnybos teisinį reguliavimą, susijusį su aukščiausiojo lygmens vadovų (valstybės įstaigų vadovų) efektyvesniu valdymu, kompetencijų modelio įtvirtinimu, naujomis darbo užmokesčio ir motyvavimo sąlygomis. Siūloma nustatyti aukščiausiojo lygmens vadovų (valstybės įstaigų vadovų) specialias tarnybos sąlygas, susijusias su jų atranka, kasmetiniu ir kadencijos pabaigos tarnybinės veiklos vertinimu, mokymu bei kaitumu.

3. Didesnių paskatų dirbti / įdarbinti sukūrimas: didinti darbo santykių lankstumą, tobulinti darbo apmokestinimą ir taikyti kitas priemones.

Kartu su Socialiniu modeliu Seimui pateiktas naujas Darbo kodekso projektas, kuriame siekiama lankstesnių darbo santykių: siūloma įtvirtinti naujas darbo sutarčių rūšis; siūlomas lankstus darbo laiko reguliavimas; atleidimo iš darbo nuostatos pritaikomos prie darbo rinkos sąlygų; siūlomas paprastesnis ir labiau prieinamas darbo ginčų sprendimas, lengvesnis streikų skelbimas; įtvirtinimas lokautas.

4. Aukštojo mokslo kokybės didinimas: sukurti ir įdiegti paskatų universitetams jungtis sistemą, atlikti aukštojo mokslo finansavimo modelio peržiūrą, skatinti tarptautiškumą ir talentų pritraukimą.

Seimui pateiktame Mokslo ir studijų įstatymo projekte numatomos priemonės, leisiančios kelti Lietuvos studijų ir mokslo kokybę ir efektyviau naudoti valstybės skiriamą finansavimą. Siūloma tobulinti šias

sritis: studentų priėmimą ir studijų finansavimą, valdymą ir atskaitomybę visuomenei, studijas ir jų kokybės užtikrinimą, aukštųjų mokyklų vertinimą, akreditavimą ir leidimų vykdyti studijas reglamentavimą, aukštųjų mokyklų turto klausimus.

Didinant tarptautinį konkurencingumą, vykdomos 33 jungtinės studijų programos – 2 ar daugiau universitetų, dažniausiai iš skirtingų šalių, kartu vykdomos studijų programos.

2015 metais finansuoti 80-ties dėstytojų iš užsienio vizitai dėstyti Lietuvos aukštosiose mokyklose. Preliminariais duomenimis, daugėja studentų, kurie išvyksta į dalines studijas ar praktikas užsienyje: 2013–2014 m. m. buvo 3,17 proc., 2014–2015 m. m. – 4,1 proc.

Taip pat siekiant sudaryti geresnes sąlygas doktorantams, jų stipendijos padidintos 25 procentais. Numatyta galimybė doktorantams mokslinius tyrimus vykdyti ne tik universitetuose ar mokslo institutuose, bet ir įmonėse, vykdančiose aukšto lygio mokslinius tyrimus.

5. Subsidiarumo didinimas: užtikrinti aktyvesnę socialinių paslaugų perdavimą bendruomenėms ir nevyriausybiniams organizacijoms, spręsti dėl tiesioginių seniūnų rinkimų įteisinimo.

Seimui pateiktuose įstatymų projektuose siūloma išplėsti vietos gyventojų atstovų – seniūnaičių – įgaliojimus ir sustiprinti jų statusą – ilginama seniūnaičių kadencija; nustatomi reikalavimai asmenims, siekiantiems būti seniūnaičiais; seniūnaičių sueigos siūlymai privalės būti vertinami atitinkamų savivaldybės institucijų. Šie pakeitimai leis užtikrinti geresnę gyventojų interesų atstovavimą savivaldybėje.

Siekiant įtraukti bendruomenes į socialinės reabilitacijos paslaugų neįgaliesiems teikimą, finansuoti 428 konkursiniai projektai 60 savivaldybių. Tai reikšmingas posūkis socialinių paslaugų srityje, suvokiant, kad asmeniui reikalinga kompleksinė pagalba artimiausioje jį supančioje aplinkoje.

Visuomenės dalyvavimas atviruose pažangos forumuose

Viena iš Strategijos „Lietuva 2030“ įgyvendinimo kryptių – visuomenės dalyvavimo skatinimas per atvirų pažangos forumų veiklą. Pagrindinė forumo misija – skatinti ir palaikyti nuolatinę diskusiją su visuomene dėl šalies raidos procesų, prioritetų ir vertybių. 2015 m. vyko trys pažangos forumai mokymosi visą gyvenimą, inovacijų viešajame sektoriuje ir socialiai atsakingo verslo temomis.

2015 m. sausio–kovo mėn. vyko pažangos forumas tema „Mokomės visą gyvenimą“. Forumo metu vyko regioniniai renginiai Plungėje, Alytuje ir Zarasuose. Renginiuose sulaukta virš 150 dalyvių iš švietimo centrų, bibliotekų, Trečiojo amžiaus universitetų, bendruomenių ir kt. Baigiamajame renginyje Vilniuje sulaukta virš 250 dalyvių. Apibendrintos visų forumo renginių idėjos švietimo srities viešosios politikos tobulinimui pateiktos teminiame forumo tyrime.

2015 m. gegužės–birželio mėn. vyko pažangos forumas tema „Inovatyvus viešasis sektorius“. Jo metu vyko regioniniai renginiai Klaipėdoje ir Kaune. Jų metu sulaukta virš 100 dalyvių iš savivaldybių administracijų, vietos bendruomenių, verslo, mokslo atstovų ir kt. Baigiamasis renginys vyko Vilniuje, kuriame dalyvavo virš 250 dalyvių. Apibendrintos forumo renginių idėjos viešosios politikos viešojo valdymo srityje tobulinimui pateiktos teminiame forumo tyrime.

2015 m. spalio mėn. buvo suorganizuotas atviras pažangos forumas „Socialiai atsakingas verslas 2015: kur link judame?“. Renginyje, kuris vyko Vilniuje, sulaukta virš 100 dalyvių, atstovaujančių valstybės institucijoms, savivaldybių administracijoms, verslo ir mokslo bendruomenėms Paskelbtas

teminis forumo tyrimas „Socialiai atsakingas verslas: kur link judame?“, kuriame išanalizuota situacija Lietuvoje, pateikti viešosios politikos pasiūlymai tobulinimui.

2015 m. taip pat vyko teminiai renginiai, kuriais buvo siekiama paskatinti visuomenės domėjimąsi ir įsitraukimą į viešojo valdymo procesus: kartu su Jaunųjų profesionalų programos „Kurk Lietuvai“ dalyviais suorganizuota diskusija „Jaunimo užimtumas: bendros komunikacijos svarba“; taip pat organizuota diskusija „Atviros Vyriausybės partnerystė Lietuvoje“.

Visa informacija apie Strategijos „Lietuva 2030“ įgyvendinimą pateikiama viešai svetainėje www.lietuva2030.lt.

NACIONALINIO SAUGUMO BŪKLĖS IR PLĖTROS 2015 METŲ ATASKAITA

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo pagrindų įstatymu (Žin., 1997, Nr. 2-16), Lietuvos Respublikos Vyriausybė (toliau – Vyriausybė) teikia Lietuvos Respublikos Seimui (toliau – Seimas) nacionalinio saugumo būklės ir plėtros metinės ataskaitos dalį.

I. RIZIKOS VEIKSNIAI, PAVOJAI IR GRĖSMĖS NACIONALINIAM SAUGUMUI

1. Išorės rizikos veiksniai, pavojai ir grėsmės

Lietuvos kaimynystėje didžiausiu nestabilumo šaltiniu išlieka Rusijos Federacijos (toliau – Rusijos) politika, o esminis veiksnys buvo besitęsianti Krymo okupacija ir agresija Rytų Ukrainoje. Pažeidusi valstybių suverenumo, teritorinio vientisumo ir sienų neliečiamumo principus, įsipareigojimus dėl jėgos nenaudojimo ir negrasinimo jėga, įtvirtintus Jungtinių Tautų Chartijos, Helsinkio Baigiamojo Akto, ESBO Paryžiaus chartijos, Budapešto memorandumo ir kitų tarptautinių dokumentų nuostatose, Rusija pamynė tarptautinės saugumo architektūros pagrindus. Su šiuo iššūkiu susiduria ne tik Lietuva, bet ir visos Europos šalys ir visa tarptautinė bendruomenė, grindžianti tarpusavio santykius tarptautinės teisės principais ir įsipareigojimais.

Europos rytuose iškilus galios politikos apraiškos, auga tarptautinių Lietuvos partnerysčių svarba stiprinant saugumo aplinką. Glaudūs santykiai su NATO sąjungininkais, Europos Sąjungos (Toliau – ES) ir kitų tarptautinių organizacijų partneriais 2015 m. leido užtikrinti Lietuvos geopolitinį ir ekonominį stabilumą.

Diskriminacinės ekonominės priemonės ir priešiški veiksmai informacinėje erdvėje darė didžiausią tiesioginę neigiamą išorės įtaką Lietuvai 2015 m. Šiame kontekste toliau didėja ir kibernetinio saugumo užtikrinimo svarba.

Dujų tiekimas bei jų kaina ir toliau buvo Rusijos aktyviai naudojamas politinis įrankis, parodęs didelę visos ES ir kitų kaimyninių šalių energetinę priklausomybę nuo Rusijos tiekiamų energetinių išteklių. Tačiau Ukrainos atveju dujų trūkumas jai iš dalies buvo kompensuotas per reversinį dujų tiekimą iš ES šalių.

Lietuvos nacionaliniam saugumui daro įtaką ir platesnis regioninis bei visuotinis užsienio politikos kontekstas. 2015 m. iškilo nevaldomos migracijos Europoje pavojus dar labiau stiprinęs politinio radikalizmo tendencijas ir keliantis rimtą grėsmę ES vienybei ir stipriam euroatlantiniam ryšiui. Toliau plito religinis ekstremizmas Artimuosiuose Rytuose ir plačiau pasaulyje, pasireiškęs teroro išpuoliais ne tik savo kilmės šalyse, bet ir Europoje, tolesne „Islamo valstybės“ ekspansija. Komplikuotą pilietinio karo Sirijoje padėtį dar labiau paaštrino Rusijos karinis įsikišimas. Konfliktai ir neramumai Artimuosiuose Rytuose, Šiaurės ir Užsacharės Afrikoje reikalavo ypatingo tarptautinės bendruomenės

dėmesio ir resursų, koordinuotos, radikalizavimo, terorizmo finansavimo ir kovotojų verbavimo prevencijos.

Būdama atsakinga euroatlantinio saugumo sistemos dalimi Lietuva prisidėjo prie Jungtinių Tautų, Europos Sąjungos ir NATO plataus geografinio masto grėsmių mažinimo priemonių.

1.1. Ekonominė ir energetinė priklausomybė

2015 metais situacija pagerėjo iš esmės, sausio 1 d. paleidus suskystintų gamtinių dujų terminalą (SGDT) ir pasirašius suskystintųjų gamtinių dujų tiekimo sutartį su Norvegijos kompanija „Statoil“. Tokiu būdu ketvirtadalis Lietuvai tiekiamų gamtinių dujų 2015 m. buvo patiekta iš kito šaltinio nei „Gazprom“, taip įgyvendinus tiekimo diversifikavimo tikslą.

2015 m. pabaigoje baigtos tiesti elektros jungtys su Lenkija (*LitPolLink*) ir Švedija (*NordBalt*) – pirmosios Lietuvoje su Vakarų Europa ir Skandinavijos šalimis, leidžia ženkliai sumažinti elektros importą iš Rusijos ir Baltarusijos, diversifikuoti Lietuvos elektros importą, užtikrina konkurencingas elektros kainas ir didina energetinį saugumą. Tebelieka esminis iššūkis – posovietinė Baltijos šalių elektros sistema yra integruota su rusiška IPS/UPS sistema BRELL žiede, kur elektros dažnis ir rezervai yra reguliuojami Rusijos, t. y. ne ES šalies. Elektros sistemos sinchroninis sujungimas su Kontinentinės Europos tinklais (KET) užtikrintų Baltijos šalių elektros tiekimo saugumą ir leistų pilnaverčiai integruotis į ES vidaus energetinę rinką, tačiau tai yra kompleksinis projektas, susijęs su daugiašalių derybų sėkme.

Nepaisant, kad dujų vartojimas visoje ES mažėja, o Rusijos, kaip energetinių išteklių tiekėjos ES, reputacija prastėja, į ES darbotvarkę vėl bandoma grąžinti projektą su Rusija atnaujinimą, ypač dėl dujotiekio Nord Stream plėtros, įgalinčios apeiti Ukrainą kaip dujų tranzito šalį. Tai ne tik turi neigiamos įtakos dujų tiekimo regione saugumui, bet ir apsunkina ES vieningos pozicijos išorės tiekėjų atžvilgiu formavimą.

Artimiausioje perspektyvoje tikėtina, kad Rusija Baltijos šalių sinchronizacijos su KET klausimą gali politizuoti ir siekti užtikrinti palankias sąlygas, kurios leistų efektyviai panaudoti branduolinių elektrinių projektus Astrave (Baltarusijoje) ir Kaliningrado srityje. Rusijos iniciatyvos Kaliningrado srityje plėsti gamtinių dujų saugyklas bei statyti suskystintų gamtinių dujų terminalą gali turėti įtakos Lietuvos energetiniam saugumui, nors 2015 m. gruodžio mėn. buvo pasirašyta ilgalaikė gamtinių dujų tranzito per Lietuvą į Kaliningrado sritį sutartis.

2015 m. Rusija toliau vykdė protekcionistinę transporto politiką, kuri buvo nukreipta prieš Lietuvos transporto paslaugų bendrovių veiklą: krovinių srautų per Baltijos šalių infrastruktūrą mažinimas nedarė įtakos bendrai Klaipėdos valstybinio jūrų uosto krovos apyvartai, tačiau sumažėjo tranzitas į Kaliningrado sritį ir tai neigiamai veikė „Lietuvos geležinkelių“ finansinius rodiklius. Įvertinus, kad krovinių transportavimo kaštai gabenant geležinkelio keltais yra didesni nei vežant sausumos transportu, tampa akivaizdu, kad krovinių, iš Kaliningrado srities plukdomų keltais, kiekis buvo didinamas dėl politinių priežasčių.

1.2 Branduolinės energetikos plėtojimas regione, nesilaikant tarptautinių branduolinės energetikos saugos standartų

2015 m. situacija regione dėl branduolinės energetikos plėtros, nesilaikant tarptautinių branduolinės saugos bei aplinkosaugos reikalavimų, negerėjo. Lietuva politinėmis, teisinėmis ir diplomatinėmis priemonėmis telkė tarptautinę paramą ir siekė, kad Lietuvos kaimynystėje vystomi branduolinės energetikos projektai atitiktų tarptautinius branduolinės saugos standartus, ir Tarptautinės atominės energetikos agentūros (TATENA), Jungtinių Tautų (JT) Branduolinės saugos, Espoo, Orhuso ir Helsinkio konvencijų reikalavimus, atsižvelgtų į Lietuvos keliamus klausimus aplinkosaugos, branduolinės ir radiacinės saugos požiūriu ir tinkamai įvertintų galimą neigiamą poveikį aplinkai ir gyventojams. Astravo AE projekto klausimas buvo nuolat keliamas dvišaliame dialoge su Baltarusija – ekspertiniu ir politiniu lygmeniu. Didelį susirūpinimą kelia ne tik informacijos trūkumas ir sparčios statybos, bet ir saugos kultūros problemos, pranešimai apie vagystes, nepriklausomo branduolinės saugos reguliatoriaus, atsakingo už projekto priežiūrą, nebuvimas. Lietuvai taip pat kelia susirūpinimą ir Rusijos Kaliningrado srities atominės elektrinės projektas, kurio statybos darbai nors buvo laikinai sustabdyti, tačiau gali būti atnaujinti.

2015 m. Lietuva taip pat siekė atkreipti tarptautinės bendruomenės dėmesį į energetikos sektoriaus ir vandens resursų naudojimo problematikos sąryšį. Tai itin aktualu šalims, naudojančioms bendrai priklausančius ir sieną peržengiančius vandens išteklius įvairiems projektams, įskaitant ir energetikos infrastruktūrai. Lietuvos kaimynystėje vystomi stambūs infrastruktūriniai projektai, gali turėti neigiamos įtakos Neries ir Nemuno upėms, kadangi jų vandeniui ketinama naudotis aušinant Baltarusijos ir Kaliningrado AE reaktorių. Nemuno baseinas (kuriam priklauso ir Neries upė) užima apie 74 proc. Lietuvos teritorijos, todėl poveikis šių upių ekosistemai yra labai svarbus Lietuvos gyventojams ir aplinkai.

1.3 Kitų valstybių veikla prieš Lietuvos Respubliką

Principinga Lietuvos Respublikos laikysena Rusijos agresijos prieš Ukrainą ir kitais susijusiais klausimais sąlygojo tai, kad 2015 m. Lietuvos atžvilgiu nedraugiškų užsienio šalių saugumo ir žvalgybos tarnybų aktyvumas nemažėjo. Dėl išliekančios įtampos regione ir agresyvių Rusijos galios politikos elementų įgyvendinimo prieš Lietuvą buvo veikama išnaudojant įvairias, viena kitą papildančias technines žvalgybos priemones ir žmogiškuosius išteklius. Buvo panaudojami agentūrų tinklai, signalų, atvaizdų žvalgybos pajėgumai. Rusijos saugumo ir žvalgybos tarnybos veikė tiek išnaudodamos turimus pajėgumus Lietuvoje, tiek iš Rusijos teritorijos. Paminėtinos didesnio ar mažesnio intensyvumo propagandos atakos, siekiant sukelti papildomas įtampas valstybės vidaus gyvenime ar diskredituoti Lietuvą jos tarptautinių partnerių akyse, galimai politiškai motyvuotos ekonominės priemonės (nuolatiniai sunkumai Lietuvos vežėjams kertant Lietuvos-Rusijos sieną, importo iš Lietuvos ribojimai ir pan.).

Taip pat išliko aktyvi Baltarusijos žvalgybos ir saugumo tarnybų veikla prieš Lietuvą. Šios tarnybos stebėjo Baltarusijos opozicijos veiklą Lietuvoje, verbavo į Baltarusiją vykstančius Lietuvos teisėsaugos institucijų pareigūnus, rinko žvalgybos duomenis apie Lietuvos gynybinius pajėgumus. Baltarusijos ir Rusijos slaptosios tarnybos vykdė bendras žvalgybos operacijas, nukreiptas prieš Lietuvos ir kitų ES ir NATO valstybių interesus.

Kaip ir ankstesniais metais, vienas iš užsienio žvalgybų prioritetų buvo informacijos apie NATO infrastruktūrą, galimą papildomų pajėgumų dislokavimą regione rinkimas. Taip pat buvo domimasi ir

šalies energetikos projektais, buvo renkama informacija apie Lietuvos gynybinę galią, naujos ginkluotės įsigijimus.

1.4. Kibernetinės atakos

2015 m. Lietuvos valstybės institucijų automatizuotų duomenų apdorojimo (toliau – ADA) sistemoms ir tinklams, šalies ypatingos svarbos infrastruktūros objektams, privačiam sektoriui grėsmę kibernetinėje erdvėje kėlė su Rusijos, Kinijos Liaudies Respublikos, Indijos ir Irano valstybėmis susiję ar šių valstybių remiami subjektai. Šie subjektai vykdė informacijos rinkimą (šnipinėjimą), kibernetines atakas (DDoS atakas, vartotojų sąsajų pakeitimus), jėgos ir galimybių demonstravimą, kibernetinę žvalgybą. Pagrindinis tokių veiksmų kibernetinėje erdvėje tikslas – informacijos gavimas, o ne žala tinklui ar institucijos sukompromitavimas.

Rusijos žvalgybos ir saugumo tarnybos, ypač Federalinė saugumo tarnyba ir Gynybos ministerijos struktūriniai padaliniai bei su jais susiję subjektai (*haktivistai*, kriminalinio pasaulio atstovai, patriotiniai įsilaužėliai ir pan.) turi didžiausius kibernetinius pajėgumus rinkti informacijai, trikdyti Lietuvos ADA sistemų ir tinklų funkcionavimą, juos užvaldyti, taip pat tikrinti Lietuvos atsakingų institucijų gebėjimus gintis.

Stebint nuolatinį šnipinėjimo programų modernizavimą, prasiskverbimo į ADA sistemas, tinklus ir galutinius įrenginius metodus ir taktiką (socialinė inžinerija), kitas šių programų charakteristikas ir galimybes, tikėtina, kad užsienio valstybės ir toliau neatsisakys agresyvių veiksmų kibernetinėje erdvėje, stiprės kibernetinės atakos ir kibernetinė žvalgyba, tobulės šnipinėjimo programos. Kibernetinė erdvė išliks viena pagrindinių erdvių, išnaudojamų šnipinėjimui ir veiklai, nukreiptai prieš Lietuvos nacionaliniam saugumui ir šalies gynybinei galiai svarbius ypatingos svarbos infrastruktūros objektus.

Kibernetiniai įsibrovėliai, pasinaudoję neatsakingu ir nerūpestingu informacinių technologijų naudotojų ir administratorių elgesiu ir toliau rinksis taikinius, neturinčius išankstinio perspėjimo, aptikimo sistemų ir reikalingų kibernetinės gynybos įrankių.

1.5. Informacinės atakos

2015 metais svarbiausios informacinių atakų temos buvo Lietuvos ir transatlantinės bendruomenės santykiai su Rusija pastarosios agresijos prieš Ukrainą bei kovos prieš tarptautinį terorizmą kontekste. Formuota nuomonė, kad transatlantinė bendruomenė, pasinaudodama krize Ukrainoje, ėmėsi neadekvačių priemonių Rytų kryptimi, akcentuota, kad ES ekonominės sankcijos prieš Rusiją yra neveiksmingos. Teigta, jog Rusija nekelia grėsmės ir bet kokie bandymai ją izoliuoti ir riboti jos įtaką pasaulyje yra nenaudingi Vakarų valstybėms. ES ir NATO vaizduotos kaip pasenusios, neveiksmingos struktūros. Lietuva pristatyta kaip šių nurodymus aklai vykdanči neatsakinga valstybė.

Nedraugiškų šalių informacinės atakos, propaganda ir minkštoji galia buvo naudojama, siekiant paveikti Lietuvos ir transatlantinės bendruomenės politinius sprendimus, diskredituoti vakarietiškas vertybes ir valstybingumą, skaldyti Lietuvos visuomenę, ypatingai veikiant tautines bendrijas. Lietuva pristatyta kaip skatinanti NATO karinį aktyvumą Baltijos regione, palaikanti ES nepagrįstai taikomas sankcijas, kaltinanti Rusiją, tačiau nematanti Ukrainos nelankstumo įgyvendinant Minsko susitarimus ir blokuojanti Rusijos iniciatyvą aktyviau kovoti su terorizmu Artimuosiuose Rytuose.

Rusijos propagandinė žiniasklaida Lietuvoje prognozavo, kad ES ir Lietuva nesusitvarkys su pabėgėlių migracijos krize, kuri gresia Šengeno zonos žlugimu, teroristų prieglobsčiu ir šalių demografinės sudėties pokyčiais.

2015 m. Rusija platesnės auditorijos pasiekiamumui naudojo interneto naujienų portalus, internetinės žiniasklaidos straipsnių komentavimą, socialinius tinklus, net ir esant sudėtingai ekonominei situacijai, toliau finansavo „Russia Today“, „Rossiya segodnya“, „Sputnik“ veiklą. Tarp Rusijos taikomų minkštosios galios priemonių išskirtina didėjanti šios šalies televizinės produkcijos pasiūla Lietuvoje registruotų ir retransliuojamų televizijos kanalų programų tinkleliuose. Didelė šios produkcijos dalis – filmai, TV serialai, koncertai, publicistinės laidos yra susiję su nostalgijos sovietmečiui, pritarimo dabartinei Rusijos politikai nuostatų bei antivakarietiško nuotaikų formavimu ir stiprinimu.

Kitas, paplitęs ir sistemingai taikomas minkštosios galios elementas – Rusijos kultūros ir meno atstovų gastrolių organizavimas Lietuvoje, išnaudojant tai propagandiniams tikslams. Pastebima, jog rusiško kultūrinio importo pasiūla paprastai padidėja Lietuvos valstybinių švenčių ir kitų svarbių atmintinų datų metu, o gastrolėms pasirenkami Kremliaus politikai atvirai simpatizuojantys atlikėjai, tuo siekiant sumenkinti šių įvykių svarbą, sumažinti dėmesį joms, išprovokuoti vidines diskusijas bei visuomenės susipriešinimą.

Lietuvos piliečių tautinės savimonės, nacionalinio pasididžiavimo žlugdymas pasireiškia ir per pastangas diskredituoti tam tikrus, pirmiausia su pasipriešinimu sovietinei okupacijai susijusius Lietuvos istorijos faktus bei asmenybes.

Dar viena informacinių atakų kryptis 2015 m. buvo skirta sukelti nepasitikėjimą Lietuvos energetinės nepriklausomybės politika, įgyvendintais ir vykdomais strateginiais projektais. Buvo abejojama dėl šių projekto tikslingumo, ekonominio naudingumo, įtikinėjama, kad Lietuvos vartotojui parankiau ilgalaikis bendradarbiavimas su Rusija ir energetinių išteklių importas iš jos.

Kovojant su propaganda Lietuvoje, panaudotos ir teisinės priemonės. Dėl galimo propagandos skleidimo vertintos Lietuvoje transliuojamų televizijų „RTR Planeta“ ir „NTV Mir Lietuva“ laidos, o šių vertinimų pagrindu minėtiems kanalams buvo pritaikyta Lietuvos įstatymuose numatyta atsakomybė už draudžiamos informacijos transliavimą – pirmą kartą ES istorijoje uždrausta retransliuoti rusiško kanalo „RTR Planeta“ programą.

1.6. Euroatlantinės bendrijos iššūkiai

2015 m. pagrindiniais iššūkiais euroatlantinės bendrijos saugumui ir stabilumui išliko besitęsianti Rusijos agresija Rytų Ukrainoje ir Krymo okupavimas, teroristinės grupuotės „Islamo valstybės“ (toliau – ISIL) veikla. Saugumo aplinka susidūrė su destabilizuojančiu ir valstybes nares supriešančiu nelegalios migracijos ir pabėgėlių problemos poveikiu, išaugusių hibridinių grėsmių, ypač prieš NATO, ES ir JAV nukreipta propaganda ES viduje ir jos kaimyninėse šalyse.

Konfliktas Sirijoje iššaukė didžiausią pabėgėlių srautą į Europą per pastaruosius dešimtmečius suvaldymo problemas, keliančias grėsmę Šengeno erdvės stabilumui ir išlikimui bei prisidedančias prie radikalių pažiūrų partijų iškilimo. Kaip nestabilumo faktorius galėtų būti įvardintas ir galimas Jungtinės Karalystės, kaip vienos didžiausių euroatlantinių ryšių stiprumo garantų, pasitraukimas iš ES.

2015 m. Rusija išlaikė nenuspėjamą ir agresyvią karinę laikyseną ir tęsė kryptingus veiksmus skaldyti ES ir NATO vienybę. Išlaikydama kontrolę dalyje Gruzijos, Moldovos ir Ukrainos teritorijų ir toliau remdama separatistų pajėgas Rytų Ukrainoje, Rusija pradėjo dar ir karinę operaciją Sirijoje, pažeisdama daugelį tarptautinių taisyklių ir procedūrų, bei dar labiau kurstydamą įtampą regione. Įtampos pikas pasiektas Turkijai numušus Rusijos karinį lėktuvą, kai šis pažeidė Turkijos oro erdvę.

Kadangi 2015 metais didžiausias tarptautinės visuomenės dėmesys buvo nukreiptas į konfliktą Sirijoje, bei didžiąja dalimi su juo susijusią pabėgėlių krizę, Rusijos – Ukrainos konfliktas palaipsniui įgavo vis daugiau įšaldyto konflikto požymių. Susirūpinimą kelia jam skiriamas mažėjantis tarptautinės bendruomenės dėmesys. Kita vertus, nors Rusija, įsitraukdama į Sirijos konfliktą, tikėjosi gauti derybinį svertą siekiant ES sankcijų Rusijai nutraukimo, tačiau tai neįvyko.

Didėjantis Rusijos agresyvumas kaimyninių ir kitų valstybių atžvilgiu tik dar labiau sustiprino JAV užsiansagažavimo/politinio ir karinio buvimo Rytų Europoje svarbą bei, kartu su kitais sąjungininkais, aktyvų dalyvavimą NATO atgrasymo politikoje. Pažymėtina, kad ES valstybės Rusijos agresijos kontekste vis dar neužtikrino pakankamo gynybos finansavimo. Atotrūkis tarp JAV ir Europos valstybių skiriamų išlaidų gynybai išliko žymus, kaip ir Aljanso priklausomybė nuo JAV pajėgumų.

Nepaisant Rusijos pastangų aštrinti įtampą Vakarų pasaulyje, konfliktas Rytų Ukrainoje sutelkė euroatlantinę bendriją – šalys išlaikė vieningą poziciją Rusijos atžvilgiu ir nuostatą dėl visiško Minsko susitarimų įgyvendinimo kaip sąlygos sankcijų Rusijai nutraukimo svarstymui. Kita vertus, didelio masto iššūkiai, kylantys Europos rytinėje ir pietinėje kaimynystėje, toliau tikrins euroatlantinės bendrijos vieningumo ir integralumo pamatus, taip pat gebėjimą vienu metu spręsti keletą saugumo problemų.

1.7. Tradicinės galios politikos apraiškos

2015 m. tarptautinė Lietuvos padėtis išliko stabili, tačiau nacionalinį jos saugumą toliau neigiamai veikia agresyvi Rusijos užsienio politika, kuria siekiama atkurti po SSRS žlugimo prarastą pasaulinės galybės statusą ir užsitikrinti vieną svarbiausių vaidmenų tarptautinėje politikoje.

Lietuvos narystę NATO Rusija vertina kaip esminę kliūtį jos geopolitiniams tikslams įgyvendinti. Kaip pagrindinis karinių pavojų šaltinis įvardijama NATO ir jo karinės infrastruktūros plėtra, karinių pajėgų dislokavimas, pratybų organizavimas šalia Rusijos arba jos sąjungininkų teritorijų. Šios nuostatos yra pretekstas Rusijai imtis atsakomųjų veiksmų – plėsti karinę infrastruktūrą ir didinti karinį aktyvumą su NATO besiribojančiose teritorijose. Todėl Rusija toliau stiprina karinius pajėgumus Vakarų kryptimi, taip pat Kaliningrado srityje. Čia dislokuotos pajėgos aprūpintos moderniausia priešraketinės gynybos įranga ir ginkluote, Rusijos Baltijos laivynas aprūpinamas naujais kovos laivais, oficialiai paskelbta apie planus reorganizuoti ir sustiprinti europinėje Rusijos dalyje dislokuotus karinius junginius. Nors ES ir sąjungininkų įvestos sankcijos bei kritusi naftos kaina sudavė stiprų smūgį Rusijos ekonomikai, ji toliau didino savo karinį biudžetą, tęsė karinių pajėgų modernizacijos programą ir demonstravo didėjančią galią, rengė milžiniško masto karines pratybas ne tik prie Ukrainos, bet ir prie NATO šalių sienų.

Siekdama sukurti modernias ginkluotąsias pajėgas, Rusija išlaiko pakankamą jų finansavimą. Tebesitęsiančios ekonomikos problemos gali pakoreguoti planus ir priversti mažinti planuotas išlaidas, tačiau tikėtina, kad net gilios ekonomikos krizės sąlygomis RF ginkluotosioms pajėgoms būtų skiriamas didžiausias įmanomas finansavimas.

1.8. Neskaidrūs, nedemokratiniai, kitų valstybių piliečių laisva valia neparemti integraciniai projektai kaimyninėje erdvėje

Rusijos užsienio politikos prioritetai ir veikimo posovietinėje erdvėje principai nesikeitė, itin daug dėmesio buvo skiriama savo kontroliuojamiems politinės-ekonominės ir karinės integracijos procesams, kuriais siekiama apriboti tolesnę NATO ir ES plėtrą ir suformuoti alternatyvų kolektyvinės politinės-ekonominės-karinės sistemos polių.

2015 m. sausio 1 d. įsigaliojusi Eurazijos ekonominės sąjungos (EAES) įkūrimo sutartis esminių pokyčių neįnešė: ji iš esmės tik konsolidavo iki tol buvusius susitarimus, todėl vis dar svarbesnė lieka 2010 m. pradėjusi veikti Muitų sąjunga, kuri savo laiku buvo kokybiškai naujas darinys, aukštesnė integracijos pakopa. Rusijos vidaus ir užsienio politikos interesų įgyvendinimas toliau buvo pagrindinis šį procesą apsprendžiantis veiksnys, tokiu būdu paminant kitų EAES priklausančių valstybių suverenitetą ir nepriklausomybę. Tai tik dar labiau patvirtino, kad Eurazijos ekonominė sąjunga – ne tik ir ne tiek ekonominės integracijos projektas, kiek geopolitinis darinys, kuriuo Rusija siekia konsoliduoti savo įtaką buvusios Sovietų Sąjungos teritorijoje ir sugrąžinti pasidalinimo įtakos sferomis praktiką politinėje, ekonominėje ir karinėje srityse.

Tiek savo dvišaliuose santykiuose su atskiromis EAES priklausančiomis valstybėmis, tiek ir atitinkamuose tarptautiniuose formatuose Lietuva nuosekliai siekė, kad bendradarbiavimas su jomis būtų grindžiamas be trečiųjų šalių primetamos politinės valios, laikantis PPO normų ir kitų tarptautinės teisės principų.

Rusija, būdama sprendimų EAES priėmėja, ES sankcijų kontekste siekia ES-EAES suartėjimo, o jos propaguojamo ekonominės erdvės „nuo Lisabonos iki Vladivostoko“ idėja randa palaikymą tarp kai kurių ES valstybių politikų. 2015 m. pavyko užtikrinti (taip pat ir Lietuvos pastangomis), kad nebūtų skuboto Europos Sąjungos įsitraukimo į santykius su EAES, neišsiaiškinus tikrųjų EAES tikslų, jos teisinį pagrindą ir veikimą, neišgryninus ES interesų jos atžvilgiu.

Politinėje ir saugumo srityse Rusija mėgino išnaudoti Nepriklausomų valstybių sandraugos (toliau – NVS) ir Kolektyvino saugumo sutarties organizacijos (toliau – KSSO) potencialą. Daugelyje NVS valstybių (tarp jų ir Baltarusijoje) esantys Rusijos kariniai objektai naudojami ir kaip Vakarų įtakos sklaidos užkardymo priemonė, ir kaip vietos politinės valdžios lojalumo užtikrinimo priemonė. Be to, Rusija stengiasi plėsti užsienyje esančius savo karinius objektus bei infrastruktūrą. Tai daroma tiek dvišaliu, tiek daugiašaliu KSSO pagrindu.

Pažymėtina, kad iki šiol Rusijos skatinamų integracinių procesų efektyvumas ir gyvybingumas yra ribotas. Rusija daugiau taiko dvišalių santykių politiką, kuri yra efektyvesnė nei siekiant konsensuso su visomis organizacijų narėmis. Be to, gilėjanti Rusijos ekonominė krizė mažina EES ekonominį rentabilumą. Nepaisant to, savo kontroliuojamiems integraciniams procesams Rusija teikia didelę politinę reikšmę, jos gebėjimas plėsti sąjungininkų ratą (esant geopolitinei įtampai su Vakarais) įgyja didesnę politinę ir simbolinę prasmę.

Kompensuodama savanoriškos integracijos patrauklumo stoką, Rusija gali manipuliuoti atskirų šalių saugumo interesais. Neatmestina, kad „integracijos partneriams“ bandant demonstruoti didesnę politinį ir ekonominį savarankiškumą, Rusija gali stiprinti jų spaudimą ekonominėmis, informacinėmis ir karinėmis priemonėmis.

1.9. Pasaulio ekonomikos ir finansų krizės ilgalaikis poveikis šalies ekonominėms galioms

Lietuvos ekonomika yra maža ir atvira, todėl ji priklauso nuo užsienyje vykstančių ekonominių ir politinių procesų - nestiprios ekonominės raidos euro zonoje, krentančios NVS šalių ekonomikos ir kylančių iššūkių pasaulio ūkio raidoje. Labiausiai nepalankų poveikį Lietuvos ekonomikai darytų prastesnė, nei šiuo metu numatoma, ES šalių ekonominė raida. ES kaip regionas yra svarbiausias Lietuvos prekybos partneris. Sumažėjus eksportui į Rusiją, eksportas į ES tapo dar svarbesnis (preliminariai, prekių eksportas į ES 2015 m. sudarė apie 60 % viso Lietuvos prekių eksporto, o 2014 m. - 52 %). Lėtai sprendžiamos struktūrinės problemos, aukštas išsiskolinimo lygis ir tik nedaug mažėjantis nedarbas riboja ūkio plėtrą kai kuriose ES šalyse, o išaugusi imigracija didina neapibrėžtumą dėl ekonominės raidos tvarumo. Tai kelia riziką Lietuvos atvirojo ekonomikos sektoriaus augimui, o kartu ir viso ūkio aktyvumui.

Kaip svarbus rizikos veiksnys įvardytinas neapibrėžtumas dėl prekybos su Rusija. Prognozuojama, kad Rusijos ekonomika 2016 m. toliau kris, o tebemažėjančios naftos kainos šios šalies ekonominę perspektyvą blogina. Lietuvos prekyba su Rusija yra sumažėjusi, be to 90 proc. prekių eksporto, keliaujančio į Rusiją, yra reeksportas, kuris sukuria reikšmingai mažiau pridėtinės vertės nei lietuviškos kilmės prekių eksportas. Dalis vietinės kilmės eksporto jau perorientuota į naujas rinkas ir tikėtina, kad šios tendencijos tęsis. Vertinant ekonomikos sektorius, prekybos su Rusija nuosmukis reikšmingesnį poveikį darė transporto paslaugas teikiančiam sektoriui, nes šių paslaugų eksportas į Rusiją sudarė apie dešimtadalį visų Lietuvoje suteikiamų transporto paslaugų. Tiesa, ir šis sektorius atrado rinkų ir plėtė verslą kitose nei Rusija šalyse, visų pirma - ES.

Lietuvos ir Rusijos finansiniai ryšiai Lietuvai nėra reikšmingi. Tiesioginės užsienio investicijos iš Rusijos į Lietuvą sudaro mažiau nei 1 proc. BVP. Prastesnė, nei laukta, Rusijos ekonominė raida Lietuvos ūkio aktyvumą veiktų ne tik tiesiogiai, bet ir netiesiogiai: nepalankiai veiktų ūkio plėtrą kitose svarbiose Lietuvos prekybos partnerėse - Estijoje, Latvijoje, Lenkijoje.

Vis lėčiau augančios besivystančių šalių, pvz., Kinijos, ekonomikos taip pat gali turėti nepalankų poveikį ūkio perspektyvoms. Preliminariai, 2015 m. Lietuvos prekių eksportas į Kiniją sudarė iki 1 proc. viso prekių eksporto, tad didesnių tiesioginių neigiamų pasekmių neturėtų kilti. Tačiau lėtėjančios besivystančių šalių ekonomikos mažins kitų šalių, svarbių Lietuvos eksporto partnerių, plėtros galimybes, todėl Lietuvos eksportuotojams plėsti prekybą gali būti sunkiau, ypač jei aptariamoms besivystančios ekonomikos augtų mažiau, nei laukiama.

1.10. Nestabilumas regione ir pasaulyje

2015 m. saugumo situacija regione ir pasaulyje išliko įtempta: toliau augo Rusijos imperinės ambicijos, didėjo jos užsienio politikos agresyvumas ir karinės jėgos reikšmė. Nestabilumo židiniai Artimuosiuose Rytuose, visų pirma pilietinis karas Sirijoje, Europoje įtakoją terorizmo grėsmės didėjimą ir sukėlė migracijos krizę.

Rusija siekia atkurti globalios galios statusą, mažinti Vakarų įtaką globaliems procesams. 2015 m. Rusija išlaikė agresyvią retoriką Vakarų atžvilgiu, stengėsi diskredituoti NATO ir ES, skaldyti Vakarų šalių vienybę. Rusija ir toliau siekė kvestionuoti Europos saugumo architektūrą, stengėsi pabrėžti jos „neefektyvumą“, ypač akcentuodama migrantų problemas ir išaugusią terorizmo grėsmę.

Vienas iš Rusijos užsienio politikos prioritetų yra panaikinti tarptautines sankcijas, įvestas po agresijos Ukrainoje. 2015 m. Maskva siekė skaldyti ES vienybę, įvesdama kontr-sankcijas prieš ES, taikydama tiesioginius ir netiesioginius prekybos apribojimus atskiroms ES narėms, siekė plėtoti dvišalius santykius su šalimis, kurios demonstruoja palankesnę požiūrį į Rusiją. Siekdama daryti įtaką ES sprendimams, Rusija ypatingą dėmesį skyrė prorusiškam lobizmui ES ir euroskeptikų konsolidacijai.

2015 m. įsitraukusi į karinį konfliktą Sirijoje Rusija pademonstravo pasiryžimą ginti savo nacionalinius interesus karine jėga. Pateikdama savo veiksmus kaip kovą prieš tarptautinį terorizmą, ji taip pat nori paskatinti NATO, ES ir atskiras jų nares pradėti bendradarbiauti su Rusija, didinti prieštaravimus tarp Aljanso narių, nukreipti Vakarų dėmesį nuo konflikto Ukrainoje. Rusijos karinės pajėgos pažeidinėjo NATO valstybių oro erdvę, buvo provokuojami konfliktai neutraliuose vandenyse. 2015 m. lapkričio 24 d. vienos tokios provokacijos metu Turkijos pajėgos numušė Rusijos karinį orlaivį, tai labai pablogino Rusijos ir Turkijos santykius. Konfliktą Sirijoje ir konfrontaciją su Turkija Rusija aktyviai išnaudojo propagandai.

Dėl nesuderinamų pozicijų Rusija ir Ukraina artimiausioje perspektyvoje negalės išspręsti konflikto diplomatinėmis priemonėmis, išliks didelė karinių veiksmų atsinaujinimo tikimybė.

2016 m. Ukrainoje išliks politinio, ekonominio ir socialinio nestabilumo problema. Konfrontacija tarp valdžios lyderių, oligarchų įtaka sprendimų priėmėjams ir galimi pirmalaikiai parlamento rinkimai stabdys reformų įgyvendinimo ir ekonominės padėties stabilizavimo procesą.

2015 m. Baltarusija neįsitraukė į Rusijos konfliktus su Ukraina ir Turkija. Ukrainos klausimu išlaikė neutralią poziciją, nepripažino Krymo aneksijos, nepalaikė Rusijos įvesto Ukrainos prekių embargo, tuo pačiu pagerino santykius su Vakarais – pasiekė, kad ES sankcijos būtų atšauktos. Kita vertus, Baltarusijos užsienio politikos pokyčiai nevertintini kaip Baltarusijos savarankiškumo Rusijos atžvilgiu ženklai. 2015 m. Baltarusija išliko finansiškai, ekonomiškai ir politiškai priklausoma nuo Rusijos, todėl jos politinės sistemos demokratizavimo ir ekonominės sistemos modernizavimo galimybės bus ribotos. Maskvos ekonominė įtaka Minskui Rusijai suteikia galimybes vykdyti ekonominį spaudimą Lietuvai ir kenkti Lietuvos interesams investicijų, tranzito ir kitose dvišalių santykių su Baltarusija srityse.

Tikėtina, kad 2015 m. rimtą politinę ir ekonominę krizę patirianti Moldovos Respublika 2016 m. balansuos ant geopolitinės pasekmės galinčių turėti politinių permainų ribos. Rusija, pasinaudodama Moldovoje populiariomis prorusiškoms partijomis, sieks kliudyti glaudesniai Moldovos ir Vakarų bendradarbiavimui, bandys Moldovą įtraukti į Maskvos kontroliuojamų tarptautinių organizacijų veiklą.

2015 m. toliau tęsėsi tarptautinėse operacijose dalyvaujančiai Lietuvai aktualūs etniniai ir kariniai konfliktai kai kuriose Šiaurės Afrikos, Vidurio Rytų ir Afrikos regiono valstybėse. Besitęsiantis kariniai konfliktai Sirijoje ir Irake, paaštrėjęs pilietinis karas Jemene, politinio sprendimo dėl valdžios neradimas Libijoje teroristinei organizacijai „Islamo valstybė Irake ir Sirijoje“ (ISIS), siekiančiai destabilizuoti Vidurio Rytų regioną, sudarė sąlygas toliau plėsti savo įtaką ir vykdyti teroristinius išpuolius įvairiose šalyse.

1.11. Tarptautinis terorizmas

Didėjančią ir tiesioginę terorizmo grėsmę ES 2015 m. kėlė islamistinės teroristinės organizacijos „Daesh“ (ISIS) bei su ja konkuruojanti „Al Qaeda“ (AQ). Šios teroristinės organizacijos turi ketinimų ir

pajėgumų vykdyti teroro aktus Europoje – ES ir NATO narės yra prioritetiniai ne tik šių, bet ir kitų islamistinių teroristinių organizacijų taikiniai. Tai parodo 2015 m. lapkričio 13 d. teroro aktai Paryžiuje. „Daesh“ (ISIS) ir AQ nuolatos siekia infiltruoti savo narius į Europą teroristinėms operacijoms vykdyti bei internete aktyviai skatina jas remiančius musulmonus rengti savarankiškus išpuolius.

Islamistinės teroristinės propagandos poveikį didėjančiam islamistinio ekstremizmo aktyvumui Europoje patvirtina Europoje išaiškinti pavienių ekstremistų ir jų grupių planai rengti išpuolius daugelyje ES šalių, verbavimo ir teroristų kituose pasaulio regionuose rėmimo atvejai. Europos žvalgybos tarnyboms pavyko užkirsti kelią ne mažiau nei 10 bandymų įvykdyti panašių į Paryžiaus teroro aktų.

Didėjanti tarptautinio terorizmo grėsmė ES netiesiogiai veikia ir terorizmo situaciją Lietuvoje. Reaguojant į didėjančią terorizmo grėsmę ES, Lietuvoje buvo pakeltas teroro aktų grėsmės lygis iš žemiausio į žemą, sustiprintos žvalgybos tarnybų ir teisėsaugos pastangos kovoti su terorizmu. Valstybės saugumo departamente įkurtas padalinys kovai prieš terorizmą, sustiprinti terorizmo prevencijos veiksmai ir Lietuvos institucijų kovos prieš terorizmą veiksmų koordinavimas.

1.12 Masinio naikinimo ginklų (taip pat jų sudedamųjų dalių ir gamybos technologijų) platinimas

2015 m. buvo toliau siekiama pažangos mažinant masinio naikinimo ginklų, medžiagų ir technologijų platinimo keliamą grėsmę saugumui ir stabilumui pasaulyje. Dalis pasaulio valstybių ir nevyriausybinių (sukarintų) organizacijų ir toliau turi interesų bei siekia įsigyti ir platinti masinio naikinimo ginklus, taip pat ir jų sudedamąsias dalis bei gamybos technologijas. Neveiksmingi tarptautiniai masinio naikinimo ginklų gamybos ir platinimo kontrolės mechanizmai sudaro sąlygas atskiriems masinio naikinimo ginklų komponentams bei jų gamybos technologijoms patekti į trečiųjų šalių rankas ir būti panaudotiems prieš NATO valstybes bei jų partneres.

Lietuva, būdama Jungtinių tautų Saugumo Tarybos nare, aktyviai dalyvavo, siekiant užtikrinti visų rūšių masinio naikinimo ginklų, jų gamyboje naudojamų medžiagų ir technologijų kontrolę ir neplatinimą.

Nors Sirijos deklaruotas cheminis ginklas buvo išvežtas ir sunaikintas ir beveik baigtas susijusios infrastruktūros naikinimas, tačiau liko neatsakyta dalis klausimų apie Sirijos cheminio ginklo programą. Teigiamai vertintinas susitarimas E3+3 su Iranu dėl jo branduolinės programos pažabojimo, sumažinsiąs branduolinio karo grėsmę pasaulyje. Pagal pasirašytą Bendrą visaapimančią veiksmų planą (JCPOA) Irano branduolinė programa bus stebima Tarptautinės atominės energijos agentūros (TATENA) ir tarptautinės bendruomenės.

Šiaurės Korėja, nepaisant JT ST rezoliucijų, kurios ją įpareigoja neplėtoti branduolinės programos bei nevystyti balistinių raketų bandymų, pažeidimų, akivaizdžiai toliau vystė savo branduolinę ir balistinių raketų programą, kas išryškėjo jau 2016 m. pradžioje.

1.13. Tarptautinis organizuotas nusikalstamumas ir kiti tarpvalstybiniai nusikaltimai

Pastaraisiais metais stebima Lietuvoje susikūrusių organizuotų nusikalstamų grupių (toliau – ONG) nusikalstamos veiklos perkėlimo dėl galimybės gauti didesnę pelną į užsienį tendencija. ONG, veikdamos užsienio valstybėse, daugiausiai vykdo stambaus masto turtinio ir ekonominio pobūdžio nusikaltimus: vagystes, akcizais apmokestinamų prekių ir narkotikų kontrabandą.

Neteisėta narkotikų apyvarta. Neteisėtoje narkotikų apyvartoje didėja naujų psichoaktyvių medžiagų rūšių įvairovė, tačiau Lietuvoje tarp vartotojų vis dar dominuoja kanapės ir amfetamino tipo stimuliuojamosios medžiagos. 2015 m. buvo išaiškinti didelio kiekio hašišo gabenimo atvejai, sulaikyta labai didelio kiekio kokaino kontrabanda bei nustatyti 2 metamfetamino gamybos atvejai.

Lietuva išlieka tranzitinė valstybė, per kurią sausumos keliu vežama *narkotinių ir psichotropinių medžiagų kontrabanda* iš Vakarų į Rytų šalis (sintetinės medžiagos ir kokainas), iš Centrinės Azijos valstybių į Vakarų šalis (heroinas), iš Pietų į Šiaurės šalis (hašišas), iš Rytų ir Pietų Azijos į Vakarų šalis (sintetinės medžiagos). Pagrindinės kontrabandos kryptys nepasikeitė. Amfetaminas ir metamfetaminas, pagamintas Lietuvoje, tiekiamas į Skandinaviją (Norvegiją, Švediją, Islandiją). Minėtos narkotinės medžiagos vežamos per Lenkiją, Vokietiją, Daniją arba per Latviją ir Estiją. Išlieka populiarių siųstis narkotinių ir psichotropinių poveikį turinčių medžiagų pašto siuntomis iš Nyderlandų, Ispanijos ar Jungtinės Karalystės.

Neteisėta migracija. Lyginant su 2014 m., užfiksuota 31 proc. mažiau valstybės sienos pažeidimų. Su neteisėta užsieniečių migracija susijęs tik kas trečias–ketvirtas valstybės sienos pažeidimas. Pernai, lyginant su 2014 m., pradėta beveik du kartus daugiau tyrimų dėl neteisėto žmonių gabenimo.

Lietuva išlieka tranzitine valstybe neteisėtiems migrantams mėginant patekti į kitas Europos Sąjungos (toliau – ES) valstybes. Vietnamo, Gruzijos ir iš dalies Afganistano piliečiai sudaro pagrindinę tokių tranzitinių neteisėtų migrantų grupę. 2015 m. prie Lietuvos saugomos ES išorės sienos ar Lietuvos Respublikos teritorijoje sulaikyti bei iš kitų Šengeno erdvės valstybių (paprastai Lenkijos) grąžinti 689 neteisėti migrantai.

2015 m. migrantų krizė Europoje didelės įtakos Lietuvos situacijai neturėjo – buvo sulaikytos 4 irakiečių grupės (iš viso 22 Irako piliečiai), vykstančios iš Lenkijos per Lietuvą link Suomijos. Tačiau vis tiek išlieka rizika, kad plečiantis neteisėtos migracijos mastui Lietuva gali būti labiau paveikta.

Prekyba žmonėmis. Pastaraisiais metais didėja atskleidžiamų prekybos žmonėmis nusikaltimų skaičius ir išlieka šių nusikaltimų formų įvairovė. 2015 m. dauguma atskleistų prekybos žmonėmis nusikaltimų buvo susiję su kitomis – ne seksualinio išnaudojimo – formomis, būtent su priverstiniu įtraukimu į nusikaltimus (vis dažniau – pervežti narkotines medžiagas), priverstinėmis santuokomis ir priverstiniu darbu. 2015 m., lyginant su 2014 m., 170 proc. padaugėjo nukentėjusių vaikų, taip pat padidėjo asmenų, išnaudotų Lietuvoje, skaičius. Remiantis Lietuvoje pradėtų ikiteisminių tyrimų duomenimis, dažniausia tikslo valstybė buvo Jungtinė Karalystė, o dažniausias verbavimo būdas – pokalbis viešojoje vietoje. Pagrindinė priežastis, dėl ko nukentėję asmenys priėmė prekeivių žmonėmis pasiūlymus, buvo jų pažeidžiamumas, kai kuriais atvejais apgaulė bei jų priklausomybė nuo prekeivių žmonėmis.

1.14. Neigiami klimato kaitos padariniai

Dėl klimato kaitos sumažėjusių galimybių kai kuriose pasaulio dalyse apsirūpinti maistu, vandeniu, energetiniais ištekliais, kylančių epidemijų ir ligų išplitimo, didėja socialinio ir ekonominio nestabilumo tikimybė, kyla kariniai konfliktai, kurie verčia gyventojus ieškoti geresnių sąlygų ir migruoti (pvz. Sudano Darfūre, Sirijoje kilę konfliktai yra siejami ir su klimato kaitos padariniais).

Lietuvai, ypačingai pajūrio regionui, taip pat aktualus tiesioginis klimato kaitos poveikis – klimato kaitos padariniais priskiriami Lietuvoje vis dažnėjantys ekstremalūs gamtos reiškiniai: sausras, vėlyvos pavasario šalnos, stiprios liūtys, karščio bangos, didesni pavasario ir rudens potvyniai. Tai neišvengiamai veikia žemės ūkio sektorių bei visuomenės sveikatą. Dėl stiprėjančių vakarų vėjų ir dažnėjančių audrų, taip pat aktyvėja Baltijos jūros pakrantės ardymas ir traukiasi paplūdimiai.

Klimato kaita, kaip grėsmių daugiklis, turės tiek tiesioginį, tiek netiesioginį poveikį mūsų šalies saugumui ir stabilumui, todėl svarbu įvertinti egzistuojantį ryšį tarp klimato kaitos, energetikos, gamtinių išteklių, saugumo ir ekonomikos vystymosi. 2015 m. JT Bendrosios klimato kaitos konvencijos šalių konferencijoje Paryžiuje buvo pasiektas Visuotinis klimato kaitos susitarimas, numatantis teisiškai privalomas klimato kaitos švelninimo pastangas. ES ir jos valstybės narės įsipareigojo bendrai iki 2030 m. 40 proc. sumažinti šiltnamio efektą sukeliančių dujų emisijas. Lietuvai, siekiant įvykdyti tarptautinius klimato kaitos įsipareigojimus, reikės perorientuoti energetikos, transporto ir pramonės sektorius nuo iškastinio kuro vartojimo į mažo anglies dioksido kiekį išskiriančių technologijų diegimą, t. y. užtikrinti savalaikes investicijas ir energetikos, transporto, pramonės sektorių modernizavimą, nes kitu atveju atsilikimas technologijų srityje gali turėti neigiamų pasekmių vystant ekonomiką ir užtikrinant energetinį saugumą.

2. Vidaus rizikos veiksniai, pavojai ir grėsmės

2.1. Netolygi socialinė ir ekonominė raida

Teigiamos ekonomikos tendencijos ir gyventojų pajamų augimas 2015 m. iš dalies švelnino socialinius ir ekonominius raidos skirtumus tarp atskirų gyventojų grupių ir regionų. Spartesniais tempais mažesnes pajamas turinčių gyventojų pajamų lygio augimas, mažino skurdo rizikos gylį. Skurdo rizikos ribai padidėjus 2,6 procento (nuo 235 iki 241 euro), skurdo rizikos gylis sumažėjo nuo 24,8 iki 22,7 proc. Spartesni kaimo gyventojų pajamų augimo tempai, sumažino skurdo rizikos lygio skirtumą tarp miesto ir kaimo 4,5 proc. punkto. Darbo pajamų, ypač minimalaus darbo užmokesčio intensyvesnis didėjimas, sumažino dirbančiųjų skurdo rizikos lygį nuo 9,1 iki 8,3 procento. Atskirų gyventojų grupių, kurių gaunamų pajamų pagrindą sudarė piniginė socialinė parama, skurdo rizikos lygis turėjo tendenciją didėti: vieno suaugusio asmens su vienu ar daugiau vaikų namų ūkių skurdo rizikos lygis išaugo nuo 33,7 iki 34,7 procento, bedarbių – nuo 61 iki 62,6 procento. Maksimalus piniginės socialinės pašalpos dydis suaugusiam asmeniui – 102 eurai ir sudarė tik 42 proc. skurdo rizikos ribos dydžio.

Netolygų teritorinį gyventojų pajamų lygio pasiskirstymą iš esmės lėmė skirtingas kokybiško užimtumo ir nedarbo lygis. Du trečdaliai darbo neturinčių asmenų patiria skurdo riziką. Savivaldybės, pasižyminčios aukštesniu nedarbo lygiu, išsiskiria ir aukštesne piniginių socialinių pašalpų gavėjų dalimi bendrame savivaldybės gyventojų skaičiuje. Lietuvos 5 didžiųjų miestų registruoto nedarbo lygis 2015 m. svyravo nuo 5,7 iki 8,6 procento, socialinės pašalpos gavėjų dalis bendrame miesto gyventojų skaičiuje kito nuo 1,7 iki 4,4 procento. Didžiausią registruoto nedarbo lygį (14,7 – 16,6 proc.) turinčių savivaldybių socialinės pašalpos gavėjų skaičiaus dalis svyravo nuo 7,6 iki 9,2 procento bendro gyventojų skaičiaus.

2015 m. palyginus su 2014 m. ženkliai sumažėjo vidutinis socialinės pašalpos gavėjų skaičius – 21 procentą, nuo 140 iki 111 tūkst. asmenų ir sudarė 3,8 proc. visų Lietuvos gyventojų.

2015 metais šalyje bedarbiai sudarė 8,7 (2014 m. - 9,5 proc.) visų darbingo amžiaus šalies gyventojų. Palyginti lėtas registruotų bedarbių skaičiaus mažėjimas, lyginant su socialinės pašalpos gavėjų skaičiaus mažėjimu ir santykinai dideliu emigrantų skaičiumi, rodo, kad darbo rinkos atsigavimas nepilnai atitinka ekonomikos restruktūrizavimo poreikį.

Gyvenimo lygio skirtumus tarp miesto ir kaimo savivaldybių iš esmės lemia kokybiško užimtumo ir nedarbo lygio skirtumai. Didėjant darbo pajamoms ir atitinkamai nedidinant socialinių išmokų bei socialinės paramos dydžių dėl Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto, valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžeto įsiskolinimų, atsiranda pagrindas didėti gyvenimo lygio skirtumams tarp atskirų gyventojų grupių, kaimo ir miesto bei savivaldybių, nes netolygiai tarp išvardintų gyventojų grupių ar teritorinių vienetų yra pasiskirstę socialinių išmokų gavėjai.

2.2. Korupcija

2015 metais identifikuotos labiausiai korupcijos pažeistos sritys (sektoriai), kuriose korupcijos paplitimas kelia didžiausią grėsmę nacionaliniam saugumui:

Neskaidrūs viešieji pirkimai. Ši sritis išlieka viena rizikingiausių korupciniu požiūriu, didėjantys valstybės sektoriaus įsigyjamų darbų ir paslaugų mastai kartu padidina ir neteisėtų sprendimų šioje srityje riziką ir kiekį. Korupcijos apraiškos fiksuojamos visuose viešųjų pirkimų etapuose - pasirengimo etape, kai suinteresuoti asmenys siekia įtakoti pirkimų planavimą, poreikių nustatymą, kvalifikacinių reikalavimų ar techninės dokumentacijos parengimą. Pirkimo vykdymo etape, kai siekiama įtakoti preliminaros eilės sudarymą, pirkimo būdo parinkimą, pirkimo sutarties sudarymą. Sutarties įgyvendinimo etape siekiama įtakoti darbų ar paslaugų atlikimą, darbų priėmimą, netikslumų ar broko šalinimą ir kt.

Neskaidrus ES paramos administravimas. Kadangi 2014-2020 m. gautina ES parama Lietuvai yra paskutinis tokios apimties finansinis paketas, interesų grupės gali siekti bet kokia kaina gauti finansinę naudą, todėl didėja korupcijos pasireiškimo rizika administruojant ES ir/ar kitokią tarptautinę paramą. Be to, 2014-2020 m. ES struktūrinės paramos įsisavinimo procesas vėluoja, todėl gali trumpėti remiamų projektų įgyvendinimo laikotarpiai. Dėl to suinteresuoti asmenys, siekdami paspartinti paramos gavimo ar jos įsisavinimo procesą gali imtis ir korupcinio pobūdžio neteisėtų veikų.

Neskaidri ūkio subjektų priežiūra ir kontrolė. Neefektyvus ir perdėtas verslo reguliavimas yra vienas iš tolygios ekonomikos plėtros trukdžių. Nors verslo organizacijos vis labiau linkę teigiamai vertinti ūkio subjektus prižiūrinčių inspektorių veiklą, visgi daugelis verslą prižiūrinčių subjektų neturi tikrintinų verslo subjektų atrankos ir prioritetų kriterijų, tikrinimų atrankos procesas nėra pakankamai viešas ir skaidrus. Privatūs juridiniai asmenys tikrinami dažniau nei viešieji juridiniai asmenys.

Taip pat vykdomi užsakomieji – tiksliniai įmonių veiklos patikrinimai, kuriuos, tikėtina, inicijuoja tikrinamos įmonės konkurentai bei kiti suinteresuoti asmenys.

Neskaidri sveikatos apsaugos sritis. Sveikatos apsauga išlieka viena labiausiai korupcijos pažeidžiamų sričių. Europos komisijos kovos su korupcija ataskaitos duomenimis, Lietuvoje net 29 proc. respondentų pažymėjo, kad iš jų buvo tikėtasi arba reikalauta kyšio, iš šios dalies 21 proc. atvejų buvo susijęs būtent su sveikatos priežiūros sektoriumi.

Šiuo metu fiksuojamos naujos tendencijos, kai gydytojai gauna neteisėtą atlygį iš farmacijos kompanijų atstovų už informaciją apie „tinkamus“ pacientus ir proteguojamo vaistinio preparato, tokiems pacientams panaudojimą ir kai farmacijos kompanijų atstovai įtakoja medikus skiriant ar rekomenduojant proteguojamus gamintojo vaistinius preparatus.

Neskaidrus statybų sektorius. Statybų sektorius dėl ilgai trunkančių procedūrų bei dažnai sudėtingo reglamentavimo korupciniu požiūriu išlieka viena iš probleminių verslo sričių. Išlieka tendencija, jog vis dar didelė dalis statybų sektoriaus vertės sukurama šešėlyje, vis dar išlieka nepakankamai aiškios statybą reglamentuojančios procedūros. Ši problema skatina korupcijos pasireiškimo tikimybę šiuose statybų procesuose: statybos leidimų išdavimas; statybos, pažeidžiant išduotame statybų leidime fiksuotą statinio projektą; statinio pripažinimas tinkamu naudoti; statybos saugomoje teritorijoje.

Neskaidri aplinkos apsaugos sritis. Dėl didėjančio atliekų kiekio, didėja ir joms sutvarkyti skiriamų pinigų suma, tuo ši sritis kasmet tampa patrauklesnė verslo struktūroms. Šiuo metu aktualiausios išlieka komunalinių atliekų tvarkymo sritis, pavojingų atliekų sritis, biokuro naudojimo šilumos gamyboje sritis.

Vienos pagrindinių priežasčių lemiančios korupcijos egzistavimą atliekų tvarkymo srityje yra privačių verslo subjektų ar jų asociacijų atstovų ryšiai su politiką šioje srityje formuojančiais asmenimis. Neformalių santykių palaikymas užtikrina atliekamų patikrinimų šališkumą, pažeidimų nefiksavimą, taip pat turimos pažintys sudaro galimybę disponuoti informacija apie konkurentus ir galimai žlugdyti jų verslą.

2.3. Didelė gyventojų emigracija

Lietuvos gyventojai yra vieni iš aktyviausiai besinaudojantys Europos Sąjungoje įtvirtinta laisvo asmens judėjimo teise. 2015 m. šia teise pasinaudojo didesnis Lietuvos piliečių skaičius nei 2014 metais. Iš Lietuvos emigravo 46,5 tūkst. asmenų ir, palyginus su 2014 m., emigravusių asmenų skaičius padidėjo 26,9 proc. Į Lietuvą 2015 m. imigravo 23,6 tūkst. asmenų ir, palyginus su 2014 m., imigrantų skaičius sumažėjo 2,7 procento. Aktyvesnis emigracijos proceso, lyginant su imigracijos procesu, intensyvėjimas Lietuvos gyventojų skaičių sumažino 22,8 tūkst. asmenų, tarp kurių didžiausią dalį sudarė darbingo amžiaus nuo 20 iki 49 metų asmenys. Jų dalis tarp visų išvykusių asmenų sudarė 73 procentus, sulaukusių 65 ir vyresnių asmenų dalis tarp visų išvykusiųjų sudarė tik 1 procentą. Minėta vyresnio amžiaus gyventojų grupė bendrame Lietuvos gyventojų skaičiuje sudaro 19 procentų.

Iš Lietuvos išvykę asmenys į priimančiosios šalies biudžetą ir socialinės apsaugos sistemą sumoka daugiau mokesčių nei gauna socialinių išmokų, nes išvykusiųjų didžiąją dalį sudaro darbingo amžiaus asmenys. Lietuva negalėtų būti priskiriama prie valstybių narių, gaunančių naudą dėl laisvo piliečių judėjimo, ypač žvelgiant į perspektyvą, nes ekonominė emigracija intensyvina Lietuvos visuomenės senėjimo procesą, kuris savo ruožtu mažina darbo jėgos potencialą, silpnina valstybės konkurencingumą ir didina išlaidų poreikį socialinei apsaugai.

2.4 Nepakankamas gynybos srities finansavimas

2015 m. buvo toliau sėkmingai įgyvendinamas 2014 m. kovo 29 d pasirašytas Lietuvos politinių partijų susitarimas dėl 2014–2020 m. Lietuvos Respublikos užsienio, saugumo ir gynybos politikos strateginių gairių, kuriuo įsipareigota kasmet nuosekliai didinti lėšas krašto apsaugai, kad 2020 m. jos

pasiektų 2 proc. šalies BVP. 2015 m. gynybos biudžetas padidintas 32 proc. Sparčiausias gynybos biudžeto augimo tempas tarp visų NATO valstybių leido Lietuvai 2015 m. pakilti iš priešpaskutinės vietos į 17. 2015 m. Lietuva taip pat pasiekė gynybos išlaidų proporcijas pagal NATO standartus – išlaidos personalui neviršijo 50 proc. gynybos biudžeto, modernizacijai buvo skiriama ne mažiau kaip 20 proc.

2.5. Politinis radikalizmas ir ekstremizmas

Islamistinių teroristų surengti teroro aktai Europoje, dramatiškai išaugęs migrantų į Europą srautas, islamistinės teroristinės propagandos sklaida internete, išsiskiriančios ES šalių narių pozicijos dėl pabėgėlių problemos sprendimo būdų, politiniai, ekonominiai ir socialiniai Europos Sąjungai kylantys iššūkiai, ūkio augimo problemos sukuria palankią terpę antieuropiniams judėjimams ir radikalioms politinėms partijoms plisti. Šie procesai formuoja neigiamą saugumo klimata, išbando Europos projekto ir euroatlantinio ryšio patvarumą.

2015 m. didelį poveikį dešiniojo ekstremizmo ideologijų rėmėjams padarė Europos pabėgėlių krizė. Kova prieš prieglobsčio prašytojų perkėlimą pagal sutartas kvotas tapo pagrindine Lietuvos dešiniųjų radikalų veiklos kryptimi. Antrojoje metų pusėje buvo surengtos kelios protesto akcijos, kurios didesnio visuomenės dėmesio nesulaukė.

Lietuvos kraštutinių kairiųjų judėjimo nariai 2015 m. aktyviai įsitraukė į protesto akcijų prieš privalomosios karo tarnybos organizavimą, buvo surengti vandalizmo aktai, nukreipti prieš valstybės imigracijos politiką. Buvo gauta duomenų ir apie pavienių Lietuvos pilietybę turinčių kairiojo ekstremizmo ideologijų rėmėjų dalyvavimą susirėmimuose su teisėtvarkos pareigūnais Vakarų Europos valstybėse.

2.6 Ekonomikos ir ūkio pažeidžiamumas

Lietuvos ekonomikos pažeidžiamumą įtakoja šios išorės ir vidaus rizikos:

Lietuvos priklausomybė nuo elektros importo iš trečiųjų šalių, elektros sistemos dažnio ir rezervų reguliavimas iš Rusijos kol kas dar kelia iššūkius energetiniam saugumui. Lietuvos įsipareigojimai, įgyvendinant ES klimato ir kaitos paketo 2030 tikslus, reikalauja atitinkamų investicijų į energetikos sektorių, kas atitinkamai turi finansinę išraišką elektros gamybos kainoje. Lygių konkuravimo sąlygų su trečiosiomis šalimis nebuvimas turi įtakos investicijų į elektros gamybą atsiperkamumui bei gaminamos elektros kainai, kadangi trečiosioms šalims nekeliami tokie pat griežti aplinkosauginiai reikalavimai, neišspręstas trečiųjų šalių eksporto monopolijų klausimas, kas sudaro sąlygas joms konkuruoti žemesniais kaštais. Dėl šios priežasties elektros importas iš trečiųjų šalių tampa patrauklesnis nei investicijos į vietinę gamybą, kas didina šalies pažeidžiamumą nuo išorės veiksnių, t. y. priklausomybę nuo importo.

Išoriniai apribojimai transporto ir logistikos paslaugų sektoriui. 2015 m. išliko būtinybė ieškoti alternatyvių transporto ir logistikos paslaugų sektoriaus rinkų po to, kai Rusija ir Baltarusija toliau griežtino savo teisinę aplinką, reguliuojančią užsienio vežėjų veiklą, ir kurios įgyvendinimas apsunkino Lietuvoje registruotų krovininių automobilių patekimą į šių šalių teritoriją ir tranzitą per jas. Kinijai įvardinus Lietuvą Kinijos krovinių srautų paskirstymo centru Rytų Europoje, Lietuvai atsiveria galimybės žymiai padidinti krovinių srautus, jeigu atitinkamai bus įgyvendinami infrastruktūros plėtros

projektai, pritrauktos potencialios investicijos, diversifikuojami bendradarbiavimo projektai bei tarptautinė konkurencinė aplinka kaimyninėse šalyse.

Neigiami eksporto paklausos pokyčiai. Lietuvos atvirumas užsienio prekybai yra didelis, todėl neigiami eksporto paklausos pokyčiai įtakoja šalies ekonomikos raidą, privatačiojo sektoriaus galimybes gražinti skolą ir finansų sistemos stabilumą. 2015 m. vienos didžiausių Lietuvos eksporto partnerių, Rusijos, ekonomika turėjo sunkumų, mažiau, nei tikėtasi, augo pasaulio ekonomika. Tikėtina, kad dėl prastos išorinės ūkio aplinkos blogėtų ir Lietuvos privatačiojo sektoriaus finansinė padėtis, nors šalies įmonės jau prisitaikė prie pasikeitusios ekonominės aplinkos.

Šiaurės Europos šalių bankai tebėra didžiausi bankų rinkos dalyviai Lietuvoje, todėl išlieka *rizikų, kylančių iš patronuojančiųjų bankų veiklos, svarba*. Aukštos nekilnojamojo turto kainos ir didelis privataus sektoriaus įsiskolinimo lygis Šiaurės Europos šalyse gali turėti neigiamą poveikį šių šalių finansų sistemos stabilumui, o tai gali turėti įtakos ir Lietuvoje veikiantiems bankams, kurių ištekliai gali būti panaudoti patronuojančiųjų bankų problemoms spręsti. Šias rizikas mažina palanki Šiaurės Europos šalių bankų finansinė būklė, mažėjantys Lietuvos bankų finansiniai įsipareigojimai patronuojantiems bankams, ES valstybėse narėse pastaraisiais metais sugriežtinti prudenciniai reikalavimai (pagal Kapitalo reikalavimų direktyvą ir reglamentą) sukurtas naujas bankų pertvarkymo režimas (pagal Bankų gaivinimo ir pertvarkymo direktyvą), harmonizuoti indėlininkų teises užtikrinantys ir pasitikėjimą finansų sistema didinantys indėlių draudimo reikalavimai (pagal Indėlių garantijų sistemų direktyvą).

Investicijos į didesnės rizikos finansinį ir nekilnojamąjį turtą. Besitęsianti mažų palūkanų normų aplinka didina investuotojų norimą prisiimti riziką ir gali lemti kai kurių turto rūšių perversinimą. Gražai iš investicijų į nedidelės rizikos finansines priemones išliekant mažai, stiprėja tiek profesionalių investuotojų, tiek namų ūkių paskatos investuoti į didesnės rizikos finansinį ar nekilnojamąjį turtą. Be to, neprofesionalūs rinkos dalyviai gali tinkamai neįvertinti palūkanų normų padidėjimo rizikos imdami naujas paskolas. Kita vertus, mažėjanti bankų finansavimosi kaina, atsigaunantis paskolų portfelio augimas ir sumažėjusios privatačiojo sektoriaus skolos tvarkymo išlaidos mažina finansų sistemos jautrumą šioms rizikoms.

Mažėjanti grąža už nedidelės rizikos finansinio turto laikymą. Dėl pastaraisiais metais didžiųjų pasaulio centrinių bankų vykdytos skatinamosios pinigų politikos grąža už nedidelės rizikos finansinio turto laikymą mažėjo, todėl investuotojai, vaikydamiesi pelningumo, turėjo prisiimti daugiau rizikos investuodami į mažiau likvidžias finansines priemones. Kita vertus, pinigų politikos griežtinimas JAV, nerimas dėl Kinijos ekonomikos būklės ir kritusios žaliavų kainos rodo, kad staigaus rizikos priedų pakilimo tikimybė pastaruoju metu yra padidėjusi.

Nusikaltimų virtualiojoje erdvėje keliama rizika. Dėl sparčios elektroninių paslaugų plėtos nusikaltimų virtualiojoje erdvėje keliama rizika tampa vis svarbesnė ir Lietuvoje veikiantiems bankams. Finansų institucijos yra atsakingos už didelių finansinių išteklių srautų valdymą, tad tampa patraukliu kibernetinių nusikaltėlių, siekiančių pasisavinti šiuos išteklius ar turėti finansinės naudos iš sutrikdyto paslaugų teikimo, taikiniu. Jei jiems pavyktų sukompromituoti finansų įstaigų informacinių technologijų sistemų vientisumą ir perimti jų valdomą informaciją, jos patirtų ne tik tiesiogiai su tuo susijusių

nuostolių, bet ir žalą reputacijai: klientai gali prarasti pasitikėjimą jomis ir suskubti atsiimti laikomus indėlius.

Kredito unijų sektorius tebėra jautrus rizikai, nors jų turimos vertybinių popierių pozicijos sumažėjo. Kai kuriose kitose unijose šios investicijos tebesiekia daugiau nei pusę viso jų turto, todėl galima teigti, kad investicijos į vertybinius popierius tebėra tokių kredito unijų pagrindinė veikla. Tikėtina, kad didelės pozicijas į vertybinius popierius turintis kredito unijų sektorius obligacijoms staiga nuvertėjus patirtų nuostolių.

Daugumos savivaldos institucijų finansinė padėtis per metus nepagerėjo. Finansų valdymas vykdytas neefektyviai, o pateiktos finansinės ataskaitos yra itin prastos kokybės. Jei savivaldos institucijų finansinė būklė imtų sparčiai blogėti, investuotojai gali pradėti vertinti Lietuvos viešojo sektoriaus skolą kaip rizikingesnę, o tai lemtų skolinimosi sąnaudų padidėjimą Lietuvai. Nors savivaldos institucijų pradelsti mokėjimai šiek tiek sumažėjo, bendram finansinių įsipareigojimų, kuriuos sudaro skola ir mokėtinos sumos, lygiui mažėti neleido didėjusi skola.

Neproporcingas ne bankų teikiamų vartojimo kreditų augimas daro mažesnių pajamų namų ūkių pažeidžiamesnius dėl neigiamų finansų ar ekonomikos sukrėtimų. Šiuo metu daugiau nei 90 dienų pradelsti ne bankų suteikti vartojimo kreditai sudaro beveik ketvirtadalį viso šių kreditų portfelio. Tokią reikšmingą pradelstų vartojimo kreditų dalį gali lemti ir nepakankamas rizikos įvertinimas.

2.7 Nusikalstamumas ir šešėlinė ekonomika

Nusikalstamos veikos. 2015 m. Lietuvoje užregistruota 12,7 proc. mažiau nusikalstamų veikų negu 2014 m. Šiam mažėjimui įtakos turėjo Baudžiamojo kodekso pakeitimai, padidinę padarytos žalos dydį, nuo kurio kyla baudžiamoji atsakomybė. Pernai išaugo užregistruotų nužudymų ir sunkių sveikatos sutrikdymų skaičius, nors ankstesniais metais buvo stebimos šių nusikaltimų mažėjimo tendencijos. Toliau mažėja užregistruotų plėšimų ir viešose vietose padaromų nusikalstamų veikų.

Dėl migracijos Lietuvoje daugėja ir ateityje daugės skirtingos rasės, tautybės, religijos ir kitakalbių asmenų. Visuomenė taps įvairesnė, bet gali formuotis ir atskiros etninės grupės. Galimos ksenofobijos, diskriminacijos ir rasizmo apraiškos, tarp jų ir smurto atvejai.

Nusikaltimai finansų sistemai. 2015 m. didžiausios nesumokėtų mokesčių sumos išaiškintos ir pradėta daugiausia ikiteisminių tyrimų šiose ekonominės veiklos srityse: prekyboje (naftos produktais, naudotais automobiliais, metalais, plataus vartojimo prekėmis), statybos ir remonto darbų, paslaugų ir reklamos srityse. Vis dažniau susiduriama su gerai organizuotais ir tarptautiniu mastu veikiančiais asmenimis. Nusikaltimus darantys asmenys vis išradingiau naudojami sparčių ryšių, didelio judrumo ir skubių finansinių sandorių galimybėmis. Mokestinių sukčiavimų tendencijos nesikeičia: siekiant apgaule susigražinti ar išvengti pridėtinės vertės mokesčio ir kitų mokesčių, dirbtinai didinamos įmonių sąnaudos, naudojantis fiktyviai įsteigtomis ar užsienyje registruotomis įmonėmis, arba nuslepiama tikroji apyvarta; lėšos išgryninamos per labdaros, paramos fondus ar kitas ne pelno organizacijas. Iš viso per 2015 metus nustatyta 48 mln. eurų papildomai mokėtino pridėtinės vertės mokesčio.

Tabako gaminių kontrabanda ir neteisėta apyvarta, užima nemažą Lietuvos Respublikos šešėlinės ekonomikos dalį. 2015 metais pradėti 89 ikiteisminiai tyrimai dėl tabako gaminių kontrabandos ir (ar) neteisėto disponavimo jais, iš viso sulaikyta daugiau kaip 2019 mln. vnt. kontrabandinių cigarečių.

Vis dar sulaikoma santykinai didelė cigarečių, pažymėtų Baltarusijos Respublikos nustatyto pavyzdžio banderolėmis, dalis.

2.8. Įslaptintos informacijos netekimas ir (ar) atskleidimas

2015 m. išliko rizika pakenkti tarnybos ar valstybės interesams neteisėtai atskleidžiant ar prarandant įslaptintą informaciją dėl ADA sistemų ir tinklų apsaugos, įslaptintos informacijos administravimo, fizinės apsaugos reikalavimų nesilaikymo ir dėl personalo pažeidžiamumo.

Kita vertus, dauguma paslapčių subjektų nesinaudoja Valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymo suteiktomis teisėmis priimti sprendimus dėl disponuojamos įslaptintos informacijos, kuri tapo neaktuali, ir kurios tolimesnis saugojimas yra netikslingas, sunaikinimo. Dėl šios priežasties paslapčių subjektai kaupia didelius kiekius įslaptintos informacijos, kurios saugumui užtikrinti reikalinga skirti papildomus finansinius resursus. Dideli įslaptintos informacijos kiekiai didina įslaptintos informacijos atskleidimo ar praradimo riziką bei sąlygoja problemas, su kuriomis paslapčių subjektai susidurtų, Lietuvoje paskelbus karo padėtį ar įvykus ekstremaliai situacijai, kuomet reikėtų tokią informaciją evakuoti arba sunaikinti per trumpą laiką.

2.9 Visuomenės sveikatos būklės blogėjimas

Lėtinės neinfekcinės ligos, kraujotakos sistemos ligos, piktybiniai navikai, cukrinis diabetas kartu su išorinėmis mirties priežastimis sudaro didžiausią Lietuvos gyventojų mirtingumo dalį. Vidutinės būsimo gyvenimo trukmės rodikliai tiek Lietuvoje, tiek daugelyje ES valstybių narių didėja, tačiau Eurostato duomenimis, iki 2010 metų didėjęs tiek Lietuvos vyrų, tiek moterų sveikų gyvenimo metų rodiklis sumažėjo.

Šalyje nemažėja sveikatos būklės skirtumai tarp vyrų ir moterų, miesto ir kaimo gyvenamųjų vietovių gyventojų, skirtingą išsilavinimą turinčių žmonių. Lietuvoje išsilavinę gyventojai gyvena sveikiau ir ilgiau, o žemesnį išsilavinimą turinčių asmenų sveikata yra santykinai prastesnė.

Vienas iš svarbiausių rodiklių, atspindintis visuomenės psichikos sveikatos būklę, yra savižudybių skaičius, pagal šį rodiklį Lietuva vis dar gerokai viršija ES vidurkį ir yra paskutinėje vietoje iš 28 ES šalių.

Lietuva vis dar išlieka tarp pirmaujančių šalių pagal alkoholinių gėrimų suvartojimą. Tyrimų rezultatai nesikeičia jau daugelį metų, o kai kurie rodikliai krypsta neigiama linkme.

Tuberkuliozė (toliau – TB) Lietuvoje išlieka aktualia šiuolaikinės visuomenės sveikatos ir socialinės sistemos problema. Europos ligų prevencijos ir kontrolės centras Lietuvą kartu su Latvija, Estija, Rumunija, Bulgarija ir Portugalija priskiria prie didelio TB paplitimo šalių. Lietuva taip pat priskiriama 27 pasaulio šalių grupei, kuriose yra didelis daugeliui vaistų atsparios TB paplitimas. TB – ne tik medicininė, o didžiąja dalimi – socialinė problema. Nevienodą TB paplitimą lemia daugybė priežasčių: nedarbo lygis, nevienodas socialinių problemų sprendimas, bei kiti rizikos faktoriai tokie kaip alkoholio vartojimas, rūkymas, nepakankama mityba.

Dėl mažėjančio gimstamumo šalies gyventojų struktūra kinta senėjimo link. Dėl gyventojų populiacijos senėjimo didėja lėtinių neinfekcinių ligų lyginamasis svoris šalies gyventojų sergamumo ir mirtingumo struktūroje ir atitinkamai didėja šiems sveikatos sutrikimams gydyti ir ligonių slaugai reikalingų žmogiškųjų ir finansinių išteklių poreikis.

2.10. Valstybės lygio gamtinio, techninio, ekologinio ar socialinio pobūdžio ekstremaliosios situacijos

2015 m. šalyje užregistruoti 773 ekstremalieji įvykiai, 1 valstybės lygio (dėl epizootijos – afrikinio kiaulių maro) ir 4 savivaldybės lygio ekstremaliosios situacijos (dėl pavojaus nekilnojamajai kultūros vertybei, dėl stichinės sausros, dėl epizootijos ir dėl pavojingos cheminės medžiagos žemės paviršiuje). Afrikinio kiaulių maro protrūkių skaičius pernai išaugo.

Didžiąją ekstremaliųjų įvykių dalį (82 proc.) sudarė pavojingi radiniai, kurių kenksmingumas, tinkamai ir laiku sureagavus, buvo pašalintas ir jie žalos nepadarė.

II. NACIONALINIO SAUGUMO POLITIKOS ĮGYVENDINIMO PRIORITETAIR UŽDAVINIAI

3. Užsienio ir gynybos politika

3.1 Aktyvi ir atsakinga narystė NATO

Lietuva ir toliau siekė, kad būtų sklandžiai įgyvendinti NATO šalių vadovų susitikimo Velse sprendimai dėl Aljanso atsako į grėsmes iš Rytų ir Pietų bei saugumo stiprinimo priemonės. Kaip prioritetas buvo nuolat akcentuojamas kolektyvinės gynybos ir atgrasymo stiprinimas. Kartu aktyviai keltas Baltijos regiono saugumo ir apginamumo klausimas.

Lietuva rėmė praktinių saugumo stiprinimo priemonių įgyvendinimą, aktyviai dalyvavo rengiant naujus Baltijos regiono gynybos planus. Siekiant užtikrinti patikimą kolektyvinės gynybos ir atgrasymo įgyvendinimą, akcentuotas poreikis siųsti didesnes sąjungininkų pajėgas į Lietuvą, išlaikyti sustiprintą NATO oro policijos misiją Lietuvoje, parengti atnaujintus ir realistiškus Baltijos regiono gynybos planus, tobulinti NATO sprendimų priėmimo procedūras. Priešraketinės gynybos srityje NATO buvo susitarta dėl esminių dokumentų (susijusių su infrastruktūra, operaciniais pajėgumais, politinių gairių gynybos planavimui ir kt.). Siekiant visapusiško atsako į grėsmes, buvo akcentuojamas vieningos ir efektyvios strateginės komunikacijos poreikis, raginta stiprinti bendradarbiavimą informacinio, energetinio ir kibernetinio saugumo klausimais tam panaudojant NATO kompetencijų centrus Baltijos šalyse.

Prisidėdama prie tarptautinio saugumo ir stabilumo stiprinimo Lietuva dalyvavo NATO operacijose ir misijose, skyrė karinius vienetus ir karius budėti NATO greitojo reagavimo pajėgose (angl. NATO NRF), o kartu su Latvija ir Estija bendromis pastangomis 2016 m. budėjimui sukomplektavo ir parengė bataliono dydžio vienetą.

Partnerysčių stiprinimas yra vieni iš svarbiausių NATO instrumentų siekiant plėsti saugumo ir stabilumo erdvę. Todėl Lietuva parėmė pasiūlymą pakviesti Juodkalniją narystei Aljanse. Lietuva nuosekliai rėmė ir remia Aljanso santykių su Suomija bei Švedija gilinimą, kviesdama šias šalis labiau įsitraukti į NATO veiklą, siekiant atsakyti į Rusijos veiksmus ir užtikrinti saugumą Baltijos jūros regione.

Lietuva toliau aktyviai rėmė Ukrainą ir Gruziją NATO, siekiant, kad Aljansas tesėtų savo pažadus dėl narystės Ukrainai ir Gruzijai. Lietuva nuolat ragina sąjungininkus išlaikyti paramą Ukrainai tebesitęsiančios agresijos akivaizdoje.

Buvo siekiama išlaikyti ir sustiprinti Lietuvos indėlį į Aljanso veiklą energetinio saugumo ir kibernetinės gynybos srityse. 2015 m. intensyviai bendradarbiauta siekiant pritraukti naujas nares į Lietuvoje veikiančią NATO Energetinio saugumo kompetencijos centrą. Apie prisijungimą prie jo pranešė Čekija, buvo sudarytos reikiamos teisinės sąlygos į centrą deleguoti JAV atstovą.

Plėtota savarankiškos ir kolektyvinės gynybos poreikius atitinkanti mobilizacijos sistema ir priimančiosios šalies paramos sistema, taip pat ir transporto infrastruktūra, kuri sudarytų sąlygas greitai ir sklandžiai dislokuoti sąjungininkų pajėgas Lietuvoje ir joms judėti šalies teritorijoje.

Lietuva buvo aktyvi NATO transporto grupių veikloje, pristatydama savo transporto ir logistikos paslaugų sektoriaus ir infrastruktūros potencialą sąjungininkams ir siekdama dalyvauti NATO vykdomoms operacijoms formuojamose logistikos grandinėse.

3.2. Aktyvi ir atsakinga narystė ES

2015 m. Lietuvos ES darbotvarkėje dominavo migracijos, kovos su terorizmu, energetikos klausimai, užtikrintas deramas dėmesys ES Rytų partnerystei – vienam iš Lietuvos užsienio politikos prioritetų.

Aktyviai dalyvauta formuojant ir įgyvendinant ES Rytų partnerystės politiką, siekta konsoliduoti ES paramą Ukrainai, Gruzijai ir Moldovai vykdant reformas, kovojant su ekonominiais, socialiniais ir saugumo iššūkiais. Lietuva taip pat aktyviai prisidėjo prie Europos Sąjungos politikos Baltarusijos atžvilgiu peržiūros, pasiūlydama atsižvelgti į politinių kalinių paleidimą ir suspenduoti ES ribojamąsias priemones Baltarusijos piliečiams ir įmonėms.

Nuosekliai dalyvauta formuojant ES politiką visais santykių su Rusija klausimais, o jos agresijos prieš Ukrainą kontekste siekta išsaugoti ir pratęsti sankcijų taikymą.

Rengiant ES globalios užsienio ir saugumo politikos strategijos projektą, Lietuva aktyviai dalyvavo konsultacijų procese, siekta, kad joje būtų numatytos galimos bendradarbiavimo/integracijos perspektyvos Rytų partnerėms, o sustiprinta išorės sienų apsauga, ES-NATO ir ES-JAV bendradarbiavimas būtų įvardinti kaip prioritetinės kryptys.

Lietuvos iniciatyva ES darbotvarkėje aktualizuotas strateginės komunikacijos klausimas, kviečiantis ES institucijas imtis konkrečių veiksmų stiprinant ES informacinį saugumą ir piliečių atsparumą propagandai. Lietuvos iniciatyvą parėmus kitoms ES narėms, Europos išorės veiksmų tarnyboje (EIVT) buvo įkurta ES Rytų strateginės komunikacijos grupė, patvirtintas ES strateginės komunikacijos veiksmų planas.

Įgyvendindama priisiimtus ES įsipareigojimus ir laikantis EVT įtvirtinto savanoriškumo principo, Lietuva pritarė 1035 užsieniečių, kuriems reikia prieglobsčio, perkėlimui į Lietuvą iš ES valstybių narių ir 70 užsieniečių perkėlimui į Lietuvą iš trečiųjų šalių iki 2017 m. gruodžio 31 d.

Be efektyvios išorinių sienų apsaugos kyla grėsmė Šengeno erdvės išsaugojimui. Lietuva aktyviai prisidėjo, kad EVT bei Teisingumo ir vidaus reikalų tarybos išvadose būtų akcentuota ES išorės sienų saugumo stiprinimo svarba.

Kovos su terorizmu klausimu Lietuva nuosekliai pasisakė už kuo skubesnį efektyvios ES keleivio duomenų įrašo (PNR) direktyvos su veiksminga duomenų apsaugos garantija priėmimo.

Lietuva aktyviai dalyvavo ES vystomojo bendradarbiavimo politikos formavimo procese, toliau nuosekliai rėmė ES plėtros politiką. Dalyvaudama ES Energetinės sąjungos kūrimo, Lietuva kėlė

aktuales ir strategiškai svarbius aspektus – sustiprinti šalių tarpusavio solidarumą krizių atvejais, užbaigti vieningos ES energetikos rinkos kūrimą, diversifikuoti energijos tiekimo šaltinius, kalbėti vienu balsu su trečiosiomis šalimis.

Pavyko pasiekti, kad Lietuvos energetinio saugumo interesai būtų atspindėti ES dokumentuose. 2015 m. kovo mėn. EVT išvadose buvo pažymėta Baltijos valstybių sinchronizacijos su kontinentiniais Europos tinklais projekto svarba, siekiant ES didinti energetinį saugumą.

2015 m. lapkričio mėn. patvirtintoje Europos Komisijos ataskaitoje dėl pažangos kuriant ES Energetikos sąjungą paminėta NordBalt ir LitPolLink I elektros jungčių svarba, Klaipėdos SGD terminalo vaidmuo, pirmąkart sukuriant tiekimo diversifikaciją Baltijos dujų rinkoje, pasveikintas susitarimas dėl Lietuvos-Lenkijos dujų jungties (GIPL) bei dar kartą pažymėtas Baltijos valstybių susitarimas dėl sinchronizacijos su KET.

Buvo telkta ir formuota bendra ES pozicija trečiųjų šalių atžvilgiu dėl dujotiekio NordStream II projekto, branduolinės saugos stiprinimo trečiosiose šalyse ESBO Ministrų susitikime 2015 m. gruodžio mėn., taip pat ši tema įtraukta į ES Rytų partnerystės programos prioritetus.

3.3. Dvišalių ir daugiašalių santykių stiprinimas

Bendradarbiavimas su JAV. Buvo tęsiamas aktyvus bendradarbiavimas, siekiant stiprinti transatlantinę ryšį ir skatinant tolesnį JAV įsitraukimą į Lietuvos saugumo užtikrinimą. Įgyvendinant Europos saugumo užtikrinimo iniciatyvą su JAV buvo parengtas ir suderintas susitarimo tekstas, apibūrinantis JAV pajėgų buvimą Lietuvoje. Šis dokumentas sudarė sąlygas JAV pajėgoms iš anksto dislokuoti ir laikyti Lietuvoje karinę techniką, ginkluotę ir įrangą, vykdyti JAV finansuojamus Lietuvos kariuomenės infrastruktūros gerinimo darbus.

2015 m. buvo nuosekliai siekta sprendimų dėl JAV gamtinių dujų eksporto liberalizavimo, kas leistų išplėsti dujų tiekėjų pasirinkimą, teigiamai įtakotų dujų kainą bei prisidėtų prie regioninės Baltijos šalių dujų rinkos kūrimo.

Su JAV administracija ir kompanijomis toliau aktyviai bendradarbiauta siekiant išnaudoti NATO ISAF tranzitui į/iš Afganistano iki 2014 m. pabaigos sėkmingai veikusį „Šiaurinio kelio“ maršrutą, einantį per Klaipėdos jūrų uostą kariniams ir komerciniams tikslams.

Per 2015–2016 m. suplanuota JAV investicijų į Lietuvos karinę infrastruktūrą už 13 mln. JAV dolerių, taip pat už 33 mln. JAV dolerių bus įsigyjama žvalgybinės ir ryšio įrangos.

Bendradarbiavimas su Šiaurės ir Baltijos šalimis. Glaudus Baltijos šalių regioninis bendradarbiavimas tradiciškai vyko per Baltijos Ministrų Tarybą ir Baltijos Asamblėją. Lietuva, 2015 metais pirmininkaudama šioms tarpvyriausybinių ir tarpparlamentinio bendradarbiavimo institucijoms, daug dėmesio skyrė regiono saugumo užtikrinimo priemonių ir NATO Parengties veiksmų plano įgyvendinimui kartu su Estija ir Latvija bei kitais NATO sąjungininkais.

Bendradarbiavimas Šiaurės ir Baltijos šalių (NB8) formate, taip pat intensyvūs kontaktai su atskiromis iš šių šalių toliau nestokojo Lietuvos dėmesio. NB8 bendradarbiavimo prioritetai – energetinis saugumas, Rytų partnerystė, Ukraina ir strateginė komunikacija – buvo ypač aktualūs ir svarbūs Lietuvai, todėl buvo aktyviai dalyvaujama regioninio bendradarbiavimo darbotvarkėje ieškant sprendimų, gilinančių regiono integraciją ir saugumą.

Lietuva yra suinterasuota kuo glaudesniu ir gilesniu bendradarbiavimu Šiaurės šalių gynybinio bendradarbiavimo NORDEFCO formate. 2015 m. pasirašyti Šiaurės ir Baltijos šalių paramos programos steigimo dokumentai (ketinimų deklaracija). Programos tikslas yra skirti pajėgumus NATO, ES ir JT plėtojamos ir įgyvendinamos gynybinių gebėjimų stiprinimo iniciatyvoms, kurios yra platesnių taikos palaikymo, krizių valdymo ir tarptautinių operacijų dalys. Pagal šią programą yra teikiama pagalba Gruzijai ir Ukrainai.

Siekama sustiprinti Šiaurės ir Baltijos šalių bendradarbiavimą tokiose srityse kaip hibridinės grėsmės, kibernetinis saugumas, bendros pratybos ir operacijos, ginkluotės modernizavimas ir įsigijimas, dalyvavimas Šiaurės-Baltijos paramos programoje bei kitose srityse.

Šiaurės šalys priėmė sprendimą įtraukti Baltijos valstybes į tarp Šiaurės šalių šiuo metu diegiamą saugios komunikacijos sistemą. Tapus šios sistemos dalimi, bus įmanomi įslaptinti skubūs telefoniniai pokalbiai, bei kitos komunikacijos tarp Šiaurės ir Baltijos šalių ministrų, kariuomenės vadų ir kitų padalinių vadų esant tokiam poreikiui. Ypatingai tai aktualu keičiantis informacija su ne NATO šalimis – Švedija ir Suomija.

Nors 2015 m. pradžioje buvo pasiekti Baltijos šalių politiniai ir techniniai sutarimai dėl elektros sistemų sinchronizacijos su Kontinentinės Europos Tinklais per Lenkiją, pastaruoju metu pastebimas šio proceso sulėtėjimas, pradėti nagrinėti alternatyvūs sinchronizacijos scenarijai per Šiaurės šalis arba Baltijos šalims veikiant salos režimu.

Vyko derybos dėl efektyvesnio ES 3-čiojo energetikos paketo įgyvendinimo dujų sektoriuje ir regiono dujų projektų sujungimo bendrai dujų rinkai (panaudojant Lietuvos SGDT, GIPL, Inčukalnio dujų saugyklą Latvijoje bei užtikrinant prieigą prie Latvijos dujų infrastruktūros).

Lietuvos integracijai į ES transporto tinklus ypač svarbus bendrų Baltijos šalių projektų *RailBaltica* ir *ViaBaltica* įgyvendinimas. Ypatingai daug pastangų dėta, pasinaudojant ES parama ir numatant nacionalinio finansavimo dalį, užtikrinti tolesnę transporto sistemos plėtrą, siekti pažangos šių projektų įgyvendinime, taip pat modernizuoti Klaipėdos uostą.

Bendradarbiavimas su Lenkija. Karinis bendradarbiavimas su Lenkija yra viena iš svarbiausių mūsų valstybės gynybos stiprinimo sričių. Buvo bendradarbiaujama priešlėktuvinės gynybos srityje, pradėtos konsultacijos tarp trijų Baltijos šalių ir Lenkijos dėl vidutinio nuotolio priešlėktuvinės gynybos sistemos kūrimo.

Lietuvos kariuomenė tęsė trumpojo nuotolio priešlėktuvinės sistemos GROM komponentų įsigijimą iš Lenkijos. Baltijos šalių Oro policijos misijoje Lenkija su savo naikintuvais dalyvavo jau 6-tą kartą.

Lietuvos Karinės jūrų pajėgos kartu su Lenkijos laivais dalyvavo bendrose paieškos ir gelbėjimo bei teršalų jūroje likvidavimo pratybose. Toliau buvo tęsiamas bendradarbiavimas tarp Lietuvos ir Lenkijos sausumos pajėgų.

Diskusijose tiek su ankstesnės, tiek su naujai išrinktos Lenkijos valdžios politikais ir pareigūnais, tartasi dėl galimybių kartu stiprinti saugumą regione, vystyti bendrus energetikos ir transporto projektus, intensyvuoti verslo ryšius bei padėti Rytų partnerėms artėti prie Europos Sąjungos ir NATO.

Pasiektas finansavimo susitarimas dėl Lietuvos-Lenkijos dujų jungties GIPL.

Bendradarbiavimas su Vokietija. Vokietija yra viena svarbiausių Lietuvos partnerių Europos Sąjungoje ir NATO. Ji jau 8 kartus dalyvavo NATO oro policijos misijoje Baltijos valstybėse, o jos rotacinės pajėgos ir karinė technika dalyvavo pratybose Lietuvoje. Vokietija paskutiniu metu svariai prisideda prie Lietuvos gynybinio pajėgumo didinimo. 2015 metais buvo palaikomi aktyvūs ryšiai daugelyje su saugumu susijusių sričių, buvo reguliariai keičiamasi įvairaus lygio vizitais. Vokietija aktyviai dalyvauja įgyvendinat NATO Parengties veiksmų planą.

Bendradarbiavimas su Ukraina, Moldova, Gruzija. 2015 m. buvo teikiama dvišalė ir konsoliduota tarptautinė parama šioms trims šalims įgyvendinti su ES pasirašytus Asociacijos susitarimus ir iš jų kylančias reformas. Sėkmingas Asociacijos susitarimų įgyvendinimas ir toliau išlieka bene didžiausiu artimiausių metų iššūkiu. Jį įveikti bus galima tik užsitikrinus stiprią asocijuotų Rytų partnerystės valstybių vyriausybių politinę valią vykdyti būtinas reformas ir jų visuomenių paramą joms, kartu reikšmingai sustiprinus ES institucijų ir ES valstybių narių įsitraukimą per finansinę paramą, ekspertinę, techninę pagalbą ir kitas priemones.

2015 m. Lietuvos ambasada Ukrainoje pradėjo vykdyti NATO kontaktinės ambasados funkcijas.

Bendradarbiavimu su Ukraina ir Moldova siekta įtvirtinti šių šalių pasirinktą europinį vektorių: surengti dvišalių eurointegracinių komisijų posėdžiai Lietuvoje, Lietuvos ir Ukrainos politikos direktorių konsultacijos Kijeve ir Vilniuje, organizuotas Ukrainos viceministrų, kuruojančių eurointegracinius klausimus, vizitas į Lietuvą.

Lietuvos valstybinių institucijų skiriama parama Ukrainai 2015 m. buvo apie 1,64 mln. EUR, iš viso Lietuvos parama Ukrainai 2014-2015 m. siekė 2,64 mln. EUR.

Lietuva JAV Gynybos departamento kvietimu prisijungė prie jungtinės Ukrainos-JAV komisijos, kurios tikslas – stiprinti bendradarbiavimą su Ukraina saugumo ir gynybos srityje. Sutartį dėl LITPOLUKRBRIG brigados ratifikavo Lietuvos, Lenkijos, Ukrainos parlamentai, pasirašytas techninis susitarimas dėl brigados veikimo principų. Buvo pradėtas formuoti brigados štabas, susitarta surengti bendras štabo pratybas.

2015 m. pasirašyta atnaujinta Chartija dėl Europinės ir Euroatlantinės integracijos, kurioje atspindimi Gruzijos pasiekimai euroatlantinėje ir europinėje integracijoje: Lietuva, atsižvelgiama į Gruzijos pažangą, įsipareigojo teikti jai paramą, įgyvendinant bevizio režimo siekimą. Lietuva taip pat remia Gruziją, šaliai įgyvendinant išsamų priemonių paketą, suteiktą Gruzijai NATO viršūnių susitikime Velse. 2015 m. Europos Komisija paskelbė galutines ataskaitas dėl Ukrainos ir Gruzijos pažangos, atveriant kelią faktiniam ES vizų režimo panaikinimui jau 2016 metais.

Įvertinant Rusijos taikomas ribojančias priemones transporto srityje kai kurių šalių atžvilgiu, yra itin svarbus alternatyvių maršrutų suradimas ir įgyvendinimas. Todėl didėja konteinerinio traukinio „Vikingas“, kuriame be Lietuvos dalyvauja Baltarusijos, Ukrainos, Bulgarijos, Moldovos, Gruzijos ir Turkijos geležinkelių bendrovės, domisi Rumunijos, Azerbaidžano, Kazachstano, Skandinavijos įmonės, reikšmė. Šiam projektui 2015 m. buvo skirta papildomo dėmesio.

Santykiai su Rusija ir Baltarusija. Lietuvos dvišaliai santykiai su Rusija 2015 m. ir toliau buvo didele dalimi apspręsti jos agresijos prieš Ukrainą nulemtos santykių su Vakarais įtampos ir grėsmės tarptautiniam saugumui bei stabilumui.

Lietuva išlieka atvira geriems ir abipuse pagarba grįstiems kaimyniniams santykiams su Rusija ir siekianti abipusiai naudingo bendradarbiavimo daugelyje sričių, kurį bus galima pasiekti Rusijai nutraukus savo agresiją kaimyninių valstybių atžvilgiu ir laikantis tarptautinės teisės normų ir principų.

Šiuo metu Rusijos energetinė politika yra nukreipta prieš Lietuvos pilnavertę integraciją į ES ir jos Energetinę Sąjungą. Tam tikslui yra naudojami energetiniai ištekliai (dujos, nafta, elektros energija), tiekimo keliai (naujų dujotiekių statyba) ir branduolinės energetikos projektai.

Lietuvos ir Švedijos elektros tilto *NordBalt* tiesimas bei laivybą į Klaipėdos uostą 2015 m. buvo trikdomi Rusijos karinio laivyno pratybų Baltijos jūroje, Lietuvos išskirtinėje ekonominėje zonoje, todėl buvo pareikštas Lietuvos, ir bendras Lietuvos-Švedijos protestas prieš tokius Rusijos nesuderintus veiksmus jūroje. Šie įvykiai suaktualino poreikį stiprinti ypatingos svarbos infrastruktūros apsaugą bei tarptautinį reglamentavimą išskirtinėse ekonominėse zonose.

Nepaisant Lietuvos pastangų ir abipusiai naudingų interesų, Rusija toliau vykdė krovinių srautų perorientavimo iš Baltijos šalių uostų į savo šiaurinius uostus politiką, griežtino federalinius įstatymus ir kitą teisinę bazę, reguliuojančią užsienio vežėjų veiklą, inicijavo federalinių kelių mokesčio įvedimą kelių transporto priemonėms (taip pažeidžiant ir dvišalę 1992 m. Lietuvos-Rusijos sutartį dėl bendradarbiavimo principų ir tarpusavio santykių sąlygų transporto srityje). Atsižvelgiant į susidariusią situaciją, 2015 m. gruodžio 9 d. LR Vyriausybė priėmė nutarimą per Lietuvos teritoriją krovinius vežantiems RF vežėjams nuo gruodžio 21 d. įvesti kelių naudotojo mokestį.

Su Baltarusija 2015 m. Lietuva bendradarbiavo transporto, prekybos, kultūros, teisinės pagalbos srityse, palaikė politinius kontaktus, teikė vystomąją pagalbą Baltarusijos pilietinei visuomenei, rėmė Europos Humanitarinio universiteto veiklą Vilniuje. Lietuva aktyviai prisidėjo prie ES politikos Baltarusijos atžvilgiu peržiūros – atsižvelgusi į Baltarusijos sprendimą paleisti politinius kalinius, ES suspendavo sankcijas Baltarusijai iki 2016 m. vasario 29 d.

Visuose formatuose Lietuva kėlė Baltarusijos Astravo AE problematiką, Lietuvos vežėjų patiriamus sunkumus Baltarusijoje, Susitarimo dėl vietinio eismo per sieną įgyvendinimo, pagalbos sulaikytiems Lietuvos piliečiams suteikimo ir kitus aktualius klausimus. Baltarusijoje Lietuvos vežėjai taip pat susidūrė su problemomis jos institucijoms skirtingai interpretuojant šalies įsipareigojimus dėl vidinių pervežimų traktavimo pagal tarptautinius ir dvišalius susitarimus. Tai neigiamai paveikė Lietuvos ekonominį bendradarbiavimą tiek su Rusija, tiek su Baltarusija.

Lietuva toliau stiprino ryšius ir bendradarbiavimą su Rusijos, Baltarusijos, Ukrainos, kitų kaimyninių šalių pilietinės visuomenės atstovais.

3.4. Veikla tarptautinėse organizacijose

2015 m. Lietuva daugiašaliuose formatuose JT, ESBO, ET aktyviai prisidėjo prie tarptautinės bendruomenės pastangų stiprinant taiką, demokratiją ir saugumą, užtikrinant žmogaus teises. Buvo tęsiamas intensyvus darbas Jungtinių Tautų Saugumo Taryboje (JTST).

Tarptautinių organizacijų (ES, JT, TATENA, ESBO) lygiu Lietuva aktyviai kėlė branduolinės saugos kaimynystėje problemas, taip pat ir vandens saugumo klausimą, kuris yra aktualus šalims,

naudojančioms bendrai priklausančius ir sieną peržengiančius vandens išteklius įvairiems projektams, įskaitant energetikos ir, pirmiausia, branduolinės energetikos projektams.

Lietuva nuo 2008 m. nuolat kelia paskandinto cheminio ginklo grėsmės (pirmiausia –Baltijos jūroje) klausimą įvairiose tarptautinėse organizacijose ir formatuose.

Jungtinės Tautos (JT). Lietuvos buvimas nenuolatine JT Saugumo Tarybos (ST) nare 2014-2015 m. sudarė sąlygas dalyvauti sprendžiant esminius Pasaulinio taikos ir saugumo klausimus.

2015 m. gegužės mėn. Lietuva antrą kartą pirmininkavo JT ST. Lietuvos prioritetiniai klausimai JT ST buvo: Ukrainos klausimo ST darbotvarkėje išlaikymas, migracija, žmogaus teisių užtikrinimas bei tarptautinės teisės įsipareigojimų įgyvendinimas, mažieji ir šaulių ginklai, civilių ir ypatingai žurnalistų apsauga konfliktuose, kova su terorizmu, efektyvus sankcijų Jemene ir CAR įgyvendinimas.

Lietuva antrus metus pirmininkavo Kovos su terorizmu komitetui bei Jemeno 2140 ir Centrinės Afrikos Respublikos 2127 sankcijų komitetams. Buvo nuosekliai diegiami nauji komitetų darbo metodai, siekta didesnio komitetų darbo skaidrumo, atvirumo, ST pagalbinių komitetų ir darbo grupių efektyvumo didinimo, glaudaus bendradarbiavimo su sankcionuota šalimi ir tos šalies kaimyninėmis bei regiono valstybėmis, regioninėmis organizacijomis. Lietuva ragino atkreipti didesnę dėmesį į paramos teikimą valstybėms, jų gebėjimų stiprinimą sankcijų įgyvendinimo klausimais.

2015-2019 laikotarpiui Lietuva yra išrinkta į UNESCO Vykdomąją Tarybą, kur yra pasiruošusi toliau aktyviai dirbti žmogaus teisių apsaugos okupuotose Ukrainos teritorijose, žurnalistų apsaugos ir kitais prioritetiniais klausimais.

Europos saugumo ir bendradarbiavimo organizacija (ESBO). Tęsdama aktyvią veiklą organizacijoje Lietuva daug dėmesio skyrė Krymo okupacijos klausimo išlaikymui ESBO politinėje darbotvarkėje, nuosekliai keltas klausimas dėl žmogaus teisių pažeidimų Krymo pusiasalyje, raginant kurti tarptautinį žmogaus teisių padėties stebėjimo mechanizmą. Lietuva nuosekliai pasisakė už būtinybę tęsti darbą „iššaldytų“ konfliktų klausimu ir suaktyvinti įstrigusius derybų procesus. Bendrų Lietuvos ir kitų regiono valstybių pastangų dėka į ESBO politinę darbotvarkę buvo įtraukta kovos su valstybine propaganda tema, kuriai tolesnį dėmesį numato skirti 2016 m. organizacijai pirmininkaujanti Vokietija.

2015 m. Lietuvos ekspertai taip pat dalyvavo ESBO rinkimų stebėjimo misijose Baltarusijoje (Prezidento rinkimai) ir Ukrainoje (vietos rinkimai). Praėjusiais metais darbą sėkmingai tęsė Lietuvos diplomatas, nuo 2014 m. einantis ESBO projektų koordinatoriaus Ukrainoje pareigas.

ESBO formate 2015 metais daug dėmesio skirta vandens saugumo klausimams, ypač dėl vandens naudojimo stambiems infrastruktūros projektams, kaip pvz., atominėms elektrinėms aušinti, kai yra galimas tarpvalstybinis sienas peržengiantis tokio naudojimo poveikis.

Tarptautinė atominės energijos agentūra (TATENA). 2015 m. buvo išlaikytas TATENA ir jos vadovų dėmesys Lietuvos kaimynystėje statomų atominių elektrinių saugos ir jų atsparumo testų pagal ES metodologiją taikymo klausimais.

Buvo atkreiptas tarptautinės bendruomenės dėmesys į branduolinės saugos bei radioaktyvių atliekų ir panaudoto kuro tvarkymo problematiką Lietuvos kaimynystėje vykdomuose atominių elektrinių statybos projektuose. Lietuvos iniciatyva buvo priimtos Jungtinės konvencijos šalių rekomendacijos dėl panaudoto kuro tvarkymo Baltarusijos ir Rusijos AE projektuose. Lietuva ir toliau ragino Baltarusiją ir

Rusiją aktyviau bendradarbiauti su TATENA ir artimiausiu metu pasikviesti TATENA misiją, kuri įvertintų aikštelių AE statybai pasirinkimą ir atsparumą išorės veiksniams.

3.5. Aktyvus dalyvavimas stiprinant tarptautinį saugumą ir stabilumą

Lietuva buvo aktyvi įgyvendinant ES Bendrosios saugumo ir gynybos politikos (BSGP) priemones dalyvaudama tarptautinėse misijose: ES Policijos misijoje Afganistane, ES Monitoringo misijoje Gruzijoje, ES Teisės viršenybės misijoje Kosove, ES BSGP mokymų misijoje Malyje. Siekiant suvaldyti migracijos krizę, Lietuva prisidėjo prie ES karinės operacijos Viduržemio jūroje kovai su nelegaliu žmonių gabenimu, taip pat dalyvavo Indijos vandenyne vykstančioje ES operacijoje „ATALANTA“, skirtoje kovai su piratavimu ir ginkluotais plėšimais jūroje.

2015 m. buvo sustiprintos ES BSGP misijos Ukrainoje ir Gruzijoje, o jų vadovais paskirti Lietuvos atstovai. 16 Lietuvos deleguotų atstovų dalyvavo 4 civilinėse ES misijose: ES patariamojoje misijoje Ukrainoje, ES stebėsenos misijoje Gruzijoje. Remdama Rytų partnerystės šalių bendradarbiavimą su ES bendros gynybos ir saugumo klausimais, Lietuva padeda Ukrainai, Moldovai, Gruzijai pasirengti dalyvauti BSGP misijose.

Deleguodama pareigūnus į JT misijas Liberijoje ir Kipre, Lietuva išlaikė savo indėlį Jungtinių Tautų taikos palaikymo misijose.

3.6. Kompetencijos ir galimybių atstovauti Lietuvos Respublikos interesams didinimas

2015 m. toliau buvo siekiama stiprinti kokybišką atstovavimą Lietuvos interesams ES institucijose, nuolat palaikomi formalūs ir neformalūs kontaktai su tarptautinių ir ES institucijų pareigūnais, atsakingais už personalo ir mokymų klausimus, siekiant prisidėti prie Lietuvos Respublikos piliečių, ypač kandidatuojančių į aukšto ir vidurinio lygio pareigybes tarptautinėse ir ES institucijose, įsidarbinimo Lietuvos valstybei svarbiose ir jų kvalifikaciją atitinkančiose srityse. Tuo tikslu buvo tobulinama kvalifikacija komunikacijos įgūdžių stiprinimo ir kompetencijų ugdymo, diplomatinio atstovavimo gebėjimų ugdymo mokymai.

Gynybinių pajėgumų stiprinimas, mobilizacinės sistemos plėtra, pilietinės visuomenės stiprinimas aptarti Vyriausybės ataskaitos bendrojoje dalyje. Informacija pateikta LR Vyriausybės 2015 m. ataskaitos XX dalyje „Krašto gynyba ir nacionalinis saugumas“, taip pat skyriuje apie Krašto apsaugos sistemos plėtros programos vykdymą.

4. Vidaus saugumo užtikrinimo politika

4.1 Ilgalaikių nacionalinį saugumą stiprinančių programų vykdymas

Krašto apsaugos sistemos plėtros programa.

Krašto apsaugos sistemos plėtros 2014–2023 m. programoje, patvirtintoje 2013 m. gruodžio 19 d., numatyti keturi ilgalaikiai prioritetai: 1. sausumos karinių vienetų kovinių pajėgumų stiprinimas; 2. rezervo rengimas; 3. oro erdvės stebėjimo, kontrolės ir gynybos sistemos plėtojimas; 4. vadovavimo ir valdymo sistemos tobulinimas ir saugaus informacijos perdavimo reikalingu laiku užtikrinimas. Įgyvendinant šiuos prioritetus, 2015 m. buvo pasiekti šie rezultatai:

1. *Stiprinant sausumos karinių vienetų kovinius pajėgumus*, 2015 m. buvo priimti sprendimai dėl Lietuvos kariuomenės struktūros pertvarkos. Pagrindiniai pokyčiai numatyti reorganizuojant Sausumos

pajėgas: nuo 2016 m. pertvarkoma Mechanizuotoji pėstininkų brigada „Geležinis Vilkas“ ir įkuriama nauja Motorizuotoji pėstininkų brigada „Žemaitija“.

Didėjant kariuomenės modernizacijos biudžetui, pagrindinis dėmesys skirtas Sausumos pajėgų kovinei galiai atkurti ir stiprinti. 2015 m. su Vokietija pasirašyta sutartis dėl 155 mm savaeigės artilerijos sistemų PZH 2000 įsigijimo. Valstybės gynimo taryboje priimtas sprendimas dėl pėstininkų kovos mašinų modelio ir pradėtos pėstininkų kovos mašinų „Boxer“ įsigijimo procedūros, pasirašyta sutartis dėl sunkvežimių įsigijimo, pasinaudojant JAV paramos fondu pradėtas bepiločių orlaivių ir universalių naktinio matymo monokuliarių įsigijimas. Vyko parengiamieji darbai dėl šarvuotų daugiafunkcinių žvalgybos visureigių įsigijimo.

Buvo tęsiamas 120 mm savaeigių minosvaidžių sistemų modernizavimas; gauta transporto priemonių partija iš Nyderlandų; gauti prieštankinės sistemos JAVELIN paleidėjai ir raketos; Tęstas aukšto dažnio ir labai aukšto dažnio radijo ryšio priemonių įsigijimas; Įsigyta individualių kario apsaugos priemonių: kevlariniai šalmai, šarvinės liemenės, individualios cheminės, biologinės, radiologinės ir branduolinės apsaugos priemonės. Buvo toliau atstatomas Lietuvos kariuomenės šaudmenų rezervas.

Gerinant kovinio rengimo sąlygas, buvo vykdoma Pabradės ir Gaižiūnų teritorijų plėtra, Pabradės poligone užbaigtas I miestelio „Mūšis mieste“ statybų etapas, įsigytos simuliacinės sistemos ir treniruokliai.

Siekiant paspartinti Sausumos pajėgų komplektavimą, 2015 m. kovo 19 d. Seimas priėmė sprendimą atnaujinti nuolatinę privalomąją pradinę karo tarnybą (toliau – NPPKT) pašaukiant 3000 karo prievolininkų.

2. *Rezervo rengimas.* NPPKT atnaujinimas prisidėjo ir prie spartesnio parengtojo rezervo formavimo. Baigę 9 mėn. trukmės NPPKT, tačiau nepasirašę profesinės karo tarnybos sutarties karo prievolininkai bus įtraukiami į parengtąjį rezervą.

Aktyviojo rezervo (karių savanorių) skaičius 2015 m., lyginant su 2014 m. išaugo 122 (iki 4578). 2015 m. 6 KASP pėstininkų kuopos budėjo Taikos meto užduočių operacinėse pajėgose, 18 Nekinetinių operacijų kuopos karių budėjo NATO greitojo reagavimo pajėgų sudėtyje, 3 KASP štabo kariai – ES Šiaurės šalių kovinės grupės sudėtyje. 2015 m. KASP tęsė bendradarbiavimą su Latvijos ir Estijos savanorių pajėgomis, JAV Pensilvanijos nacionaline gvardija (toliau – PANG) – KASP pėstininkų būrio dydžio vienetas dalyvavo bendrose su PANG lauko taktikos pratybose JAV.

Jaunesniųjų karininkų vadų rengimo kursuose buvo rengiami iš viso 398 (17 proc. daugiau negu 2014 m.) jaunuoliai.

Organizuojant parengtojo rezervo kartotinį rengimą į pratybas pašaukti 167 parengtojo rezervo kariai. 2015 m. balandžio 23 d. organizuotos vienos dienos trukmės LK mobilizacijos sistemos patikrinimo pratybos – į įsteigtus 4 šaukimo punktus buvo pakviesta 1000 LK parengtojo personalo rezervo karių (atvyko daugiau kaip 50 proc. karių).

3. *Plėtojant oro erdvės stebėjimo, kontrolės ir gynybos sistemą,* toliau tęstas 2014 m. pradėtas oro gynybos sistemų RBS-70 modernizavimas (2015 m. modernizuota apie 30 proc. turimų sistemų). Pagal 2014 m. pasirašytą sutartį buvo gaunamos trumpojo nuotolio nešiojamųjų oro erdvės gynybos sistemos GROM.

Tęstas Nacionalinės oro erdvės stebėjimo ir kontrolės sistemos tobulinimas: pradėtas dviejų radiolokacinių postų statyba, pradėtos vėjo jėgainių poveikiui kompensuoti skirtų radarų įsigijimo procedūros, diegiama „žemė–oras“ balso radijo ryšio su orlaiviais sistema.

4. *Tobulinant vadovavimo ir valdymo sistemą*, buvo vertinama esama Lietuvos kariuomenės vadovavimo ir valdymo sistema, nustatytos tobulintinos sritys ir inicijuoti procesai, reikalingi šios sistemos tobulinimui. Prioriteto tvarka nuspręsta tobulinti Valstybės gynybos strateginės ir Ginkluotųjų pajėgų vadaviečių struktūras ir didinti jų funkcionalumą.

Atsižvelgiant į saugumo aplinkos pokyčius ir naujas gynybos finansavimo prielaidas, inicijuotas ilgalaikės Krašto apsaugos sistemos plėtros programos atnaujinimas.

Viešojo saugumo plėtros 2015–2025 metų programa.

Nacionalinė nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programa (neteko galios nuo 2015 m. liepos 1 d.) 2015 m. buvo įgyvendinama dviem prioritetinėmis kryptimis – nusikaltimų prevencijos ir kontrolės sistemos tobulinimas ir kovos su prekyba žmonėmis stiprinimas.

Vykdydamos nusikaltimų prevenciją, policijos įstaigos savarankiškai arba kartu su socialiniais partneriais įgyvendino įvairias prevencines bei vaikų užimtumo programas ir organizavo prevencinius renginius (konkursus, viktorinas, atvirų durų dienas, daiktų žymėjimus, policijos ir bendruomenės susitikimus, šventes ir kita), skatino saugios kaimynystės iniciatyvas, bendradarbiavo su Saugios kaimynystės grupių asociacija. 2015 m. įsteigtos naujos 244 saugios kaimynystės grupės ir metų pabaigoje veikė iš viso 2076 tokios grupės.

Siekiant pabrėžti nusikalstamų veikų prevencijos svarbą ir skatinti projektų, kuriais siekiama užkirsti kelią nusikaltimams ir kitiems teisės pažeidimams, rengimą ir vykdymą, organizuotas dešimtas nacionalinis nusikaltimų ir kitų teisės pažeidimų prevencijos projektų (programų) konkursas, kurio tema buvo „Elektroniniai nusikaltimai ir patyčios internetu“, ir paskatinti geriausių projektų (programų) rengėjai. Policijos pareigūnams bei savivaldybių darbuotojams organizuoti jau pakartotiniai nusikaltimų prevencijos programų rengimo ir efektyvumo vertinimo, nusikalstamumo kontrolės stiprinimo mokymai.

Siekiant mažinti riziką pakartotinai nusikalsti, organizuotas profesinis mokymas 35 Marijampolės pataisos namų nuteistiesiems. Vykdamą prevencinę priemonę „Teistų asmenų priežiūra“, kartu su policijos pareigūnais ir Vaiko teisių apsaugos tarnybos atstovais aplankyti 5327 probacijos tarnybų prižiūrimi asmenys.

Stiprinant pareigūnų gebėjimus vykdyti prekybos žmonėmis prevenciją, viešosios policijos pareigūnams organizuoti 8 mokymai „Prekybos žmonėmis prevencija“. Teritorinių darbo biržų specialistams surengti mokymai „Nukentėjusiųjų nuo prekybos žmonėmis grąžinimas į darbo rinką“.

Siekiant užtikrinti kompleksinę pagalbą nukentėjusiesiems nuo prekybos žmonėmis ir priverstinės prostitucijos ir jų teisių apsaugą, 43,3 tūkst. eurų pernai skirta finansuoti penkiems konkurso būdu atrinktiems nevyriausybinų organizacijų projektams, kuriuose numatyta socialinė pagalba nukentėjusiems asmenims ir jų grąžinimas į visuomenę ir darbo rinką. Įgyvendinant šiuos projektus, kompleksinė pagalba suteikta 139 asmenims, rengti užsiėmimai rizikos grupės asmenims, švietėjiška informacija viešinta socialiniuose tinkluose, teiktos konsultacijos telefonu. Lietuvos Respublikos konsuliniai pareigūnai pagalbą suteikė 12 nustatytų prekybos žmonėmis aukų.

Parengta ir Seimo patvirtinta Viešojo saugumo plėtros 2015–2025 metų programa (įsigaliojo nuo 2015 m. liepos 1 d.). Siekiant įgyvendinti šios programos nuostatas, parengtas Viešojo saugumo plėtros 2015–2025 m. programos tarpinstitucinio veiklos plano projektas ir vidaus reikalų ministro įsakymu sudaryta Tarpžinybinė komisija programos įgyvendinimo ir veiksmingumo stebėsenai atlikti.

Viešojo saugumo plėtros 2015–2025 metų programoje užsibrėžtus tikslus ir uždavinius padės įgyvendinti Lietuvai skiriama 2014–2020 metų Europos Sąjungos finansinė parama: 2015 m. Europos Komisija patvirtino nacionalines Vidaus saugumo fondo (numatyta 196 mln. eurų parama) bei Prieglobsčio, migracijos ir integracijos fondo (numatyta 9,6 mln. eurų parama) programas. 2015 m. patvirtinti šių programų įgyvendinimo veiksmų planai, pagal kuriuos rengiami ir įgyvendinami projektai, skirti išorės sienų apsaugai ir nelegalios migracijos kontrolei, kovai su tarpvalstybiniu, sunkiu ir organizuotu nusikalstamumu, nusikaltimais elektroninėje erdvėje, terorizmu.

Nacionalinė kovos su korupcija programa.

Programa buvo baigta įgyvendinti 2015 metais. Programos tikslų pasiekimo įvertinimui buvo nustatyti 37 rezultatų kriterijai, daugiau nei 70 proc. jų pavyko pasiekti.

Taip pat iš 111 Programos įgyvendinimo priemonių plano priemonių iki 2014 m. gruodžio 31 d. buvo įgyvendintos 96 priemonės, iš dalies įgyvendinta – 13 priemonių, neįgyvendintos – 2 priemonės.

2015 m. buvo parengta ir Lietuvos Respublikos Seimo patvirtinta Lietuvos Respublikos nacionalinė kovos su korupcija 2015 – 2025 metų programa. Jos paskirtis – užtikrinti ilgalaikę, veiksmingą ir kryptingą korupcijos prevencijos ir kontrolės sistemą Lietuvoje. Programa orientuojama į korupcijos sąlygų ir rizikų mažinimą ir šalinimą, taip pat korupcijos rizikų valdymą ir atsakomybės už korupcinio pobūdžio teisės pažeidimus įgyvendinimą. Programos strateginis tikslas – sumažinti korupcijos mastą, padidinti skaidrumą, atvirumą viešajame ir privačiame sektoriuose ir pasiekti, kad Lietuvos korupcijos suvokimo indeksas būtų ne mažesnis negu 70 balų. (2014 m. – 58 balai). Programos įgyvendinimą organizuoja ir kontroliuoja Vyriausybė, dalyvaujant Specialiųjų tyrimų tarnybai.

Siekiant veiksmingai įgyvendinti minėtą programą, patvirtintas Lietuvos Respublikos nacionalinės kovos su korupcija 2015 – 2025 metų programos įgyvendinimo 2015 – 2019 metų tarpinstitucinis veiklos planas. Daugumą minėto plano priemonių ir jų veiklų numatoma įgyvendinti 2016 – 2018 m. Numatytų plano priemonių įgyvendinimui yra planuojama investuoti per 20 mln. eurų. Didžioji dalis priemonių būtų finansuojama 2014 – 2020 m. Europos Sąjungos struktūrinių fondų investicijų veiksmų programos lėšomis. Užtikrinus pakankamą programos plano finansavimą, sudarytos visos prielaidos sėkmingam ir rezultatyviam jo įgyvendinimui.

4.2. Žvalgybos ir kontržvalgybos pajėgumų stiprinimas, grėsmių analizės ir stebėsenos pajėgumų stiprinimas

2015 m. Antrasis operatyvinių tarnybų departamentas prie KAM tęsė žvalgybos ir kontržvalgybos informacijos rinkimo ir analizės pajėgumų plėtrą – daug dėmesio skirta turimos specializuotosios įrangos ir sistemų palaikymui ir modernizavimui bei naujos specializuotosios įrangos įsigijimui, taip pat specializuotiems personalo mokymams bei kvalifikacijos kėlimui.

2015 m. Valstybės saugumo departamente (VSD) buvo įkurtas Situacijų centras – 7 dienas per savaitę 24 valandas per parą dirbantis padalinys, priimantis VSD skirtus skubius pranešimus ar

informaciją apie grėsmę keliančius įvykius iš kitų valstybės institucijų, pertvarkyta ir optimizuota institucijos struktūra.

Krizių prevencijos ir valdymo veikloje dalyvaujančios institucijos 2015 m. vykdė rizikos veiksnių ir grėsmių Lietuvos nacionaliniam saugumui stebėjimą ir įgyvendino jų mažinimo ir šalinimo priemones. Viešose ataskaitose ir spaudos pranešimuose visuomenė buvo informuojama apie Rusijos propagandines akcijas, kraštutinių politinių pažiūrų visuomenės grupių veiklą, kuri prieštarauja Lietuvos nacionaliniams interesams, ugdytas piliečių gebėjimas kritiškai vertinti viešojoje erdvėje vykstančius įvykius ir procesus.

4.3. Viešojo saugumo palaikymas ir stiprinimas

Siekdami sustiprinti regiono partnerių bendradarbiavimą, Lietuvos, Latvijos, Estijos, Suomijos ir Švedijos policijos tarnybų vadovai pasirašė policijos regioninio bendradarbiavimo gaires ir jų įgyvendinimo 2015–2017 metų veiksmų planą. Šiuose dokumentuose numatyta daug bendrų priemonių ateinantiems metams, juose numatyta bendros greitojo reagavimo grupės steigimas, sistemingi policijos vadovų susitikimai, ekspertų tinklų, skirtų keistis patirtimi ir žiniomis, įkūrimas, teritorinių policijos įstaigų partnerysčių ir asociacijų įsteigimas, bendradarbiavimas inovacijų ir bendros policijos kultūros formavimo srityje.

Atliktas Nacionalinis rizikos vertinimas dėl pinigų plovimo ir teroristų finansavimo. Vertinimo metu teisėsaugos, priežiūros (reguliavimo), finansų ir ne finansų sektoriuose buvo išskirta daugiau nei 80 rizikų, kurios turi ar galėtų turėti įtakos Lietuvos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos sistemos, ir įvertintas galimas jų poveikis nacionaliniam saugumui. Atsižvelgiant į vertinimo rezultatus, bus imamasi veiksmų minėtoms rizikoms mažinti ir šalinti.

Siekiant sustiprinti teroristinių organizacijų narių bei užsienio kovotojų reiškinio kontrolę, kuriama nacionalinė Keleivių įrašų duomenų sistema, leidžianti identifikuoti potencialų pavojų visuomenės saugumui galinčius kelti asmenis, keliaujančius oro transportu.

Įdiegta moderni informacinė sistema, skirta duomenų apie pinigines operacijas analizei, vykdant pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevenciją.

Atsižvelgiant į pasikeitusią geopolitinę situaciją ir naujai atsiradusias grėsmes, patikslintas ir papildytas Ekstremaliųjų įvykių kriterijų sąrašas – į jį įtraukti pavienių asmenų ar asmenų grupės veiksmai, nukreipti prieš valstybės suverenitetą, konstitucinę santvarką, ar tokie, kuriais siekiama sutrikdyti valstybinės reikšmės objektų funkcionavimą ir veiklą, taip pat nesankcionuotas užsienio valstybės ginkluotųjų pajėgų valstybės sienos kirtimas.

Siekiant tinkamai pasirengti gyventojų evakavimui karo atveju, taip pat kilus ekstremalių situacijų grėsmei ar joms susidarius, pakeistas Gyventojų evakavimo organizavimo tvarkos aprašas: patikslintos galiojančios evakavimo procedūros, nustatyta evakavimo pirmumo tvarka.

Informacija apie kitas įgyvendintas priemones viešajam saugumui palaikyti ir stiprinti pateikta Vyriausybės ataskaitos bendrojoje dalyje.

4.4. Ekonominio ir finansinio saugumo užtikrinimas

Šalies makroekonominis stabilumas – gyvenimo lygio kilimo garantas, todėl Lietuvoje vykdoma apdairi biudžeto politika, užtikrinama griežta viešųjų finansų sistemos kontrolė. Lietuva sėkmingai vykdo fiskalinę politiką, suderintą su Europos Sąjungos formuojamomis gairėmis ir taisyklėmis valdžios

sektoriaus finansų valdymo srityje. 2016 metams suplanuoti rodikliai atitinka nacionalines ir Europos Sąjungos teisės aktais nustatytas fiskalinės sistemos taisykles. Kartu bus toliau tobulinama biudžeto rengimo ir vykdymo sistema. Tai leis sustiprinti Lietuvos gebėjimus vykdyti atsakingą finansų politiką siekiant tvaraus ekonomikos augimo ir stabilių viešųjų finansų bei apsaugoti nuo skolos krizės.

Siekiant spręsti finansų krizės metu paaštrėjusias finansų sektoriaus problemas ir apriboti finansų krizės ilgalaikį poveikį šalies ekonomikai stiprinant finansinį stabilumą ir įgyvendinant finansų sektoriaus rizikos mažinimo priemones, 2015 metais buvo imtasi atitinkamų veiksmų teisėkūros srityje, taip pat Lietuva tapo bankų sąjungos dalimi. Bankų priežiūros funkcijos priskirtos Europos Centriniam Bankui (toliau – ECB). 2015 metais Lietuvai tapus euro zonos nare, ECB perėmė 3 didžiausių Lietuvos bankų tiesioginę priežiūrą. Kitų bankų priežiūrą toliau vykdo Lietuvos bankas, vadovaudamasis ECB nurodymais ir gairėmis. Tokio priežiūros centralizavimo tikslas – užtikrinti, kad skirtingose valstybėse priežiūros reikalavimai būtų taikomi vienodai, ir didinti rinkos pasitikėjimą euro zonos bankų sektoriumi. Stipresnis priežiūros mechanizmas padės sumažinti bankų žlugimo tikimybę ir gelbėjimo poreikį bei leis laiku imtis veiksmingų priemonių kylančiais rizikais sumažinti.

Siekiant finansų sistemos stabilumo, 2015 metais priimti Bankų įstatymo, Centrinės kredito unijos įstatymo, Finansinių priemonių rinkų įstatymo ir kitų lydimųjų įstatymų pakeitimų įstatymai, kuriuose patikslinti kredito įstaigų ir investicinių įmonių riziką ribojantys reikalavimai, tokiu būdu sustiprinant kredito įstaigų ir investicinių įmonių atsparumą nepalankiems rinkos pokyčiams. Taip pat padidinti priežiūros institucijos įgaliojimai pažeidimų prevencijos srityje.

Priimtas Finansinio tvarumo įstatymas ir pakeisti kiti susiję įstatymai sudaro galimybes veiksmingai spręsti finansų įstaigų problemas naudojant pačių įstaigų, o ne mokesčių mokėtojų pinigus.

Siekiant stiprinti visos Europos, taip pat ir Lietuvos, finansinį stabilumą, daug dėmesio buvo skiriama naujai Europos Komisijos iniciatyvai – sukurti kapitalo rinkų sąjungą, kurios pagrindinis tikslas yra skatinti ekonomikos finansavimą per nebankines priemones. Taip pat atitinkamai ir Lietuvoje buvo tobulinama nacionalinė reguliacinė aplinka, siekiant užtikrinti kuo platesnį finansavimo šaltinių pasirinkimą.

2015 m. buvo vertinamas investicijų į strateginę reikšmę nacionaliniam saugumui turinčių ūkio sektorius, įmones bei įrenginius galimas poveikis ir grėsmės Lietuvos nacionaliniam saugumui, jų kontrolės stiprinimas. Netrukdam pritraukti ekonomiškai naudingas užsienio investicijas, kontroliuota ir užtikrinta, kad strategiškai svarbios Lietuvos nacionaliniam saugumui įmonės ir įrenginiai nebūtų perimti kapitalo, turinčio priešingus Lietuvos nacionaliniam saugumui tikslus.

Nuolatinis dėmesys skiriamas Lietuvos transporto ir logistikos paslaugų sektoriaus vystymui, krovinių pritraukimui, išnaudojant tranzito per Lietuvą sistemą, taip pat ir šio sektoriaus interesų gynimui, ypač nuo neteisėtai įvestų kitų šalių diskriminacinių priemonių.

4.5. Energetinio saugumo užtikrinimas

Per metus Lietuvoje buvo pasiekta svarbių rezultatų siekiant užtikrinti šalies energetinį saugumą bei diversifikuoti energijos išteklių importą. 2015 m. pabaigoje buvo eliminuotas Lietuvos (ir Baltijos šalių) kaip energetinės salos ES statusas ir pasiekta žymios pažangos dėl integracijos į ES dujų rinką.

Per metus buvo įtvirtinta Klaipėdos SGD terminalo regioninė svarba, prie ko prisidėjo dujotiekio Klaipėda-Kuršėnai išplėtimas. Tarp Lietuvos, Latvijos, Estijos, Lenkijos ir Europos Komisijos buvo

pasirašytas susitarimas ir veiksmų planas dėl Lietuvos-Lenkijos dujotiekio (GIPL) finansavimo schemos. Užbaigus šį projektą 2019 m., Lietuvos (ir Baltijos šalių) dujotiekiai būtų sujungti su Europos dujotiekių sistema, tuo užbaigiant Baltijos šalių izoliaciją dujų sektoriuje, užtikrinta pilnavertė Baltijos šalių dujų rinkos integracija į ES vidaus rinką, padidintas dujų tiekimo saugumas Lietuvai ir regionui, taip pat atsirastų galimybė tiekti reversu dujas Ukrainai, tuo plačiau išnaudojant SGD terminalo Klaipėdoje galimybes.

2015 m. gruodžio mėn. sėkmingai pabaigtos tiesti elektros jungtys su Švedija *NordBalt* ir Lenkija *LitPolLink*, iš esmės sustiprino Lietuvos energetinį saugumą, sujungė su Vakarų Europos ir Skandinavijos rinkomis, diversifikavo tiekimą, užtikrino konkurencingesnes elektros kainas.

2014-2015 m. pasiekti principiniai susitarimai įgyvendinti sinchronizaciją su KET iki 2025 m. turi būti pagrįsti konkrečiais susitarimais dėl atskirų projektų, būtinų sinchronizacijai.

2015 m. pasirašytas Supratimo memorandumas dėl sustiprinto Baltijos energijos rinkos jungčių plano (BEMIP) tarp Lietuvos, Latvijos, Estijos, Suomijos, Švedijos, Lenkijos, Vokietijos ir Europos Komisijos. Atnaujintas BEMIP išplėtė regioninio bendradarbiavimo sritis – šalia iki šiol buvusių elektros energijos ir dujų infrastruktūros klausimų, įtraukti ir dujų bei elektros energijos rinkų kūrimo Baltijos valstybėse ir integracijos į ES rinkas klausimai.

4.6. Elektroninės informacijos saugos (kibernetinio saugumo) stiprinimas

2015 m. Kibernetinio saugumo ir telekomunikacijų tarnyba prie Krašto apsaugos ministerijos pradėjo vykdyti Nacionalinio kibernetinio saugumo centro funkcijas (toliau – NKSC). 2015 m. koncentruotasi į reikalingų planavimo ir techninių dokumentų rengimą, NKSC personalo komplektavimą.

2015 m. patvirtintas Valstybės gynybos institucijų ypatingos svarbos informacinės infrastruktūros objektų ir informacinių išteklių kibernetinės gynybos planas ir Techninių kibernetinio saugumo priemonių diegimo ir valdymo valstybės informaciniuose ištekliuose ir ypatingos svarbos informacinėje infrastruktūroje tvarkos aprašas. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu sudaryta Kibernetinio saugumo taryba ir patvirtintas jos darbo reglamentas bei personalinė sudėtis.

NKSC diegė kibernetinio saugumo technines priemones valstybės informacinių išteklių valdytojų ir strateginę reikšmę nacionaliniam saugumui turinčių įmonių tinkluose, toliau buvo plėtojami NKSC analitiniai ir techniniai gebėjimai, buvo teikiama techninė ir metodinė pagalba informacinių išteklių valdytojams stiprinant jų valdomų resursų kibernetinį saugumą, dviejose valstybės institucijose buvo atliktas kibernetinio saugumo auditas, keliose institucijose buvo užkirstas kelias informacijos praradimui.

4.7. Įslaptintos informacijos apsaugos užtikrinimas

Siekiant sudaryti teisinės prielaidas efektyvesnei valstybės ir tarnybos paslapčių apsaugai, 2015 m. parengtas Lietuvos Respublikos valstybės ir tarnybos paslapčių įstatymo pakeitimo įstatymo projektas. Daug dėmesio skirta švietimui įslaptintos informacijos apsaugos klausimams. Valstybės institucijose organizuoti įslaptintos informacijos apsaugos būklės patikrinimai, vyko seminarai (instruktažai) įslaptintos informacijos apsaugos klausimais.

2016 m. ir toliau bus įgyvendinami asmenų, pretenduojančių gauti leidimą dirbti ar susipažinti su įslaptinta informacija, bei įmonių, pretenduojančių gauti įmonės patikimumą patvirtinantį

pažymėjimą, patikrinimo sistemos tobulinimai, kurie leis efektyviau patikrinti fizinius bei juridinius asmenis, supažindinti juos su grėsmėmis kylančiomis įslaptintos informacijos saugumui.

4.8 Socialinio saugumo ir sveikatos apsaugos užtikrinimas

Bendrojo vidaus produkto augimas ir vykdoma socialinės apsaugos politika sudarė prielaidas didinti išlaidas socialiniam saugumui. Socialinės apsaugos išlaidos vienam gyventojui per Lietuvos narystės ES laikotarpį išaugo beveik du kartus (191 proc.), tuo tarpu senbuvių ES valstybių narių išlaidų socialinei apsaugai augimo tempai svyravo nuo 109 iki 129 procentų.

2015 m. teigiamą įtaką socialiniam saugumui stiprinti sudarė nedarbo lygio mažėjimas, ypač ilgalaikio nedarbo mažėjimas. Minimalaus darbo užmokesčio didinimas 7 procentais 2015 m., palyginus su 2014 m., nutolino minimalaus darbo užmokesčio dydį nuo skurdo rizikos ribos (241 euras) ir valstybės remiamų pajamų dydžio (102 eurai), kurio pagrindu skaičiuojama pinigine socialinė parama, t. y. mažino skurdo rizikos spąstus ir skatino socialinės paramos gavėjus dalyvauti darbo rinkoje.

Socialinės piniginės paramos funkcijos buvo deleguotos savivaldybėms, kurioms sudarytos finansinės sąlygos spęsti nepasiturinčių savivaldybės gyventojų problemas, derinant mažų pajamų problemos ir jos priežasčių sprendimo politiką bei taikant efektyvias skurdo mažinimo priemones. Mažėjant piniginei socialinei paramos gavėjų (21 proc.), komunalinių išlaidų kompensacijų gavėjų (23 proc.), mažėja savivaldybių išlaidos socialinei paramai (27 proc.). Nemažinant savivaldybėms deleguotų piniginės paramos funkcijų finansavimo lėšų ir sumažėjus socialinės paramos gavėjų skaičiui, savivaldybės socialinėms problemoms spręsti 2015 m. galėjo panaudoti 130,5 mln. eurų. Sudaromos sąlygos savivaldybėms vietiniu lygmeniu kelti gyvenimo kokybę ir stiprinti socialinį saugumą.

Siekiant stiprinti gyventojų sveikatą, mažinti gyventojų sergamumą ir mirtingumą, rizikos veiksnių įtaką sveikatai, plėtotas visuomenės sveikatos priežiūros paslaugų teikimas savivaldybėse, visuomenės sveikatos biurai veikė 43 savivaldybėse.

2015 m. įsigaliojo Lietuvos Respublikos narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakų (prekursorių) kontrolės įstatymo nauja redakcija. Juo siekiama sustiprinti medžiagų, naudojamų narkotinių ir psichotropinių medžiagų gamybai, kontrolę.

Visame pasaulyje stebima tendencija, kad, kai kurias dopingui priskiriamas medžiagas, tokias kaip anaboliniai steroidai, augimo hormonai, eritropoezę skatinančios medžiagos, plačiai naudoja paaugliai ir jaunimas rekreaciniame sporte ar kūno linijoms formuoti. Minėtos medžiagos, naudojamos be gydytojo paskyrimo, sukelia rimtus sveikatos sutrikimus, skatina priklausomybės atsiradimą. Siekiant, kad tam tikros dopingo medžiagos būtų naudojamos tik gydymo ar mokslo tiriamaisiais tikslais, 2015 m. patvirtinti Tam tikrų dopingo medžiagų sąrašai.

Siekiant sumažinti užkrečiamųjų ligų įvežimo riziką 2015 m. atlikti medicininiai–karantininiai patikrinimai 257 orlaiviuose, 4607 laivuose. Buvo vykdomos pasirengimo pabėgėlių į Lietuvos teritoriją priėmimo ir galimų užkrečiamųjų ligų atvejų valdymo priemonės. Parengtas sąrašą užkrečiamųjų ligų, dėl kurių būtų tikslinga tikrinti pabėgėlius iki jiems atvykstant į Lietuvą (TB, ŽIV, hepatitai B ir C, poliomiellitas, sifilis).

Atsižvelgus į nepalankią Ebolos hemoraginės karštligės epidemiologinę situaciją Vakarų Afrikos valstybėse, nuolat stebima situacija Lietuvoje, informuojama visuomenė, vykdomos pasirengimo priemonės ligos atvejui valdyti.

Siekiant mažinti Lietuvos gyventojų sergamumą ir mirtingumą nuo tuberkuliozės, vykdytos tuberkuliozės profilaktikos, diagnostikos ir gydymo efektyvumo didinimo tvarkos aprašo priemonės. Išplėstas Lietuvos Respublikos vaikų profilaktinių skiepimų kalendorius.

4.9 Pilietiškumo ir patriotiškumo ugdymas

2015 m. atnaujinta Lietuvos Respublikos piliečių rengimo ginkluotai valstybės gynybai strategija, kurioje, atsižvelgiant į pasikeitusią saugumo situaciją, numatyti būdai užtikrinti veiksmingą piliečių konstitucinės teisės rengtis valstybės gynybai įgyvendinimą.

2015 m. bendradarbiavimo su asociacijomis ir viešosiomis įstaigomis prioritetinės temos buvo: pilietinis ir patriotinis ugdymas gynybos klausimais; Lietuvos kariuomenės istorinių įvykių ir datų įprasminimas; kariuomenė vaizduose ir garsuose; visuomenės švietimas apie informacines grėsmes; Lietuvos kariuomenės populiarinimas ir įvaizdžio stiprinimas Lietuvoje ir užsienyje.

Plėtojant pilietinį ir patriotinį ugdymą gynybos klausimais, daugiausia dėmesio buvo skirta vaikams ir jaunimui. Skirtas finansavimas ir organizacinė pagalba Lietuvos šaulių sąjungos jaunųjų šaulių ugdymo programai, pagal kurią buvo organizuojami jaunųjų šaulių būreliai ir vasaros stovyklos. 2015 m. šiose stovyklose dalyvavo rekordinis moksleivių skaičius – net 4 kartus daugiau nei 2012 m. Vyresniųjų klasių moksleiviams Lietuvos kariuomenės padaliniuose organizuotos pilietiškumo ir pažinties su Lietuvos kariuomene pamokos.

Parengta mokytojų ir švietimo darbuotojų kvalifikacijos tobulinimo programa „Nacionalinio saugumo ir pilietiškumo nuostatų stiprinimas ugdyme“, sustiprintas pilietiškumo ugdymas mokymo įstaigose. Nuo 2015 m. rugsėjo 1 d. mokyklos gali skirti keturis kartus daugiau valandų socialinei pilietinei veiklai nei anksčiau. Į pilietiškumo ugdymą bei skatinimą Lietuvoje įsitraukia vis daugiau nevyriausybinų jaunimo organizacijų, kurios vykdo su tuo susijusius projektus, pavyzdžiui, „Pilietiškumo mokykla“, kurios tikslas yra ugdyti jaunimo pilietiškumą ir įsitraukimą į sprendimų priėmimo procesus ir kurti pilietinę visuomenę Lietuvoje.

III. LIETUVOS NACIONALINIO SAUGUMO 2015 METŲ BŪKLĖS APIBENDRINIMAS

Globalios ekonomikos ir finansų krizės ilgalaikis poveikis šalies ekonominėms galioms vis mažiau juntamas. Tačiau daugelis pasaulio šalių susiduria su regionų socialinių – ekonominių skirtumų problema. Lietuva šiuo atžvilgiu nėra išskirtinė – nuo didžiųjų šalies miestų šalies regionai smarkiai atsilieka, kuriuose aukštas nedarbas ir mažas darbo užmokestis stabdo smulkaus ir vidutinio verslo plėtrą.

Aktyvesnis emigracijos proceso, lyginant su imigracijos procesu, intensyvėjimas mažina Lietuvos darbingo amžiaus gyventojų skaičių. Šie veiksniai turi reikšmingą įtaką Lietuvos ekonominiams bei socialiniams rodikliams.

Vienu didžiausių destabilizacijos židinių Europoje išlieka globali ir regioninė migracija, terorizmas, ekstremistinių judėjimų plitimas. Nemažėjanti migracijos banga tapo dideliu iššūkiu Šengeno zonos tvarumui.

Nors dar išlieka dalinė energetikos sektoriaus izoliacija nuo ES energetinių tinklų ir sistemų, tačiau palaipsniui, išnaudojant naują energetinių jungčių infrastruktūrą, yra mažinama priklausomybė nuo vienintelio išorinio energijos išteklių tiekėjo. Pagrindiniai Lietuvos prioritetai energetinio saugumo

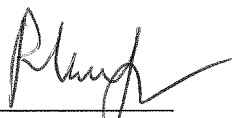
sirtyje lieka aktualūs ilgalaikiam laikotarpiui: užtikrinti galimybę rinktis energijos išteklių gamybos būdus, diversifikuoti šaltinius bei importo kelius, integruotis į bendrą ES energetikos vidaus rinką.

Principinga Lietuvos Respublikos laikysena Rusijos agresijos prieš Ukrainą ir kitais susijusiais klausimais sąlygojo tai, kad 2015 m. Lietuvai nedraugiškų užsienio šalių saugumo ir žvalgybos tarnybų aktyvumas nemažėjo. Informacinės atakos, propaganda ir minkštoji galia buvo naudojama, siekiant paveikti Lietuvos ir transatlantinės bendruomenės politinius sprendimus, diskredituoti vakarietiškas vertybes ir valstybingumą, skaldyti Lietuvos visuomenę, ypatingai veikiant tautines bendrijas.

Didėjantis Rusijos priešiškus Vakarams leidžia prognozuoti, kad artimoje ir ilgalaikėje perspektyvoje priešiško užsienio žvalgybos ir saugumo tarnybų keliamos grėsmės ir iššūkiai Lietuvos nacionaliniam saugumui nemažės arba net padidės. Rusijos slaptųjų tarnybų veikla prieš Lietuvą išliks aktyvi tiek artimoje, tiek ilgalaikėje perspektyvoje, veikiant prieš Lietuvą, kitas ES ir NATO valstybes.

Siūlau įtraukti į Vyriausybės posėdžio (pasitarimo) darbotvarkės projektą

2016-03-23

Projekto pavadinimas: DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS 2015 METŲ VEIKLOS ATASKAITOS

Pranešėjas: Ministras Pirmininkas A. Butkevičius

Dalyvauja: Vyriausybės kanceliarijos Strateginio planavimo ir stebėsenos skyriaus patarėja I. Kirstukaite

Klausimo kuratorius: Vyriausybės kanceliarijos Strateginio planavimo ir stebėsenos skyriaus patarėja R. Levickienė
Strateginio planavimo ir stebėsenos skyriaus patarėja
R. Levickienė

<p>Pateikta ministerijų atstovų pasitarimui</p> <p>_____</p> <p>(parašas, data)</p> <p>Apsvarstyta</p> <p>_____</p> <p>(data)</p>	
<p>Papildoma informacija apie projekto svarstymą (gautas patikslintas projektas, pateiktas svarstyti Vyriausybės pasitarime ar/ir Vyriausybės posėdyje)</p>	